

منتدی إقرأ الثقافى

للكتب (كوردى - عربى - فارسى)

www.iqra.ahlamontada.com

گشتگیرترین
رېبه‌رى سه‌عیکردن
بو ههموو ئاستیکی
خویندن

منتدی إقرأ الثقافى

www.iqra.ahlamontada.com

بکهیت سه‌عی چون

• نویسنی: تون فراى

• و.له ئینگلیزییه‌وه: بهرهم ناوده‌شتی

چاپی یه‌که‌م
2013

یۆدابه‌زاندنی چۆرمها کتیب:سەردانی: (مُنْتَدَى إِقْرَأَ الثَّقَافِي)

لتحميل انواع الكتب راجع: (مُنْتَدَى إِقْرَأَ الثَّقَافِي)

پەڕەي دانلود کتایه‌های مەخ‌تەلف مەراجعه: (منتدى اقرا الثقافى)

www.iqra.ahlamontada.com

www.iqra.ahlamontada.com

للكتيب (کوردی ، عربی ، فارسی)

چۆن سەئى بکەیت

گشتگیرترین ریبەرى سەئىکردن
بۆ ھەر ئاستىكى خویندن

نوسىنى: تۆن فرای

لەئىنگلىزىيەو: بەرھەم ناودەشتى

چاپى يەكەم

۲۰۱۳

له‌بلا وکراوه‌کانی خانه‌ی چاپ و په‌خشی رینما

زنجیره: (٤١٠)

ناسنامه‌ی کتیب

چۆن سه‌عی بکه‌یت؟

✚ ناوی نووسەر: تۆن فرای

✚ ناوی وه‌رگیر: به‌ره‌م ناوده‌شتی

✚ نه‌خشه‌سازی و به‌رگ: فواد که‌ولۆسی

✚ شوینی چاپ: چاپه‌مه‌نی گه‌نج

✚ سالی چاپ: ٢٠١٣

✚ نۆبه‌تی چاپ: چاپی یه‌که‌م

✚ تیراژ: ١٠٠٠ دانه

له‌به‌رئوه‌به‌راهه‌تی گشتی کتیب‌خانه گشتیه‌کان ژماره: (١) ی سالی ٢٠١٢ ی پیدراوه.

ناونیشان

سلیمانی — بازار ی سلیمانی — به‌رامبه‌ر بازار ی خه‌فاف.

ژماره‌ی مۆبایل: (٠٧٧٠١٥٧٤٢٩٣) (٠٧٥٠١١٩٨٤٢)

بېرىست

۵	ئەم كىتەبە
۷	با لىرەۋە دەست پىتەكەين
۲۱	بەشى يەكەم
۲۱	چۆن بە دروستى دەست پىتەكەيت
۳۵	بەشى دوۋەم
۳۵	چۆن سە عىكرىنت رىك بىخەيت
۶۷	بەشى سىيەم
۶۷	چۆن بخوئىنەۋە و بىرت بىتەۋە
۹۷	بەشى چۈرەم
۹۷	چۆن كاتەكەت رىكەبەيت
۱۱۹	بەشى پىنچەم
۱۱۹	چۆن لە ناو پۇلدا لىتەتۈۋىي پەيدا بىكەيت
۱۳۹	بەشى شەشەم
۱۳۹	چۆن تۈيزىنەۋەكەت نامادە بىكەيت
۱۴۵	بەشى حەۋتەم
۱۴۵	چۆن بابەتى ناياپ بىنۋوسىت
۱۸۳	بەشى ھەشتەم
۱۸۳	چۆن بۇ تاقىكرىنەۋەكان سەمى بىكەيت
۲۲۲	كۆتايى

سەرەتا ئەم كىتەپ

"ئەوئى كەسىك دەريانىڭ، لە گەنجىدا، كاتىكى
كورت دەخايەتت و تەنيا ئەوانە بايى پىويست دەزانن
كە دەزانن چۆن فېر بېن". (ھېئىرى ئادامىن)

فېرىيونى چۆنىتى سەيكرىدن، فېرىيونى چۆنىتى فېرىيونە. ئەمەش بە بۆچوونى مەن،
گەرەتەين ديارىيە بىتوانىت پىشكەشى خۆت...يان مىندالەكانتى بگەيت.
بە دەرپرېنى ئەم قسانە و بە ئازايەتتەيە، پىم وايە ھېشتا دەبى قەناعەت بە ھەندىكتان
بېنم كە سەرفكرىنى ھەر كاتىك لە ھەولدان بۆ شارەزا بوون لەو شتەنە-سەيكرىدن، فېرىيون،
خويندەنە، نوسىنەوئى تىيىنى، نوسىن-شايسەيە.

بىگومان ھەندى ھۆكارى بى وئە ھەن كە بۆچى (دەبى) فېرى چۆنىتى سەيكرىدن بېيت،
بۆچى (پىويستە) فېرىيت چۆن سەي بگەيت. بەلام پىش ئەوئى دەست بگەم بە
قەناعەتتەيەنت كە پەرەپىدانى شارەزايەتتى رىك و پىكى سەيكرىدن گرنگە- و بۆچى- با
بزانن كىتومت مەبەستمان لە "شارەزايەتتەيەكانى سەيكرىدن" چە بۆئەوئى ھەمرومان لەسەر
ھەمان راستەھىل بېن.

بەلى، (چۆن سەي بگەيت) نىشانە، ئامازە، ئاموزگارى و تەكنىكى تىدايە بۆ نوسىنەوئى
تىيىنى لە ناو پۆلدا، لە كاتىكدا تۆ كىتەپەكانى مەنەجەكەت دەخوينتەوئە، لە كىتەپخانە و لەسەر
ئىنتەرنېت، چۆن خۆت بۆ تاقىكرىنەوئە ئامادە بگەيت و چۆن خىشتەي سەيكرىدنەكەت رىك
بخەيت بۆ ئەوئى باشتەين ئەنجام لە كەمترىن ماوئى كاتدا بەدەست بېنىت. بەلام ئەمە تەنيا
نيوئى كىتەپەكەيە. شارەزايەتتى بىچىنەيى ھەن كە لەوانەيە پىت وابى ھېچ پەيوەندىيان نىيە
بە سەيكرىنەوئە و ھەنگاوى گرنگ كە پىويست پىيانە بۆ گرنتەبەرى رىپرەوئى راست ھەر لە
سەرەتاوئە.

با لیږه وه ده ست پیښکه یڼ

"وا فیربیه که قهت ناتوانیت نه سپی خوئی تیدا تاو بده بیت، ده سستی پیوه بگره وه ک بلئی ترسی له ده ستدانیت هه یه". کونفشیوس

په یداکردنی خووی نایابی سه عیگردن وه کو پیښپرکیی راکردنه له نیتوان تو و هاوریکانتدا. پيش نه وه ی بتوانیت براوه رابگه یه نیت، ده بی رازی بیت له سر نه وه ی هیلی کوتایی له کوئییه. به دهرپرینتیکی تر، چون پیوانه ی توانات ده که یت بۆ به کاره یانانی نه م شاره زایه تییا نه؟ چی باشه؟ چی بی که لکه؟

به لام تو ته نانات ناتوانی پیښپرکییه که ش ده ست پیښکه یت تا نه وه ی که ده زانیت هیلی ده ستپیکردن له کوئییه - به تاییه که بۆ هه ریه کیکتان له خالی جیاجیا کیشراییت!

به شی یه که م به روونکردنه وه ی شاره زایه تییه تاکه که سییه کانی سه عیگردن ده ست پیده کات و روونی ده کاته وه که هه ریه کیک له م شاره زایه تییا نه چون ده توانی و ده بی له زیاندا پیاده بکری. پاشان ریگهت بۆ خووش ده کریت تا هیلی ده ستپیکردنی خووت بدقزیته وه.

له به شی دووه مدا، تو گرنگی شوین، چونیتی و کاتی سه عیگردن فیر ده بیت و تو ده ست ده که یت به بونیادنانی نه و ژینگه یه کی سه عیگردن که بۆ تو بی هاوتایه. بۆچی نه مه گرنگه؟ نه گه ر تو سی سه عاتت به سه عیگردنه وه له (بازرگانی فینیسیا) به سر برد، نه و سه یر نه که هیشتا له لاپه ره (۳) بیت. له وانه یه خویندنه وه و تیگه یشتن له باره ی (شایلوک) په یوه ندییه کی که می هه بیته به زیادکردنی توانای خویندنه وه، ریڅخسته نه وه ی کانت، یان گورپینی کتیه کان... و په یوه ندییه کی زوری هه بیته به ته نیا که مگردنه وه ی ده نگه (صوت) وه.

ده رمانتیکی جادوویی نیه له به رنامه ی خووی سه عیگردندا. نه گه ر بیرکاری و زانست به شیوه یه کی زور بۆت گونجاو نه بن، (چون سه می بکه یت) ناتکات به براوه ی نوبلی فیزیا. که س له هه موو شتیکیدا لیها توو نیه، به لام هه مووان له شتیکیدا لیها توون. بۆیه تووش ده رفه تیک

به دهست دینیت تا پله بهندی نه و بابەتانه بکهیت که حەزت لێیانە و رقت لێیانە، لەگەڵ ئەو
دەرسانەی که لێیان باشتەین و خراپترین.

بەشی دووهمیش هەندێ لەو شتە مەعنەوییانە لە هاوکی شەیی سەعیکردندا دەناسینیت:
ژینگەی مالهەت، دیدگات، ئەنگیزەت و هیتەر. ئەگەر تۆ خۆت تەرخان کردووە بۆ سەعیکردن و
جۆش و خروشت هەیه بۆ بەدەستپێنانی ئامانجی دیاریکراو، هەموو ئەو فاکتەرانی تر که کار
دەکەنە سەر خویی سەعیکردنت، بەشیوەیەکی سروشتیتر شوینی خۆیان دەگرن. بڕوابوون بە
ئێتیکای سەعیکردن بەکێکە لە کلێلەکانی سەرکەوتن.

دوایار، ئەسپ تاودان لە هەندێ پێکەتەیی سەرەکی تری پرۆسەی سەعیکردندا—فێربوونی
خوێندنەوێ مامۆستاگان، پەیداکردنی یارمەتیدەر، رووبەرووبوونەو لەگەڵ بێ
کەموکۆرپیووندا، گرنگی هەلکردن— یارمەتیت دەدەن لە سەرەتایەکی گونجاو و دەست
پێکەیت.

خوێندنەو و تێگەیشتن

بەشی سێیەم ئەو شارەزایەتیانە دەناسینیت که بنچینەیین بۆ هەر پرۆسەیەکی
سەعیکردن: خوێندنەو و تێگەیشتن. گرنگ نییه چەندە باش فێری نوسینەوێ تێبینیەکان
دەبیت، چەندە دڵت بە کتێبخانەکه خۆش دەبێ، چەندە زیرەکان لە ئینتەرنێتدا دەگەڕیت،
چەندە بێ وچان بۆ تاقیکردنەو سەعی دەکەیت، ئەگەر بەشیوەیەکی لاواز بخوینیتەو (یان
بایی پتویست نەخوینیتەو) و لەو تێنەگەیت که دەبخوینیتەو، ژيان قورس دەبێ.

بوون بە خوێنەرەوێ بەکێک باش شارەزایەتییه که، که مۆڤ لە کاتێکی زووی ژيانیدا بەدەستی
دینیت. ئەگەر ئەمە شارەزایەتییه که بێت که هیشتا بەدەست نەهێناو، ئەوا ئێستا کاتی
خۆیەتی! بەشی سێیەم بەهەمان شیوە روونی دەکاتەو که چۆن دەکرێ بە پڕۆژەکردن
توانات بۆ بیرهێنانەوێ بپۆکەکان، راستییه زانستییهکان و وێنەکان (لە رووی چۆنایەتی و
چەندایەتییهو) زیاد بکری.

قەرەبوکردنەوێ کاتی لەدەستجوو

بۆ بینینی گۆڕانکاری گرنگ لە ژياناندا، زۆربەتان پتویستان بەو نیه سەرەختەر سەعی
بکەن، تەنیا زیرەکانەتر سەعی بکەن. ئەمەش واتە باشتەر بەکارهێنانی کاتی سەعی کردن—

سەرفکردنى ھەمان دوو، سى، يان چوار سەعات، بەلام بەدەستخستنى دووقات، سى قات يان چوارقاتى ئەوھى كە ئىستا بەدەستى دىنىت. بەشى چوارەم سادەترىن و ئاسانترىن ئامرازى كات بەرپۈە بىردن و رىكخستىن پى ئاشنا دەكات- رىگاي بەھىز بۆ دىنبايون لەوھى كە تۆ ھەمىشە لەسەر سىكەيت، لەوانەش رىنمايى بۆ دروستکردنى رۆژمىرى كورت مەودا و دوورمەودا.

بچۆرە پىشەوھى پۆل

لە بەشى پىنجەمدا باسى ئەزمونىك دەكەم كە ھەموومان تيايدا ھاوبەشىن، گرنگ نىە تەمەنمان چەندە: ناو پۆل. مەن يارمەتيتان دەدەم تىبىنى باشتر بنوسنەو، ھانى بەشدارى زياترتان دەدەم لە مشتومرەكانى ناو پۆلدا- لەوانەش ئامازە لەبارەى زالبون بەسەر مەيلى خۆشاردنەو لە پشت ئىنجانەكانى پىشەوھى پۆلەكەتدا- و يارمەتيتان دەدەم شتى زياتر لە وانەكان دەرىپىن.

بوون بە راوچى زانىارى

بەشى شەشەم دوو سەرچاوەى گرنگ پى دەناسىنىت لە ژيانى سەيكرىندا- كىتبخانەكەت و ئىنتەرنىت- و قسە لەسەر ئەو دەكات چۆن ماسولكەكانى توپىنەو ت بەھىز بەكەيت بۆ بەدەستەينانى ئەو زانىارىيەى پىويستە ئەو كاتەى پىويست پىيەتى. شت لەبارەى كىتب، بلاوكرەو، رۆژنامە، گۆفار، پرۆگرامى كۆمپيوتەر، فىدېق، سى دىي گۆيگرتن و كەرەستەى تىرى بەردەست لە ھەر كىتبخانەيەك و پىشنيار بۆ چۆنىتى دۆزىنەو و بەكارھىنانيان فىر دەبىت. مەن بەھەمان شىپۆە باسى بەكارھىنانى سەرچاوەى ئىنتەرنىتى و گرنگىسى بوون بە خويندەوارىكى كۆمپيوتەر و ئىنتەرنىت دەكەم.

كەواتە تۆ (ھەمەنگواي) يەكى تر نىت

مەن بېروام وايە كە زۆرىك لە ئىپو جەخت دەكەنەو لە "بابەت نوسىن" لەبەرانبەر "نوسىن" دا. لە بەشى ھەوتدا رىگايەكى ئاسانتان پى دەناسىم بۆ نوسىنەوھى تىبىنيەكان و رىكخستنى زانىارى. بە دابەشکردنى نوسىنك، گرنگ نىە چەندە ئالۆزە، بۆ ھەنگواي ئاسان،

يارمه تيتان ددهم زؤر باشتر له پيشوو بابەت بنوسن- ئەگەرچی هيشتا هەپەشە نەبیت بۆ
ئەرنیست هەمەنگوای (یان هیچ کەسیکی تر) لەو شۆیتەووە کە پەيوەندی بە نوسینەووە هەیه.

چۆن زؤر باشە بێنیت لە هەر تاقیکردنەووەیە کدا

بەشی هەشتەم باسی (بکە) و (هەکە)ی خۆئامادەکردن دەکات بۆ تاقیکردنەووە، لەوانەش
جیاوازییەکانی نیتوان سەعیکردن بۆ کویزەکانی هەفتانە، تاقیکردنەووەی نیووەی سال و
تاقیکردنەووەی کۆتایی سال. بۆچی خۆئامادەکردنی دواپین خولەک ئاکامی نابیت (بەلام چۆن
بیکەیت ئەگەر چارەت نەبێ- چەندەیبە!) سەعیکردن و ئەنجامدانی جۆری جیا جیای
تاقیکردنەووە (هەلبژاردن، راست یان هەلە، کردنەووەی کتیب و هیتەر)، زیادکردنی توانای
بۆچوونت بۆ وەلامی پرسیار و تەنانەت چ پرسیارێک یەکەم جار وەلام بەدیتەووە و کامیان بەجی
بەنیت بۆ دواپی.

تا چەند زیرەکانە سەعی دەکەیت؟

(چۆن سەعی بکەیت) گشتگیرترین رێبەری سەعیکردنە کە تاووەکو ئیستا نوسراپی-
شێوازیکی بنچینەیی، هەنگاو بەهەنگاو کە دەتوانیت لەسەری بپۆیت و شارەزایەتیەکانی
سەعیکردنت تیز بکەیت.

ئەگەر تۆ لە کۆلیژ یان پاش زانکۆ لە کۆششدایت، ئەمەش پارێزگاری ژیانتە.

ئەگەر تۆ خویندکاریکی ئامادەیی و پلان دادەنیت بۆ چوونە کۆلیژ، ئەوا ئەمە دەرفەتی
تۆیە بۆ هەلچینی شارەزایەتیەکانی سەعیکردنت.

ئەگەر تۆ دەچیتە قوتابخانەیی پیشەسازی یان تەنانەت پیت وانیە کە دەچیتە کۆلیژ-
تەنانەت ئەگەرچی خەریکە هەرجی زوو واز لە ئامادەیی دینیت، هیشتا پتویستت بە (چۆن
سەعی بکەیت) هەیه.

ئەگەر تۆیە گەرەیت و پاش ماووەک داپران دەگەریتەووە بۆ خویندن، هیچ جیگرەووەیەک
نیه بۆ ئەو رێشویین و تەکنیکانەیی لەم کتیبە بەسوودەدا فێریان دەبیت.

ئەو ئەگەر بە راستی خویندکاریکی لاواز بیت؟ چەندە زیرەکیت گرنگ نیه. ئەووەی کە گرنگە
چەندە زیرەک سەعی دەکەیت.

به جياكردنه وه يه كي ئيحتيمالي ۲٪ ي ئتوه كه به "بههرمه ند" له قه له م ده درين، ئه و خووه
 كاريگه رانه ي سه عيكردن كه (چون سه عى بكه يت) فيرتانى ده كات يارمه تيده رن بۆ خويناكارانى
 هه ر ته مه نيك و هه ر ئاستيكي توانا.

ئه گه ر نمره كانقان له ناوه نده وه تا باشه يه، ئه وا به ره وپيشچوونتيكى دلتيا به خوتانه وه
 ده بينن. ئه گه ر له مه وداي ده رچوون/كه وتنن، ئه وا به شتوه يه كي به رچاو سوود وه رده گرن.
 ئه گه ر خووي سه عيكردى باشتان هه يه به لام به هوي سالانيك دوور كه وتنه وه له خويندن
 ژه نگاوي بووه، (چون سه عى بكه يت) تازه كهره وه يه كي بى هاوتا ده بى بۆتان.
 ئه گه ريش به كيكن له و ۲٪ "بههرمه ند" انه، هيشتا پيم وايه گه ليك ته كنكي يارمه تيده ر له م
 كتيبه دا به دي ده كه ن.

ئهم كتيبه به راستي بۆ كييه ؟

له كاتيكا كه له بنه پهدا (چون سه عى بكه يت) م بۆ خويناكارانى ئاماده يي نوسيبوو، به
 تيپه ربووني سالان بۆم ده رده كه وت كه ده شى ئه و خويناكارانه ي به واقيعى ويته يه كي كتيبه كه
 ده كپن له په نجه كانى دوو ده ست تيپه ر نه كه ن.

ئوه ي مايه ي سه رسوپمان بوو ئه وه بوو كه زۆريك له و خه لكه ي (چون سه عى بكه يت) يان
 كپى و له گه ليذا چه نده ها نامه يان بۆ ناردم، له پيگه يشتووان بوون. به لى، ژماره يه كيان
 ده گه رانه وه بۆ قوتابخانه و (چون سه عى بكه يت) يان به تازه كهره وه يه كي بى هاوتا ده بينى.
 هه نديكيان له قوتابخانه نه بوون، به لام بۆيان ده يانزاني كه ئه گه ر بتوانن ئيستا ئه و
 شاره زايه تيبانه فير بن كه مامۆستاگان يان قه ت پيى نه وتوون (يان قه ت كاتى ئه وه يان
 نه قوستۆته وه فيرى بن)، ئه وا له ژيان ياندا كاريگه رتر ده بن.

زۆريكيش له وانه ئه و دايك و باوكانه بوون كه هه مان ئاه و ناله يان هه بوو: "چون وا له جوئى
 بكم بخوينتيته وه (سه عى بكات، له تاقيكردنه وه كاندا باشتر بيت، زياترى له بير بيت، نمره ي
 باشتر بيتيت)؟ ئه گه ر هه موو وانه كانى له سه ر پله ي سته يشن بيت، ئه وا زۆر باشه ديتيت!"
 كه واته، ده مه وي به كورتى كات بقۆز مه وه بۆ موخاته به كردنى هه ر كام له جۆره كانى
 خوينه رى ئهم كتيبه و قسه له سه ر هه ندئ فاكته رى تايبه ت به هه ر يه كيك له ئتوه بكم.

ئەگەر تۆ خويندكارى ئامادەيىت

دەبى تۆ بەشئۆھىيەكى ديارىكراو بە دارىشتەى ئەم كىتئە ئاسودە بىت- پەرەگراف و رستەى تا رادەيەك كورتى تئىدایە، سەردىپ و سەردىپى فەرعىى ناوبەناو سوعبەت ئامىز (هيوادارم وابى) و زمانىكى وەھا بەكارهئىزراوہ. كە نوسىوومە تۆم لە خەيال بووہ!

بەلام دەبى بەھەمان شئۆھ نااسودە بىت بەرانبەر ئەو راستىيەى كە تۆ لە ناوہراستەكانى سالانى خويندندايىت- ماوہيەك كە بەشئۆھىيەكى بەرچاوا، بە شئۆھىيەك لە شئۆھكان، كاردەكانەسەر تەواوى پاشماوہى ژيانى- و هئىشتا نازانىت چۆن سەعى بەكىت! خولەكىكى تر لەدەست مەدە. فئىربوونى چۆن سەعى كردن و ئەسپ تاودان لە ھەموو شارەزايەتئىيەكانى سەيكردن لەم كىتئەدا بەكە بە ئەولەويەتى رەھات.

ئەگەر تۆ خويندكارىكى ئاستى ناوہندىت

پىرۆزە! تۆ لەكاتىكى تەواو گونجاودا فئىرى ئەوہ دەبىت چۆن سەعى بەكىت. بئىگومان پۆلى ھەوت، ھەشت و نۆ- پئىش ئەو بازدانە ھەندى جار گەردوونىيە بۆ ئامادەيى- ماوہيەكە كە دەبى ھەموو ئەو شارەزايەتئىيەنى سەيكردن فئىر بئىن، چونكە ئەمە ئامادەيى ئەك ھەر ئاسانتر دەكات، بەلكو دەيكاتە ئەزموونىكى پۆزەتئىفتر و سەركەوتووانەتر.

ئەگەر تۆ خويندكارىكى "تەقلىدى" كۆلئىزىت

...تەمەنى ۱۸ بۆ ۲۵، ھيوادارم ئئۆھ ئەو يەك دوو شارەزايەتئىيەى سەيكردن فئىر بئىن كە لە ئامادەيى نەتانتووانىووە ئەسپى خۆتانى تئادا تاو بەدەن. ئەگەرنا، ناتوانم بزانم چۆن لە كۆلئىز سەركەوتوو دەبىن. (ئىنجا جارىكى تر، ناتوانم بزانم چۆن توانىوتانە بگەنە كۆلئىز). ئەگەر ئئۆھ لەوپەپى سەرەتاوہ دەست پئىدەكەن، ئامۆزگارم بۆتان وەكو ئەوہى خويندكارانى ئامادەيىيە و خويندەنەوہى ئەم كىتئەيە: ھەموو شتئەك بەلاوہ بئىزىن و بىكەنە ئەولەويەتى يەكەمتان. مەلئى با بپۆم. داواى پئىتزاىش مەكە.

ئەگەر دايك يان باوكى خويندكارىكىت لە ھەر تەمەنىڭدا

لەوانەيە قوتابخانەى مندالەكەت شتىكى وەھا نەكات، ئەگەر بېشىكات، بۆلەۋەى پىتى بلىت چۆن سەى بكات. ئەمەش بە مانايەيە كە (چۆنىتى فېربون) فېر نابىت. ئەمەش بە مانايەيە فېر نابىت چۆن سەركە وتووبى.

لەوانەيە تەنانەت دايك و باوكى خۆتەرخانە كر دووتر ھەبن لە خويندكارى خۆتەرخان كر دوو، چونكە يەكەم پەيوەندى تەلەفونىم لە ھەر دەرگە وتنىكم لەسەر تەلەفون يان لە سىتودى رادىو لە دايك يان باوكىكى دلسۆزەۋە دىت كە پرسىار دەكات، "چى بگەم بۆ يارمە تيدانى منالەكەم بۆلەۋەى لە قوتابخانە باشتر بىت؟" باشە، ئەمەش ياساگە لىك بۆ دايكان و باوكانى خويندكارانى ھەر تەمەنىك:

۱. پانتايىەكى واجبى مالەۋە ديارىبەكە. ھىچ شتىكى پەرتكردى ھۆشى لى نەبىت. زۆر رووناك بىت. ھەموو پىداۋىستىيەكى بەكە لكىشى لى بىت.

۲. رۆتىنىكى واجبى مالەۋە ديارىبەكە. چ كاتىك و لە كوى ئەمە دەكرى. لىكۆلىنەۋەكان بە روونى دەرمانخستوۋە كە ئەو خويندكارانەى رۆتىنىكى دووبارە بوۋەۋە بونىاد دەنن باشتر بەپلان و رىكخراون و سەرەنجام سەركە وتووترن.

۳. ئەۋلەۋىە تەكانى واجى مالەۋە ديارىبەكە. لە راستىدا، تەنيا ئەۋە پىشان بدە كە واجبى مالەۋە ئەۋلەۋىە تەكەيە - پىش مەۋىدىك، پىش تەلەفون، پىش چوونە دەرەۋەى بۆ يارى، يان ھەر شتىكى تر.

۴. خويندەۋە بگە بە خويەك - بە دلنبايىەۋە بۆ ئەۋان، بەلام بۆ خۆشتان. منالان بەشىۋەيەكى خەتمى ئەۋشتانە دەكەن كە ئىۋە دەيكەن، نەك ئەۋەى كە دەيلن (تەنانەت ئەگەرچى پىشيان بلىن ئەۋە نەكەن كە ئىۋە دەيكەن).

۵. تەلەفون بگۆزىتەرەۋە. يانى لانى ھەرە كەم، بە تەۋاۋى سنوۋرى ئەۋە دابنى چ كاتىك و چەندە تەماشكردى تەلەفون گونجاۋە. لەوانەيە ئەمە سەختىر پىشنيار بىت بۆ سەپاندن. دەزانم، من باوكى ھەرزەكارىكم.

۶. قسە لەگەل مامۇستاكەندا بگە. بزائە دەبى مندالەكانت چى فېر بىن. ئەگەر لەبارەى ئەۋ كىتابانەۋە نەزانىت كە دەبى بىخويننەۋە، لە پۇلدا چيان لى چاۋەپى دەكرىت و دەبى چەندە

واجبی مال‌وه بخه نه به‌رنامه‌وه، تق به راستی ناتوانیت نه و یارمه‌تییه‌یان پیشک‌ش بکه‌یت که پتو‌یستیانه.

۷. هان بده و بچولتیه، به‌لام هه‌راسانیان مه‌که واجبی مال‌وه بکه‌ن. نه‌مه ناکامی نیه. چه‌نده پتداگری بکه‌یت، نه‌وه‌نده خیراتر گوئیان له قسه‌کانت داده‌خن.

۸. سه‌ره‌رشتی کاره‌که‌یان بکه، به‌لام مه‌که‌ره‌وه داوی نه‌نجامدانی واجبی مال‌وه‌یان. بۆ نمونه، پشکنین (سه‌حکردن) ی باب‌ه‌تیکیان، رتگاهیه‌کی پۆزه‌تیغه بۆ یارمه‌تیدانی مناله‌که‌ت له قوتابخانه. به‌لام نه‌گه‌ر هه‌روا به ساده‌یی راستکردنه‌وه نه‌نجام بده‌یت به‌بی نه‌وه‌ی مناله‌که‌ت له هه‌له‌کانیه‌وه فیر بیت، نه‌وا به هیچ شتیه‌یه‌ک یارمه‌تی ناده‌یت... ته‌نیا له و بیرویاوه‌په‌دا نه‌بیت که نه‌و به‌رپرس نیه له کاره‌که‌ی خۆی.

ستایشیان بکه کاتیک سه‌رکه‌وتوو ده‌بن، به‌لام له‌به‌رانبه‌ر کاریک‌ی که‌میک باشدا زنده‌پۆیی مه‌که. کاتیک راستگۆ نیت منال ده‌زانیت و جاریک‌ی تر، به خیرایی گوچکه‌کانی داده‌خات لیت.

۱۰. به واقع قه‌ناعه‌تیا ن پت بینه. (نه‌مه بۆ خویندکارانی گه‌وره‌تره) باشه، من به‌وه ده‌زانم که نه‌مه ته‌قربیه نه‌وه‌نده کوراندنه‌وه‌ی ته‌له‌فزیۆن جوله‌ی ماسولکه‌ی ده‌وی، به‌لام فیزیۆن و به‌واهینان به‌وه‌ی که جیهانی واقع باکی نیه به نمره‌کانیان به‌لکو به زانین و توانینیان پتوانه‌یان ده‌کات، وانه‌یه‌که که فرمیسکی زۆر (له‌وانه‌یه هی تو) له رژان ده‌گپرتیه‌وه. له‌وانه‌یه زۆر زوو نه‌بیت که (به‌ناگایانه) وا بکه‌یت بلیمه‌ته کوپ یان کچه‌که‌ت نه‌و په‌یامه وه‌ربگرت که ژیان عادیلانه نیه.

۱۱. نه‌گه‌ر ده‌سنت ده‌پوا، کۆمپیوته‌ریک بۆ منداڵ (ه‌کانت) بکپه و به هه‌موو نه‌و پرۆگرامه سۆفتویرانه‌شه‌وه که ده‌توانن ده‌ره‌قه‌تی بین. شتیک هه‌یه به راستی ناتوانی خۆتی لی لابه‌یت: مناله‌کانت، هه‌ر ته‌مه‌نیک بن، پتو‌یسته به شتیه‌یه‌کی ره‌ها تیکه‌یشتنی کردارییان له کۆمپیوته‌ره‌بی بۆ نه‌وه‌ی له قوتابخانه و داوی قوتابخانه‌ش به‌رگه بگرن.

۱۲. هه‌رئێستا ته‌له‌فزیۆن بکوژینه‌ره‌وه!

۱۳. کۆنیکتی بکه. ئینته‌رنیت گه‌وره‌ترین داهینانی سه‌رده‌می ئیمه‌یه و ئامرازیک‌ی باوه‌پنه‌کراوه بۆ خویندکارانی هه‌ر ته‌مه‌نیک. نه‌سته‌مه بۆ خویندکاریک‌ی کۆلیژ سه‌رکه‌وتوو بیت به‌بی توانای گه‌ران له‌سه‌ر ئینته‌رنیت و بۆ خویندکارانی لاوتریش ته‌قربیه نه‌سته‌مه. ده‌بی کۆنیکت بین.

١٤. به لām له کاتی نه نجامدانی واجبی ماله وه (مه سچی خیرا یان چات)، نه وان هه ول ده دهن قه ناعه ت پی بئین که ده توانن راپۆرت بنووسن، واجبی جوگرافیا یان نه نجام بدهن و له هه مان کاتدا چات له گه ل هاپریکه یاندا بکه ن. نه و دایک و باوکانه ی بره یان به مه هه یه به هه مان شتیوه قه ناعه تیان پی هینراوه که باشترین پانتایی بۆ سه عیکردن بهردهم ته له فزیۆنه.

گرنگی تیوه گلانت

بۆ ماوه ی خوله کێکیش گرنگی پابه ندیت به سه رکه وتنی مندا له که ته وه فه رامۆش مه که. تیوه گلانت له په روه رده ی مناله که ت به شتیوه یه کی ره ها جه وه ریبه. نه نجامه کانی هه ر توێژینه وه یه که له ماوه ی دوو ده یه ی رابردو دا کراوه به روونی جه خت ده کاته وه له و تاکه فاکته ره ی که به شتیوه یه کی یه کجار زۆر کار ده کاته سه ر سه رکه وتنی خوێندکار له قوتابخانه دا: تیوه گلانت- نه ک پاره، مامۆستای به ناویانگ، هۆلی وه رزیشی گه رده تر یان کلاسه کانی موسیقا. خودی خۆت.

بۆیه تکایه، کات ته رخان بکه بۆ خوێندنه وه ی نه م کتیبه. فیزی به که ده بی مناله کانت چی فیز بن. تۆش ده توانیت به شتیوه یه کی به رچاو یارمه تیده ر بیت، ته نانه ت نه گه رچی خۆت خوێندکارێکی باشیش نه بووبیت، ته نانه ت نه گه رچی خۆشت شاره زایه تیبه گه رده کانی سه عیکردن فیز نه بووبیت. ئیستا ده توانیت له گه ل مناله که تدا فیزی بیت- نه ک ته نیا له قوتابخانه دا یارمه تی نه و ده دات، به لکو یارمه تی تۆش ده دات له ئیشه که تدا، جا بواره که ت هه رچیه که بیت.

نه گه ر تۆ خوێندکارێکی ناته قلیدیت

نه گه ر تۆ ده گه رپه ته وه بۆ ئاماده یی، کۆلیژ، یان قوناغی دوا ی زانکۆ له ته مه نی ٢٥، ٤٥، ٦٥ یان ٨٥ سالی دایت- له وانه یه له هه ر که سیکی تر زیاتر پێویستت به (چۆن سه عی بکه ییت) بیت! بۆچی؟ چونکه چه نده زۆر له خوێندن دا برابیت، نه وه نده ی نه گه ری زیاتره نه وه ت بیر نه یه ته وه که بیرت چوه ته وه. نه وه شت بیر چوه ته وه که پیت و ابووه له بیرت ده بی! چه نده ی زۆر جه خت له وه ده که مه وه که به ده گمه ن زوه بۆ فیزیوونی خووه باشه کانی سه عیکردن، پێویسته جه خت له وه ش بکه مه وه که قه ت زۆر دره نگ نییه.

ئەوەى كە لەم كىتەبەدا بەدى ناكەيت

من ئەو كىتەبەنەم بىنىووە كە چەندەها بەشيان تەرخان كىردووە بۆ خواردنى رىك و پىك، چۆنئىتى پۆشەينى جل و بەرگ، چۆنئىتى وەرزىشكردن و ژمارەيەكى بابەتى تەركە بەهەچ شىوہەك لەم كىتەبەدا قەسەيان لەسەر نەكراوە، جگە لەم كۆرتەترىن ئاماژەكردنە: ئەو شەتەيكى ئاشكەرايە كە بەرنامەى خۆراكى، خەو، وەرزىش و بەكارهێنانى ماددەى ھۆشبەر (لەوانەش كحول، نىكۆتىن و كافەين) كار دەكەنەسەر سەيكرەنت، لەوانەش بەشەوہەيكى بەرچاو كاريگەرييان ھەبى.

بۆيە، ھۆكارىكى كەم دەبىنم لەوہدا كە كاتتەن بە شەتەك بە فەيزۆ بدەم كە دەبى روون بێت: ھەر شەتەك - لەوانەش سەيكرەنت - زۆر قورسە ئەگەر بىتاقەت، برسە، نەساغ، سەرخۆش، سەرگىزەتان ھەبى و ھەيت. بۆيە تەكايە ئەقلى سەلیم بەكاربەيتن. چەندەى بكەرى خواردنى تەندروست بخۆن، ئەوہندەى چەستەتان پىويستى پىتە بخۆن، ئەوہندەى بكەرىت چەستەيكى (فەيت) تەن ھەبى و خۆتان لە كحول و ماددە ھۆشبەرەكانى تەربەدوور بگرن. ئەگەر سەرەكە و تەنتەن بە ھەر شىوہەيك بەھۆى يەكەك لەو ھۆكارەنەوہيە و ناتوانن بە تەنیا چارەى بكەن، كىتەبەيكى باش يان پروفەسسالەك بەدۆزەوہ بۆئەوہى يارمەتیتان بدات.

ئامادەيت شەتەك فەيز بێت؟

ئەو كىتەبەى كە بەدەستتانوہە گرتووە، چاپى ھەوتەمەيتى. بەردەوام بۆ ماوہى زياتر لە ۲۰ سال يارمەتى خويندەكاران و دايمان و باوكان (تەنەت مامۇستايانىش)ى داوہ .

ئەبى فەيزبوون ئازار بەخش يان تاقەتەربەيت، ھەرچەندە ناوہناو ھەردووکیانە. من بەلەينى ئەوہ نادەم كە (چۆن سەمى بەكەيت) ھەموو شەتەك ئاسانتر دەكات. نەخىر. ناستوانى. لەوانەش بە راستى خۆماندوو كەردنىكى بوى بۆ بەدەستەھێنانى ئەوہى كە دەتەوى. بەلام (چۆن سەمى بەكەيت) رىگاگەت پىشان دەدات، ئاراستەكانت پى دەلەيت و دلتەيا بەرەوہ لەوہى كە تەواو پىداويستەيەكانت بى بۆ گەشتەكەت.

تۆ يەكەم جار كە دەخوینیتوہ ھەموو شەتەك تەنەگەيت. يان لەوانەيە تەنەت دووہم جار و سەيەم جارەيش. دەبى لەسەر خۆ فەيزيان ببەيت، زۆر لەسەر خۆ. بەلام ئەمە بەو مانايە نە كە

عەبىيەت ھەيە. لەوانەيە ئەمە بابەتەك بىت كە ھەمووان بە ھىواشى فەيرى دەبن. (تەلەزگەي ديارىكراوى من كيميائى ئەندامى بوو). كەتەبەككى لاواز يان مامۇستايەكى ساردكەرەو ھە دەتوانى وا لە ھەر بابەتەك بكات كە عەزاب بىت.

دايان و باوكان زۆرجار پرسىارم لى دەكەن، "چۆن دەتوانم ھەرزەكارەكەم بچولەيم؟" ۋە لامەك ھەيە، بەلام ئەمە شەتەك نە داياكان و باوكان بىتوانن بىكەن- ئەمە شەتەك تۆ، خوتەندكار، دەبى بىرارى لى بەدات: نيازت ۋايە زۆرى قوتابخانە بە بايەخدان و كارايەو ھە يان بە بىتاقەتى ۋە قەنەو بەپى بەكەيت؟

بە راستى ھەروا سادەيە. لەبەرئەو ھە چۆنەك بىت دەبى بچەتە قوتابخانە، بۆچى بىرار نەدەيت كە دەشى چالاك بىت و ئەوئەندەي بىكە شەت فەير بىت لەبى ئەو ھەي لە نەگەتەدا بنالەيت؟ بە مەكۆرەيەو ھەروا ۋايە كە جىاوازى نەوان (ناوئەند) و (زۆرەشە) يان (باشە) بۆ زۆرەك لە خوتەندكاران، تەنیا پەيوئەندەي ھەي بە (ويست) ھەو بۆ باشتەبوون. كاتەك تۆ تەخەرۇج دەكەيت، بەخەيرارى بۆت دەردەكەو ھەموو ئەو شەتى ھەر كەسەك بەلەو ھەو ھەيە كە دەيزانەيت و دەيتوانەيت. نەروكان چەتر گەنگ نەن، نە تاقەكەرنەو ھەكانەش. كەواتە تۆ دەتوانەيت ئەستە فەيرى بىت يان دوايى پەشيمان بىتەو.

تۆ بەھەمان شەو بەشەو ھەيەكى خەتى بىرار دەدەيت كە يەك يان زىاتەر لە كۆرسەك لە كاتەككى دواترى ژياندا كەلكى نابىت. تۆ بۆلە بۆلە دەكەيت "من نازانم بۆچى خۆم بەستەوئەو بە فەيرەوونى حسابات (جەبر، فەيزىا، كەميا، مەژو، بۆشايى پەكەرنەو)! قەت پەيوستەم پەيان نابى".

مەمانەم پەي بەكە: ھەي نازانەيت لەبارەي ئەمەي لەوانەيە ھەفەيەكى تر، چ جاي ئەو ھەي دەسال دواتر، چەت پەيوستە بى و چەت پەيوستە نەبى، بەكاربەيتەيت، يان بىر بىتەو. من لە ژيانى خۆمدا بۆم دەركەوتەو كە بىرەكى سەرسورەيتەرى فەيرەوون و زانەيرى "بەكەك" بۆ كار و پەشەم تەواو گەنگ بوو.

بۆيە ھەموو فەيرە. بە جۆش و خەوش بە بۆ پەرسەي فەيرەوون و من گەرەنتەقان دەدەمى كە پەيوستە بەو نابى نەگەران بىت لەو ھەي كە پەيوستە چى بزەنەيت لە ئائىدەدا.

رێبەری تری سه‌عیکردن هەن

هەرچەنده من به‌شێوه‌یه‌کی خاکییانە جه‌خت ده‌که‌مه‌وه که (به‌رنامه‌ی چۆنیتی سه‌عیکردن)م یارمه‌تیده‌رت‌رینه بۆ زۆریه‌ی خه‌لکی، به‌ دلتیاییه‌وه برێکی زۆری کتییی تر هەن که بانگه‌شی ناو‌نیشانی سه‌عیکردن ده‌که‌ن. به‌ داخه‌وه، پێم وانیه که زۆریه‌یان به‌لێنه‌که‌یان بیه‌نه‌سه‌ر. به‌شێوه‌یه‌کی جه‌تمی، ئەم کتییانه‌ی تر به‌وه به‌ "سیسته‌م"ی نووسه‌ره‌که ده‌ده‌ن، که به‌ زۆری مه‌به‌ستیان پێشاندانی چۆنیتی سه‌رکه‌وتوو‌بوونی (خۆیان) له‌ خۆ‌بندن. ئەم "سیسته‌مه" چ ئه‌وه‌ی بنچینه‌یی، ته‌قلیدی یان زۆر نامۆ بی‌ت، له‌ وانه‌یه و له‌ وانه‌ش نیه بۆ تۆ به‌که‌لک بی‌ت. که‌وابوو چی ده‌که‌یت ئه‌گه‌ر شیوازی نویسنه‌وه‌ی تییینییه‌کان "ی ئه‌وان" بۆ تۆ بی‌ مانا بی‌ت؟ یان شاره‌زای ناو‌نیشانه قه‌به‌کانی وه‌کو "رازه‌ گه‌وره‌کانی خۆ‌بندکاری نااسایی" یان بی‌ت و هه‌شتا سه‌رکه‌وتوو نه‌بی‌ت؟

له‌ جیهانی سه‌عیکردندا "راست" و "هه‌له‌"ی که‌م هەن. به‌ دلتیاییه‌وه تاکه‌ رێگه‌یه‌کی "راست" بوونی نییه بۆ چالاکانه ئه‌نجامدانی تا‌عیکردنه‌وه‌یه‌کی فره‌ هه‌لبژاردن یان نویسنه‌وه‌ی تییینی یان نویسنی باب‌ت یان راپۆرت. بۆیه به‌وه مه‌خه‌له‌تێ که‌ شتیکی وه‌ها هه‌یه، به‌تایبه‌ت ئه‌گه‌ر ئه‌وه‌ی که تۆ خۆت ده‌یکه‌یت دیار بی‌ت به‌که‌لکه‌ بۆت. ئه‌و شیوازه‌ مه‌گه‌ر که‌ عه‌یبی نیه ته‌نیا له‌ به‌رئه‌وه‌ی که به‌ ناو شاره‌زایه‌کی سه‌عیکردن بانگه‌شی ئه‌وه‌ی ده‌کات که ئه‌وه‌ی تۆ ده‌یکه‌یت سه‌رله‌ به‌ر هه‌له‌یه. له‌ وانه‌یه خۆی سه‌رله‌ به‌ر هه‌له‌ بی‌ت.

هه‌له‌ب‌ت، کتییبه‌که‌ی من مه‌خۆینه‌ره‌وه ئه‌گه‌ر بۆ تاکه‌ سیسته‌میکی "یاساکان" ده‌گه‌رپیت که بۆ هه‌مووان سوودی هه‌یه. شتیکی وا نادۆزیت‌وه، چونکه له‌ به‌نه‌په‌تدا شتیکی وه‌ها نیه. تۆ چه‌نده‌ها ته‌کنیک، رێنمایی، فیل، لی‌هاتوویی و شیوازی تر فێر ده‌بی‌ت که له‌ وانه‌یه به‌که‌لک بن بۆت، له‌ وانه‌شه هه‌ندیکیان نا. ده‌ست بۆ به‌ره و هه‌لبژێره، بگۆره و خۆت بگو‌نجینه، بزانه کامیان به‌که‌لگت دێن. چونکه خۆت به‌رپر‌سیت له‌ دروستکردنی سیسته‌می سه‌عیکردنی خۆت نه‌ک من.

هه‌روه‌کو ئاماژه‌م پێدا، ده‌توانم گه‌ره‌نتی ئه‌وه بده‌م که ئه‌و چه‌نده‌ها لاپه‌ره‌یه‌ی کتییی (چۆنیتی سه‌عیکردن)ی من فراوان‌ترین، گه‌شتگیر‌ترین و ته‌واوت‌رین سیسته‌می سه‌عیکردن ده‌گه‌رنه‌خۆ که تا‌وه‌کو ئیستا چاپ کراوه. هه‌ولمه‌داوه سیسته‌مێک دروست بکه‌م که مایه‌ی به‌کاره‌یتانه، به‌که‌لکه، کردارییه و شیاوی فێربوونه. کتییبه‌که که تۆ ده‌توانی (ده‌سته‌ب‌جی)

به کارى بهيئيت - جا ته مه نه که ت هه رچه نديک بيټ، سه رکه وتنت له هه ر ئاستيکدا بى و زيره کيت
له هه ر پتوانه يه کدا بى - بۆ ده ستکردن به باشتريوون له خويندن، سه رکار و له ژياندا.
پيم وايه کاتى پتويستمان به سه ر برد بۆ قسه کردن له باره ي ئوه ي که چى فير ده بيت. با
ده ست بکەين به فيريوون.

کارزانی یان نژیک کارزانیی شاره زایه تییه کی دیاریکراو، "B" (باش) بۆ که مێک کارزانی، "C" (ناوه ند بۆ لاوان) بۆ تۆز قالیک یان نه بوونی کارزانی تیبگه یه.

به لām با یه که م جار پشکینینکی سه رسه خت بکه ین، ته نیا بۆ به خشینى به رچارپوونیه ک پیت بوته و شتانه ی که دواتر دین. نه و ۲۸ دهسته واژه یه ی خواره وه بخوینه ره وه و بزانه کامیان به سه ر تۆ دا پیاده ده بن. نه گه ر دهسته واژه یه ک به سه رتدا پیاده ده بی به لای دابنێ و نه گه ر نا نه خیر دابنێ.

۱. بریا به متوانیا یه خیراتر بخوینمه وه

۲. ده چمه پۆله وه به لām هۆشم زۆر له سه ر ده رس نییه

۳. به ده گمه ن بۆ تاقیکردنه وه کان چاو ده خشینمه وه، به لām شه وی پیش تاقیکردنه وه چه ندین سه عات خه ریک ده بم

۴. پیم وایه کاتیکی زیاتر له وه ی پتویسته به سه عیکردن به سه ر ده بم.

۵. زۆرجار به ته له فزیۆن/یان رادیۆ هه لکراوی سه عی ده که م.

۶. به ده گمه ن هه موو واجبی ماله وه له کاتی خۆیدا نه نجام ده ده م.

۷. زۆرجار نوسینه وه یان راپۆرتی واجب هه فته (یان شه وی) پیش واده ی خۆی نه نجام

ده ده م

۸. من هه موو کتیبیک به هه مان خیرایی و به هه مان شیواز ده خوینمه وه.

۹. من شه یدای مه سچی خیرای ئۆنلاینم، به لām پیناچیت نه و زانیارییه بدۆزمه وه که له سه ر

نینه رنیت پتویسته

۱۰. به واجبی زۆری ماله وه سه رگه ردان بووم

۱۱. قه ت ناتوانم واجبه کانی خویندنه وه له کاتی خۆیدا ته واو بکه م

۱۲. هه میشه وا ده رده که وی شتی نا په یوه ندیدار ده نووسمه وه له ناو پۆلدا.

۱۳. ناو به ناو واجبه گرنگه کان و به رواری تاقیکردنه وه کان له بیر ده که م

۱۴. پیش تاقیکردنه وه ده شیۆیم و له وه خراپتر ده بم که پیم وایه

۱۵. پتویسته ناو به ناو ته واوی لاپه ره کان دوو یان سی جار بخوینمه وه پیش نه وه ی لییان

تیبگه م.

۱۶. کاتیک له خویندنه وه ی به شیک ته واو ده بم، زۆرجار به شی زۆریم بیر نایه ته وه

به‌شی یه‌که‌م

چۆن به دروستی ده‌ست پېښگه‌یت

"نه‌ونده به‌س نیه فیزی نه‌وه بین که پټویسته فیزی بین نه‌گر له‌وه تینه‌گه‌ین چین و له‌وه تینه‌گه‌ین که چین نه‌گر نه‌زاین ده‌بی بین به‌چی" تی. نیس. نیلیت پوانینگی راستگویانه له‌ خۆت ئاسانترین شت نییه له‌ جیهاندا. له‌ دوو به‌شی دواتردا، ده‌مه‌وی یارمه‌یتان بده‌م:

- توانا هه‌نوکه‌یه‌کانی خۆت بۆ سه‌عیکردن هه‌لسه‌نگینه، که هه‌نگاوێکی پټویسته بۆ ناسینه‌وه‌ی نه‌و رووبه‌رانه‌ی تیاياندا پټویستت به‌ چرک‌دنه‌وه‌ی هه‌وله‌کانته.

- نه‌و ژینگه‌یه‌ی سه‌عیکردن و نه‌و ستایله‌ی فیزیوون بناسه‌ره‌وه که گونجاون بۆت.

- هه‌موو ده‌رسه‌کانی قوتابخانه‌ت پۆلێنبه‌ندی بکه به‌پټی چه‌ندیتی (حه‌زکردن)ت پټیان و چه‌ندیتی (لێهاتوویی)ت تیاياندا.

چۆن له‌سه‌ر سکه‌ بمینیته‌وه

له‌و چه‌ند لاپه‌ره‌یه‌ی دواتردا، ۱۱ شاره‌زایه‌تی سه‌ره‌کی روون ده‌که‌مه‌وه که له‌م کتێبه‌دا هاتوون: خۆندنه‌وه و یتگه‌یشتن، په‌ره‌پێدانی بیره‌وه‌ری، به‌رپۆه‌بردنی کات، شاره‌زایه‌تییه‌کانی کتێبخانه، شاره‌زایه‌تییه‌کانی کۆمپیوتەر، نوسینه‌وه‌ی تیبینییه‌کانی کتیبی مه‌نه‌ج، نوسینه‌وه‌ی تیبینییه‌کان له‌ناو پۆلدا، نوسینه‌وه‌ی تیبینییه‌کان له‌ناو کتێبخانه‌دا، به‌شداریی ناو پۆل، نوسینی باب‌ه‌ت و راپۆرت و خۆئاماده‌کردن بۆ تاقیکردنه‌وه. پاشان داوات لێده‌که‌م خۆت له‌سه‌ر ئاستی سه‌رکه‌وتنت پله‌به‌ندی بکه‌یت و له‌ هه‌ر یه‌که له‌: "A" (نایاب) بۆ

۱۷. ھەول دەدەم ھەر شتېك كە مامۇستا دەيلىت بنوسم، بەلام زۆرجار ناتوانم لە زۆربەى
تېيىنىيەكانم تى بگەم

۱۸. تەنيا دەتوانم نزىكەى ۱۵ خولەك سەعى بگەم پېش ئەوہى بېتاقەت بېم يان ھۆشم
بەرت بېت.

۱۹. كاتېك ئېش لەسەر داپشتن يان راپۆرتېك دەكەم، زۆربەى كات خۆم بە قاموسەوہ
سەرقال دەكەم

۲۰. ھەمىشە پېدەچى سەعى لە شتېكى ناپەيوەندىدار بگەم

۲۱. ھېچ جۆرە رۆژمېرېك بەكارناھېتم

۲۲. سەعى بۆ ھەندى لە تاقىکردنەوہكان دەكەم، بەلام ھەمىشە كە دەگەم ئەوئ بېرم
دەچىتەوہ سەعىم لە چى كردوہ

۲۳. كاتى پېويستىم نىہ بۆ زىرەكېوون لە قوتابخانە و ھېشتا ژيانىكى كۆمەلەتېم ھەيە

۲۴. ناتوانم لە خالە گرنگەكانى ناوكتېبى مەنھەجم تېبگەم

۲۵. كاتېك راستەوخۆ پېش تاقىکردنەوہ دەروانە تېيىنىيەكانى ناوپۆلم، ناتوانم لىيان
تېبگەم

۲۶. رقم لەوہيە بخوئىنمەوہ

۲۷. لە تاقىکردنەوہكانى داپشتندا نمرەم لى دەشكىنرېت چونكە خراپم لىيان

۲۸. كاتىكى زۆر لەسەر كۆمپيوترەكەم بەسەر دەبەم، بەلام ھەست دەكەم زۆرتىرىنى بەفېرۆ
چوہ.

وہلامەكانت چى دەگەيەنى؟ ئەگەر (بەلى)ت نووسى بۆ پرسىارەكانى:

۲،۵- يان ۱۸، ئەوا پېويستى بەوہيە ئېش لەسەر تەركىزت بگەيت

۱،۸،۱۵،۱۶،۲۴- يان ۲۶، ئەوا شارەزايەتېيەكانى خوئىندنەوہ و لى تېگەيشتنت لەدواوہن

۲،۱۴- يان ۲۲، پېويستى بەوہيە شىوازىكى رېك و پېك فېر بېت بۆ تاقىکردنەوہ و چۆنىتى

كەمكردنەوہى شلەزانى تاقىکردنەوہ

۴،۶،۱۰،۱۱،۱۲،۲۱- يان ۲۲، شارەزايەتېيەكانى رېكخستنت ناھومىدت دەكەن

۷،۱۹،۲۷- تۆ كاتىكى زۆر بە داپشتن و راپۆرت بەسەر دەبەيت، بەلام ھېشتا شارەزايەتېيە

رېكوپېكەكانى رېكخستن يان توئىزىنەوہ فېر نەبوويت.

۹- یان ۲۸، تو پټویستت به پوره دانه به شاره زایه تیبه کانی کومپیوتر
 -۲۰، ۱۷، ۱۲، یان ۲۵ تو پټویستت به سیسته میکی باشت هر یه بۆ نویسنه وهی تیبینیه کان
 له ناو پۆل و له کتیبه کانی مهنه جته وه

گرنگ نییه چه ند (به لئی) ت هر یه نه ونده ی که چه ندیان له بواریکی دیاریکراودا
 کوکراونه ته وه گرنگه - نه وه یان که تیایدا به ئاشکرا پټویستت به یارمه تییه. (هر چه ند ده بی
 ۱۰ وه لایم به لئی یان زیاتر له زیاتر له تاکه بواریکدا کیشی گوره پیشان بده ن).

با که میک زیاتر بچینه ناو ورده کارییه وه و ته نانه ت نزیکتر مامه له له گه ل شاره زاییه
 هه نوکه ییه کانی سه عیکردنتدا بکه یین. من شاره زایه تییه گرنگه کانی سه عیکردن له لاپه ره کانی
 دواتردا ریزه بندی کردوه. کاغه زیکی جیا به ده سته وه بگره و له هر یه کیکیاندا خۆت
 پله بندی بکه (هر له خۆینده وه ته خۆتاماده کردن بۆ تاقیکردنه وه) پیش نه وه ی
 پاشماوه ی ئه م به شه بخوینیه وه. پاشان بۆ هر (A) یه ک دوو خال بۆ خۆت دابنی، یه ک خال
 بۆ هر (B) یه ک، سفر خال بۆ هر (C) یه ک.

ئه گه ر تیکرای پله به ندیه ک ۱۸ یان زیاتر بیت، له هیللی "خۆه لسه نگانندی سه ره تایی" دا
 (A) به خۆت بده. له ۱۲ بۆ حه فده (B) به خۆت بده و ئه گه ر ۱۲ یان که متر بوو ئه و (C) به
 خۆت بده. ئه مه هه لسه نگانندی خووه کانی سه عیکردنته به و شیوه یه ی که هر ئیستا بوونیان
 هه یه.

با ئیستا چاو بخشین به هر یه کیک له و بوارانه، که بهرچاوپوونیت پیده دهن له به رانه بهر
 نه وه ی که "ناپاب"، "باش"، و "مام ناوه ند" به راستی چ مانایه کیان هه یه. له کاتیکدا که هر
 به شیک ده خوینیه وه، پله به ندیه که ی خۆت له سه ر خشته ی "خاللی ده ستپیکت" تۆمار بکه - و
 له گه ل خۆندا راستگو به.

ئه م هه لسه نگاننده ستاندردیکت پی دده دات که لییه وه ده توانیت چوونت به ره و باشی پێوانه
 بکه ییت پاش نه وه ی ئه م کتیبه ته واو ده که ییت. هه لیبگره و پاش ته واوکردنی خوینده وه ت
 به راورد که ئه نجام بده.

بیرت بیت: له هه ریه ک له مانه دا (راست) یان (هه له) بوونی نییه

هه لسه نگانده کان: ئه مانه خالی بردنه وه و دۆرانه که ده توانیت لایانه وه پتوانه ی
 به ره و پیشچوونت بکهیت و ئه و رووبه رانه بناسیته وه که تیا یاندا شاره زایه تیبه کانت پتویستیان
 به باشبوون هه یه.

خالی ده ستپکت

A () B () C ()	خۆه لسه نگانده ی سه ره تایی
A () B () C ()	خویندنه وه
A () B () C ()	ئیشکردنی بیره وه ریت
A () B () C ()	به پتیه بردنی کانت
A () B () C ()	نوسینه وه ی تیبینی له کتیبی مه نه جه وه
A () B () C ()	نوسینه وه ی تیبینی له ناو پۆلدا
A () B () C ()	به شداری له ناو پۆلدا
A () B () C ()	شاره زایه تیبه کانی ناو کتیبخانه
A () B () C ()	نوسینی راپۆرت و بابته
A () B () C ()	تیکرای ناستی شاره زایه تیبه سه عیکردن

خویندنه وه

خیرایی، تیگه یشتن و بیرهاتنه وه سی پیکهاته ی گرنگی خویندنه وه ن. به تاییه ت تیگه یشتن و
 بیرهاتنه وه پیکه وه گریدراون- باشتره که مێک خیرایی بکه یته قوربانی بۆ زیادکردنی ئه م دوو
 فاکتهره. بۆ پشکنینی شاره زایه تیبه کانی خویندنه وه و تیگه یشتنت، ئه و پارچه یه ی خواره وه
 بخوینه ره وه (له "به که مه کانی ئه مریکا" ی ستیفن سپیگنسی، ۲۰۰۴ وه رگه راوه). پاشان
 کتیبه که داخه، به خیرایی ئه و خاله سه ره کییانه بنوسه وه که له و پارچه یه دا خراونه ته پوو،
 چاو په تیکسته که دا بخشینه ره وه و خاله کانت به پارچه که به راورد بکه. تو بیرۆکه یه کی باش

بەدەست دىنىت لەوھى كە تا چ ئاستىك باش لەوھى كە خوڭندووتەوھ تىگە يىشتوويت و چەندىك بىرھاتنەوھت باشە.

"لەم سەردەمەدا بار كۆدەكان لە ھەموو شوڭىنىك ھەن. ئەمانە بەشىوھ يەكى ئۆتۆماتىكى لەسەر تەقريبەن ھەر شەمەكىكى بەرھەمھىنراو چاپ دەكرىن- تەنانەت ئەگەرچى ھىشتا زۆر فرۆشگاي وردەوالە ھەن ئامىرى پىشكىنى بارپكۆد بەكارناھىتن. لەگەل ئەوھ شدا، دەوترىت، رۆژىك دىت كە زياتر لە ۹۵٪ شەمەكى بەكاربەر، بارپكۆدى لەسەر چاپ دەكرىت.

بارپكۆد پىكدىت لە ۱۲ ژمارە، لە سەرەتا، ناوھراست و كۆتايى زنجىرەكەدا بەھۆى جوت ھىل جىكاراۋنەتەوھ. لە يەزەر/سكانەرى تىشكى پىساي ژمارەكان دەخوڭىتەوھ و دەستبەجى كالاكە و نرخە راستەقىنەكەى دەخوڭىتەوھ. بارپكۆدەكان يارمەتيدەر بون بۆ پىشەسازى وردەوالە و ھەرۋەھا بۆ سوپاي ئەمريكىش، كە پىويستى بەوھە كە ھەر تاكە شەمەكىكە دەيكردىت بارپكۆدىكى قابىلى پىشكىنى لەسەر بىت. بارپكۆدەكان رىگە بۆ پىرۆسەيەكى خىراى كىرپىن، تازەكردنەوھى بەردەوامى لىستى كالاكان و زانىارىي ورد و دروست لەبارەى پىساكانى كىرپىن خۆش دەكەن لە فرۆشگاكاندا.

بارپكۆدەكان لە سالى ۱۹۶۸دا لەلایەن (بىرنارد سىلفەر) كە دەرچووى پەيمانگاي (دريكسىل) بوو لە فىلادېليا و جۆزىف وىلاندى ھاوكارى داھىنران. ئەوان سەرەتا بە ھەرەكەبى سەروو ۋەنەوشەبى ئىشپان كرد، بەلام دواجار لەسەر ئەو سىستەمە گىرسانەوھ كە ئەمىر بەكاردەھىنرىت.

ھەندى لە تىقۇردانەرانى كە لەكۆمەكى بىروايان وايە كە دواجار حكومەت پلان دادەنىت بۆ دانانى بارپكۆد لەسەر ھەر ھاۋلاتىيەك، چ لەسەر پىشتەوھى مەچەك يان لەسەر پىشە سەر، ئەمەش بۆ چاودىر كىردنى بەردەوامى خەلكى. جى سەرنجە كە لەم ماوھەبەى دوايىدا راگەيەنرا كە تەكنۆلۇژىاي بارپكۆد تا ئەو ئاستە پىشكەوتوۋە كە ئىستا دەتوانى بارپكۆد راستەوخۆ لەسەر گۆشت يان ھىلكە چا بكرىت و بەبى زيان گەياندن بە كالاكە بخوڭىرتەوھ.

بەلى، ئەمە بەو مانايەيە كە ئىستا دەتوانى بارپكۆدەكان بخرىنە سەر گۆشتى مرقۇ. وىناى نايندەيەك كە كە تيايدا تۆ لە مالىوھ لە رىگەى ئىنتەرنىتەوھ بلىتىك دەكرىت بۆ يارىيەكى بەيسبۆل و ژمارەى پىناسى بارپكۆدى خۆت بەكاردەھىنرىت. كاتىك دەگەيتە ستادىۆمەكە، دەستت بەرز دەكەيتەوھ و سكانەرە تىشكىيەكە ئەو بارپكۆدە دەخوڭىتەوھ كە لەسەر

پشته‌وهی مه‌چه‌کت تاتوو (یان هر شتیکی تر) کراوه. داتابه‌یسی پتئوین (که نه و کاته مه‌مووان ده‌یانیت) نه‌وه پشتر است ده‌کاته‌وه که تو به راستی بلیتیکت کپی و له و کاته‌دا که پتی ده‌چی بۆ بردنی زه‌رفه چپسێک بۆ سکا‌نه‌ری تۆمار‌که‌ری پار‌ه‌ی فروشگا‌که، تو نه‌گه‌یت ده‌رگای چوونه‌ده‌ره‌وه.

ئه‌مه زانستی خه‌یالیه‌؟ به راستی نا. ئیمه هه‌نۆکه زۆر له‌م سیناریۆیه‌وه نزیکین".
 نمره: نه‌گه‌ر تو ده‌توانیت بابه‌ته‌که رێک و ورد بخوینیت‌وه و نه‌وه‌ی که خویندووت‌وه پوختی بکه‌یت‌وه، هه‌مووشی که‌متر له‌ دوو خوله‌ک، نه‌وا (A) به‌ خۆت بده. نه‌گه‌ر تو له‌ خویندنه‌وه و تیگه‌یشتنی تیکسته‌که کیشته هه‌یه به‌لام ده‌توانی که‌متر له‌ چوار خوله‌ک واجبه‌که ته‌واو بکه‌یت، نه‌وا (B) به‌ خۆت بده. نه‌گه‌ر نه‌توانی له‌ و کاته‌دا واجبه‌که ته‌واو بکه‌یت، نه‌وه‌ت بیر بیت که خویندووت‌وه، یان به‌هیچ شتیه‌یه‌ک نه‌توانی تیبینی ورد و کتومت به‌ره‌م بێنیت، (C) به‌ خۆت بده.

له‌بیرمانه‌وه

تاقیکردنه‌وه‌ی ژماره‌ ۱: بۆ ماوه‌ی ۱۰ چرکه سه‌یری نه‌و ژماره‌یه‌ی خواره‌وه بکه. پاشان لاپه‌ره‌که داپۆشه و نه‌وه‌نده‌ی له‌بیرت ده‌مێنیت بینوسه‌وه:

۷۶۲۰۴۹۵۸۲۰۴۹۷۳۶

نمره: نه‌گه‌ر ۱۲ ژماره یان زیاتر به‌ پیز بیرمابوو، (A) به‌ خۆت بده، نه‌گه‌ر ۸ تا ۱۱ ژماره‌ت به‌ پیز بیرمابوو (B) به‌ خۆت بده. نه‌گه‌ر ۷ یان که‌متر، نه‌وا (C) به‌ خۆت بده.
 تاقیکردنه‌وه‌ی ژماره‌ ۲: له‌ خواره‌وه ۱۲ وشه‌ی بۆ مانا هه‌ن له‌ زمانیکه‌وه که تازه دروستم کردوو شانبه‌شانی "پێناسه‌"کانیان که نه‌ویشی به‌ راستی پێناسه‌ نین. بۆ ماوه‌ی ۶۰ چرکه سه‌عی له‌ لیسته‌که بکه و هه‌ول بده هه‌ریه‌که له‌ وشه‌کان، حینچه‌یان و پێناسه‌کانیان له‌بیر بیت:

بیریلی: گه‌رم و گه‌ری	نارۆف: ته‌والیت
سیمپۆک: ده‌گریت	مککوسکه‌ر: خه‌و ده‌بینیت
دیلماک: پیره‌پیاو	یه‌ربتری: خوی
تریددل: زۆر له‌ خۆی ده‌کات	نارموللا: کوپی قاوه

گازدۆن: شير

فراجە: دەقوچىنىت

كۆگنيت: بېرپە

ئىكلىك: نانى نيۈپۇ

تەۋاۋ؟ كىتەبەكەت داخە و ھەرىكە لە ۱۲ وشەكە و پىئاسەكانيان بنوسەرەۋە. پىۋىست ناكات بەۋ رىزىەندىيەش بن كە لەسەرەۋە نوسراون.

نمرە: ئەگەر بە دروستى نۆ وشە يان زياتر و پىئاسەكانيانت نوسىيەۋە (بە حىنجهى راستى ئەۋ وشە نوپىيەنەۋە كە نوسىۋومەن) (A) بە خۆت بدە. ئەگەر پىنج بۆ ھەشت وشە و پىئاسەكانيانت نوسىنەۋە، يان بە راستى نۆ وشە يان زياتر نوسىن و حىنجه كىردن بەلام پىئاسەكانيانت تىكەل كىردن، ئەۋا (B) بە خۆت بدە. ئەگەر نەتتوانى لانى كەم چوار وشە و پىئاسەكانيان بىر خۆت بەيتىنەۋە، ئەۋا (C) بە خۆت بدە.

بەپىۋەبىردنى كات

دەتوانى بەكارھىتەننى چالاكانەى كاتى ھەبوت بۆ سەۋى بە دوۋ راستە پىۋانە بىرەت: (۱) توانات بۆ بەش بەشكردنى واجەكانت بۆ پىكەپنەرەكانيان (بۆ نمونە، نوسىنەۋەى تىبىنى، دانانى خالە سەرەكىيەكان، نوسىن) و (۲) توانات بۆ تەۋاۋكردنى ھەر ئەركىك بەشىۋازىكى ھاركات.

نمرە: ئەگەر ھەست دەكەيت بەشىۋەيەكى ژىرانە و ھاركات بەكاردەھىت، (A) بە خۆت بدە. ئەگەر دەزانىت كە جار ھەن كاتت لى تەۋاۋ دەبى، (B) بە خۆت بدە، ئەگەر ناتوانىت كات بزانىت، (C) بە خۆت بدە.

شارەزايەتەيەكانى كىتەبخانە

زۆرتىن سوۋد ۋەرگىرتن لە كىتەبخانە، كىردارىكى تىگەيشتەن لە رىكخستەنەكەى- و بەكارھىتەننى! چەندەى زۆر كات لەۋى بەسەر بىيەت-سەۋىكردن، خويندەۋە، توپىنەۋە- ئەۋەندە بە بەرھەم دەبىت. تۆ شارەزا دەبىت لە رۆيشتن لەگەل سەرچاۋەكان و خىرا دۆزىنەۋەى ئەۋ زانىارىيەى پىۋىستە.

تەقريبەن ھەموو كىتەبخانەكان ھەمان رىكخستەن پەپرەۋە دەكەن- ھەر كە لى تىگەيشتەت ئەۋا دەبىتە "خويندەۋارىكى كىتەبخانە"، گرنگىش نىيە چ كىتەبخانەك بەكاردەھىت. تۆ بۆت دەردەكەۋى چ جۆرە سەرچاۋەگەلىك ھەن (كىتەب، بلاۋكراۋە، رىيەرى، فايەكانى مايكروفيلم) و

فئیریه چۆن به به کارهێنانی (دهیهی دیوی) و کتیبخانهی سیسته مهکانی کۆنگرێس و سیسته می کۆمپیوته ریزه کراوی کتیبخانه ماده کان بدۆزیتوه. بۆ باشتەر هه لسه نگاندنی شاره زایه تییهکانی کتیبخانه ت، وه لامي ئه و پرسیارانه ی خواره وه بده ره وه:

۱. کام کۆبه ندانه له کتیبخانه که تدا سنووردان؟

۲. له کوی ده توانی بایۆگرافی هئیریه رت هوه ر-ی سی و یه که مین سه رۆکی ئه مریکا له کتیبخانه نزیکه که ت بدۆزیتوه؟ به شی سه رچاوه کان له کتیبخانه که له کوییه؟

۳. به له به رچاوه گرتنی ژماره ی ده یی (دیوی) بۆ کتیبیک، ده توانی که متر له پینچ خوله ک بیدۆزیتوه؟

۴. له ماوه ی شه ش مانگی رابردودا چه ند جار چوویته کتیبخانه نزیکه که؟ یان له مانگی رابردودا؟

۵. ده زانی چیۆن کتیب، بلاوکراوه و هئیر بدۆزیتوه له ریگی که ته لۆگی به کۆمپیوته ر کراوه وه؟

نمره: ئه گه ر وه لام بۆ ئه و پرسیارانه هه موو به لات وه روونه، ئاراسته یه کی به رده وامی به کارهێنانی کتیبخانه پیشان ده دهیت، ئه و ده شی خوی کتیبخانه ت هه بیته - (A) به خۆت بده. ئه گه ر ناتوانیت وه لامي لانی که م چوار له و پرسیارانه بده یته وه یان ریکۆردیکی ناتواوی به کارهێنانی کتیبخانه ت هه یه، (B) به خۆت بده. ئه گه ر تۆ هیچ فکهریه که ت نه له باره ی ئه وه ی که نزیکترین کتیبخانه له کوییه، (C) به خۆت بده.

شاره زایه تییهکانی کۆمپیوته ر

ئه مه رۆکه ته قریبه ن ئه سته مه له نزیکه ی هه ر ئاستیکی خۆیندن به یی لێهاتوو یه کی ته واره له کۆمپیوته ردا. به لام زانیی چیۆنی به کارهێنانی کۆمپیوته ر ته نیا سه ره تابه. تۆ ده بی بزانیی چیۆن به کاری دینیت بۆ ئه وه ی به شیۆه یه کی هاوکات و پراوپر و کاریگه ر سه عی بکه یته. ئه مه فئیربونی چیۆنی باشتەر نوینی راپۆرت و داڕشتن، پاراستنی خشته کانت و سوودوه رگرتن له نزیکه ی هه موو ئیختیارهکانی توێژینه وه ی به رده ست له سه ر ئینته رنێتیش ده گریت وه.

نمره: ئه گه ر تۆ ده توانیت ته نانه ت هه ر شتی که له سه ر ئینته رنیت ده زانیی جگه له هااکردنی (پینتاگۆن) و کۆمپیوته رت کردوه به ئامرازیکی سه ره کیی گه شتی خۆت به ره و سه عییه کی

پروپوژر و نمره‌ی باشتەر، (A) به خۆت بده. ئەگەر تۆ لە ره‌فتارکردن له‌گه‌ڵ وشه‌ و یاریکردن
 شاره‌زایت و لانی که‌م ده‌توانیت بچیته‌ سه‌رخه‌ت، به‌لام قه‌ت ۷۵٪ی ئامرازه‌کانی تۆت له‌سه‌ر
 کۆمپیوته‌ره‌که‌ت به‌کار نه‌هێناوه‌ و زیاتر "وێران ده‌که‌یت" له‌بری ئه‌وه‌ی که‌ به‌کاربهێنیت، (B)
 به‌ خۆت بده. ئەگەر ته‌نانه‌ت نازانیت "له‌سه‌رخه‌ت بوون" چیه‌ و پتویستت به‌ چوار خوله‌ک
 هه‌یه‌ بزانیت چۆن کۆمپیوته‌ر داگیرسیتیت، (C) به‌ خۆت بده.

تێبینی نووسینه‌وه‌

هواره‌ جیاچیاکان- له‌ ماله‌وه‌ له‌ کتێبی مهنه‌جته‌وه‌، له‌ ناو پۆلدا، له‌ کتێبخانه‌ و له‌سه‌ر
 ئینته‌رنێت- پتویستیان به‌ شتوازی جیاچیا نووسینه‌وه‌ی تێبینی هه‌یه‌.

له‌ کتێبی مهنه‌جته‌وه‌: له‌ ئیشکردن له‌سه‌ر کتێبه‌کانی مهنه‌جته‌دا، پتویستت به‌ ناسینه‌وه‌ی
 بیرۆکه‌ سه‌ره‌کییه‌کان، داڕشتنه‌وه‌ی زانیاری به‌ وشه‌کانی خۆت، هه‌روه‌ها به‌ وه‌رگرتنی ئه‌و
 ورده‌کارییه‌ هه‌یه‌ که‌ پێی نا‌ناشنا بوویت. له‌کاتێکه‌دا که‌ ده‌خوینته‌وه‌، تێبینی پتویست و
 پوخت له‌ ده‌فته‌ریکی یادداشتی جیادا بنوسه‌ره‌وه‌. پتویسته‌ تۆ پرسیار و وه‌لام بنوسیت بۆ
 دانیابوون له‌ زالبوونت به‌سه‌ر ماده‌که‌دا، ئه‌و پرسیارانه‌ نیشانه‌ بکه‌ که‌ وه‌لامت بۆیان نییه‌،
 بۆئه‌وه‌ی بتوانیت له‌ پۆلدا پرسیاریان له‌باره‌وه‌ بکه‌یت.

له‌ پۆلدا: خۆناماده‌کردن بۆ ناو پۆل، کلێله‌ بۆ به‌شداریی ناو پۆل. به‌ خویندنه‌وه‌ی ئه‌و
 ماده‌یه‌ی قسه‌ی له‌سه‌ر ده‌کریت پێش ئه‌وه‌ی وانه‌که‌ ده‌ست پێیکات، ده‌توانیت خاله‌کان و
 لێکدانه‌وه‌کانی مامۆستا هه‌رس بکه‌یت. به‌ به‌کارهێنانی شتوازیکی رسته‌ی کورتی گرنگ یان
 شتوازه‌ خێراکه‌ی خۆت یان ره‌مه‌زخانه‌ت، له‌و ماده‌انه‌ تێبینی بنوسه‌ره‌وه‌ که‌ تێگه‌یشتنیکی
 مه‌فهومیته‌ له‌ ماده‌که‌ پێی ده‌به‌خشن. تێبینیه‌کانته‌ ده‌بێ زنجیره‌یی بن و له‌گه‌ڵ پێسای
 محازه‌ره‌ی مامۆستادا بپۆن. له‌یه‌که‌م ده‌رفه‌تی دوا وانه‌که‌ چاو به‌ تێبینیه‌کانته‌دا
 بخشینه‌ره‌وه‌. هه‌ر بۆشاییه‌ک که‌ دروست بووه‌ پڕ بکه‌ره‌وه‌ بیرۆکه‌کانی خۆت دا بنێ.

له‌ کتێبخانه‌ یان له‌سه‌ر ئینته‌رنێت: جیاوازی چیه‌ له‌نیوان نووسینه‌وه‌ی تێبینی له‌ کتێبخانه‌
 یان سه‌عیکردن له‌ ماله‌وه‌ به‌ کتێبه‌کانی کتێبخانه‌وه‌ یان ئه‌وانه‌ی که‌ له‌سه‌ر ئینته‌رنێت
 دۆزیوتنه‌وه‌ له‌ به‌رانبه‌ر کتێبه‌کانی مهنه‌جته‌دا؟ زوو یان دره‌نگ ده‌بێ کتێبه‌کانی کتێبخانه‌
 بکه‌رێنیته‌وه‌ (ره‌نگه‌ هه‌ر رێگه‌شت پێی نه‌دری بیا بنه‌یته‌ ده‌ره‌وه‌) و کارمه‌ندانی کتێبخانه‌ش به‌

هیل هینان به ژیر دیره کانی کتنبه کاندایان پیداهینانی ماجیکی فوسفور به سهریاندایان، ده موچاویان گرژ بکن. نه گهر تو پلان دانه نیتیت بچاپکردنی هر لاپه پریه کی نینته رنیتی که دایدوزیتوه و ماجیکی فوسفوری پیدانه هینیت، پتویستت به سیستهمیکی کاریگر هیه بچا نویسنه وهی تیبینیه کان راسته وخو له سهرچاوه که وه، جا چ شه وهی کتیبیکی کتیبخانه بیت یان لاپه پریه کی نینته رنیتی.

نمره: نایا شماره زایه تیه کانی نویسنه وهی تیبینیت به سن بونه وهی داتای پتویستت له مشتومر و محازره کانی ناو پوله وه بوخت بکته وه؟ نایا ریگهت پیده دهن شه و زانیارییه به دست بیتیت که پتویستت پتیه له سهرچاوه جیاجیاکان، سهره بابته چروپره کان ناماده بکیت و دارشتنی باش بنوسیت؟ (A) به خوٚت بده. نه گهر پتیت وایه له هریه کتیک له مانه که موکوپیت هیه، (B) به خوٚت بده. نه گهر تیبینیه کان شه وانن که تو راده سستی هاورپیه کانتی ده که کیت له ناو پؤل، (C) به خوٚت بده.

خوٚت ناماده کردن بچا وانه

زۆریه ی ماموستایان به شدارییه هر خویندکاریک له پؤلدا له بهرچاوه ده گرن کاتیک نمره داده نین، گرنگ نییه چهند کویز شه نجام ده دهن یان چهند راپۆرت یان وتار ده نووسن. له وانه شه تو بۆت ده رکه وتبیت که ماموستا هه نمره له خویندکارانه شه ده شکیتن که له هر تاقیکردنه وه و کویزیک زۆر باشه دینن نه گهر له ناو پؤلدا ناماده بیان نه بیت.

نمره: نه گهر تو هه میسه بچا وانه کان ناماده بیت (که لانی که م، واته خویندنه وهی هه موو ماده وهی پی سپێردراو، ناماده کردنی پرۆژه و واجبی سپێردراو و راده سترکردنه وه یان له کاتی خویدا)، به شتیه یه کی چالاک به شداری بکه له مشتومر په کان و پرسپاری ناویه ناو و کاریگر بکه وه کو ریگایه کی دانه وهی شه وهی که هه نوکه ده یزانیته و پرکردنه وهی که لینه کانی شه و زانیته، (A) به خوٚت بده. نه گهر له هر یه کتیک له م پیوه رانه دا بی توانایت، (B) به خوٚت بده. نه گهر تو دلنیا نیت له وهی ناخو پؤل له کویتیه، (C) به خوٚت بده.

نوسینی بابەت و ئامادەکردنی راپۆرتی زارەکی

ئامادەکردنی ھەر جۆرە راپۆرتیک، نوسراویان وتراو، ۹۰٪ خۆماندووکردن (لینکۆلینەو) و ۱۰٪ ئیلھامە (نوسین). بە دەربڕینیکی تر، توانای نوسینی بابەتییکی باش زیاتر بەندە بە لێھاتووییەت لە شارەزایەتیەکانی تر کە ھەنوگە باسماں کردوون نەک ئەمە ی پەیوەندی ھەبێ بە لێھاتووییەت لە (نوسین)دا. ئەگەر تۆ خۆیتەریکی نامەرزووت، ئاشنایت بە نزیکترین کتێبخانە، گەپدەییەکی کۆنی ئینتەرنێت، تێبینی نوسەرەوہیەکی باشیت و دەتوانیت ئالۆزترین ناوێشان دابەش بکەیت بۆ چەند ھەنگاویکی بەپێوەبراو کە پێویست بۆ نوسینی بابەتیک، لەوانە بە ئەدایەکی بێ ھاوتا بخەیتەپوو لەم بوارەدا.

نمرە: ئەگەر تۆ لە شارەزایەتیەکانی کتێبخانە، نوسینەوہی تێبینی لە کتێبخانە و ئینتەرنێت، بەپێوەبردنی کات و خۆتەندەوہ ئەسپی خۆت تەوا داوہ، ئەوا، (A) بە خۆت بدە. ئەگەر ھەست دەکەیت لە نوسینی بابەت و راپۆرتدا باشیت بەلام لە یەکیک لەو بوارانەدا خراپیت، (B) بە خۆت بدە. ئەگەر بێرۆکەت لە بارە ی نوسینی بابەتدا تەنیا کۆپیکردن و کۆپیکردنەوہی ئەو پوختەییە کە بە دەست نوسیووەتەوہ، (C) بە خۆت بدە.

خۆئامادەکردن بۆ تاقیکردنەوہ

کللی خۆئامادەکردنیک دروست بۆ تاقیکردنەوہ زانینی ئەوہیە کە چ ماددەیک داخڵ دەبێت و تاقیکردنەوہ کە چ فۆرمیک دەبێت. کوێزی ھەفتانە یان تاقیکردنەوہ لە بەش ینا یونتەکان زۆرجار تازەترین ماددە دەگرنەخۆ. تاقیکردنەوہکانی نیوہی سال و کۆتایی سال بوارنیک فراوانتر دەگرنەخۆ- زۆرجار تیکرای ماددە کە تاوہکو ھەنوگە. تاقیکردنەوہکانی فرە ھەلبژاردن، وتار (یان شەرح)، لیستەکانی پرسسیاری ماتماتیک و تاقیکردنەوہکانی تاقیگە، ھەمووی پێویستیان بە خۆئامادەکردنی جیاوازی ھەبە و پێادەکردنی شارەزایەتی جیاوازی تاقیکردنەوہیان دەوێ. زانینی جۆری ئەو تاقیکردنەوہیە رووبەپووی دەبیتەوہ، خۆئامادەکردنەکەت ئاسانتر دەکات.

ھەروەھا بەھەمان شێوہ دروستکردنی لیستیک لەو پرسسیارانە ی کە پێت وایە مامۆستا کەت بە ئەگەریکی زۆر دەیانپرسیت. لە رێگە ی ناوہناو چاوخشاندنەوہ بە تیکستەکەت و تێبینییەکانی

ناو پۆلت، تۆ دەست دەگەیت بە ناسینەوێ ئەو بوارانەى كه پێده چۆ تیاياندا مامۆستاكهت له هه مووی زۆرتر بایه خیان پێیدات... و به ئەگه رێكى زۆر تیاياندا ئیمتیحانته دهكات. وهكو فێلێكى كۆتایی، لیستیكى ۱۰ پرسیار یان زیاتر دروست بكه كه تۆ ئەگه مامۆستا بوویتایه ئەنبرسین.

نمره: ئەگه تۆ ده توانیت ئەو تاقیکردنه وانه بونیاد بنییت كه له وه قورستر مامۆستاكهت رووبه پوویتی ئەكاته وه- و نمره ی باشیان تیدا ده هینیت- (A) به خۆت بده. ئەگه ههست دهگهیت له بابته كه ده زانیت، به لام به شیوه یه كه له شیوه كان له كاتی تاقیکردنه ودا به و راده یه باش نیت كه پێت وایه ده بی باش بیت، (B) به خۆت بده. ئەگه تۆ له تاقیکردنه وێ شۆفێری ده رنه چوویت، چ جای ئەوێ له جهر، (C) به خۆت بده.

تێكپای نمرهت

جارێكى تر، پاش ئەوێ له هه ریه كه له بواره كاندا پله به ندیی توانای خۆت كرده وه، بۆ هه ر (A) یه كه دوو خال، بۆ هه ر (B) یه كه خالێك و سفر به خۆت بده بۆ هه ر (C) یه كه. ئەگه تێكپای نمره كهت ۱۸ یان زیاتره، نایابه (A) به خۆت بده، ۱۲ بۆ ۱۷، باشه (B) به خۆت بده، ۱۲ یان كه متر، ناوه ند (C) به خۆت بده. نمره تازه كهت بخه ره دێرێ "تێكپای ئاستی شاره زایه تیی سه عیكردن" له "خالێ ده ستپێكردنت".

ئهم هه لسه نگاندنه چروپه رته چۆن بوو به به راورد به و نمره یه ی به خۆتدا پێش خویندنه وێ پاشماوه ی ئهم به شه؟ ئەگه ئەوێ دوايينیان كتومت (دقیق) نه بوو، به و مانایه یه كه تۆ ئەو هنده ئاماده ییت تیا نیه كه ده تویست! ئەگه هه لسه نگاندنی سه ره تاییت نه و هنده ی ئەو چروپه ریه یان پۆزه تیف نه بوو كه تازه خویندته وه، ئەوا له وه باشتري كه بېرت لی ده كرده وه!

ئێستا چى؟

راستیی ئهمه ی كه تۆ راستگۆ بوویت له گه ل خۆتدا له هه لسه نگاندنی ئەو شاره زایه تییانه ی له گه ل خۆتیايدا دینیت بۆ گه مه ی سه عیكردن، ئیزافه یه كى گه وره یه له به رژه وه ندی خۆتدا.

زانینی ئەمەى كە لە كۆى بەهێزىت و لە كۆى پێوىستت بە خۆ باشكردن هەيه، هەموو شتىكى تر زۆر ئاسانتر دەكات. ئىستە، بە گوێرەى ئەنجامەكانى پشكنينهكەت، لىستىكى توانا و بەرپرسىارىتييهكان دروست بكە - روىەرەكانى بەهێزى و لاوازىت. ئەمە هۆشت لەسەر ئەو بوارانە چر دەكاتەو كە زۆرتريى ئىشيان دەوى بۆ خۆباشكردن تياياندا.

لەكاتىكدا كە مەن تەواو جەخت لەو دەكەمەو تەواوى كىتەبەكە بخوینىتەو، ئەم پشكنينه سادەيه تواناى پىداوىت تا ئەو بەشەنە بناسىتەو كە بە راستى پێوىستە سەعیان لىبكەيت و ئەو شارەزایەتييه دیارىكرائەش كە لەوانەيه پێوىستيان بە هۆشى بەردەوامى تۆ هەبى پاش ئەوێ خویندەوێ ئەم كىتەبە تەواو دەكەيت.

به‌شی دووهم

چۆن سه‌عیکردنت ریک به‌هیت

خووه باشه‌کانی سه‌عیکردن ده‌شی چ کاریگه‌رییه‌کیان هه‌بیت؟ به‌وام وایه که شاره‌زایه‌تی و به‌هره سروشتیه‌کان- نه‌و توانا بنچینه‌بیانه‌ی که له‌گه‌لیاندا له‌دایک بوویت- په‌یوه‌ندی هه‌ره زۆریان به‌سه‌رکه‌وتنه‌وه هه‌یه له‌قوتابخانه‌دا: ۵۰٪، ته‌نانه‌ت له‌وانه‌یه ۶۰٪ یش. له‌وانه‌یه نه‌و ژینگه‌یه‌ی که تۆ تیایدا هه‌ولی فیزیوون ده‌ده‌یت، ته‌ندروستیت و فاکتوری تری له‌و جۆره ۱۰٪ و ره‌نگه ۱۵٪ش پیکبیتن. نه‌وه‌ی که ماوه‌ته‌وه شاره‌زایه‌تییه‌کانی سه‌عیکردنه که ۲۵٪ بق ۴۰٪ پیکدیتن.

به‌روات وانیه که فیزیوونی چۆنیتی سه‌عیکردن ده‌شی نه‌و کاریگه‌رییه قورسه‌ی هه‌بیت؟ به‌که‌م، (چۆن سه‌عی بکه‌یت) بخوینه‌ره‌وه، پراوه‌ی شاره‌زایه‌تییه‌کان و ته‌ماشای ته‌نجامه‌کان بکه. به‌وام وایه که بۆت ده‌رده‌که‌وئ من له‌سه‌ر حه‌قم. دووهم، نه‌گه‌ر تۆ به‌روات وانیه که شاره‌زایه‌تییه‌کانی سه‌عیکردن نه‌وه‌نده گرننگ، پتویسته به‌روات به‌شتیکی وه‌کو "مناله زیره‌که‌کان سه‌رکه‌وتوون چونکه زیره‌کن" هه‌بیت. باشه، ژماره‌یه‌کی زۆری مناله زیره‌که‌کان سه‌رکه‌وتوونین. به‌هیچ شتیه‌یه‌ک. نه‌وانیت له‌قوتابخانه‌دا سه‌رکه‌وتوون، به‌لام له‌تاقیکردنه‌وه‌دا لاوازن. زۆریکیشیان له‌هه‌ندی ماده‌ده‌دا باشن و له‌وانه‌یترا وه‌ها نین. پتویست ناکات نه‌مه به‌سه‌لمیتن. سه‌یری هاوریکانت بکه، سه‌یری نه‌وانیت بکه له‌قوتابخانه‌دا. گه‌ره‌نتیت ده‌ده‌می که خۆت نه‌مه ده‌سه‌لمیتیت.

ئاخۆ لی‌ره‌دا ئیمه باسی چ جۆره ته‌قه‌لایه‌ک ده‌که‌ین؟ سه‌عاتیکی تر له‌شه‌ودا؟ دوو سه‌عات بق هه‌ر شه‌ویک؟ زیاتر؟ نه‌ی نه‌و دروشمه‌ی که ده‌لێت "زیره‌کانه‌تر سه‌عی بکه نه‌ک سه‌رسه‌ختانه‌تر" که په‌یوه‌ندی هه‌یه به‌پروگرامه‌کی من بق "چۆن سه‌عی بکه‌یت". له‌وانه‌یه

تۆقەناعەتتە واپى "ئەگەر كاتتىكى درىژتر سەمى بىكەم"، "ئەوا دىنيام سەرسەختانە تر سەمى دەكەم، لانى كە بەپىي ئەم پىئاسەيە".

با يەكەم جار ئەو خالەي دوايى وەريگىرىن. تۆ دەتوانىت زىرەكانە تر سەمى بىكەيت. دەتوانىت كاتتىكى كەمتر تەرخان بىكەيت و ئەنجامى باشتەر بەدەست بىئىت. بەلام فېربوونى چۆنىتى كىردنى ئەمە قورسە، چونكە ھەر جۆرە فېربوونىك پىئويستى بە دىسپلېنە. فېربوونى خۆدىسپلېنكىردىش، بەلاي زۆرىك لە ئىمەو، قورستىن ئەركە. بۆيە خۆت مەخەلەتتە: نەچى دانىشىت، چاويك بخشىنىت بە (چۆن سەمى بىكەيت) دا و بەشپوۋەيەكى موعىجىزە ئاسا خۆت لە خويىندكارىكى (C) ۋە بىكەيتە خويىندكارىكى (A). بەلام بە دىنيامىيە ۋە دەتوانىت ئەو ئەنجامانە بەدەست بىئىت ئەگەر كات تەرخان بىكەيت بۆ فېربوونى ئەو وانانەي ئەم كىتتە دەيانگىرتەخۆ و، لەو ەش گرنگىر، ھەر رۆژە پراوۋەيان بىكەيت و بەكارىيان بىئىت.

ئەگەر تۆ ھەنوكە لەو ەي كە پەيوەندى بە قوتابخانە ۋە ھەيە شتىكى كەم يان ھىچت لەباردا نىيە، ئەوا دەبى كات و تەقلايەكى زياتر بىخەيتەكار. چەند زياتر؟ يان تەنانەت بەشپوۋەيەكى گىشتىر، دەبى چەندە زياتر سەمى بىكەيت؟ تا ئەو كاتەي كە ئەو ئەنجامانە بەدەست دىئىت كە دەتەوئ بەدەستىيان بىئىت. چەندە زىرەكتر بىت و چەندەي ئاسانتر تەكنىكەكانى (چۆن سەمى بىكەيت) فېربىت و پەيرەويىيان بىكەيت، ئەوا ئەو ەندەش ئەگەرى زياترە كاتى كەمتر لە پىشوو بە واجبى مالە ۋە بەسەر بىيەيت. بەلام چەندەي زياتر پىئويست بىكات لە (D) يەكانە ۋە بىت بۆ (A) يەكان نەك (B) يەكان بۆ (A) يەكان-ئەو ەندەش زياتر پىئويستت بەو ەدەبى فېربىت بىت و ئەو ەندەش زياتر پىئويستت بەو ەدەبى خۆت تەرخان بىكەيت بۆ فېربوونى. سارد مەبەرەو. تۆ بەشپوۋەيەكى سەرسوپەين خىرا، ئەنجامە پۆزەتتەكان بەدى دەكەيت.

سەيكرىدن بىكە بە خوۋ

ئەگەر تۆ لە قوتابخانە سەركەوتوۋىت ئەگەرچى بىرىكى مەعقولى كاتى بۆ تەرخان دەكەيت، ئەوا خوۋى سەيكرىدى لاوازت ھەن. كى چوزانى لە كوى و كەي لىت پەيدا بوۋن، بەلام شىكىشت، تا رادەيەك، بوۋەتە خوۋيەك.

ھەوالى خۆش! نەك تەنبا دەكرى خوۋە خراپەكان بشكىتىرىن، بەلكو دەشى بە شپوۋەيەكى تا رادەيەك ئاسان بە خوۋە باشەكان شوئىنگوپكى بىكرىن. ئەمەش پىلانى شەپكەت:

-ئاسانتەرە كە شوپىنگرېكى بە خويىك بىكەيت نەك ئەمەى بە تەواۋى لەناۋى بەرەيت. بۆيە
 ھەول مەدە خوۋە لاۋازەكانى سەيكرىن نەھىلەيت- تەنبا خوۋە باشەكان فېر بىبە بۆنەۋەى
 شوپىنى ئەۋان بىكرنەۋە.

-پراۋە بىكە، پراۋە بىكە و پراۋە بىكە. پراۋە، ئەۋ رۆنى مۆتۆرپەيە كە مەكىنەى ھەر خويىك
 چەۋر دەكات. چەندەى زياتر شىتېك بىكەيت، ئەۋەندە قولتر رەگ دادەكوتەيت.

-بىرپارەكەت بۆ باشكرىنى شارەزايەتتەكانى سەيكرىن و سەرەكە وتوتوبون لە قوتابخانە،
 بە ھاپرىكان و مالاۋەتان بلى. (ئەمە فېلېكە كە بۆ "ھەندى" لە خەك كاريگەرە، واتە ئەۋانەى
 كە پىيان وايە فشارە زىادكرۋەكە پالئەرىكى باشە.

-لەگەل ئەۋەشدا، بۆ ئەۋانتر، ستراتىيەكى ۋەھا فشارى "يەكجار زۆر" دروست دەكات و
 ئەگەرى زۆرتەرە كە پەرچەكرىرى پېچەۋانەى ھەبەيت، بېتتەۋى شىكست. ئامۇڭكارى مە ئەۋەى
 لە بارىكدا ستراتىيەكى ۋەھا بەكارىيەيت كە بزەنەيت يارمەتەيت دەدات، بەلام خۆى لى
 بەدوربىگرەيت ئەگەر بزەنەيت لە راستىدا زىانت پېدەگەيەنەيت.

-پىۋىست ناكات بەبى ھەبۋنى زەنەن، لە (D) يەكانەۋە بىكەيتە (A) يەكان. بۆ دىنباۋون
 لەۋەى "كە جۈلەيەكى پالئەۋ" ت دەبى لە ھەر دەسكەۋتېكدا، بىرپار بەدە كە ھەر ئىنچىكى
 بەرەۋپىشچۈنەكەت ھەژمار دەكەيت، تەنەت ئەگەرچى ۋەكو رۆبەرت فرۇست، "چەندەھا
 كىلومەتر بېزىت پېش ئەۋەى بخەۋىت". لەۋانەيە تۆبەۋى خىشتەيەك لەسەر دىۋارەكەت
 ھەلۋاسى كە "سەرەكەۋتەكانى ئەمۇ" لى لە ھەر رۆژىكدا تىادا رىزىبەندى بىكەيت. ئەۋ ھەنگاۋە
 بچۈكانەشت لەبىر بېت كە ھەلىاندەگرەيت-تەرخانكرىنى پېنچ خولەك بۆ ۋاجبى خويىندەۋە، زۆر
 خىرا دۆزىنەۋەى ئەۋ كىتەبەنە پىۋىست پىيانە لە كىتەبخانە، ھەستكرىن بەۋەى كە باش
 تېبىنەبەكانى ناۋ محازەرەيەك نوسىۋەتەۋە، دەست بەزكرىنەۋەت بۆ بە راستى
 ۋەلامدانەۋەى پىرسىارىك مامۇستايەك لە گىتوگۇكانەى ناۋ پۇلدا ۋەيتەر.

بە دەستپىكرىن بە بەشەكەى دواتر، ھەر شىتېكى ناۋ ئەم كىتەبە تەركىز دەكاتە سەر
 ستراتىيە دىارىكرۋە بەكەلەكان بۆ ئەركە دىارىكرۋەكان- نوسىنى راپۇرت يان بابەتېكى
 ۋاجب، نوسىنەۋەى تېبىنەبەكان، ئەجامدانى تاقىكرىنەۋە، خويىندەۋە ۋەيتەر. كەۋاتە دەشى
 ئەمە باشتىرىن شوپىن بېت بۆ قەسەكرىن لەسەر ھەندى ستراتىيەى كە پەيۋەندىيەكى كەمىيان

ههيه به ههركام له ئهركه ديارىكراوهكان بهلام ههموو پهيوهنديهكياڼ ههيه به سهرهنجامى
سهركهوتنى سهعى.

ناماده به بۆتهوهى ببېته "زېندانى تاههتايى"

فېربوونى چۆن سهعېكردن به راستى پرؤسهيهكى دوورمهودايه. ههركهشتهكهت دهست
پېكرد، ئهوا سهرت دهسوپمېت لهو نېشانه، رېرهوانه، لاپړى و تابلؤيانهى سهر رېگا كه
دېنه پېشت. ته نانه ت پاش نهوهى خۆت وه چهرخاند بۆ خوېندكاريكى باشت لهوهى كه قهت
چاوه پوانيت كردوه ببېت، به شپوهيهكى حهتى تابلؤيهكى تر ده دؤزېته وه كه زانباريى زياتر
دهدات به دهسته وه، رېرهويكى تر كه به رهو ئاراستهيهكى نوښى دلخواز دهتبات.

وايدابنئ كه فېربوونى چۆنيتى سهعېكردن (پرؤسهيهكى درېژخايه) ه و ناماده به بۆ
دهستكاريكردنى ههركه شتېك كه دهكهيت لهكاتېكدا كه شپړازهكانى تر فېر دهبېت.

ئهمه به شپوهيهكى تايبته رېك له سهره تاوه گرنگه، كاتېك تۆ ستراتيژيه گشتيهكانى
سهعېكردنت له بهرچاوه دهگريت. دهبى بۆ ههركه شپوهيهكهيت؟ چۆن له نېوان
مادهكاندا كات ديارى دهكهيت؟ دهبى چۆن ناوېرهكانت رېك بخهيت؟ وهلامهكانت بۆ ئهم
پرسيارانه به شپوهيهكى بهرچاوه دهگريڼ به پېتى نهوهى كه چهنديك باش و سهركهوتو بوويت
پېش نهوهى ئهم كتيبه بخوښته وه، دهبى چهنديك دوور بېږيت، چهنده بايهخ به وه دهدهيت
بگهيت نهوئ، چهنده به چالاكويهكانى تره وه، به كاتى رۆژه وه، به تهنديروستىي گشتيت و
كه لېك فاكتهرى تره وه قالييت.

زنجيرهى سهعېكردنت چۆنه؟ يهكه مجار واجيه قورسهكان؟ ئاسانترينهكان؟ درېژترينهكان؟
كورترينهكان؟ ئايا ئاسودهيت به دهستاودهست كردن پېيان، يان پېت باشتره تهركيز
بخهيت سهر تاكه واجيېك ههركه له سهره تاوه تا كۆتايى؟

ستراتيژيى سهعېكردنى تۆ چيه؟ لهوانهيه مامؤستاي ميژووت له قوتابخانهى نامادهيى
بيهوئ زنجيرهيهكه له شهپهكان، بهروارهكان و ناوهكان له بهر بگهيت. ئوستادى كۆليژت
چاوه پوانى تېگه يشتنېكى قولتت لېدهكات له شهپهكان، چۆن پهيوهنديان ههيه به تېكپراى
هه لگېرسانى شهپ و چۆن كاريگرييان هه بووه يان كهوتونه ته ژېر كاريگريى نهوهى كه له

به شه کانی تری جیهاندا روویداوه. جه ختکردنه وهی ماموستاکه شتوازی سه عیگردنت ده گۆریت.

ئه مه ته نانه ت قورستریش ده بیت (بیت وایت یان نا!) ئه گهر تق وایدابنیت له وانه به ئه رکه کان خویان کاریگه ریه کی گهره یان هه بیت له سه ره جه دوه له که ت. کاتیک من داده نیشم پلانی به شتیکی کتیه که دابنیم، بق نمونه، پتوystem به ماوه یه کی زه مه نیی تا راده یه ک نه چراو هه به - لانی که م سعاتیک، له وانه شه سی سعات. ئه مه یارمه تیم ده دات تیبینیه کان به و ریک و پیکیه بنووسم که ده مه وی و سه رتا پای به شه که له به رچاو بگرم - گواستنه وه کانی نووسین له میشکدا، ره چاوکردنی رووبه ره کانی کیشه، زانینی ئه مه ی که له کو پتوystem به نمونه یه کی شروقه هه به. ئه گهر ته نیا نیو سعات هه بی پیش مه وعیدی کۆبوونه وه یه ک، ته نانه ت هه ولش نادم پرۆژه یه کی وه ها ده ست پیکه م.

وانه له هه مو ئه م شتانه چیه؟ شتیکی نمونه یی، وه لامیک نییه - به دلناییه وه وه لامیکی "راست" بوونی نییه - بق زۆریک له و پرسیارانه ی که خستوونه ته پروو. ئه مه په یامیکه تق دووباره و دووباره له م لاپه رانه دا ده یانخوینیه وه: بزانه چ شتیک بق تق به سووده و به رده وامبه له کردنی. ئه گهر دواتر که لکی نه ما یان وا دیاری که سوودی نامینی، بیگۆره.

هیچ کام له ته کنیکه کانی سه عیگردن که له م کتیه دا به دریزی باس کراون، نه خشی سه ره به رد نین. نه ک ته نیا ده بی سه ره سه ست بیت له په یه وه کردنیان و راکیشان و هینانه وه یه کیان به پیتی پیداوستی خۆت، به لکو پتوystem وه ها بیت.

کاتیک ماموستایان حوکم ده کن

رنگای سه ره کی بق سه رکه وتووتر بوون له تاقیکردنه وه دا بریتییه له خویندنه وه ی رینماییه کان به ره له وه ی ده ست پیکه یه ت. ئه مه یارمه تیت ده دات خۆت له و ئه نجامه لاوازه لادهیت (چ جای ئه وه ی ناویمیدی و شه ره زاربوون) که له وه وه دیت هه ول ده دهیت وه لامی هه ره شه ش پرسیار تاقیکردنه وه که بده یته وه له سعاتیکدا کاتیک ته نیا پتوystem سی پرسیار وه لام بده یته وه.

ته نیا کاتی تاقیکردنه وه کان نییه که تیایدا خویندنه وه ی رینماییه کان گرنگه. زۆریک له ماموستاکان یاسا و ریسای تایبه ت به خویان هه به له باره ی راده ستکردنه وه ی واجبه کانی

ماله وه، ئاماده کردنی بابهت یان پرۆژه، هینانه وهی نه نجامه کانی تاقیگه و هیت. په پیره ویکردن له رینماییه کانیان "زۆر" گرنگه- وه کو چۆن په پیره وینه کردنیش کاره ساتباره.

به راستی من له پۆلی ۱۰ مامۆستایه کم هه بوو- کاتیک هیچمان دهستمان به کۆمپیوتەر نه ده گه یشت و که میتمان فیتری تایپ کردن ببووین- خویندکاریکی خست له بهر نه وهی نه و بابهتهی پیتی سپێردراوو به دهست نوسیوو. نه وهی که نه و کاته بێ تاقهتی کردم نه وه بوو که بابهته که به راستی جوان نوسراوو... و لای نه و مامۆستایه بایی فلسفیک بوو. چهندهی گوێراپه له و په پیره و کار بیت له قوتابخانه دا، نه و نه دهش که متر نه گه ری هه یه له لایه ن مامۆستا کانه وه سه رکۆنه بکرییت.

شانازی به ئیشه که ته وه بکه... و پیشانی بده

ئایا که سیک ده ناسیت که جهخت ده کاته وه له وهی که دوایین وشه ی نه و واجبه ۵۰۰ وشه ییه ی ژماردوو که پیتی سپێردراوه و هه ر که له و ژماره جادروویه نزیک که وتوو ته وه گه یشتوو ته ده ره نجام؟

نه ی نه و خویندکاریه ی که قه ناعه تی وایه نه و پارچه زیاله یه ی نوسیوویه تی به ته وای ده خویندیه ته وه، نه گه رچی کاتیک مامۆستا ده پرژیه سه ری، کۆمه لیک هیلێ راست و چه پ به سه ریدا ده هینیت؟ یان نه وه یان که بق هه ر بابه تیک ته نیا یه ک شتی به دروستی نوسیوو- ناوی خۆی- یان له وهش خراپتر، دوو سی جار وشه یه ک به دروستی ده نوسیت و چوار پینچ جاریش به هه له له وانه یتردا... هه مووشی له هه مان لاپه ره؟

مامۆستا کان مرقفن. نه وان له به رانه ر نواندندا کاردانه وه یان هه یه. نه گه ر ناوه رۆکی دوو بابهت یان پرۆژه یان تاقیکردنه وه تا راده یه ک یه کسان بیت، له وانه یه نه و فورمه ی که تیا یاندا خراونه ته پوو، کار بکاته سه ر نمره که، له وانه شه به شیوه یه کی به رچاو.

سه رباری نه مه ش، مامۆستای زۆر هه ن که نمره کان به هۆی لاوازی ریزمان، هینجه یان نه و "فورم" ه که تیا یدا خراونه ته پوو ده شکین. هه روه کو چۆن که سانی تر هه ن که له وانه یه به شیوه یه کی ناخودئاگا نمره یه کی باشت ر بده ن به بابه تیک که به روونی ده ریده خات خویندکار بایه خ به مه سه له که ده دات.

مامۆستاکانی خۆت بناسه

مامۆستاکانیش جیباوان، له مامهلهیان لهگهڵ ماددهکاندا، ههروهها چاوه‌پوانیه‌کانیان، ستاندارده‌کانیان، نهرم و نیاڤان و هیت. به‌دنیاییه‌وه هه‌ولێکی شایسته‌یه که پڕۆفایلی هه‌ر یه‌ک له مامۆستاکانت بزانیت. هه‌ریه‌که‌یان ده‌یان‌ه‌وێ چ بپینن له‌ رووی تێبینی، ئاستی به‌شداریکردن، بابته و راپۆرت، پڕۆژه‌کان؟ به‌شێوه‌یه‌کی که‌سی که‌ی‌فیان به‌چی دیت و رقیان له‌ چیه‌؟ شێوازی نهره‌دانان و تاقیکردنه‌وه‌یان چۆنه‌؟

ده‌بێ زانینی ئهم بانه‌ما جیباوازان به‌ دنیاییه‌وه ئاراسته‌ت بکات به‌ره‌و مامه‌له‌کردن له‌گه‌ڵ هه‌ر وانه‌- و هه‌ر مامۆستایه‌ک- به‌ شێوه‌یه‌کی جیباواز. با بڵێین- بێگومان ئهمه‌ "به‌ راستی" به‌سه‌ر هه‌چتا‌ندا نایه‌ت- چا‌لێکی قوولت بۆ خۆت هه‌لکه‌ندروه‌. کات (1)ی شه‌وه، له‌ کاتی سه‌ره‌کی سه‌عیکردن تێپه‌ریوویت و هه‌شتا ته‌واوکردنی واجبی خۆت‌دنه‌وه‌ت هه‌یه‌ بۆ ئینگلیزی و میژوو بۆ سه‌ر له‌ به‌یانی.

مامۆستای ئینگلیزیت دا‌وای ئاستێکی به‌رزی به‌شداریکردن ده‌کات له‌ ناو پۆلدا و ده‌یکاته‌ به‌شێکی گه‌وره‌ی نهره‌که‌ت- و نهره‌ی تاقیکردنه‌وه‌ش بۆ دۆزه‌خ. پێده‌چی هه‌یوایه‌ته‌که‌ی بانگ کردنی ئه‌وانه‌ بێت که‌ خۆیان ئاماده‌ نه‌کردوه‌ و مۆرکیکی سه‌یر و راشکاوانه‌ی هه‌یه‌ بۆ دۆزینه‌وه‌ی ئه‌و قوتابییانه‌.

مامۆستای میژووت له‌گه‌ڵ دروستبوونی گفتوگۆدا نیه‌یه‌، پێی باشه‌ محازره‌ بڵێته‌وه‌ و له‌ کۆتاییدا یه‌ک دوو پرسیار وه‌لام بداته‌وه‌. که‌س بۆ هه‌چ شتێک بانگ ناکات.

به‌ له‌به‌رچا‌وگرتنی ئهم بارودۆخه‌ و زانینی ئهمه‌ی که‌ تۆ ده‌توانیت ئه‌وه‌نده‌ دره‌نگ به‌ه‌ویت که‌ ته‌نیا یه‌ک له‌ دوو واجبه‌ بخوێنیت‌وه‌، کامیان هه‌لده‌بژێرت؟ ئایا کاتێک ده‌بێت تیا‌یدا به‌ خۆناماده‌نه‌کردویی بچیته‌ ئه‌و وانه‌یه‌ی ئینگلیزییه‌وه‌، مه‌گه‌ر ئه‌وه‌ی که‌ له‌ هه‌مان کاتدا زریانێک هه‌لبکات، خۆر بگه‌ڕیت و پشوو‌ی ره‌سمی بێت؟

له‌ کاتێکدا که‌ له‌ به‌شی چواره‌م پێشانتان ده‌ده‌م چۆن بزانی به‌رنامه‌ دانانیکی لا‌واز نابیته‌ خوویه‌ک که‌ رووبه‌رووی ئه‌و رێگایانه‌تان بکاته‌وه‌، پێم وایه‌ زۆریک له‌ ئێوه‌ جیباوازییه‌ سروشتیه‌کانی نێوان مامۆستاکانتان له‌به‌رچا‌و ناگه‌ڕێ کاتێک به‌رنامه‌ی واجبی ماله‌وه‌، ئاماده‌کردنی بابته‌یان سه‌عیکردن بۆ تاقیکردنه‌وه‌ داده‌نێن.

بهه مان شتوه، پيم وايه كه زورتك له نيوه ههول ددهن رايه ليك له گه ل ماموستايه كي دياريكراو دروست بكن- په يوه ندييه كي ناموزگار يكه رانه- كه بشي يارمه تيتان بدات خوتان له هه ندي ته گهړه و نشيوي لايدهن و به گرفتكي زور كه مته وه بگه نه نامانجه كه تان. بوجي ده بيت له ريگه ي خوت بچيته دهره وه بؤ دوزينه وه ي ناموزگار يكه ريك؟ له بهر نه وه ي له وانه يه تو پتويستت به يارمه تبي زياتر بيت- له ژياندا، نه ك ته نيا له قوتابخانه دا- له وه ي كه هاورپكانت يان دايك و باوكت ده توانن بوتي دابن بكن. ناموزگار يكه ريك ده تواني نه و بهرچاپووني، ناموزگاري و يارمه تبيته پي بدات.

نه نكيژه ي ناوه كي و دهره كي

پالنه ركان يان ناوه كين يان دهره كي. جياوازيه كه چييه؟ تو ده چيته كلاسيكي ده نكه وه. له كاتيكد كه به دلنبايه وه سعاته كاني خوښدنت گونجاوه له گه ل پيداويستتبه كاني ته خه روجكردنت، تو له بهر نه وه ده چيته نه و كلاسه وه چونكه حه زت له گوراني وتنه.

هه روه ها به شداري بابلوجي ده كه يت. تو رقت له بيروكه ي قسه كردنه له سهر بوقه كان و باكت نيه به وه ي په يكه ره ئيسقاني دهره وه يان ناوه وه، نهرمه ئيسقاني هه يه يان هيجي نيه، به لام كلاسه كه به شيكه له پيداويستتبه كاني ته خه روج كردن.

هر له سهره تاوه، تو به فاكته ره ناوه كييه كان ده كه ويته جوش- تو ته نيا له بهر نه وه كلاسي ده نك وهرده گريت چونكه به راستي خوشي لي ده بينيت.

دوه م سيناريؤ نمونه يه كه له پالنه ري دهره كي. له كاتيكد كه تو بايه خ به بايلوؤزي ناده يت، پاداشتي به شداربوونه كه ت دهره كييه- تو ده توانيت ته خه روج بكه يت.

پالنه ري دهره كي ده تواني يارمه تيت بدات به و نه ركه بيزاركر و ناخوشانه دا رت ببيت كه به شيكن له پرؤسه ي گه يشتن به نامانجه كانت. ويته يه كي زيندويي دوايين نامانجت ده شيت هيزيكي پالنه ري به هيز بيت. خوښدكارك ويناي نه وه ي ده كرد كه كاره كه ي وه كو پرؤگرام دانه ري كومپيوته ر چؤن چؤن ده بي هر كاتيكد پتويستت به هه ندي يارمه تي ببوايه بؤ سهر كه وتن له كلاسدا.

ويناي ژيانت بكه پاش ۵ يان ده سال دواتر. نه گه ر ناشتوانيت، سهرير نيبه كاتيكد سه خت به سهر ده به يت له بزواندن خوت بؤ شيكردن به ره و نه و ژيانه پيشه ييه وه كو دوايين نامانچ!

رۆل مۆدیل (که سایه تی سه رسامکه ر) یش له واته یه به هه مان شیوه پالنه ریکی کاریگه ر بیت. کاتیک پۆلی یه ک بوو، (لیندسه ی) ی کچم سه رسامی (ویلما رودۆلف) بوو. گه وره بوون به ره شپیتستی و هه ژاری لایه نیکی لاهه کیی کیشه کانی منالیی ویلما بوو. کاتیک تووشی ئیفلیجی منالان بوو، دکتۆره کان پێیان وت قهت ناتوانی جاریکی تر به پێگادا بهوات، به لام بوو به خیراترین ژن له جیهاندا، چهنده ها میدالی ئالتونی یارییه کانی ئۆله مپیکی برده وه. کاتیک روه به پوهی کیشه (بچوکه ره کان!) ی خۆی بووه وه، کچه که م هیشتا نه وه بیر خۆی دینیتنه وه که "ئه گه ر ویلما بتوانی سه رکه وتوو بیت، منیش ده توانم". چ ریکایه کی مه زنه بۆ جولاندنی خۆت! بیر له رۆل مۆدیله کانی ژیا نیت بکه ره وه. ئه گه ر نیشته، دانه یه ک بدۆزه ره وه!

هه پهمی ئامانج

ریکایه ک بۆ هه یانه به رچاوی هه موو ئامانجه کانت- و په یوه ندییا ن به یه کتریه وه- بریتیه له وه ی که من پیتی ده لیم هه پهمیکی باش. بزانه چۆن:
 ۱. له سه ری سه ره وه ی کاغه زه که، بنوسه که ۲،۵، یان ۱۰ سال دوا ی ئیستا ده ته وی له کو ی بیت- ده ته وی خه ریکی کردنی چ شتیک بیت. ئه مه ئامانجی دوورمه و داته و له هه مو یان گرنگه ره.

۲. له ژێر ئامانجه دوورمه و دا که ت (یا ن دوورمه و دا کانت) ده وه، ئامانجه ناوه ند مه و دا کان بنوسه- نه و بناغه یا ن هه نگا وانه ی که ده تگه یه ننه دوا یین مه نزلت.

۳. له ژێر ئامانجه ناوه ند مه و دا کانت، چه نده ی ئامانجی کورت مه و دا ده توانیت بنوسه- هه نگاوی بچوکه ره که ده کری له ماوه تا راده یه ک کورته کانتا ته واو بکری ن.

له کاتیکدا که له قوتا بخانه به ره و پێش ده پۆیت هه پهمی ئامانجه که ت بگه ر. ده شی دوا جار به ریا ر له سه ر پێشه یه کی جیاواز به دیت. یا ن ده شی ئامانجه ناوه ند مه و دا کانت بگه ر پێ له کاتیکدا که به ریا ر له رتیه وێکی جیاواز ده ده ییت به ره و ئامانجی دوورمه و دا. هه لبه ت ئامانجه کورت مه و دا کان ده گه ر پێ ن، ته نانه ت به شیوه یه کی رۆژانه ش.

په رۆسه ی دروستکردنی هه پهمی ئامانجی خۆت رێگه ت بۆ خۆش ده کات تا ببینیت چۆن نه و هه نگاوه رۆژانه و هه فتا نانه که ده یانگریته به ر، ده شی به تگه یه ننه ئامانجه ناوه ند مه و دا و کورت

مه وداكانت و بهم شتوه يه ش پالت دهنن تا به وزه و تامه زړو يی زياتره وه ئيش له سهر نه ركه ههفتانه و رږځانه كان بكه يت.

په يداكردنی شاره زايه تيبه باشه كانی سه عيكردن شاپين به ره و ئامانجه كانت، جا هه رچيبه ك بن. گرنك نيبه چهنده پټويسته خوت ماندوو بكه يت يان به دريژايی ريگا كه چهنده زه حمه تت له به رده مدايه، گه شته كه شايسته يه.

چون ئامانج دانان ده كه يته به شتيكي ژيانته؟ نه مه ي خواره وه چهنده ئاماژه به كي يارمه تيده رن:

-واقعي به كاتيك ئامانج داده نييت. زور به رزه فر يان نزم فر مه به و به شتوه يه كي دياريكراو مه شله ژي كاتيك (نه ك نه گه ر) پټويسته به دريژايی ريگا كه ده سته كاري و هه مواركردن بكه يت.

-له باره ي چاوه پوانيبه كانته وه واقعي به. سو راخي تيگه يشتنكي فراوانتر بكه له ماده ده يه ك كه تامه زړو ييه كي كه مت بزي هه يه نه ك نه مه ي كه نا ئوميدانه تيايدا بچه قيت نه گه ر شاره زابووني ته واو تيايدا ده ست نادات.

-هه روا به ئاساني كول مه ده. له وانه يه تر له راده به دهر واقعي بيت- زور له وه ئاماده تر بيت كه ده سته بردار ببيت ته نيا له به رنه وه ي كه شتيك كه ميك قورستره له وه ي كه حه ز ده كه يت. زور به رز مه فره و هه ست به نه گه تي مه كه كاتيك له هيله كه نزيك نابيته وه، يان نزم مه فره كه قهت به و په پي توانا و لته اتووي خوت نه گه يت- نه و ريچكه يه بدوزه ره وه كه گونجاوه بۆت.

-ته ركيز بخه ره سهر نه و بوارانه ي كه باشترين هه ل بۆ باشبوون دهره خسيئن. سه ركه و ته چاوه پواننه كراوه كان ده توانن شتي جادوويي بكه ن بۆ بپوابه خۆبوونت و له وانه يه ريگه ت بۆ خوش بكه ن تا زور له وه زياتر به ده ست بيتيت كه پيت وابووه ده تواني، ته نانه ت له بواره كانی تريشدا.

-چاوديري ده سته كه و ته كانت بكه و به رده وامبه له دانانه وه ي ئامانجه كانت. به شتوه يه كي رږځانه، ههفتانه، مانگانه، سالانه- پرسيار له خوت بكه چون بوويت و ئيستا ده ته وي به ره و كوي پي بكه يت.

-هه په مي ئامانجه كه ت ريك به ديواره وه هه لواسه. ببينه. هه ستي پتيكه. له سهر ي بزي.

پاداشته‌كان وه‌كو پالنه‌رى ده‌ستكرد به‌كاربيته

شيوازى برپاردانت بۇ به‌كارهينانى سيستمى پاداشت به‌نده به‌وى كه چه‌نده يارمه‌تيت پتيويسته بۇ جولانت تا سەى بگه‌يت. به‌و شيويه‌ى كه تيبينيمان كردوه، نه‌و نه‌ركانه‌ى كه له‌ناو خوياندا سهرنجراكيشن پتيويستيان به‌ پالنه‌رى ده‌ره‌كىى كه‌م هه‌يه. له‌گه‌ل نه‌وه‌شدا، ده‌شى به‌شى هه‌ره زۆرى واجبى قوتابخانه له‌ ريگه‌ى به‌ليني پاداشتي بچوك بچوك هان بدرت بۇ نه‌نجامداني. نه‌گر نه‌ركه‌كه تاييه‌ت تاقته‌به‌ر يان قورس بيت، پاداشته‌كان زوزوو دووباره بگه‌روه به‌ئوه‌ى وزه و مكوربيت له‌ناونه‌چن.

وه‌كو ريسايه‌كى گشتى، ده‌بى قه‌باره‌ى پاداشته‌كه له‌گه‌ل قورسيى نه‌ركه‌كه‌دا بگونجيت. بۇ سعاتيك خويندنه‌وه، به‌ليني ۱۵ خوله‌ك ناوبرى خواردنى نايىس كريم به‌ خۆت بده. كاتيك تو ره‌شنووسى واجبيكى گه‌وره ته‌واو ده‌كه‌يت، فه‌رموى خۆت بگه‌ بۇ ته‌ماشاكردنى فيلميكى سينه‌مايى.

سى ريگاي مه‌زن بۇ به‌ به‌رنامه و پلان بوون به‌شيوه‌يه‌كى بى سنوور له‌كاتيكدا كه ده‌ست ده‌كه‌يت به‌وى دانانى ئامانچ و ريگخستن بگه‌يته به‌شيك له‌ ژيانى رۆژانه‌ت، سى چه‌مك هه‌ن كه جياوازيى گه‌وره له‌ سه‌ركه‌وتنتدا دروست ده‌كه‌ن.

گۆپانگارييه بچوكه‌كان نه‌نجامى گه‌وره‌يان لى ده‌كه‌ويتوه

ده‌شى گۆپانگارييه‌كى ساده و بچوك له‌ ره‌فتارتدا به‌ رواله‌ت نه‌نجامى بچوكى هه‌يه، به‌لام سه‌دان گۆپانگاريى بچوك نه‌نجام بده و ده‌شى كاريگه‌رييه‌كان هه‌ژينه‌ر بن!

نه‌م ياسايه بگه به‌شيكى ئۆتوماتيكى پرۆسه‌ى بيركردنه‌وه‌ت و كرداره‌كانت. نه‌مه يارمه‌تيت ده‌دات جياوازيى زۆرجار بچوكى نيوان سه‌ركه‌وتن و شكست، به‌به‌ره‌م بوون و ناكامى، خۆشبه‌ختى و ئازار. هه‌روا ساده‌يه، نه‌مه فريوده‌ره. كليلى سه‌ركه‌وتنى تو چييه؟ له‌وانه‌يه ته‌نيا كه‌ميكى تر مه‌شق بيت. له‌وانه‌يه شيوازيكى كه‌ميك باشترى پلاندانان بيت. له‌وانه‌يه ته‌نيا زالبوون بيت به‌سه‌ر خوييه‌كى خراپى زۆر بچوك. له‌وانه‌شه هه‌موو نه‌مانه و زياتريش بيت. له‌وانه‌يه هه‌ر گۆپانگارييه‌ك به‌ ته‌نيا ته‌قريبه‌ن بى ده‌ره‌نجام بيت، به‌لام كاتيك كو ده‌كرتته‌وه، كۆمه‌ليك گۆپانگاريى بچوك ده‌شى نه‌نجامى باوه‌پنه‌كراويان هه‌بى!

ياسای ۸۰-۲۰ (پره‌نسپیی پاریتق)

ياسایه‌کی تر که تق ده‌توانیت پیاده‌ی بکیت بق دروستکردنی جیاوازی له‌وه‌دا که چه‌ندیک باش نه‌وله‌ویه‌ته‌کانت ریک ده‌خه‌یت و به‌رپوه ده‌به‌یت، ياسای ۸۰-۲۰، که به پره‌نسپیی پاریتقوش ناسراوه.

فیکتور پاریتق کۆمه‌لناس و ئابوریناسیکی ئیتالی بوو له سه‌ره‌تای سه‌ده‌ی بیستدا که له ئیتالیا لیکۆلینه‌وه‌ی له خاوه‌نداریتیی زه‌وی کرد. پاریتق بۆی ده‌رکه‌وت که زیاتر له ۸۰٪ی زه‌وی له‌لایه‌ن که‌متر له ۲۰٪ی خه‌لکیه‌وه خاوه‌نداریتی ده‌کریت. کانتیک تاووتوتی نه‌و شتانه‌ی تری کرد که خه‌لکی خاوه‌نی بوون (له‌وانه‌ش پاره)، بۆی ده‌رکه‌وت هه‌مان پره‌نسپیی بۆیان راسته:

۲۰٪ یان که‌متری خه‌لکی هه‌میشه ۸۰٪ یان زیاتری نه‌و شتانه‌یان هه‌بوو که نه‌و پێوانه‌ی ده‌کرد.

سه‌رسره‌په‌ینه‌رتین ده‌رخستن له‌باره‌ی ياسای ۸۰-۲۰ نه‌نجامه راسته‌وخۆیه‌که‌یه‌تی: نه‌گه‌ر ۲۰٪ی چالاکیه‌کان ۸۰٪ی نه‌نجامه‌کان به‌ره‌م بێنن، نه‌وا ۸۰٪ه‌که‌ی تری چالاکیه‌کان ته‌نیا ۲۰٪ به‌ره‌م دێنن.

بیرت بێت: بق پیاده‌کردنی ياسای ۸۰-۲۰ بق به‌رپوه‌بردنی نه‌وله‌ویه‌ته‌کانت، نه‌وه بیر خۆت به‌په‌نره‌وه که ۲۰٪ی چالاکیه‌کانی ناو لیسته‌که‌ت ۸۰٪ی نه‌نجامه‌کان ده‌سته‌به‌ر ده‌کن. پێویسته پرسیاره‌که‌ت به به‌رده‌وامی نه‌وه بێت، "کام چالاکیانه به‌شیکن له ۲۰٪؟" به‌لام نه‌وه‌نده ده‌ست مه‌گه‌ر به ناماره‌وه، به‌تایبه‌ت نه‌و نامارانه‌ی که گومراکه‌رن. یه‌کێک له هاوکاره‌کانی پێشوووم جارێکیان تێبینی نه‌وه‌ی کرد که ۴۵٪ی نه‌و کتێبانه‌ی که له سالتیکدا چاپ کران، زۆریه‌ی قازانجه‌کانیان هه‌لگرتبووه‌وه، بۆیه نامۆژگاری هه‌مووانی کرد که سالی دواتر ته‌نیا ۴۵٪ی نه‌و کتێبانه چاپ بکه‌ن که پاره‌یان پێوه‌یه. بیری لیکه‌وه.

سوود وه‌ربگره له کاتی "نێوانی"

تق ده‌توانیت له رێگه‌ی ناسینه‌وه‌ی نه‌و په‌نجه‌ره بچوکه‌نه‌ی ده‌رفه‌ت که هه‌موو رۆژیک ده‌کرینه‌وه به‌ره‌مه‌په‌نتریش بێت. نه‌مانه به هه‌ول و ته‌قه‌لایه‌کی زۆر نایه‌ن، بۆیه نه‌گه‌ر تق لێیان

به ناگا نیت، ئەوا تەنانت هەرگیز تێبینیشیان ناکەیت. پێویستە چی بکەیت لەگەڵ ئەم کاتە "نیوانی" یەدا لەکاتیکیدا کە تۆ لە ترافیکیدا گیرت خواردوو، لە سەرەدا چاوەڕوانیت، یان لە تەنیشت تەلەفۆنەکەو دانیشتیویت؟ هەر کە روودەدات بیناسەرەو و لە رێگەی کرداری لە پێشدا پلان بۆ دانراو و دەستبەجێ بپۆزەرەو. ئەگەر تۆ پلانیکت نییە، ئەوا ئەم کات بە فێرۆ دەدەیت!

ئەمە ی خوارەو چەند پێشنیاریکت:

- پەبوەندی تەلەفۆنی ئەنجام بدە.

- شتێک بخوێنەرەو.

- نامە بنێرە.

- سەوزە و میو بەکەرە (یان لیستی کرپنەکەت ئامادە بکە)

- کورسی و میزەکەت خاوێن بکەرەو و شتەکان بگەڕێنەرەو شوێنی خۆیان

- چاو بە خستە ی رۆژانەدا بخشێنەرەو و جاریکی تر ئەولەویەت دا بنێرەرەو، ئەگەر

پێویست بوو.

- چاو بە ئیمەیلەکەتدا بخشێنەرەو

- تێبینییەکی خێرا یان نامەیک بۆ مالهۆت بنێرە

- هەموو بابەتە واجبەکان یان هەندیکیان چاو پێدا بخشێنەرەو

- بیر بکەرەو! (لەبارەی واجبی داهاوو، بابەتێک کە دەینوسیت، یان هەر پرۆژەیەکی تری

داهاوو).

- پشور بدە!

چەندێک کاملاً (پێرفیکت) یت؟

خوێندکارە نایابەکان مشووری کاری خۆیان دەخۆن و بە بەردەوامی هەولێ پێویست پێدا

دەکەن بۆ بە دەستپێنانی ئامانجەکانیان. لەوانەیە کاملاًخوێندکار (نۆر) مشوور بخۆن،

بەلایانەو زەحمەت بێ بە شتێکی کەمتر لە کاری "پێرفیکت" قەناعەت بێنن (بەو شتێوەیە

که خۆیان پێناسه‌ی ده‌که‌ین، بۆ ساتنیک گریمانه‌ی ئه‌وه‌ی ده‌که‌ن که خه‌ونێکی وه‌ها به‌ راستی به‌دی دێت.

بێگومان، ئه‌وه مومکینه، نمره‌یه‌کی "پێرفیکت" ی ۱۰۰ بێنیت له‌ تاقیکردنه‌وه‌یه‌ک یان $(A+)$ له‌ بابته‌یک بێنیت که مامۆستا له‌ خواره‌وه ده‌نووسیت نایاب یان "پێرفیکت!". به‌لام له‌ واقیعدا، کردنی هه‌ر شتێک "به‌شێوه‌یه‌کی پێرفیکت" ئه‌ركێکی ئه‌سته‌مه.

هه‌موو ئه‌مانه‌ چ په‌یوه‌ندییان به‌ تۆوه‌ هه‌یه؟ هه‌یچ، ئه‌گه‌ر دوو سه‌عات به‌سه‌ر نه‌به‌یت به‌ چاککردنی ئه‌و بابته‌ یان پرۆژه‌یه‌ی که هه‌نوکه (A) یان نیو سه‌عات به‌ گه‌ران به‌ دوا‌ی ئه‌و وشه‌ "پێرفیکت" یان نیو سه‌عات به‌ نووسینه‌وه‌ی تێبینیه‌ مه‌زنه‌کان بۆ کردنیان به‌ "به‌شێوه‌یه‌کی ره‌ها پێرفیکت". به‌ ده‌ربڕینیکی تر، له‌ کاتێکدا که ده‌شیت کۆشش بۆ کاملبوون تایبه‌تمه‌ندییه‌کی په‌رۆز بێت، ده‌شی به‌ ئاسانی، له‌وانه‌شه‌ به‌شێوه‌یه‌کی هه‌تیی، بێته‌ ئه‌نگیزه‌یه‌کی کۆنترۆله‌کراو و نه‌وه‌ستینراو که به‌شێوه‌یه‌کی شێلگیرانه‌ رێگر ده‌بێ له‌ خۆشی بینینیت له‌ کاره‌که‌ت و ژیا‌نت.

ئه‌گه‌ر تۆ خۆت له‌ ململانی ئه‌م دیوه‌زمه‌یه‌دا ده‌بینیته‌وه‌، (زوو زوو) یاسای "ده‌ره‌نجامه‌ که‌مه‌بووه‌وه‌کان" بێر خۆت به‌ینه‌ره‌وه‌: هه‌ولێ سه‌ره‌تاییت گه‌وره‌ترین ئه‌نجامه‌کان ده‌خاته‌وه‌، که‌چی هه‌ر هه‌ولێکی دواتر راده‌یه‌کی که‌مه‌تر ئه‌نجامی هه‌یه. لێره‌شه‌وه‌ خاڵێک دێته‌ پێشه‌وه‌ که‌ تیا‌یدا ته‌نانه‌ت هه‌وله‌ هه‌ره‌ گه‌وره‌کان ئه‌نجامی هه‌ست پێنه‌کراو ده‌خه‌نه‌وه‌. ئه‌مه‌ نه‌ک ته‌نیا به‌سه‌ر کاملخوازه‌کاندا پیاده‌ ده‌بێ، به‌لکو به‌سه‌ر ئه‌وانه‌ش له‌ ئێوه‌دا دێت که گالته‌تان به‌ هه‌ر بێرکه‌یه‌کی به‌کارهێنانی پوخته‌یه‌کی ساده‌ یان ئاماده‌کردنی راپۆرتێکی "سوار" دێت. پێویست ناکات هه‌میشه‌ نوێکار، سه‌رسوپه‌ژین و ئه‌فرینه‌ر بیت. پێویست ناکات راپۆرتێکی نوێ دا‌به‌ینیت. هه‌ندێ جار راپۆرتێکی شه‌ش لاپه‌ره‌یی له‌سه‌ر کتێبێک که $(A-)$ دینیت باشه‌ و ئه‌و نوێسازیه‌ی که $(A+)$ دینیت که‌ پرگرفته‌ (و کاتیش ده‌بات!) له‌وه‌ی که‌ شایسته‌یه‌تی.

کاتێک من فریوی ئه‌وه‌ ده‌خۆم زۆر زیاده‌ له‌ پێویست ئه‌نجام بده‌م، ته‌نیا له‌به‌رئه‌وه‌ی که‌ رینگه‌چاره‌یه‌کی "خۆش" (و کات به‌ر و به‌فیرۆده‌ر و ناشایسته‌ و قورس) ده‌بێت، بێر له‌ (جو‌رج سیمپتۆن) ی نووسه‌ری فه‌ره‌نسی ده‌که‌مه‌وه‌ که‌ به‌ نووسینی زنجیره‌ی رازشامیزی (پشکته‌ر میگریت) - و نووسه‌ری باشت‌ترین ۵۰۰ کتێبه‌ که‌ له‌ ته‌مه‌نیدا نوسیوونی. چۆن ئه‌مه‌ی کرد... و هه‌شتا کاتی خواردن و خه‌وی هه‌بووه‌؟ ئاسانه‌ - ئه‌و ته‌نیا ۲۰۰۰ وشه‌ی فه‌ره‌نگی به‌کارهێنا

(له ۸۰۰,۰۰۰ وشه یه ی که له بهرده ستیدابوو) بویه پتویستی نه ده کرد کرده ی نووسینه که ی بپچړنیت تا له قاموسی وشه کان و هاوماناکاندا بگه پړت. (له وانه شه زور نه یخوارد بیت و نه خه وتبیت).

نه گه تر به راستی به لاتوه باشه دوو سعاتی تر به ده ستکاریکردنی پروژه (A+) ده که ت به سر به بیت یان له و ټیسه یه ته دا بگه پړت که ماموستاکه ت قه ت له باره یه وه نه بییستوه له بری چوون بؤ سینه ما، کتیب خویندنه وه، یان نه نجامدانی واجبکی تر، نه وا میوانی من به. نایا ته قه لای زیاتر شایسته یه ؟ له وانه یه له هندی حاله تدا وایت، به لام نه ک زورجار.

دروستکردنی ژینگه ی سه عیکردنی خوت

له خواره وه لیستیکم بؤ ناماده کردوون بؤنه وه ی پله به ندی ژینگه ی سه عیکردنتان بکه ن. نه ک ته نیا له کوی سه عی ده که بیت ده گړته خو، به لکو چ کاتیک و چویش سه عی ده که بیت ده گړته خو.

هر که زانیت چ شتیک به که لکت دیت، خوت له و بارودخانه لابده که تیا پاندا ده زانیت نه داث باشتین نییه. نه گه وه لاسی پر هیاریک یان زیاتر نازانیت، کات ته رخان بکه بؤ خوتا قیکردنه وه ت.

ژینگه ی نمونه یی سه عیکردنم

چون به باشتین شپوه زانیاری وه رده گرم:

۱. به شپوه ی زاره کی () به بینن ()

له ناو پؤلدا، ده بی من:

۲. له پتسه وه دانیشم () له پشته وه دانیشم ()

له نزيك ده رگا یان په نجره یه که وه دانیشم ()

نه و شوینه ی که به باشتین شپوه سه عی تیا ده که م:

۴. ماله وه یه () کتیبخانه یه ()

شونځنکی تره -----

نه و کاته ی که به باشتین شپوه سه عی تیا ده که م:

۵. ھەموو شەۋىت، كەمىك لە كۆتايى ھەفتەكاندا ()
 بەشىۋەيەكى سەرەكى لە كۆتايى ھەفتەكاندايە ()
 بە درىزايى ھەوت رۆژەكەيە ()
 ۶. لە بەيانىندايە () لە ئىۋاراندايە () دوانىۋەپۇيە ()
 ۷. پىش نانى ئىۋارەيە () پاش نانى ئىۋارەيە ()

چۆن بە باشترىن شىۋە سەمى دەكەم:

۸. بەتەنيا () لەگەل ھاۋپىيەكدا () بەشىۋەي گروپ ()
 ۹. لەژىر فشارى كاتدا
 ۱۰. بە مۇسقاۋە () لەبەردەم تەلەفزىۋن () لە ژورنىكى ھىمندا ()
 ۱۱. رىڭخستىنى سەيكرىنى سەرانسەرى شەۋىك پىش ئەۋەي دەست پىڭكەم ()
 خەرىكبوون و تەۋاۋكرىنى ماددەيەك لە يەك كاتدا
 پىۋىستەم بە ناۋبەرە:
 ۱۲. ھەر ۳۰ خولەك يان زياتر جارىك () ھەر سەعات جارىك ()
 ھەر دوو سەعات جارىك () ھەر ---- سەعات جارىك ()

ئىستا ھەر بېرگەيەكى ئەۋ خىشتەيەي سەرەۋە مايەي تىگەيشتنە بۆت. ئەمەي كە بۆچى
 ھەست دەكەيت پىۋىستە بە ژىنگەيەكى ديارىكراۋە، گرنگ نىيە. زانىنى ئەمەي كە ژىنگەيەكت
 لە يەككى نر پىباشترە، گرنگە. ئەمەش چۆنىتى ھەۋلدانت بۆ ھەلسەنگاندنى ھەر بېرگەيەكى
 ناۋ لىستەكە:

۱. ئەگەر "گوڭگرتن" ت پىباشترە لە "بىنن" ئەۋا كىشەيەكى كەمت ھەيە لە بەدەستەينانى
 ئەۋ زانىارىيەي پىۋىستە لە محازەرەكان و گىتوگۆكانى ناۋ پۆلەۋە. لە راستىدا تۆ لە
 سەيكرىن لە كىتەبەكانى مەنەجەت پىتابشترە. (لەۋانەيە پىۋىستە بىكات تەركىز بىخەتەسەر
 شارەزا يەتتەبەكانى خويندەنەۋەت و بەسەربردنى كاتى زۆرتر بە كىتەبەكانى مەنەجەت بۆ

قەرەبوو كىرگەن ۋە ئۇ ئارەزوومەندىيە. لەوانە يە بە فۇسقۇز رەنگ كىردى تىكستە كانت يارمە تىدەر بىت).

ئەگەر تۆزىياتر كەسىكى "بىنايى" يىت، لەوانە يە خويىندەن ۋە كىتەبى مەنەجەت بەلاۋە ئاسانتر بىت و لەوانە يە پىتويست بىكات كۆشش بىكەيت بۆ چا كىردى تەركىزى ناۋ پۆلت. لەوانە يە نوسىنە ۋە رىك و پىكى تىبىنىيە كانى ناۋ پۆل كە بتوانىت دواتر سوودىان لىۋەربىگىت، گرنگ بىت بۆت. ھەروەھا تۆ دەبى شىۋازە كانى نوسىنە ۋە تىبىنىيە كانت لەگەل ئارەزوومەندىيە بىنايىت بىگونجىنىت: لەبى ۋە ۋە كەسىكى تەرتىبىنى بنوسىتە ۋە، وىنە بىكىشە، خىشتە بەكارىتە و فېرە چۆن محازەرە يان وانەك بىكەيت بە نەخشە.

دەبى ئەمە لەگەل ۋە لامىت بۆ ژمارە (۱) بىتە ۋە. چەندە ۋە تۆ پەيوەست بىت بە "بىستىن" ۋە، ئەۋەندەش زىياتر دەبىت تەركىز بىكەيتە سەرگۈيگرتىن. چەندە ۋە زۆر پەيوەست بىت بە "بىنايى" يە ۋە، ئەۋەندەش تىبىنىيە كانت لە چاۋخىشاندىنە ۋە كانى دواتردا باشتىر بىن.

۲. لەوانە يە ئەمە لەبەر چەند ھۆكارىك جىاۋازى دروست بىكات. لەوانە يە تۆ بەلاتە ۋە سەخت بىت كە لە پىشتە ۋە ناۋ پۆل بىبىستىت يان بىبىنىت. لەوانە يە تۆ شەرمەن بىت و تەۋى لە پىشە ۋە دانىشىت بۆ جولاندنى خۆت بۆ بەشدارىكىردن لە گىفتوگۇكانى ناۋ پۆلدا. لەوانە يە تۆ دانىشتىت لە نىزىك پەنجەرە كەمىك ترست لە شوپىنى بەرتەسك بىرەۋىنىتە ۋە، لەبەرانبەردا، لەوانە يە ئەگەر لە پەنجەرە ۋە نىزىك بىت زۆر خەيالىت بىرۋا دەبى ئەۋەندە ۋە بىكرى بىچىتە "ناۋە ۋە" ي پۆل.

۴. ھەر شوپىنىك كە بەلاتە ۋە لە ھەموۋى ئاسانكەرتىر بىت بۆ سەيكىردن (بە لەبەرچاۋگرتىنى ئەۋە سىنوربەندىيانە ۋە بارۋدۇخى ھەنوكەيى ژيانىت و جەدۋەلەكەت) دەبى شوپىنىك بىت كە زۆربە ۋە كاتى سەيكىردىتى تىادا بەسەر دەبەيت.

۵. لەوانە يە بىرپارادان لەسەر رىكخىستىنى كاتىت بۆۋە ۋە بە كارىگەرتىن شىۋە ماددەكە بىگىرتە ۋە، تا رادەيەك پەيوەست بىت بە ئەۋە بىرە ۋە جەبە ۋە مالىۋە كە لەسەر تە ۋە/يان كاتى سالەكە. لەوانە يە تۆ لە بەشى زۆرى سالى خويىندىن جەدۋەلىكت ھەبىت بەلام پىتويست بىكات لەكاتى تاقىكىردە ۋە، كاتى ھاتنى نووسىنىنى بابەت يان بۆ پىرۋزە تايىبەتەكان و ھىتر خۆت بىگونجىنىت.

۶. بەلای ھەندىك لە ئىۋەو، ئەمە جىاوازيپىكرىنە تەنیا لە كۆتايى ھەفتەكاندا فاكترىك بىت، چونكە سەعاتەكانى رۆژت ديارىكران- تۆ لە قوتابخانەيت.

بەلام ئەگەر لە كۆلىژ بىت ئەوا دەبى ئەم فاكترە بەكار بىنىت لە ديارىكرىنى كاتى خستە دانان بۆ كلاسەكانت.

بۆنمونه، ئەگەر لە بەيانىندا بە باشترىن شىۋە سەعى بكەيت، ھەول بەدە خستەى ژمارەى ھەرچى زياترى وانەكان بخەيتە پاش نىۋەپۆ (يان، لە خراپترىن حالەتدا، درەنگانى بەيانىان). ئەگەر لە ئىۋارلندا بە باشترىن شىۋە سەعى بكەيت، يان خستەى وانەكانى بەيانىان دابىنى و دوانىۋەپۆيان بە بەتالى جى بىللە بۆ چالاكىيەكانى تر، يان بۆ دوانىۋەپۆ بىاخەرە جەدۋەلەو ھەيەتەى بىتوانىت دوايى بخەويت (و كاتى دواترى شەوى پىش وانەكان سەعى بكەيت)

۷. ھەندىك لە ئىمە مىزاجمان تىك دەچىت ئەگەر ھەول بەدەين ھەر شىتەك بكەين كاتىك برسېن. ئەگەر تۆ سەعىيەكى لاواز بكەيت كاتى مەعىدەت قۆرەيەتى، شىتەك بخۆ!

۸. زۆر بەمان ئۆتۆماتىكىي لە سەيكرىنى تەنبايدا گەرە دەبىن. ئەگەر لەگەل ھاۋرپىيەكدا سەعى بكەين، ئەوا زياتر قسەكرىن، تەماشاكردى تەلەفزيۇن و ھەر شىتەكى تر جگە لە سەيكرىن ھەيە. بەلام ئەو كاريگەرىيە پۆزەتيفەى سەيكرىن لەگەل يەك دوو ھاۋرپى-يان گروپىكى گەرەترى سەعى- بە بىكەك تەماشامەكە كە دەشئ لەسەر لىھاتوبوونت لە واجبى قوتابخانە و نمرەكانت ھەيىت. (دوايى درىژتر قسە لەسەر سەيكرىن بە گروپ دەكەم)

۹. تەنیا لە بەرئەۋەى لە ژىر فشاردا باشتر سەعى دەكەيت، ماناى ئەۋە نىيە كە دەبى ھەمىشە پۆزەكان، بابەت و راپۆرتەكان و سەيكرىن بۆ تاقىكرىنەو بۆ دوايىن خولەك جى بەيلىت. ئەمە تەنیا بە مانايەيە كە تۆ ناترسىيىت كاتىك پۆزەيەكى چاۋەپواننەكراۋ دەيىتە واجب يان تاقىكرىنەۋەيەكى لە پەر رادەيەگەيەنرەت.

ئەگەر لە ژىر فشاردا باش سەعى نەكەيت، بە دلىيايىۋە ماناى ئەۋە نىيە كە تۆ ناۋبەناۋ پىۋىست نىيە ئەمە بكەيت. چەندەى زياتر بەپلان و بەرنامە بىت، ئاسانتر دەيىت بۆت كە خۆت لە ترسان لادەيت كاتىك شتى لە پەر سەرھەلدەدات.

۱۰. ھەرۋەكو باسما كرىد، ھەندىك لە ئىۋە (ۋەكو من) بەلايەۋە سەختە تەركىز بكات بەبى مۇسىقا يان جۆرە دەنگە دەنگىك. ئەوانىتر ناتوانن لە بەردەم تەلەفزيۇن دانىشش و ھىچ شىتەك بكەن جگە لە ھەناسەدان و خواردن.

بیرۆکه که ساده یه: گروپێکی بچوکی خوێندکاری هاویر بدۆزه ره وه و تییینی ئالوگۆر بکن، پرسیار له یه کتری بکن و به یه که وه خۆتان بۆ تاقیکردنه وه ئاماده بکن. ئاشکرایه، بۆنه وه ی کاریگر بیت، نه و خوێندکارانه ی هه لیانده بژیتیت ده بی له هه موو یان لانی که م زۆریه ی وانه کانتدا هاوبه ش بن.

سۆراخی نه و خوێندکارانه بکه که له تۆ زیره کترن، به لام زۆر زیره کتر نه بن. نه گهر نه وان له ئاستیکی زۆر به زتر دابن له تۆ، نه و به زوویی له ژێر تۆزدا به جی ده مینیت و له هه ر کاتیکی پیشوو زیاتر سارد ده بیته وه. له لایه کی تره وه، نه گهر نه و خوێندکارانه هه لبژیتیت که زۆر له خوار تۆوه ن، له وانه یه خۆشی ببینیت له وه ی که "نه قل" ی گروپه که بیت به لام مه به سستی کردبوونه وه که دا ناپیکیت - تهحه دیی نه قله کانی تر که هانت بدات.

ده شی گروپه کانی سه عی به جۆره ها شیواو زیک بخزین. هه ر نه ندامیک ده توانی به پر سیار تییی سه ره کی بۆ هه ر تاکه وانه یه ک پی بسپێردیت، بۆ نمونه ئاماده کردنی تییینییه چروپه کان له محازه ره کان و گروپه کانی گفتوگۆوه. نه گهر خوێندنه وه ی زیاده پیشنیار کرابیت به لام داوا نه کرابیت، نه و که سه ده توانی به پر س بیت له نه نجامدانی هه موو نه و خوێندنه وه یه و ئاماده کردنی پوخته چروپه کان.

له به رانه بردا، هه رکه سیک ده توانیت به پر س بیت له تییینییه کانی خۆی، به لام گروپه که ده توانی وه کو گروپێکی مشتومپی به په له (یان زه رووری) ره فتار بکات، تینگه یشتن له خاله سه ره کییه کان بپالئوویت، پیکه وه کار له سه ر پر سیاره کان بکات، پر سیار ئاراسته ی یه کتری بکات، بۆ تاقیکردنه وه کان پراوه بکات و هیت.

ته نانه ت نه گهر تۆ یه ک یان دوو خوێندکاری ئاره زوومه ند بدۆزیته وه بۆنه وه ی ئیشت له گه ل بکن، هاریکارییه کی وه ها به نرخ ده بی، به تایبه ت له خۆ ئاماده کردن بۆ تاقیکردنه وه گهره کاند.

رێنمایی بۆ دروستکردنی گروپی سه عیکردنی خۆت

- من لانی که م پیشنیاری چوار خوێندکار ده که م، له وانه شه لانی زۆر شه ش. ده بی تۆ دلنیا بیته وه له وه ی که هه ریه که هه لی نه وه ی ده بی چه نده ی بیه وی به شداری ده کات له کانتیکدا ژیری و زانینی به کۆمه لی گروپه که زیاده کات.

-له کاتیکدا که پتویست ناکات ئەندامانی گروپەکان باشتەین هاوێ بێ، نابێ بە شتێوەیەکی ناشرکراش دژی یەکتەری بۆه سستەوه. سۆراخی گێرگرفتێ ئەزموون بکە و داوای دڵسۆزیی هاوبەش بکە.

-هەول بەدە ئەو خۆیەندکارانە هەلبژێریت که لانی کەم ئەوەندە ی تۆ زیرەك، خۆتەرخانکردو و جەدبەن. ئەمە هانت دەدات تا دوانەکە ویت و کەمیکیش رووبەرووی تەحەدی بۆه سستەوه. خۆت لە گروپێک لادە که تیایدا تۆ "نەستێرە"یت- لانی کەم تا ئەو کاتە ی که لە ماوەی یەکەم تاقیکردنەوه دا شەوق ت نامێنێت.

-خۆت لادە لە بانگکردنی ئەو ئەندامانە ی که بە شتێوەیەکی سروشتی لە گروپەکە دا ناگونجێن- پێی دەنەکان، که تیاياندا لەوانە یە یەکیکیان بەهۆی ئامادەبوونی عاشقانی ئەوتەرەوه پەکی بکەوێ، ئەو بارودۆخانە ی که تیاياندا خۆیەندکارێک ئیش بۆ خۆیەندکارێکی تر دەکات، ئەو بارودۆخانە ی که تیاياندا پۆلەکانی سەرەوه، پۆلەکانی خوارەوه ی خۆیەند پەرەوێز بخەن- تێدەگەن دەلێم چی.

-زوو بڕیار بەدە لەوهی ئاخۆ تۆ گروپێکی سەعی پێکدێنیت یان گروپێکی کۆمەڵایەتی. ئەگەر ئەوهی دووهمیانە، وا دەریمەخە که ئەوهی یەکەمیانە. ئەگەر ئەوهی یەکەمیانە، هاوڕێکان ت بانگ مەکە بۆ دانیشتن بە شتێوەیەکی ناپرسە و قسەکردن لەسەر مامۆستا کانتان هەر هەفتە ی سەعاتێک.

-پیشنیاری من ئەوه یە هەر وانە یەک بسپێریت بە خۆیەندکارێک. پتویستە هەر خۆیەندکارێک لە وانە پتسپێردراوه کە ی خۆی شارەزا بێت، هەر خۆیەندەوه یەکی پتسپێردراوی زیاده تەواو بکات، تێبینی گرنگ بنوسیتەوه، سەرەبەسەکانی کۆرسەکە بنوسیتەوه (ئەگەر گروپەکە حەز بکات)، ئامادە بێت بۆ وەلامدانەوه ی پرسیارەکان و کویزی راھێنانی جۆراوجۆر، تاقیکردنەوه ی نیوہی سال و کۆتایی بەپێی پتویست ئامادە بکات.

گومانی تیا نییە که دەبێ هەموو خۆیەندکارانی تر هەر ئامادە بن لە پۆلدا، تێبینیەکانی خۆیان بنوسنەوه و خۆیەندەوه و واجبی پتسپێردراوی مائەوه ی خۆیان ئەنجام بەدەن. بەلام ئەو خۆیەندکارە ی که وانە یەکی دیاریکراوی پتسپێردراوه دەبێ هەول بەدات که بە راستی بێتە "مامۆستای جێگرەوه" ی ئەو وانە یە لە گروپی سەعیکردنەکە دا.

کەواتە ئەگەر تۆ وانە تان هەیه، گروپێکی سەعیکردنی پێنج کەسی، نمونە ییە.

-کاته کانی کۆبوونه وه و واجبه کان بکه به ره سمی و گرنگی پیدراو. یاسای توندی هه لسوکه وتکردن له بهرچاو بگره. وا باشتره که خویندکاره ناجددیه کان هه ر زوو ویل بکه یه. تو که سیکت ناوی که ده یه وی ئه وه نده ی بکری ئیشی که م بکات بۆ ئه وه ی ئیشی پره وه ل و بی وچانی تو بقوزیته وه.

-ده ستینیشانکردنی که سیکت له بهرچاو بگره وه کو بهرپرسی پابه ندردنی هه ر که سه به خشته که وه و ره واندنه وه ی ناکوکییه کان پیش نه وه ی گروهی سه عیبه که په رته وازه بکه ن.

-هه رچۆنیک پلان دابنیت، به روونی بریار بده -زوو- له سه ر واجب و پیداو یستییه کتومه کانی هه ر خویندکاریک. جاریکی تر، تو هه رگیز ناته وی ئه وه سه ته دروست ببیت که به کیک یان دووان له ئیوه هه ول ده دن "سواری کۆلی" ی ئه وانیت یه.

ده بی له کوئی سه عی بکه یه؟

-له کتیبخانه. ده شی چه نده ها ریگه چاره هه بن له بهرده متدا، هه ر له ژووری که وره ی خویندنه وه تا ژووره تایبه ته، هیمنتره، هه ندی جار گۆشه گیره تره کان و تا ژووره بچکولانه کی سه عیکردنی خۆت. من "مال دور له مال" ی دلخوازم له (پریستن) ژووریک بچوک بوو که له رواله تدا چوار پینج که سیتمان له باره یانه وه ده زانی-که کورسی ئاسوده به خش، روشناییه کی کز، فۆتوگراف و هه لبژارده یه کی ۵۰۰ میوزیکی کلاسیکی لیبوو. بۆ که سیکت که پتیوستی به میوزیک بوو بۆ سه عیکردن، ئه مه فیت بوو!

-له ماله وه. بیرت بیت ئه مه شوینیکه که تاییدا ئه گه ری زیاتره هۆش په رتکه ره کان بیته ئاراهه. کهس نایه وی له کتیبخانه دا ته له فۆنت بۆ بکات و برا بچوکه کان (یان مناله کانی خۆت) له ناو به سه ته کتیبه کاندایه ئاسانی ناتدۆزنه وه. له کاتیکدا که ماله وه به زۆری گونجاوترین شوینه که بیکه یه باره گای سه عیکردنت، له وانه یه کاریگه رترین نه بیت.

-له مالی هاوپی، دراوسی یان خزمیکت. له وانه یه بۆ زۆریک له ئیوه، ئه مه ریگه چاره یه که نه بیت، ته نانه ت له سه ر بنه مای ناوبه ناویش، به لام له وانه یه تو به وی یه ک دوو شوینگه ی سه عیکردنی جیگره وه دابنیت. سه رباری زۆریک له پای شاره زایان که پتیوسته تو هه موو شه ویک له هه مان شوین سه عی بکه یه (که من له گه لیدا نیم)، هاوپییه کم هه بوو که مردووی هه مه ره نگیه ک بوو بۆ ئه وه ی یارمه تی جولاندنی بدات. ئه و چوار شوینی جیاوازی هه بوو که

حەزى دەکرد سەعیان تیدا بکات و لە شەویکەو بە شەویکی تر تۆرەى پێدەکردن. ھەرشىتىک
کە بۆت دەست دەدات بیکە.

—لەناو پۆلىكى چۆلدا. بە دلتىايىيەو بەکىک لە رىگە چارەکانە لە زۆرىک لە کۆلىزەکان و
لەوانەشە ھەندى لە قوتابخانە ئامادەییە تايبەتەکان و ئەمە بىرۆکەيەکی سەرنجپاکىشە
بەشێوہەيەکی سەرەکىش لەبەرئەوہى کە ژمارەيەکی کەم لە خوێندکاران بىريان لى
کردوہەتوہ ! لەکاتىکدا کە لەوانەيە لە قوتابخانە گشتىيەکاندا رىگە چارەيەک نەبىت، ئازارت
نادات ئەگەر پرسىار بکەيت ئەگەر ناتوانىت مەجالىک دروست بکەيت. لەبەرئەوہى زۆرىک لە
تىمە وەرزشىيەکان تاوہکو ٦ى دوانىوہ پۆيان دواتر پراوہ دەکەن، تەنانەت لەسەر ئاستى
قوتابخانەى ئامادەيىش، لەوانەيە بەشىک لە قوتابخانە کراوہ بىت— و بە وەرگرتنى مۆلەت
شياوى بەکارھىنان بىت—ئەگەرچى بەشەکانى تر بە توندى قوفلىان لىدرايىت.

—لەسەر کارەکەت. چ ئەوہى خوێندکارىک بىت کە بە شێوہى بەشەکات (پارت تايەم) ئىش
دەکەيت يان بە شێوہى تەواوکات (فول تايەم) ئىش دەکەيت و بەشێوہى بەشەکات دەچىتە
قوتابخانە، لەوانەيە باش بتوانىت بوار دروست بکەيت بۆ بەکارھىنانى ئۆفيسىکى چۆل،
تەنانەت لە ماوہى دەوامى ئاسايى ئۆفيسدا، يان لەوانەيە پاش ئەوہى کە ھەمووان
رۆىشتوونەتوہ (بەندە بەوہى کە بەرپۆہەرەکەت چەندىک متمانەى پىتە). ئەگەر تۆ لە
ناوہندىت يان لە ئامادەيىت و باوکت يان دايکىت، ھاوپىيەکەت يان خزمىکىت لەو دەوروہەرە
ئىش دەکات، لەوانەيە تۆ بتوانىت رىک لە پاش تەواوبوونى دەوامى قوتابخانەوہ دەست بکەيت
بە سەمى تا ئەوکاتەى دەوامى کارى ئەو تەواو دەبىت.

ھەرشىتىک کە بۆ پانتايى سەعىکردنت ھەلىدەبژىرتىت، بیکە بە شوينىک کە تەنيا بۆ
سەعىکردنە. ھەرچى ناو جىگەى خەوتنە، بەردەم تەلەفزيۆن و ژورنى نان خواردنە،
رىگە چارەى خراپىن.

ھەر کە دادەنىشيت و دەست دەکەيت بە سەعىکردن کاتىک دەچىتە ناو پۆلىکەوہ
(وايدابنىين کە مامۆستاي لى نىيە !)، تىروانىن و ھۆشت ئۆتوماتىک دەبىت ئەگەر تۆ پانتايى
سەعىکردنت تەنياوتەنيا پەيوہست بکەيتوہ بە واجبى مالەوہ، نەک خەوتن، خواردن يان
سەرگەرم کردنت. ئەمەش ئەوکاتەکى کە بەسەرى دەبەيت پراوپەرتر و کارىگەرتر دەکات.

دەبىي كەي سەئى بىكەيت؟

ئەۋەندەي دەكرى، كاتىكى رۇتىنى رۇژ دروست بىكە بۇ سەيكرىدنت. ھەندى لە شارەزاين
بىروايان وايە كە ئەنجامدانى ھەمان شت لە ھەمان كات و ھەموو رۇژىك، كاريگەرترين رىگايە بۇ
رىكخستنى ھەر ئەركىكى بەردەوام. ھەندى خويىندىكار بەلايانەۋە ئاسانترە لە ماۋەي رۇژدا، ھەر
رۇژىك، بىرى ديارىكاروى كات بەلاۋەنن كە تىاياندا پلان بۇ سەئى كردن دادەنن.

گرىنگ نىيە كىيت، ئەۋ كاتەي رۇژ كە سەئى تىا دەكەيت بەم فاكترەنەي خوارەۋە ديارى
دەكرىت:

— سەئى بىكە كاتىك لە باشترين حالەتى خۇتدايت. ماۋەي لوتكەي جموجۇلت كەيە— ئەۋ
كاتەي رۇژ كە باشترين كارت ئەنجام دەدەي؟ ئەم ماۋەيە لە كەسكىۋە بۇ كەسكى تر
دەگۇرپىت— لەۋانەيە تۇ ئاگات لە دنيا نەبىت تاۋەكو نىۋەرۇ بەلام بىرانىت تاۋەكو شەۋ بەباشى
سەئى بىكەيت، يان لە كازىۋەي بەياندا بىدار و چالاك بىت بەلام خەيال رۇيشتو و ماندرو بىت
ئەگەر ھەول بەدەيت وزەي نىۋەشەۋ بسوتىت. تەنبا بىرت بىت، تەركىز يەكسانە بە كەفائەت.

— خورەكانى خەۋت لەبەرچاۋ بىگرە. خور كاريگەرىيەكى رۇژ بەھىزە. ئەگەر ھەمىشە زەنگى
ورىاكرىدەۋەكە بىخەيتە سەر ۷ يەيانى، ئەۋ لەۋانەيە بەزۋىي رىك پىش ئەۋەي زەنگەكە
بۈستىت بىدار بىتەۋە. ئەگەر تۇ لەسەر ئەۋە راھاتۋىت دەۋرۋەرى ۱۱ ى شەۋ بىخەيت، ئەۋ
بە دلىيايەۋە تەۋا بىتاقەت دەبىت ئەگەر ھەول بەدەيت تاۋەكو ۲ يەيانى سەئى بىكەيت و
لەۋانەشە لە ماۋەي ئەۋ سى سەعاتە زىادەيەدا سەيىەكى كەم بىكەيت.

ئەۋ كاتە سەئى بىكە كە دەتوانىت. ھەرچەندە تۇ دەتۋى ئەۋ كاتەي كە لە رۋى ئەقلىيەۋە
چالاكرىنن، دانىشىت سەئى بىكەيت، فاكترە دەركىيەكانىش بەھەمان شىۋە رۇليان ھەيە
لە بىرپاردان لەۋەي كە كەي سەئى بىكەيت. لە باشترين حالەتبۈۋىندا، ئامانجىكى گەرەيە،
بەلام ھەمىشە ئاسان نىيە. ھەركاتىك بارۋىخ رىگەيدا سەئى بىكە.

— ئالۋىزى واجبەكە لەبەرچاۋ بىگرە كاتىك كات تەرخان دەكەيت. لەۋانەيە ئەركەكان خۇيان
كاريگەرىيەكى گەرەيان ھەبىت لەسەر خىشتەكەت. خىشتەيەكى يەك سەعاتى دامەنى بۇ
واجىكى خويىندەۋەي ۸۰ لاپەرەيى كاتىك دەزانىت بۇ ھەر خولەكىك نىۋلاپەرە
دەخويىنەۋە... لەرۇژىكى باشدا.

- "کاته ناسەرەکیه کان" به کاربێته بۆ ئاسانترین ئەرکه کان. کاتێک وزه و جۆش و خرۆشت له وێهه پێ نزمیدایه، ئایا به راستی پڕژانه سه ئه و پڕۆژهیه ی پێت دراوه، ده گونجی؟ یان ته نیا هه ندی تێببینی بنوسیه ته وه، سه یرێکی رۆژمه ئه که ت بکه یت یان هه له کانی ئه و بابه ته ی نوسیو ته راست بکه یته وه؟ کاتێک ته و ته وایه یه یت و که مه ترین جۆش و خرۆشت هه به، بۆچی ته نانه ت خه ریکی پڕته هه دیترین واجبه کانت ده بیته؟ وه کو زۆرێک له و پیاوه خاوه نکارانه مه به که ده یانناسم که به ئاراسته ی پێچه وانه به رنامه ی کاته که یان داده ئێن: له به یانیدا، کاتێک په له ی رۆیشه ت ده که ن، رۆژنامه ده خوێنه وه، سه یری ئیمه یله که یان ده که ن و چاو به بلاوکراوه کانی بزێندا ده خشین. دواجا، کاتێک ئه وان ده توانن به زه حمه ت ببینن، ده ست ده که ن به و تاردان بۆ کۆبوونه وه ی بۆردی به پێوه به ران... کۆبوونه وه ی به یانیی بۆردی به پێوه به ران.

- راسته وخۆ پاش وانه سه عی بکه، ئه گه ر ئه مه ئاسان نییه، راسته وخۆ پێش وانه. ئه مه بۆ خوێندکارانی خه ریج و کۆلیژ باوترینه که له وانه یه کاتێکی به تالی گرنگیان هه بیته له نیوان وانه کاند. سه یر نییه که یاده وه ریت له وانه یه ک راسته وخۆ پاش خوێندنی، به هه یزترین، بۆیه ته رخانکردنی سه عاتیکی کراوه پاش وانه بۆ چاوخشاندنه وه به تێبینیه کاند، به یرکردنه وه له به ره ی محازه ره که و ته واکردنی واجبی ئه و رۆژه باشتترین رێگه یه بۆ گوزه راندنی سه عاتی. ئه گه ر ئه مه ناشیت، که واته وه رگرتنی کات بۆ سه عیکردن راسته وخۆ پێش وانه، رێگه چاره یه کی دووه می نایه، به تایبه ت ئه گه ر ته و به زۆری پێویسته ت به و کاته بیته بۆ ته واکردنی واجبه کانت!

پانتایی سه عیکردن هه له سه نگینه

هه ر شوێنگه یه ک هه له بژێرت وه کو بارگه ی سه عیکردن، چۆنیتی رێکخستنی رووبه ری سه عیکردن ده توانی کار بکاته سه ر توانات بۆ مانه وه ی ته رکیز و ئه گه ر وریا نه بیته، به جددی رێگر ده بیته له کوالیتی کاشی سه عیت. له سه ر میزی سه عیکردن یان رووبه ری سه عیکردن دانیشه و ژینگه ی سه عیکردنی خۆت هه له سه نگینه:

- ئایا یه ک دوو جێگای تایبه ت هه یه که ته نیا بۆ سه عیکردن جیا کراونه ته وه؟ یان ئایا له هه ر شوێنێک که گونجاو دیار بیته یان له و کاته دا به رده ست بیته سه عی ده که یت؟

- ئايا شوپىنى سەيگىردىن خۇشە؟ ئايا ھاۋپىگەتى پى رازى دەكەيت وەك شوپىنىكى باش بۆ سەيگىردىن؟ يان تۇقيوويت لىتى چۈنگە شوپىنىكى زۆر خەمناكە؟
- رۇشنايىيەكە چۈنە؟ ئايا زۆر لىلە يان زۆر درەوشاۋەيە؟ ئايا تەۋاۋى پانتايىيەكە بە باشى رۇوناكى لەسەرە؟

- ئايا ھەموو ئەۋكەرەستانەي پىۋىستىن، لەبەردەستدان؟
- لىرە چىتر دەكەيت؟ دەخۇيت؟ دەخەويت؟ نامە دەنووسىت؟ بۆ خۇشى دەخۇپىنىتەۋە؟
ئەگەر ھەول بەدەيت لەھەمان شوپىن سەيى بىكەيت كە گۇئ لە مۇسقىقا دەگىرىت يان بە تەلەفۇن دەمەتەقى دەكەيت، لەۋانەيە بۆت دەركەۋى كە يەككىيان ئەنجام دەدەيت كاتىك پىت واپە ئەۋىترىان دەكەيت!

- ئايا پانتايى سەيگىردىن ھاۋچۇي زۆر لەسەرە؟ چەند جار سەيىت پىدەبىردىت لەلەين ئەۋخەلگەنەۋە كە تىدەپەن؟

- دەتۋانى دەركاى ژورەكە دابخەيت بۆ خۇلادان لە سەركىردنەسەر و ژاۋەژاۋى دەرەۋە؟
- كەي زۆرەي كات لىرە دەگوزەرىنىت؟ چ كاتىك رۇز سەيى دەكەيت؟ ئايا ئەۋكەتەيە كە لە باشتىن حالەتى خۇتدايت؟ يان ئايا بەشپەۋەيەكى خەتمى سەيى دەكەيت كاتىك بى تاقەت و كەمتر بەرھەمەنىت؟

- ئايا فاپلەكان، فۇلدەرەكان و كەرەستەكانى تىرى سەيگىردىن رىگىراۋن و نىزىكن لە شوپىنى سەيىت؟ ئايا سىستەمىكى ھەلگىرتنى كارىگەرت ھەيە بۇيان؟
بۇشايىيەكى "ئايىدە" فەراھەم بىكە لە سىستەمى ھەلگىرتىدا. كاتىك بىرۇكە دەدۇزىتەۋە، بەدۋاى ماددەدا دەگەرپىت و ھىتر (لە گۇفارەكان، كىتپەكان، رۇزنامەكان، وپىسايىتەكان، ھەرىشتىكى تى) كە پىت واپە دەشى لەكاتىكى ئايىدەدا گىرنگى بن، تىببىيەكى پەيۋەندىدار بۆ خۇت بىنوسە ۋەلېگەر. ئەۋكەتەي كە ئىستا ۋەرى دەگىرىت تەنبا لايەكى ئەۋكەتە دەپىت لە ئايىدەدا ھەلپەدەگىرىت.

بە تەركىز مانەۋە لەسەر سەيگىردەكەت
ئەگەر بۆت دەركەوت خەرىكى ھىلكارى و خۇمىتان و بىردىن زىاتر لەۋەي كە بخۇپىنىتەۋە و بىرەپىنىتەۋە، ئەۋچارەسەرەنەي خوارەۋە بىگرە بەر:

-ژینگه به کی ئیشکردن دروست بکه که تیايدا ئاسودهیت. له وانهیه قهباره، ستایل و شوینی میزه کهت، کورسییه کهت و روشنایی هه مووی کاریکه نه سه ره شهوهی ئاخو هوش له ئیشی بهرده ست پهرت بووه یان نا. کات وه ریگه بق دیزاینکردنی نه و پانتایییهی که پترفیکته بۆت. گومانی تیا نییه که، هه شتیک که ده زانی هوشته پهرت ده کات- وینهی کچه هاوړیکهت، رادیو یان ته له فزیک، هه رچییهک، ده بی له پانتایی سه عیکردنه کهت لایبریته.

-گلۆپه کان هه لیکه. دانان و چپی رووناکی تاقی بکه ره وه تا نه و کاتهی که بۆت ده رده که وی چۆن گونجاوه بۆت، هه له رووی پانتایی سه عیکردنه وه و هه وه کو ئامرازیکیی بیدار مانه وه و به ته رکیز بوون.

-هه ندی سنووریه ندی دابنی. با خیزان، خزمان و به تاییهت هاوړیپیان بزنان سه عییه کهت چه نی گرنه و نه مهی که کاته دیاریکراوه کان سه عی شیاوی پیشیلکردن نین. نه و ناویرانه وه ریگه که پتویستتن. ته نیا په پیره وی له و ئامۆزگارییه مه که که به مه به سه ته به لام رووکه شه له باره ی ماوه ی درێژ سه عیکردن به ره له وه رگرتنی ناویر. بیپره کاتیک پتویستت پییه تی.

-ره مزکی سه عیکردن هه لبرژیره. شتیک هه لبرژیره که ده توانیت رایه لی بکه یته وه به سه عیکردن، وه کو کلاو، ملپچ، ته نانهت یه کیک له و شته پوچانهش که خه لک له سه ره میزه کانیا ن داده نین. هه رکاتیک کاتی سه عیکردن هات، ته نیا کلاوه کهت له سه ره بنی، ملپچه کهت له گه ردنت وه ریپنه، یان شته که به شیوه یه کی جیگر له سه ره میزه که دابنی. کاتی سه عییه ! نه که ته نیا نه مه "ده خاته میزاجی سه عیکردن" وه، به لکو نیشانه ی زه نگیکی هوشداریه بۆ هاوړووره کان، هاوړیکان، یان نه ندامانی خیزانت که تو سه رقالتیت.

"ره مزکی سه عیکردن" هه نویکهت په یوه ست مه که وه به هیه شتیک جگه له سه عیکردن. کلاوی سه عیکردنت بق یارییه کانی به یسبۆل له سه ره مه که یان شته پوچه که له سه ره میزه که جی مه هیله له کاتیکدا که له گه ل هاوړیپیان له سه ره ته له قونیت. هه رکه ره مزکی سه عیکردنه کهت رایه ل کرده وه به شتیک جگه له سه عیکردن، نه و کاریگه ریی خوی وه کو یارمه تیده ریکی سه عی له ده ست ده دات.

شهر له درې بیتاقتی و بیژاری

تو باشتړین پانتایی سه عیگردنت هه لېژاردوه و کهس ناتوانی له سر ریکخستنه کی ه ل ه ل ت لېږگړیت. نه کی واته بوجی هیشا قه له مه کت به کار دینیت بؤ هه لېږنایی پیلوی چاوه کانت؟ بېوانه خواره وه بؤ نه وهی بزانیته چی ده کهیت نه گهر و زهت له پشویه کی کورتدا بیت:

- سرخه ویک بشکینه. چ چه مکیکه! کاتیک زور له وه ماندو ورتیت که سه می بکهیت، سرخه ویک کورت بشکینه بؤ بوراندنه وهی خوت. کاریگری نه و سرخه وه به کورتکردنی، زیاد بکه - ۲۰ خوله ک نمونه ییه، ۴۰ خوله ک نه و په ریته. پاش نه و سنوره، تۆ ده چینه قوناغیکی تری خه وه و له وانه یه له وانه یه تهنانهت بیتاقت تر له پیشو هه لېستیت.

- شتیک بخوره وه. که میک کافین نازارت نادات - کوپیک قاوه یان چا، په رداخیک خواردنه وهی گازی. تهنیا ناگادار به سنوره نه به زینیت - پیده چی پیکهاته "موشیارکه روه" هکانی کافین پیچه وانه بېنه وه کاتیک ده کهیت ناستیکی دیاریکراو، وات لیده کات زیاتر له پیشو بیتاقت بېیت!

- سیستمی گهرمه که بکوژینه روه. پتویست ناکات له دهر وه خانوچکه یه کی به فرین دروست بکهیت، به لام نه گهر ژور ویک زور گرم بیت نه و به شپوه یه کی حتمی وات لیده کات خه و به هه لواوه ببینیت... له کاتیکدا که پرژوهی سه عیبه کت له سر میزه که ده مینیت وه. - قاچه کانت بخهره جول. پیاسه یه ک بکه، به دهری مته به خه که دا، چه ند بازیک بده - تهنانهت خؤ لیککیشانه وه یه کی له سرخو ته کانتیکی ده سته جیت پیده داته وه. - خشته ی سه عیگردنه کت بگړه. وایدابنیت تۆ لیره بژاره یه کت له به رده مدایه، ریکایه ک بدوزه روه بؤ سه عیگردن کاتیک تۆ به شپوه یه کی ناسایی بیدارتر و/یان زیاترینت له باردایه.

سه عیگردن له گه ل منالی بچوکدا

له بهر نه وهی ژماره یه کی زورتان له کاتیکدا ده چنه خویندن که خیزانیک په روه رده ده که ن، ده مه وی هه ندی بیرۆکه تان بده می که یارمه تیتان ده دات له گه ل هه لمتی لیوای خه فیه ی په وزه دا خوتان بگورجینن.

- پلانی چالاکي دابنی بؤ سه رقالگردنی منالان. چه ندی سه رقالتر بیت له قوتا بخانه و/یان له سر کار، نه وه ند ه مناله کانت زیاتر کاتیان ده وی که له گه لیاندا به سه ری ببهیت کاتیک له

مالەۋەيت. ئەگەر بەرنامەى كاتىك لەگەل ئەواندا دابىئىت، ئەوا لەوانەيە بۆيان ئاسانتر بىت بەتەنيا يارى بكن لە تەۋاى پاشماۋەى كاتەكەدا، بەتايىت ئەگەر ئەو پىرۋانەت دروست كىرەيت كە بتوان ئىشى لەسەر بكن لەكاتىكدا كە تۆ ئىش لەسەر واجىبى مالەۋە دەكەيت.

—مىنالىكانت بىكە بە بەشەك لە رۆتىنى سەيكرەنت. مىنالىكەزى لە رۆتىنە، كەۋاتە بۆچى نەيانخەيتە ناۋ ئەۋەى خۆتەۋە؟ ئەگەر ئى پاش نىۋەپۇ بۆ شەشى ئىۋارە ھەمىشە "كاتى سەيكرەنى دايكە" بىت، ئەوا بەزۋىي رادىن لەسەرى، بەتايىت ئەگەر تۆ بەسەربردنى كاتى تر لەگەلىان بىكەيتە ئەۋلەۋىيەتەك و لەۋەى ئەۋ كاتەدا شىتەكەيان پى بىدەيت بىكەن. رۈنكرەنەۋەى گىرەگى ئەۋەى كە دەيكەيت—بە جۆرىك كە ھەندى سوۋدى بەرجەستەى بۆ ئەۋان تىدەيت—بەھەمان شىۋە ھانىيان دەدات تا بەشەك بىن لە "تىمى سەيكرەن".

—تەلەۋىۋىن ۋەكو دايەنەك بەكاربىتە. لەكاتىكدا كە زۆرىك لە ئىۋە كىشەتان لەگەل ئەۋەدا ھەيە—ئەمە ھالەتەكە كە مىن و كچەكەم بە شىۋەى ھەفتانە سەروكارمان لەگەلدا ھەبۋە، ئەگەر نەلىم رۆۋانە—لەۋانەيە ئەمە لە دوۋ بىرۋەكەى خرابىن خرابىرىنىيان نەبى. بە دىلىيەۋە دەشتۋانىت بە ئاگادارىۋون لە كاتى بەرنامەكان، لە مىنالىكانت نىگەران نەبىت لەۋەى تەماشاي شەپى مافىاكان دەكەن.

—بەۋ پىتەش پىلانى سەيكرەنت دابىنى. ھەمۇ ئەۋ پىشنىارە مىنالىكانت دورۇ ناخاتەۋە لە پىچرەندى ناۋبەناۋى سەيكرەنت. لەكاتىكدا كە دەتۋانى ئەۋ پىچرەندەنە كەم بىكەيتەۋە، تەقريبەن مەھالە بە تەۋاى بىنەپرىان بىكەيت. بۆيە ھەۋل مەدە—بەۋ گىرىمانەيە پىلانىك دابىت. بەلەى يەكەۋە، ئەمە بەمانەى ۋەرگىرتى ناۋبى زۆرتر دىت بۆ ۋەرگىرتى پىنچ خولەك لەگەل مىنالىكانتدا. ئەگەر ئەۋان ناۋبەناۋ سەرىجەت بەلاخۇياندا رابكىشەن، ئەۋا ئەگەرى زىاتەر ئەۋ ۱۵ بۆ ۲۰ خولەكەت پىدەن كە پىۋىستە.

—يارمەتى بدۆزەرەۋە. دەشى ھاسەرەكان ناۋبەناۋ مىنالىكانىيان بۆ نانى ئىۋارە يان سىنەما بىبەنە دەرەۋە. (ۋەممانەم پىبىكە، مىنالىكانت ھانت دەدەن زىاتەر سەۋى بىكەيت ئەگەر ئەم كىدارە بونىاد بىتەت!). كەس و كار دەتۋانى بەشىۋەى تۆرە (لە مالەكانىياندا) دايەنى بىكەن. دەتۋانى ھاپىتى يارىيان بانگ بىرەن (رەگەت خۆش دەكەت رۆزى دواتر مىنالىكەت بىتەتە مىنالىكانىيان). لەۋانەيە تۆ بتۋانىت ئالوگۇپى دايەنى بىكەيت لەگەل دايك و باۋكى تىردا لە

قوتابخانه. له وانه شه رۆژنیکى چاودیرى پرۆفیشنالانه له قوتابخانهى مناله که تدا یان له مالى که سیکه هه بیته بۆ ماوه ی چهند سه عاتیك له رۆژیکدا.

بزانه له کویدا به هیزیت

ئهوه تاکه که سیکى ده گمه نه که که بالا بیت، یان ته نانه ت باش بیت له هه موو ماده ده کان. نه گهر تۆ وه هایت، نیعمه ته کانت بژمیره. زۆربه مان له ماده ده یه ک، که میك باشترین. هه ندیکمان ته نیا زیاتر حه زى له باب ته یکه به به راورد به باب ته یكى تر- و بیر له وه ناکه پته وه که ئه مه تیروانینت به رانه برى ده گزپیت. ئه وانیتر به شپوه یه کى سروشتى له بواریکدا به هره مه نندن، له وانیتریشدا مام ناوه نندن.

بۆ نمونه، له وانه یه ژماره کان و په یوه ندى قه باره و مه وداکان زۆر به لات وه ئاسان بن، به لام گوچکه ی زمانه کان یان موسیقات نه بى. یان له وانه یه فیزیوونى زمان بۆت زۆر ئاسان بیت، به لام فیرت به سه ر ئه وه وه نه بیت که بۆچى فیساکگرس ئه و قاعیده یه ی که لاله کردوه- یان بۆچى ده بى به لات وه گرنگ بیت. هه ندی له خویندکاران له ده سه ته کانیاندا باشن. له وانه یه ئه وانیتر (من له م گروپه م) دروستکردنى ساده ترین که ره سه ته ئازاره خش بیت (و ئه نجامه کانیش پیکه نیناوى بن).

هۆکاره کانی ئه م دابه شپوونه نایه کسانه ی به هره سکماکیه کان ده که ویتته شوینیک له نێوان چاره نووس و خودا، به پیتی فه لسه فه ی خۆت.

ئامۆزگارى من ئه وه یه سوپاسگوزار بیت له به رانه بر هه ر به هره یه کى سروشتى که هه ت و به هره که وه کو شمشیریکى دووسه ره به کاربێنیت. کاتى سه عیکردنه که ت له و ئه رکانه وه که به ئاسانى جیبه جى ده بن ببه ره سه ره که به لات وه قورس ترن. ئه و هاوسه نگیه ی که له که شه کردنه که تدا ده ببینیت شایسته ی هه وه که ده بیت.

نه گهر به راستیش قه ت بېرت له و ماددانه نه کردوه ته وه که به راستى رقت لێیانه یان که یفت پێیان دیت، ئه و خشته یه به کاربێنه که له کوتایى ئه م به شه دایه بۆ ناسینه وه یان. تۆ به هه مان شپوه پرسپارت لیده کردیت ئه و ماددانه بناسیت وه که تیاياندا لێها توویت یان لاوایت. (ده بى کارتى نمره کانت پيشانده رى ئه مه بیت!) ئه م لیسته به کاربێنه بۆ ریکخستنى خشته ی خۆت بۆ

سوودوه رگرتن له به هره سروشتیه کانت و کاتی زیاده بده به و ماددانه ی که زوړترین ماندووبوونیان پټویسته.

هه لسه نگاندنی بواره کان

نه و ماددانه / کورسane ریزه ندی بکه که له هه موویان زیاتر که یفت پټیان دیت

نه وانه ریزه ندی بکه که له هه موویان که متر که یفت پټیان دیت

نه و کورسane ریزه ندی بکه که تیا یاندا باشتیرن نمره دینیت:

نه وانه ش که خراپترین نمره یان تیدا ده هیئت:

قوتابخانه. له وانه شه رۆژنيكي چاوديري پرؤفیشنالانه له قوتابخانهي مناله كه تدايان له مالي كه سيك هه بيت بۆ ماوهي چهند سعاتيك له رۆژيكدا.

بزانه له كویدا به هيزيت

ئهوه تاكه كه سيكي دهگه نه كه كه بالا بيت، يان ته نانه ت باش بيت له هه موو مادده كان. نه گهر تۆ وه هایت، نيمه تهكانت بژمي ره. رۆربه مان له مادده يهك، كه ميك باشترين. هه نديكمان ته نيا زياتر حهزي له بابه تيگه به به راورد به بابه تيكي تر- و بير له وه تاكه يته وه كه ئه مه تيروانييت به رانبهري ده گۆپيت. ئه وانيتر به شپوه يه كي سروشتي له بواريكدا به هره مه نندن، له وانيتريشدا مام ناوه نندن.

بۆ نموونه، له وانه يه ژماره كان و په يوه نديي قه باره و مه وداكان رۆر به لاتوه ئاسان بن، به لام گوچكه ي زمانه كان يان موسيقات نه بي. يان له وانه يه فزيووني زمان بۆت رۆر ئاسان بيت، به لام فریت به سه ره ئه وه وه نه بيت كه بۆچی فيساگۆرس ئه و قاعیده يه ي گه لاله كردوه- يان بۆچی ده بي به لاتوه گرنگ بيت. هه ندي له خویندکاران له دهسته كانياندا باشن. له وانه يه ئه وانيتر (من له م گروپه م) دروستکردنی ساده ترين كه رهسته ئازاره خش بيت (و نه نجامه كانيش پيگه نيناوي بن).

هۆکاره كانی ئه م دابه شپوونه نايه كسانه ي به هره سكماكيبه كان ده كه ويته شوپينيك له نيوان چاره نووس و خودا، به پيئي فله سه فه ي خۆت.

ئامۆزگاري من ئه وه يه سوپاسگوزار بيت له به رانبه ره ره به هره يه كي سروشتي كه هه ته و به هره كه وه كو شمشيريكی دووسه ره به كاريبييت. كاتي سه عيكرده كه ت له و ئه ركانه وه كه به ئاساني جيپه جي ده بن ببه ره سه ره كه به لاتوه قورسترن. ئه و هاوسه نكيپه ي كه له گه شه كردنه كه تدا ده يبييت شايسته ي هه وله كه ده بيت.

نه گهر به راستيش قه ت بيرت له و ماددانه نه كردوه ته وه كه به راستي رقت لييانه يان كه يفت پييان ديته، ئه و خشته يه به كاريپنه كه له كوتايي ئه م به شه دايه بۆ ناسينه وه يان. تۆ به هه مان شيوه پرسيارت ليده كريت ئه و ماددانه بناسينه وه كه تياياندا ليها توويت يان لاوازيت. (ده بي) كارتی نمره كانت پيشانده ري ئه مه بيت!) ئه م ليسته به كاريپنه بۆ ريگخستنی خشته ي خۆت بۆ

سوودوه رگرتن له به هره سروشتیه کانت و کاتی زیاده بده به و ماددانه ی که زوړترین ماندووبوونیان پیویسته.

هه لسه نگاندنی بواره کان

نه و ماددانه / کورسونه ریزه بندی بکه که له هه موویان زیاتر که یفت پټیان دټ

نه وانه ریزه بندی بکه که له هه موویان که متر که یفت پټیان دټ

نه و کورسونه ریزه بندی بکه که تیا یاندا باشترین نمره دټنیت:

نه وانه ش که خراپترین نمره یان تټدا ده هیټنیت:

به‌شی سییه‌م

چۆن بخوینیته‌وه و بیرت بیت‌ه‌وه

من به‌ش به‌حالی خۆم، هه‌رشتێکی به‌سوود ده‌خوینمه‌وه، ته‌نیا بۆئه‌وه‌ی بتوانم شتیك بخوینمه‌وه. به‌لام راستی ئه‌مه‌ی که هه‌میشه‌ حه‌زم کردووه بخوینمه‌وه، رووبه‌پووبوونه‌وه‌ی له‌گه‌ڵ هه‌ندێ له‌ واجبه‌کانی کتێبه‌ ئه‌کادیمییه‌کان ئاسانتر نه‌کردووه. وه‌کو خویندکار، تۆش وه‌کو من، داوات لێده‌کریت چه‌نده‌ها س‌ه‌عات به‌سه‌ر به‌یت به‌ واجبه‌ قوول و ئالۆزه‌کانی خویندنه‌وه بۆ ئه‌و ماددانه‌ی که پێویستن، به‌لام خۆش نین.

له‌وانه‌یه‌ تۆ وه‌کو خۆشییه‌ك، حه‌زت له‌ خویندنه‌وه بیت به‌لام گرفتت هه‌بێ له‌ خویندنه‌وه‌ی واجباتی هه‌ندێ له‌ مادده‌کان. له‌وانه‌یه‌ تۆ خویندنه‌وه‌که ته‌واو بکه‌یت، به‌لام هه‌ر که خویندنه‌وه ته‌ق‌ریبه‌ن ده‌ستبه‌جێ له‌بیرت بجیت چیت خویندووه‌ته‌وه. یان له‌وانه‌یه‌ ته‌نیا رقت له‌ بیرۆکه‌ی کپ دانیشتن بیت بۆ خویندنه‌وه‌ی هه‌ر شتیك. هه‌رجۆره‌ خویندکارێك بیت - و ئاستی شاره‌زایه‌تی خویندنه‌وه‌ت هه‌رچیه‌ك بیت - ئه‌م به‌شه‌ یارمه‌تیت ده‌دات به‌سه‌ر ته‌حه‌دی خویندنه‌وه‌تدا زāl بیت.

ئه‌مه‌ش، بۆ ئه‌وانه‌تان که له‌مێژه‌ له‌ خویندن هاتوونه‌ته‌ده‌ره‌وه، خویندنه‌وه‌ی کتێبه‌ قه‌به‌کانی بزنس، وتاره‌کانی گۆفاره‌کانی بازرگانی و شتی تری په‌یوه‌ندیدار به‌ کار ده‌گریته‌خۆ که به‌ ده‌گه‌من قابیلی خویندنه‌وه‌ن.

تۆ فێر ده‌بیت، چی (پێویسته) بخوینیته‌وه - و چی (ناهی) بخوینیته‌وه. تۆ بۆت ده‌رده‌که‌ویت چۆن ئه‌و کاته‌ که‌م بکه‌یته‌وه که به‌ خویندنه‌وه به‌سه‌ری ده‌به‌یت، چۆن بیرۆکه‌ی سه‌ره‌کی و ورده‌کاریی گ‌رنگ بناسیته‌وه و چۆن به‌شیکی زیاتری ئه‌وه‌ی که ده‌بخوینیته‌وه بیر بیت‌ه‌وه.

كى چوزانیت؟ له وانه یه تهنانه قه ناعه تان پى بېنم كه خویندنه وه، سرگرمییه!

نامانجی خوت بۆ خویندنه وه پیتاسه بکه

نامانج له خویندنه وه چیبه؟ نه گهر باشتړین وه لامت نه مه بیت "له بهر نه وه ی ماموستا که م وتی ده بی نه مه بکه م" نه وا ده بیت هندی هۆکاری باشتړ ده ریخه ین. خویندنه وه ی به شیک ته نیا بۆنه وه ی بلتیت "واجبه که م ته واو کرد" تا راده یه ک پوچه. ده شتوانی کتیبه که ت بخه یته ژیر سرینه که ت و هیوادار بیت له ریگه ی پرۆسه ی هه لمزینه وه بجته نار میتشکته وه. نه گهر نامانجیک بۆ خویندنه وه نه ناسیته وه، نه وا خوت ده بینیته وه که خه ریکی هه لدانه وه ی په په کانی کتیبه که تی له کاتی کدا که شتیکی که متر له ناویشانی به شه کان وه ده گریه ت.

به پتی شاره زایانی خویندنه وه، شه ش مه به سستی بنه په تی هه ن بۆ خویندنه وه:

۱. بۆ وه رگرتنی په یامبکی دیاریکراو.

۲. بۆ وه لامدانه وه ی پرسیاریکی دیاریکراو.

۳. بۆ هه لسه ندگانندی نه وه ی که ده یخوینیته وه.

۴. بۆ پیاده کردنی نه وه ی که ده یخوینیته وه.

۵. بۆ نه وه ی سهرت گهرم بکه یت.

به کارهینانی نامارژه کان له کتیبه کانددا

چند به شیکی تایبته له نزیکه ی هه موو کتیبه کانی مه نه ج و مادده ته کنیکیه کانددا هه ن (له راستیدا، له نزیکه ی هه موو کتیبه کانددا جگه له رۆمان) که سامانیک له زانیاری ده گرنه خۆ ده توانن یارمه تیت بده ن شتیکی زیاتر له خویندنه وه که ت به ده ست بېنیت. ناشنابوون به م داتایه نه زموونی خویندنه وه ت ده وله مه ند ده کات و رۆرجار ئاسانتری ده کات. بزانه ده بی سۆراخی چی بکه یت:

به که م لاپه ره ی پاش تایله که به زۆری پېرسته - لیستیکی به ش له دوا ی به شی ناوه رۆکی کتیبه که. هه ندیکیان به شیوه یه کی سه رسوپه ین چوپېن، هه ر بابته یتک یان خالته کی سه ره کی که له به شیکدا هاتوه ریزه ندی ده که ن.

به كه م دېرې نووسين (پاش لاپهړه‌ي تايټل، خشته‌ي ناوهرؤك و له‌وانه‌شه، لاپهړه‌ي سوپاس و پېزانين) پېشه‌كي بېټ، كه زؤرجار وه سفيكي نو زانياريه‌يه كه له كتيب‌كه‌دا هاتوه. ه‌روه‌ها له‌وانه‌يه نووسران پېشه‌كي به‌كاربېتن بؤ روونكړنه‌وه‌ي لايه‌نه ناوازه‌كاني كتيب‌ه‌كانيان.

له‌وانه‌يه (ناساندن) له شويني يان له‌دواي پېشه‌كي بېټ و له‌وانه‌يه له‌لايه‌ن نووسه‌روه‌ي يان "ناويك" ه‌وه نووسرابېټ كه نووسه‌ر پېي وتوه بؤ به‌خشيني شكړه‌نديه‌ي زياتر به نېشه‌كه‌ي. زؤربه‌ي ناساندنه‌كان ته نانه‌ت وه سفيكي چروپرتري كتيب‌كه‌ن- زؤرجار پوخته‌ي به‌ش له‌دواي به‌ش خراونه‌ت‌پوو بؤ نووه‌ي خوښه‌ر به‌و ماده‌ده‌ي كه باس ده‌كړيت ناشناتر بكه‌ن.

له‌وانه‌يه په‌راويزه‌كان به دريژايي تيگسته‌كه به‌دي بكرين و يان له خواره‌وه‌ي لاپه‌ر كه يان له به‌شيكي تايه‌ت له دواوه‌ي تيگسته‌كه روون بكرنه‌وه. له‌وانه‌يه په‌راويزه‌كان به‌كاربېتريين بؤ ناوهيناني سه‌رچاوه‌كاني ثيقتيباسه راسته‌وخؤكان يان/و بېرؤكه‌ليك بؤ روونكړنه‌وه‌ي خالېك، يان بؤ زيادكړدن زانياريه له دهره‌وه‌ي تيگسته‌كه‌دا. له‌وانه‌يه تؤ بېكه‌يته خويه‌ك كه سؤراخي نو سه‌رچاوانه بكه‌يت كه به‌م شپوه‌يه ناوهيتراون، نه‌مه‌ش بؤ خوښندنه‌وه‌ي زياتر. نه‌گر تيگستېك ژماره‌يه‌كي په‌كجار زؤر زاراوه به‌كاربېترييت كه له‌وانه‌يه تؤ پېيان ناشنا نه‌بېټ، نووسه‌ره به‌ناگاكه فهره‌نگرؤك د خاته ناو كتيب‌كه‌وه- قاموسكي كورت كه ه‌موو نو زاراوانه پېناسه ده‌كات.

زؤرجار (بېبليؤگرافي) له كؤتايي كتيب‌كه‌دا ه‌يه، له‌وانه‌يه نو سه‌رچاوه‌يه بېټ كه نووسه‌ر به‌كاري هېناوه بؤ ليكؤلنه‌وه‌ي كتيبې مه‌نه‌جه‌كه، ليستي كه له "خوښندنه‌وه‌ي پېشنياركراو"، يان ه‌ردووكيان بېټ. زؤرجار نه‌مه به‌بابه‌ت به‌شپوه‌يه‌ي ئلف و بې ريزيه‌ندي كراوه، كه بؤتي ناسانتر ده‌كات تا زانياريه زياتر له‌سه‌ر باب‌ه‌تيكي دياريكراو بدؤزيتنه‌وه.

پاشكؤكانيش داتاي زياده يان نمونه‌ي په‌يوه‌نديدار به‌بابه‌ته‌كه ده‌گرنه‌خؤ كه له تيگسته‌كه‌دا هاتوون. له‌وانه‌يه نه‌مانه‌ش له دواوه‌ي كتيب‌كه‌كه ده‌ركه‌ون.

زؤرجار دواين شت له كتيب‌دا (ئينديكس) ه‌كه ريزكردنكي ئلف بېيه و به ژماره‌ي لاپه‌ره ناوي دياريكراو، باب‌ه‌ت و ناونيشان كه له تيگسته‌دا هاتوون ئاماژه پېنده‌دات.

کردنی به خوویهك كه هه موو ئه و ئامرازانه ی ناو كتیبه كانی مه نه جت به کاریڤنیت، سه عیگردنت ئاسانتر ده كات.

كتیبه مه نه جی تر بدۆزه ره وه ئه گهر پتیویست بوو

ژماره یه کی كه می كتیبه مه نه جی له لایه ن ئه وانه وه نووسراون كه ئیعه ته نانه ت به سه ری زمانیش پێیان بلێن نووسه ری پرۆفیشنال. له كاتیكا كه ده شی نووسه ره كان پرۆفیشنال بن، ته نانه ت ئه فسانه ش بن له بواره تایبه ته نه ده كانی خۆیادا، له وانه یه نووسین به شیوازی دوور له زاراه، به ئاسانی ده ركراو، ئیشی ئه وان نه بێت. ناوبه ناو تو كتیبه كت پی ده سپێدریت كه ئه وه نه ده وشكه كه دلنیا نیت ئاخۆ له پێشه وه بۆ پاشه وه، له سه ره وه بۆ خواره وه یان له ناوه وه پا بۆ ده ره وه بیهویتیته وه.

ئه گهر تو به شیکی دیاریکراو یان ته واری كتیبه كه ت وه كو داواکردن له برا ساواكه ت بۆه وه ی چاكه یه كت له گه ل بكات به لاوه سه خت بوو بۆ خۆیندنه وه ن بچۆره كتیبه خانه كه یان كتیبه فرۆشێك و كتیبه کی تر بدۆزه ره وه كه قسه له سه ره هه مان مادده بكات و تو بتوانیت تیی بگه یه ت. ده شتوانی ته نانه ت پرسیار له مامۆستاكه ت بگه یه ت بۆ پێشنیارکردن. له وانه یه ئه و، کاری دۆزینه وه ی كتیبه کی ساده ت بۆ ئاسانتر بكات. له وانه شه تو ته نانه ت هه ندی ئیمتیاز به ده سه ت بێنیت له به رانه بر ئه و ده سه تپێشخه ربیه ئاشکرایه (چونكه تو به ده نگه ی به رز هاوار ناکه یه ت كه چی بووه ته هۆی ئه وه ی هه ره له سه ره تاوه ئه و تیکسته پر عه زابه هه لبژیریت!).

گویم لێیه ده لێیت "رۆن، زیره كانه تر سه عی بکه نه ك سه ره سه ختر، چی به سه ره هات؟" ئه مه ناشی گلده ره وه یه کی كات بێت. من گره و ده كه م كتیبه كان ته نانه ت ناتوانن بابه ته كه به هه مان شیوازی باس بکه ن، چ جایی ئه وه ی كه په یه وه ی له هه مان سیسته م بکه ن! من به رۆیشتنی کیسه لیا نه به ناو دوو كتیبه دا گیر ده خۆم".

له وانه یه وابی. به لām ئه گهر تو تیی نه گه یه ت، له وانه یه ئه وه بێت كه نووسه ره كه هه ر نازانیت چۆن روونی بکاته وه. له وانه یه هه له ی تو نه بی! ژماره یه کی زۆری خۆیندکاران ئاره قیان کردووه ته وه، ئاله یان پێکه وتووه، وازیان له خۆیندن هیناوه، ته نانه ت وازیان له وه به شه هیناوه كه هه لیانبژاردووه چونكه پێیان وابوو گه مرهن، له كاتیكا كه بۆی هه یه كتیبه نه فره تیه كه بێت كه قورسه. بۆیه، له بری به رده وامیوون له رۆیشتن به ناو قوچه كه دا، شاره زایه ك بدۆزه ره وه

که به راستی ده توانی بنووسی و نه وه فیږیه که پټوښته. نه گهر دواچار ټیکسته که ی تر یارمه تیت بدات له ماده ده که ټیگه یټ، بۆت دهرده که ویت که کتیبه بنچینه ییه که زور ناسانتره بۆ ټیگه یشتن... له وانه شه هر نه وه ت پټوښت بیت.

له هر به شیکدا ئاماژه کان به کاریښه

به خویندنه وه به کی خیرای واجبه که ده ست پټیکه، بۆ نه و پرسیارانه بگه پړی که ده ته وی و له امیانت ده سته وی. نه و برګانه ی خواره وه ی واجبی خویندنه وه که ت له به رچاو بگره پیش نه وه ی ده ست بګه یټ به خویندنه وه:

تایټلی به شه کان و سهره بابه ته ټوخه کان، دهریږی ورده کارین له باره ی بابه ته سهره کییه که وه. له هندی کتیبی مهنه جیشدا، سهره پهره گرافه کان یان سهره ډیره ټوخ نوسراوه کان دهریږی نه و نه که نوسر خه ریکه ورده کاری رڼو نتر ده خاته پړو بویه هر واجبیکی خویندنه وه به رڼو یشتن به ناو به شه که دا ده ست پټیکه، له سهره تاوه تا کړتایی، ته نیا سهره بابه ت و سهره بابه ته بچو کتره ټوخه کان بخویندنه وه.

سؤراخی پوخته کانی کړتایی به شه کان بکه. زانینی نه ته ی که نوسر له سهر چ هیلیک ده پوات، یارمه تیت ده دات تا به دوا ی بلوکه کانی بناغی نه انجام گیری به که یدا بگه ریتیت له کانیکیدا که خه ریکی خویندنه وه بیت.

زوربه ی کتیبه کانی مهنه ج، به تاییه ت نه وانه ی زانسته کان، خشته، هیلکاری و خشته ی ژماره یی، نه خشه و شرقی تریان ټیدا به. دلنیا به له وه ی که چاودیری نه وه بګه یټ چو ن ټیکسته که ده وله مهنه ده کن و جهخت له چ خالیک ده که نه وه و ټیپینی له سهر نه مانه بنووسه ره وه.

له هندی له کتیبه مهنه جییه کاند، بۆت دهرده که وی که زانیاری و زارواو سهره کییه کان و له ناو ټیکسته کدا تیشکیان خراوه ته سهر. له وانه یه نه و کاته دوزینه وه ی پیناسه ی نه و زاراوانه مه به سستی خویندنه وه ی تو بیت.

هندی له ده زګا کانی چاپکردنی کتیب، فؤرماتیک به کاردینن که ټایدا خاله سهره کییه کان به پرسبار جهختیان لیکراوه ته وه، جا چ له ناو یان له کړتایی به شه که دا. نه گهر تو پیش

خویندنه‌وه‌ی به‌شه‌که، ئەم پرسیارانه بخوینیت‌وه، ئەوا بیرۆکه‌یه‌کی باشت‌رت ده‌بی له‌باره‌ی نه‌وه‌ی که ده‌بی ته‌رکیزی زیاتر ب‌خه‌یته سه‌ر چ شتی‌ک.

ئه‌گه‌ر واجبی خویندنه‌وه‌که‌ت به‌گه‌ران به‌دوای ئەو سه‌ره‌بابه‌تانه و بره‌گی تری ئامانج پ‌یشاندهری به‌شه‌که ده‌ست پ‌ی‌ب‌که‌یت، ئەوا هه‌نگاوی (پ‌یش خویندنه‌وه) ته‌واو کردووه. من ئامۆژگاری ته‌که‌م هه‌میشه پ‌یش خویندنه‌وه بۆ هه‌ر واجبی‌ک ب‌که‌یت.

سێ شیوازی خویندنه‌وه

په‌یوه‌ست به‌وه‌ی که ته‌وه‌ول ده‌ده‌ی له‌ واجبی‌کی خویندنه‌وه‌ی دیاریکراودا به‌ده‌ستی ب‌ی‌نیت و ئەو جوړه کت‌یبه‌ی که خه‌ریک‌یت، سێ شیوازی خویندنه‌وه‌ی جیاوازه‌ن. زانیینی ئەمه‌ی که هه‌ریه‌که‌یان چ کاتی‌ک به‌کاری‌ب‌نیت، هه‌ر واجبی‌ک ئاسانه‌تر ده‌کات:

١. خویندنه‌وه‌ی خ‌یرای سه‌رچاوه، ته‌رکیز ده‌کاته سه‌ر سۆراخ‌کردنی زانیاری دیاریکراو که موخاته‌به‌ی شتی‌کی جی بایه‌خ یا پرسیاریکی دیاریکراو ده‌کات که له‌وانه‌یه خویننه‌رت‌ک هه‌ی‌ب‌یت.

٢. خویندنه‌وه‌ی ره‌خه‌نگرانه به‌کار‌د‌یت بۆ ناسینه‌وه‌ی ئەو ئاییدا و چه‌مکانه‌ی که پ‌ت‌ویستیان به‌رافه‌ی گشت‌گیر هه‌یه.

٣. خویندنه‌وه‌ی جوانناسیانه یا بۆ خو‌شی، بۆ سه‌رگه‌رمی زۆر یا پ‌ه‌یردن به‌توانا و ستایلی نووسه‌ری‌که.

گه‌رنگی پ‌یش خویندنه‌وه

باش‌ترین ر‌ی‌گا بۆ ده‌ست‌پ‌یکردنی هه‌ر واجبی‌کی خویندنه‌وه بریتییه له‌ چاو‌خشان‌دنی لاپه‌ره‌کان بۆ به‌ده‌سته‌ت‌یانی دیدیکی گشتی له‌و زانیارییه‌ی هه‌یه. پ‌اشان ت‌یک‌سته‌که به‌شیوه‌یه‌کی وریایانه‌تر بخویننه‌وه و ماجیکی فۆسفۆری پ‌یدا ب‌ینه و /یا ن ت‌ی‌ب‌ینی له‌ ده‌فته‌ری یادداشته‌که‌تا بنووسه‌ره‌وه.

لادانیکی کاتی: زۆر که‌س ده‌ناسم که چاو‌خشان‌دن و سه‌یرکردن ت‌یکه‌ل ده‌کەن. با به‌روونی پ‌ت‌ان بل‌یم. چاو‌خشان‌دن بریتییه له‌ خویندنه‌وه‌یه‌کی خ‌یرا و رووکه‌ش. سه‌یرت‌ک کردن بریتییه له‌ خویندنه‌وه‌ی ورد، به‌لام بۆ بره‌گیه‌کی دیاریکراو. که‌واته کاتی‌ک ته‌و چاو ده‌خش‌ی‌نیت به‌پارچه

نوسراوښکدا، گشته که ی نه خوښیته وه، هرچه نده ته نیا "شته گرنگه کان" ده پټکیت. کاتیک تو سهریکی پارچه نوسراوښک ده کهیت، تو به چوپړپی ده خوښیته وه به لام ته نیا تا نه و کاته ی که نه وه ده دږزیته وه که به دوایدا ده که پټیت. سه یرکردن، خیراترین ناستی خوښنده وه یه - هرچه نده به وردی ده خوښیته وه، مه به ست نیه ئیستیعایی نه و شته بکهیت یان بیر بیته وه که ده بیینیت تا نه و کاته ی که نه و پره زانیارییه ده دږزیته وه که بوی ده که پټیت.

له وانه یه تو بریکی زور خوښنده وهت پی سپړدرابیت که بکری به ووی چاوخشاندن بۆ فاکته کان جیبه جی بیت. به بونیادنانی نه و پرسیارانه ی که ده ته ووی وه لام بدرینه وه به ر له ووی ده ست بکهیت به خوښنده وه، ده توانیت به خیرایی ته ماشایه کی ماده که بکهیت، ته نیا نه و زانیارییه ده ریښیت که پیوښته.

با بلین تو کتیبکی زانست ده خوښیته وه به ئامانجی ناسینه وهی کرداری ناوکی خانه. ده توانیت به و به شه دا گوزر بکهیت که پټکهاته کانی خانه درده خات. ده توانیت چاو بخشینیت به ووی خانه کان چی ده کن. تو هه نوکه ده زانیت به دوا ی چیدا ده که پټیت - و له و به شه دایه که قسه له سر کرداری هه پټکهاته یه کی خانه ده کات. ئیستا ده توانیت ده ست بکهیت به خوښنده وه.

به ناسینه وهی نه و پرسیارانه ی ویست له پیشدا وه لامیان بده یته وه (واته ئامانجه کهت)، ده توانیت چاو بخشینیت به به شه که دا و له کاتیک زور که متردا وه لامی پرسیاره کانت بده یته وه له ووی که به وپړی خومان دوو کردنه وه یه ک به یه کی وشه کان بخوښیته وه.

چاوخشاندن، یان پیش خوښنده وه، هه نگاوکی به نرخه نه که رچی مه به ست نه بیت فاکته کان به شیوه یه کی دیاریکراو بخوښیته وه. کاتیک بۆ باسیکی گشتی چاوده بخشینیت، ریوشوینیک زور ساده هه یه له سهری برؤیت:

۱. نه کهر سهره بابته یان ناوښانیک هه بیت، وه کو پرسیار دایرېژره وه. نه مه ده بیته مه به ستی خوښنده وهت.

۲. هه موو سهره بابته هه رعییه کان، روونکردنه وه کان و هیلکارییه کان پېشکنه وه ک بلینی نه مانه یارمه تیت ده دن بۆ ناسینه وهی مه سه له ی گرنگی ناو تیکسته که.

۳. په ره گرافه کانی سهره تا، پوخته و پرسیاره کانی کوتایی به شه که به ته واره تی بخوښنه وه.

۴. رسته ی یه که می هر پهره گرافیک بخوینره وه، که به گشتی خالی سهره کیی پهره گرافه که ده گریته خوی.

۵. نه و شته ی که له م پرۆسه یه دا به ده ست هیناوه هه لسه نگینه: ده توانیت وه لامی پرسیاره کانی کوتایی به شه که بده یته وه؟ ده توانیت به شیوه یه کی زیره کانه به شداری بکیت له پۆلدا بق گفتوگۆ له سهر ماده که؟

۶. پوخته یه کی کورت بنووسه که نه وه ی له چاروخشانده که فیری برویت به رجه سته ده کات.

۷. له سهر بنه مای ئه م هه لسه نگاندنه، بریار بده ئاخۆ خویندنه وه یه کی ته واوه تیی تر پتویسته یان نا.

وه کو یاسایه کی گشتی، نه گهر تو ماده ی کتییی مه نه چ وشه به وشه ده خوینیته وه، له وانه یه خه ریکی به فیژودانی بریکی به رچاوی کاته که ت بیت. خوینره باشه کان ده توانن نه وه جیابکه نه وه که ده بی چ به م شیوازه بخویننه وه و چ شتیک به چاروخشانده ده سته به ر ده که ن. له کاتی هه وڵدان بق کۆکردنه وه ی ورده کاری و فاکته کان، چاروخشانده به تیکستی که ده دبریکی زۆر گرنگ و ساده یه که ده توانی بریکی زۆری کاتی خویندنه وه ت بق بگه پینیته وه. ته نانه ت نه گهرچی خویندنه وه ی قوول پتویسته، بۆت ورده که ویت که به ده رچوون به ناو ئه م پرۆسه یه دا، جۆریک له سیسته می په یکه ریت بونیادناوه که خویندنه وه ی دواتر خیراتر، ئاسانتر و پرماناتر ده کات. نه گهر هه موو نه وه شی که پتویسته "ته نیا فاکته کان" ه، ههر هه فته یه که توانات بق سه یزکردنیکی بژارده یه که، به شیک یان کتیییک، چه نده ها خوله که نه گهر نه ئیم سه عات بق ده گه پینیته وه.

چ نه وه ی که سه یز بکیت یان چاو بخشینیت، تق خۆت به توانایه که ده وڵه مند کردووه بق باشت هه رسکردنی ههر شتیک که نووسه ر ده یه وی بیگه یه نیت.

سۆراخی وشه ئاماژه بیه کانیش بکه

له کاتیکدا که سهره بابته کان، ناو نیشانه فهرعییه کان، یه که م رسته و نیشانه دابینکراوه کانی تری نووسه ر که قسه مان له سهر کردن یارمه تیده رن بۆنه وه ی خویندنه وه یه کی خیرای مه به سستی به شیک بکیت، هه ندی له وشه کانی ناو نه و به شه یارمه تیت ده دهن ته رکیز بخته سهر خاله گرنگه کان و نه وه ی که گرنگ نییه فهرامۆشی بکیت. زانینی ئه مه ی که که ی

خېرا تېپه ريت، خاوبېته وه، فەرامۆش بکەيت يان بە راستی تەرکيز بکەيت، يارمەتيت دەدا هەم خېراتر و هەم کارىگەرتر بخوینیتەوه.

کاتێک وشەى وەکو "بەهەمان شتو" ، "سەربارى ئەمەش" ، "وێرەى ئەمە" ، "هەروەها" و هېتر دەبينیت، دەبێ بزانییت کە شتێکى نوێ نانا سېنریت. ئەگەر تۆ هەنوکه دەزانیت چ باسە، خېرا بکە و ئەو بە تەواوى بپەریتە کە دیت.

هەروەها کاتێک تۆ وشەى وەکو "لەلایەكى تروە" ، "لەگەڵ ئەوەشدا" ، "هەرچۆنێک بێت" ، "بەلکو" ، "بەلام" و هېترى هاوشێوە دەبينیت، خاوبەرەوه-تۆ زانیارییەکت دەست دەکەوێ کە روانگەىەكى نویت دەداتى يان هاودرە لەگەڵ ئەوێ تازە خویندووتەوه.

دواچار، ئاگادارى دەستەواژە "ناکام" هەکان بە وەکو "بە کورتى" ، "سەرەنجام" ، "بۆیە" ، "لە ئەنجامدا" ، "بەمشێوەیە" - بەتایبەت ئەگەر تۆ تەنیا ئەو نەدەت کات هەبێت کە "خالە سەرەکییەکان" ی بەشتیک بخوینیتەوه يان بۆ ئاقىکردنەوه یەك بخوینیتەوه. بەمشێوەیە لێرەدا بپۆست ناکات تەواوى بەشەکە بخوینیتەوه.

ئێستا بگەرێرەوه بۆ چڕۆپى

ئەگەر خویندەوه یەكى چڕۆپ و تەواوتر پپۆست بێت، بچۆرەوه سەرەتا. یەك بەش (چاپتەر، یونت، فەسل، يان هەرشتێکى تر) لە یەك کاتدا بخوینەرەوه.

لەکاتێکدا کە دەخوینیتەوه، دلتیا بەرەوه لەوێ کە چ دەگوزەریت لەرێگەى پرسىارکردن لە خۆت ئاخۆ پارچەکە بۆ موخاتەبەکردنى یەكێک لەم پرسىارانەى خوارەوه نووسراوه:

١. کى؟ پەرەگرافەکە تەرکيز دەخاتەسەر کە سێکى دیارىکراو يان گروپێکى خەلک. پستەى سەرەكى پێت دەلێت ئەو کتێبە.

٢. کى؟ پەرەگرافەکە بە شتوێه یەكى دیارىکراو پەيوەندى هەيە بە کاتەوه. تەنانەت لەوانەى پستەى سەرەكى بە وشەى "کەى" دەست پێبکات.

٣. کى؟ پەرەگرافەکە لەسەر شوێنێکى دیارىکراو سەنتەر دەگریت. پستەى سەرەكى پێت دەلێت کە لەبارەى "کۆى" وە دەخوینیتەوه.

۴. بۆچی؟ پەرەگرافیک که به زۆری ھۆکارگەلیک دەردەبریت بۆ پڕوایەك یان رووداویك، موخاتەبەئەم پرسیارە دەکات. رستەئە سەرەکی وەلامی ئەو دەداتەووە که بۆچی شتێ راستە یان بۆچی رووداویك روویداووە.

۵. چۆن؟ پەرەگرافە که شتێوازی ئیشکردنی شتێك یان ئەو ئامرازانە دەناسینیت که بەھۆیانەووە شتێك دەکری. رستەئە سەرەکی "چۆنیت" ی ئەو شتەئە که باسکراووە روون دەکاتەووە.

نەچیتە بەشتێك یان لاپەرەبەکی تر تا ئەو کاتەئە که ئەو راھێنانەئە خوازەووە تەواو نەکەیت؛
۱. پێناسەئە ھەر زاراوەبەکی سەرەکی بنووسە که ھەست دەکەیت جەوھەرییە بۆ تێگەیشتن لە بابەتەکە.

۲. ئەو پرسیار وەلامانە بنووسە که ھەست دەکەئە بابەتە روون دەکەنەووە.
۳. ھەر پرسیارێك بنووسە که وەلامت بۆئە نێیە-ئینجا دڵنیا بەرەووە لەوہی که لە رێگەئە خویندەنەووە، لیکۆلینەووەئە زیاتر یان پرسیارکردن لە خویندکارێکی تر یان مامۆستاگەت، وەلامەکەئە بدۆزەرەووە.

۴. تەنانت ئەگەر تۆ ھیشتا پرسیاری وەلام نەدراووەت ھەن، بچۆرە سەر بەشی دواتر و ژمارە یەك تا ژمارە سێ بۆ ئەو بەشە تەواو بکە. (و بەم شتێوہی، تا ئەو کاتەئە که واجبی خویندەنەووەگەت تەواو دەبێت).

تەخەدای تێکستە تەکنیکییەکان

ئەئە ئەو تەخەدییانەئە که لەلایەن تێکستە تەکنیکییەکانەووە ئاراستە دەکری- فیزیا، کیمیا، حسابات- دەزانیت خۆ، ئەو ماددانەئە که سێ لەسەر چواری ھەموو خویندکاران وەکو ئافات لێیانئە دوور دەکەوونەووە؟ ئەم ماددانە پتۆیستیان بە رووبەروو بوونەووەبەکی ریکخراوی لۆژیک و شتێوازی ھەنگاوبەھەنگاوی خویندەنەووە ھەبە. ھەرەھا پتۆیستیان بە پشکنینی ئامرازە بونیادییەکانی تێکستەکە ھەبە.

بەیداکردنی شارەزایەتی ناسینەووەئە زنجیرەئە بنچینەئە تێکستەکە توانات پێدەدات تا بەدوای بەرەوپیشچوونی بێکردنەووە بکەوێت، بەرەوپیشچوونێك که گرنگە بۆ تێگەیشتن و وەرگرتنت.

بۆچى؟ لە نۆزىي نووسىنە تەكنىكىيەكاندا، ھەر چەمكىت وەكو بىلۆكىكى بونىادنانى تىگەشتەن - ئەگەر تۆ لە چەمكىت يان بەشىكى ديارىكراو تىنەگەيت، ئەوا ناتوانىت لە بەشى دواترىش تىگەيت.

نۆزىي كىتە تەكنىكىيەكان پراوپەن لە ئايدىا، زاراو، ھاوكىشە و تىۆرەكان. بەشەكان چىن لە زانىارى، سامانىكى گەورەى ئايدىاكان دەئاخىنە بۆشايىەكى بچوكەو. خۆيىندەو بەكى وريايانە پىويست دەكەن.

بۆئەوئەى ئەوئەندەى بگىت شت لەم واجبانەى خۆيىندەوئەى بەدەست بىنىت، دەتوانىت سوود لە ھەندى لە ئامۆزگارىيەكان وەربگىت بۆ تىگەشتەن لە بونىادەكە. ئەمەش پىنج بىچەنە بۆ ئاگادارىبون لىيان:

۱. پىئاسەكان و زاراوكان

۲. نمونەكان

۳. پۆلىتەبەندىيەكان و رىزبەندىيەكان

۴. بەكارھىنانى جياوازى

۵. پەيوەندىيە ھۆ و دەره نجامەكان

لە خۆيىندەوئەى ھەر تىكىستىكى تاييە تىكراودا، پىويستە لە سەرەتاو دەست پىيەيت - تىگەشتەن لە زاراوئەى ئالۆز پەيوەندى بەم بوارەو ھەيە. وشە ئاشنا رۆزانەيەكان پىئاسەى زۆر دەقىيان ھەيە لە نووسىنى تەكنىكىدا. دەشى وشە رۆزانەيەكان جۆرەھا مانايان ھەبىت، ھەندىكىان تەنانت ھاودىن، پەيوەست بەو كۆنتىكىستەى كە تايادا بەكارھىنراون.

بە پىچەوانەو، لە زانستەكاندا، زاراوكان ماناى جىگىر و ديارىكراويان ھەيە. بۆ نمونە، پىئاسەى كىشۆكى (تواناى ماددە بۆ بەدەستھىنانەوئەى شىكلەكەى پاش ئەوئەى ھىزىكى شىتۆنەرى لەسەر بەكارھىنراو) لە (لۆس ئەنجىلس) و لە (لاس پالماس) ھەر يەكە. ئەم كىتومتىيە زاراوئەيە توانا بە زانايان دەدات تا لەگەل دەقاودەقى كە بوارەكەيان پىويستى دەكات، لە پەيوەندىدا بن.

لەوانە پىئاسەكان لە درىژىدا جياواز بن. لەوانەيە زاراوئەك پىويستى بە پىئاسەيەكى يەك رستەيى ھەبىت. ئەوئەى تەواو پەرەگرافەكەى پىويست بىت. تەنانت لەوانەيە ھەندىكىان پىويستيان بە تەواو بەشەكە بىت بۆ گەياندى دەقاودەقى پىئاسەكە.

بۆ ئۇ وشە گىرگانە بگەپىڭىز كە كىردارى ماتىماتىكى دىيارىكرار پىشان دەدەن. پىئويستە تۆ كۆ بگەپتە وشە كاتىك وشەى وەكو "زىادكرا بە رىژەى"، "پىكەو لەگەل"، "كۆ" يان "تېكراى" دەبىنىت، لىدەرگەپت كاتىك وشەى وەكو "كەمبۇو وە بە رىژەى"، "ناقص"، "كەمتر"، "جىاوازى" دەبىنىت، لىكدان بگەپت كاتىك وشەى وەكو "بەرەم"، "زىادى كىرد"، "بە كۆلكەى" و "جارانى" و دابەش بگەپت كاتىك "بۆ ھەر"، "رىژە"، "رىژەى سەدى" دەبىنىت.

ئامرازىكى تىر پەيوەندىكرىد بىرىتىيە لە نەونە. نووسەران نەونە بەكاردىن بۆ بەپەكەو بەستەنەو قاعىدە ئەبىستراكتەكان بە روونكرىدەنە كۆنكرىتىيەكانەو. ئەم نەونانە جەوھەرىن بۆ توانات بۆ تىگەپشتىن لە تىۆرە ئالۆز و درىژبۇو وەكان.

بە پىچەوانەى نووسىنى تىر، نووسىنى تەكنىكى، ئەفزەلپە تىكى گەورە دەدات كورنېرى. دەستگىرۇيى لە وشەكاندا، كلىلە بۆ روومالكرىدى بىرۇكى زۆرى مەعرفە لە بۆشايىپەكى تا رادەپەك بچوكدا. بابەت يان تىكسىتى تەكنىكى كەم ھەن كە بەسەرھات و حىكاپەتى پەيوەندىدار بە نووسەرەكە بگرنەخۇ.

ئەم فاكىتە تەھدەى خۇپنەرەكە دەكەت كە ھۆشكى تايپەت بەدات بەو نەونانەى كە ھاتوون. بۆچى؟ نووسىنى تەكنىكى زۆرجار پىرە لە ئايدىا نوئى يان دەرەكپەكان - كە زۆرىكىان ھەروا بە ئاسانى ھەرس ناكىرن. ئەمانە بەشىكى لەبەرئەو قورسەن چۈنكە ئەبىستراكت (مجردن). نەونەكان ئىش دەكەن بۆ روونكرىدەنەو ئەم چەمكانە، لە سۆنگەپەكەو كە لىتتىگەپشتىن ئاسانترە.

ئامرازى سىيەم كە زۆرجار لە تىكسىتەكاندا بەكاردەھىنرەت بىرىتىيە لە پۆلېنپەندى و رىزبەندى. پۆلېنپەندى بىرىتىيە لە پىرۇسەپەك كە بەھۆپەو ماددە ھاوپەشەكان لەژىر ناوئىشانىكى گىشتىدا پۆلېن دەكرىن. بەتايپەت لە نووسىنى تەكنىكىدا، نووسەرەكان پۆلېنپەندى بەكاردەھىن بۆ خانەخانەكرى لىستە فراوانەكانى وردەكارى.

ئامرازى چوارەم كە بەكاردىت لە گەياندىنى زانىارى قورس، بىرىتىيە لە بەراوردكرىد و جىاوازىكرىد. تىكسىتەكان ئەم ئامرازە بەكاردىن بۆ ھىتانەبەر تەركىزى ماددەى ئالۆزكار لە رىگەى خستەپووى وىنەى ھاوشىو يان ناكۆك. لە رىگەى بەراوردكرىدەو، تىكسىتەك چەمكىت راپەل دەكەتەو بەو چەمكەى كە پىشتر پىئاسە كراو - يان ئەو چەمكەى كە خۇپنەر بە ئاسانى تىگەپشتو. لە رىگەى جىاوازىكرىدەو، تىكسىتەكە تەركىز دەخاتەسەر

جياوازييه كانى نىوان دوو ئايدىا. بە تەركىز خستىنە سەر تايىبە تەندە جياوازە كان، ئەم ئايدىيانە روونتر دەبنەو لە كاتىكدا كە ئايدىيايەك لە دژى ئەو يترىاندە دەو سىتېرنىتەو.

دوايىن ئامراز كە تىكستە كان پىادەى دەكەن بۆ گەياندىن، برىتېيە لە پەيوەندىي ھۆكار-دەرە نجام. ئەم ئامرازە لە كۆتەكست (سياق)ى زانستدا باشتەر پېناسە كراو، كە تيايدا گەپانى بىنچىنەىي نۆربەى توئىژىنەو زانستىيە كانە. زانست بە چاودىر كىردنى دەرە نجام دەستپىدە كات-چ روودەدات؟ بەفر دەبارىت. ھەنگاوى دواتر ئە نجامدانى توئىژىنەو يە لە لە ھۆكارە كە: بۆچى بەفر دەبارىت؟ درىژ كىردنەو يە ئەم پەيوەندىيەى ھۆكار-دەرە نجام نۆرجار جەوھەرى نووسىنى زانستى و تەكنىكىيە.

لە خوئىندەو ەكەتدا، نۆر گىرنگە ئەم پەيوەندىيە و گىرنگىيە كەى بناسىتەو.

بە پلاننىك بخوئىنەرەو

زىاتر لە ھەر جۆرىكى تىرى نووسىن، پېويسىتە نووسىنى تەكنىكىي تايىبە تەند تا ئاستىكى بەرز، بە پلاننىك بخوئىرنىتەو. تۆ ناتوانىت تەنيا بە ئامانجى تەوا كىردنى، لە واجبى خوئىندەو ەكەت نەزىك بەكەيتەو. خوئىندەو ەكەى و ەما بى مانا، بە سەرگەردانى و ئاومىدى دەتەيلىتەو و لە ئۇقبا نووسىكى تىۆرە كان، چەمكە كان، زاراوە كان و نمونە كاندا نەفرۆت دەكات.

دەبى پلانەكەت ئەم رىنمايىيانەى خوارەو بەگىرتەخۆ:

۱. ئەو زاراوانە فېترە كە جەوھەرىن بۆ تىگەيشتن لەو چەمكەنى خراونە تەپو. زانىنى ئەو پېناسە دەقاودە قانەى كە نووسەرەكە بەكارىدە ھىننىت توانات پىدەدات لە رىگەى تىكستەكەو دواى زنجىرەى بىر كىردنەو ەكەى بەكەويت.

۲. بونىاد يان رىكخستنى تىكستەكە ديارىبەكە. نۆربەى بەشە كان بىنەمايەكى ديارىكراوىيان ھەيە كە ئىسكەپەيكەرى ماددەكە پىكدە ھىننىت. لەوانەيە كىتېيىك بە دەستەواژەيكە تىۆرەيكە دەست پىبكات، نمونە بدات، نمونە (سامپل)ى پرسىيارە كان بخاتەپو، پاشان پوختە بدات بە دەستەو. نۆرجار دەتوانى ئەم بىنەمايە لەرىگەى پىشاندانىكى خستەى پېپرست يان ناوئىشان و ناوئىشانە فەرىيە كان بناسرىتەو.

۳. چاۋ بخشینه به به شه که دا بۆ به ده سته پئانی مه فهميک له روانگه ی نووسه ره که . پرسيار بکه بۆ پئاسه کردنی مه به سته که له خویندنه وه دا. هر پوخته يه که هه يه به کاربینه يان چاۋ به پرسياره کان بخشينه بۆ ئاراس ته کردنی خویندنه وه که ت. ۴. خویندنه وه يه کی شيکار يی گشتگير بۆ تیکسته که نه نجام بده. له به شيگه وه نه په رينه سهر به شيگي تر نا نه و کاته ی که تیکه يشتن يکی روونت هه يه له به شه ی که ده یخوینيته وه - چه مکه کان به شيوه يه کی گشتی له سهر يه کتری جيگر ده بن. چوونه سهر به شيگي نو ی به بی تیکه يشتن له وانه ی که له پيشيه وه هاتوون، له باشترین حاله تدا، بی سووده.

۵. هر ده سته جي له گه له نه نجامگيري خویندنه وه گشتگيره که ت، چاۋ پئدا بخشينه ره وه ! پوخته يه کی نه و چه مک و تيزرانه بنووسه که تۆ پئويسته له بيرت بن. هر پرسيار يک وه لام بده ره وه که لات دروستبووه کاتيک چاۋت به تیکسته که دا خشانده. پرسياره کان شيکار بکه. نه گه ره ده کړی، هاوکيشه کان پياده بکه.

ماده ی ته کنيکی پره له ئايدياکان. کاتيک ده یخوینيته وه، پئويسته قه ناعه ت به فاکتيک هه بی: هر تاکه وشه يه که حسابی له سهره ! ده بی تۆ ماده يه کی وه ها به وپه ي ته رکيزه وه بخوینيته وه - بۆ نه وه نيبه به پرئاو پيادا ره ت بيت.

خوینره باشه کان ده زانن که ماده يه کی وه ها پئويستی به خویندنه وه يه کی هياش هه يه که ته رکيز بخاته سهر به ده سته پئانی گه ره ترين ئاستی تیکه يشتن.

- ده بی ت هر پئاسه يه که هه رس بکريت.

- پئويسته هر هاوکيشه يه که به سترينه وه به ياده وه ريبه وه.

- ده بی هر نمونه يه که له به رچاۋ بگيردریت.

بۆ باشکردنی خویندنه وه ت بۆ ماده يه کی ته کنيکی وه ها، ده بی ت شاره زايه تیی ناسبه وه ی نه و ئامرازانه په يدا بکه يت که نووسه ره که به کاری ده يتي ت بۆ گه ياندن. به مشيه وه يه، تۆ ده توانيت نه و زنجيره يه ی بپرکردنه وه ی رایه له بکه يت به يه کتریه وه که رووده دات. کاتيک نه و جوړه تیکستانه ده یخوینيته وه - يان هه ول ده ده يت پرسياره ته کنيکيه کان شيکار بکه يت - نه و "فيل" انه ی خواره وه تاقی بکه ره وه:

- هر کاتيک که ده توانيت، ژماره کان و هاوکيشه کان ته رجه مه بکه بۆ وشه کان. بۆ

تاقیکردنه وه ی تیکه يشتن، هه ول بده ته رجه مه که ت بخه يته ناو وشه (جياوازه کان) ه وه.

-ته نانه ت نه گهر چی تق به شتوه په کی تاییه ت په یوه ست نه بیت به بیناییه وه، وینه کان هره ده توان یارمه تیده ر بن. ده بیت هه ول بدهیت پرسپاریکی ماتماتیکی ئالوز بکته هیلکاری یان دایاگرامیک.

-ته نانه ت بهر له وهی بچیه سهر شیکارکردنی پرسپاریک، ئایا ریگایه ک هیه بژت که مه زنده ی وه لاهمه که بکیت یان لانی که م مه زنده ی شو مه ودایه بکیت که ده بی وه لاهمه کی بک وینه ناو (که وره تر له ۱، به لام که متر له ۱۰)؟ نه مه ریگایه کی ئاسانه بژ لانی که م دنیابوون له وهی که ده گه یته پانتاییه کی دروست.

- یاری بکه. زرجار ریگای جیاواز هه ن به ره وه هه مان شیکار، یان ته نانه ت هه مان شیکاری دروست. نه گهر په کچکی وه ها بدوزیته وه، هه ول بده نه وانه یتریش بدوزیته وه. نه مه ریگایه کی که وره یه به ره و زیادکردنی ټیگه یشتنت له هه موو شو قاعیدانه ی که ئاماده بیان هیه.

-کانتیک تق پشکینینکی حساباته که ت ده که یته وه، هه ول بده به ئاراسته په کی پیچه وانه نیش بکیت. من نه مه م وه کو ریگایه کی ئاسان بژ ده رکوت بژ گرتنی خه له له ماتماتیکیه ساده کان. هه ول بده بزانت پرسپار له چی کراوه، کام قاعیدانه ئاماده بیان هیه، چ زانیاریه ک گرنگه و چ زانیاریه ک گرنگ نییه.

-وانه به په کیکیتر بلې. هه ولدان بژ روونکردنه وهی چه مکه ماتماتیکیه کان بژ که سپکی تر، به خیرایی نه وهی که به راستی ده یزانت یان نایزانت ده ستنیشان ده کات. ته قریبه ن نه سته مه که وا له که سیک بکیت -به تاییه ت که سیک که له هه موو شو شتانه دا خاوتره له تژ- ټیگات نه گهر تق ټینه گه یته!

خویندنه وهی ټیکسته کانی زمانی بیانی

ده بی ټیکسته کانی زمانی بیانی به هه مان شتواز رووبه پوویان بیت وه، به تاییه ت نه وانه ی به شتوه په کی بنچینه یی وشه کاریان له گه لدايه. نه گهر تق به سهر شو وشانه دا زال نه بوویت که قه رار وایه له به شی په که مدا زال بیت به سهریاندا، شو له کوتایی به شی سییه مدا گرفت خویندنه وهی بابته یان چیرۆکه که ت بژ دروست ده بیت، ته نانه ت نه گهر هه موو شو وشانه فیربوویت که له به شی دوو یان سیدا هاتوون. بویه له یه ک کاتدا هه نگاویک هه لبره و دنیا

بەرەوۈ لەوۋى كە بەسەر چەمكىك، لىستىك وشە، وانە و ھىتردا زال بوويت بەر لەوۋى كە بەرەو پىشەوۈ باز بەدەيت.

خویندەنەوۋى جوانناسىيانە (بۇ خۆشى)

"خویندەنەوۋى نووسەرىك بۇ من تەنیا بۇ بەدەستەينانى ئايدىاي ئوۋە نىيە كە چى دەلەت، بەلكو بۇ رۆيشتىشە لەگەلدا و سەفەرکردنە لە تەكەوۋە" ئەندىر جىد

بەشى زۆرى چىرۆك ھەلدانە بۇ گىرپانەوۋى حىكايەتەك يان بەسەرھاتەك. دەستەپەكە ھەيە كە تىايدا كارەكتەرەكان و شوینەكە دەناسىترىن. مەلەننەك ھەيە كە چىرۆكە بەرەو لوتكە دەبات- كە لەوۋى مەلەننەكە يەكلایى دەبەتەو. ھەرچى كۆتايىە، چىرۆكە بە ئاكام دەگەيەنەت. وانەى ئەدەبەت بە بەكارھەينانى ئو زاراوانەى كە زۆرجار سەرلەشتىوینەرن لەوۋى يارمەتیدەر بن، موخاتەبەى ئەم بەشانە دەكات. ئەمانەى خوارەوۋە پىناسەى كورتى ھەندى لە گىرگەكانيانن:

پلۆت. سىستەم يان زىچىرەى چىرۆكەكەيە- چۆنەتتى رۆيشتىنى لە دەستەپەكەوۋە بەرەو لوتكە. تواناى تۆ بۇ تىگەيشتن و پەيپىبىردنى ئەدەب بەندە بە چۆنەتتى سۆراخىردنت بۇ پلۆت- چىرۆكەكە.

كارەكتەرەرايزەيشن. ئەو كەسايەتى يان كارەكتەرەرانەى كە سەنتەرى چىرۆكەكەن- پالەوانەكان، جەلادەكان و كارەكتەرە پالەپشتەكان. دەبى تۆ كارەكتەرە سەرەكپەكانى چىرۆكەكە و پەيوەندىيەكانيان بە مەلەننەكەكان و بە يەكتىيەوۋە بناسىتەوۋە.

سىم. پەيامى كۆنترۆلكەر يان بابەتى چىرۆكەكەيە، ئەو وانە يان بىرۆكەيەيە كە نووسەر پلۆت و كارەكتەرەكان بەكاردەھىتەت بۇ گەياندنى.

سەيتىنگ. كات و شوین كە تىايدا چىرۆكەكە روودەدات. ئەمە بەتايىەت گىرگەكانەك رۇمانىكى مېژوۋى دەخوینەتەوۋە يان ئەوۋەيان كە لە كەلتورىكى تردايە.

دەيدگا. كى چىرۆكەكە دەگىرپەتەوۋە؟ ئايا ئەوۋە يەككە لە كارەكتەرە سەنتەرىيەكان كە زانىبارى كورت كورت پىدەدات؟ يان گىرپەرەوۋەيەكى كەسى سەيەمە كە وتار و تىبىنى دەخاتەپوۋ لەبارەى كارەكتەرەكان، شوین-كات و پلۆتەكە؟

یه که م ههنگای خویندنه وهی نه ده ب بریتییه له ناشناکردنی خۆت به م چه مکهانه، پاشان ههولدانه بۆ ناسینه وهیان له هه رۆمانیک یان کورته چیرۆکیکدا که ده یخوینیته وه. له کاتیکدا که تۆ ده ست ده که یت به خویندنه وه، یه که م جار له دیدگایه کی جوانناسییه وه لێی بپروانه: وات لێده کات هه ست به چی بکه یت؟ بۆچوونت له باره ی کاره کتاره کانه وه چیه؟ که یفت پێیان دیت؟ رقت لێیانه؟ خۆت تیا یاندا ده بینیته وه؟

دووهم، دلنیا به ره وه له وهی که ده زانی چی رووده دات- نه مه پلۆت و دروسبتوونی کاره کتاره کان ده گریته وه. له سه ر به مایه کی به ش له دوا ی به ش، له وانه ی یارمه تیده ر بیت بۆت که کاغه زیک لای خۆت دابنیت که تیا یدا ده توانیت رسته یه ک یان دووان له سه ر دروسبتوونی پلۆت بنووسیت و تییینی هه ر کاره کتاریکی نوێ بکه یت که په یدا ده بیت.

چه ندیک خیرا ده توانیت تیبگه یت؟

"کاتیک زۆر خیرا یان زۆر خا و ده خوینینه وه، له هه چ تیناگه ین". به یس پاسکال
 ئایا نیگه رانیت له وهی که هیواش ده خوینیته وه؟ له وانه یه پتویست نه کات نیگه ران بیت-
 خوینهره که متر خیراکان مه رج نییه که م توانا تر بن. نه وهی که گرنگه نه وه یه نه قلت
 وه ریگریت و له بیرت به مینیت. وه کو هه ر شتیکی تریش، له وانه یه پراکتیس ئاسته کانی خیراییت
 زیاد بکات. نه گه ر پتویست بکات پله به ندیه کت هه بیت، نه و بژارده چه ند سه د وشه یه ی
 خواره وه که له (دۆزینه وهی فینگ شوی) ی نووسه ر (شۆن میشیل ۲۰۰۴) وه رگیراوه، هه ر
 له سه ره تاوه تا کورتایی بخوینهره وه به تیبینیکردنی کاتی خایاندوو له سه عاته که ته وه. به م
 شیوه یه ی خواره وه پله به ندیی خۆت بکه:

۴۵ چرکه یان که متر	زۆر خیرا
۶۰-۴۶ چرکه	خیرا
۹۰-۶۱ چرکه	ناوه ندی بالا
۱۱۹-۹۱ چرکه	ناوه ند
۱۵۰-۱۲۰ چرکه	خا و
۱۵۱ چرکه و زیاتر	زۆر خا و

"فەلسەفەى رېپىشان دەرى (فېنگ) ئەو ھەم ھەموو شىئەك لە گەردووندا، لەوانەش ھەر يەكەك لە ئىمە، لە ھەمان وزەى بنچىنەىى دروست بوو. ئەم وزە گەردوونىيە، كە بە (چى) ناسراو، زىندوو و ھۆشى ھەيە. لە بەرئەو ھەى لەسەر ئەم ئاستە بنەپەتییە ھەموو شىئەك لەگەل ھەر شىئەكى تر لە پەيوەندىدايە، ھەركاتىك شىئەك دەگۆریت، لە ئەجامدا ھەموو شىئەكى تریش گۆرانی بەسەردا دیت.

(چى) بە بەردەوامىی لە دەورمانەو و بەناوماندا لەسەر بنەماى ھەمیشە گۆراوى چى كەم و زیاد دەكات. زانستى مۆدېرن ئەو ھەى پشتراستكردووتەو كە ھونەرى چىنىيى كۆنى فېنگ شوى زیاتر لە ۴۰۰۰ سال لەمەوبەر دانى پێدانائەو لە رىگەى ئەو دۆزىنەو ھەى كە ھەموو ماددە و ناماددەكان لە تەئەكە ژىگەردىلەبىيەكانى وزە پىكھاتوون. فیزیاناسانى كوانتەم لە و كاتەو تاقىكردنەو گەلىكیان ئەجام داو كە پىشانى دەدات ئەم بېرە بىسنوور بچوكانەى وزە پىك كاردانەو ھەى بەرانبەر بىركردنەو، پەيوەست بەو ھەى كە لە كوئى و چۆن توێژەران تەركىزىان ئاراستە دەكەن، رەفتارىان دەگۆریت.

ئەم دەرخستە، جەخت لە ھېزى فېنگ شوى دەكاتەو.

وینای ئەو بکە كە بلىك لە وزە دەورى جەستە دەدات و بە درىزایی ۱۰ پى لە ھەر ئاراستەيەكەو درىز دەبیتەو. لەكاتىكدا كە بە جىھاندا دەجولیت، خەلكى و شتەكان بەشپەھەكى كۆنترۆلنەكراو بەم بلىقەدا رەت دەبن. لەو شوینەو كە بلىقى وزەكە لەگەل بلىقەكانى ئەوانىتردا يەكتر دەبۆت، جۆرىك لە پروسەى ئاوتەبوون روودەدات كە تیايدا وزەى تۆ كاردانەو بەرانبەر وزەى ئەوان پىشان دەدات و وزەى ئەوانىتر بەرانبەر ھى تۆ. دەشى بىرۆكە و ھەستە نابەر جەستەكان لە رىگەى ئەم رووبەرانەو لە كەسێكەو بۆ كەسێكى تر و لە رىگەى چوونەناو بۆشاییە جىاجىاكان اتھالیان پێو بەكریت.

ئەگەر ئەو پیاو ھەى كە لە پاسدا لە تەنىشتەو دانىشتووە توپە بیت، وزەكەى ھەستى "توپەى" دەدات. تۆ دەتوانیت لە رىگەى رووبەرى وزەكەتەو ھالەتەكەى بخوینیتەو ھەرچەندەش گفتوگۆت لەگەل نەكردبیت. ئەگەر تۆ چووتە ناو كەنيسەيەك یان پەرستگایەك كە تیايدا خەلكى چەند سەدەيەكە نزاى تیايدا دەكەن، تۆش لەوانەيە بەھەمان شپەو شوینەوارى وزەى "ھىمنى" و "تەقوا" ھەلبگریت لە دیوارەكان و مىھرابیدا بەرجەستە بوو.

نامادهیی توږهیی و ته قوا ده جولیتنه ناو رووبه ره که ی تووه. له وانه یه تو به هه مان شیوه توږه یان نارام بگریت ته نیا به وهی که بکه ویته بهر و کاردانه وه بکه یت له به رانه بهر وزه ی نه م هه ست و بیرۆکانه.

دهشی بلقی وزه ی تو زیاتر له ۱۰ پی درېژ بیتوه. دهشی له مه ودا دا بیتنور بیت، چونکه له سه ر ناستی ژیر که ردیله یی، وزه ی که سیت ته نیا دلۆپیکه له سه راپای ده ریای (چی) ی که ردوونی. له و حالته دا، هر لایه نیکي جیهان وه کو هه مکیک تا ناستیکی بهرچاو کار ده کاته سهرت. هه رکه سیك و هه ر شتیک له سه ر هه ساره که له م سیناریۆیه دا دهشی به شیوه ی چووه ناویه ک و وابسته به یه ک ببینریت.

نه و گریعانه یه له بهرچاو بگره که نه م دیعنه ده یگریته خو: ئیمه هه مومان به ستراوین به یه که وه، به شیکین له پوچی که ردوون. نه وه په یوه ندی به تیروانینه وه هه یه که بشی سۆفیه کان و زاناکان، ئیمان و لۆژیک هاوړا بن. هه رچه نده فینگ شوی به راستی به پراوه یه کی رۆحی یان ئایینیک له قه له م نادریت، هونه ریکی ته مومزای و هه سته پیکراوه که له وانه یه سه ره نجام باوړه رۆحیه کانت په ره پیدبات. وپرای نه مه ش، روونه که پره نسپه کانی وزه له ژيانماندا ئیش ده که ن چ نه وه ی ناگایانه یان ناگایانه له سه ر هیل بین له که لیاندا. له ریگی فینگ شویه وه، ده توانین به مه به ست ته وژمی وزه ی پۆزه تیف له ژینگه ماندا ریک بخه یین و سه ره نجام ژيانمان ده وله مند بکه یین."

بنچینه ی فه لسه فه ی فینگ شوی چییه ؟ (چی) چییه ؟ ده توانیت چه مکی "بلقی وزه" روون بکه یته وه ؟ پیاده کردنی کرداری فینگ شوی چییه ؟

ده بیت خویننه ریکی باش خیرا یان زور خیرا بخوینیته وه و لانی که م سی له و چوار پرسیاره به راستی وه لام بداته وه. (بکه پیره وه سه ر پارچه که بق زانینی وه لاهه کان).

چ شتیک خیرایی/ئیسیتعاب که م ده کاته وه

-خویندنه وه به ده نگی بهر ز یان جولاندنی لیوه کانت کاتیک ده خوینیته وه.

-خویندنه وه به شیوه یه کی میکانیکی - به کارهتانی په نجه کانت بق رویشن به دوا ی

وشه کاندا، جولاندنی سهرت کاتیک ده خوینیته وه.

-پیاده کردنی "جور" ی هه له ی خویندنه وه به سه ر ماده که دا.

-ته بوونی وشه کاری پیویست.

بۆ زیادکردنى خىرايى خويندنه وهت

-هۆشى خۆت و تهركيزت چېر بكه ره وه.

-هۆش په رتكه ره كانى ده ره وهى خۆت لاييه.

-ژينگه يه كى نه چرپيتراو، ئاسوده دابين بكه.

-به تاكه وشه كان يان رسته كانه وه خۆت هه لمه واسه، به لكو (له قاموسدا) سؤراخى وشه

گرنگه كان بكه كه پتويسته تيبان بگه يت بۆنه وهى ته واوى مه فهمه كه دهرك بگه يت.

-ههول بده چه مكه كان له فورميكى گشتيدا دهرك بگه يت نهك ئه وهى ههول بده يت

ورده كاربيه چرپه پره كان تيبگه يت.

-ئه گه ر زانيت كاتيك ده خوينيته وه ليوه كانت ده جولينيت (دهنگه خويندنه وه)، به قه له ميك

يان كه ره سته يه كى تر (ى ناژه هراوى، بى شهكر) له ده متدا پراوهى خويندنه وه كه بكه. ئه گه ر

له كاتيكدا كه ده خوينيته وه بهر بووه وه، ئه وا ده بى بزانيت كه به رده وام بيت له ئيشه كه ت!

-ئيش بكه له سه ر بونيانانى وشه كاربيت. له وانه يه تو خاو بخوينيته وه (و/يان گرفتت هه بى

له تيگه يشتنى ئه وهى كه ده بخوينيته وه) چونكه وشه كاريت بابى پتويست نيه بۆ ئه و ئاسته ي

خويندنه وهت.

-زۆر بخوينه ره وه... و زووزووش بخوينه ره وه. خويندنه وه خوييه كه كه به پراوه كردن چاك

ده بيت.

-خۆت له دووباره خويندنه وهى وشه كان يان ده سته واژه كان به دوور بگره. به پتوى

تويژينه وه يه كى ئه م دوايه، تيكراي هه ر خويندكارىك كه ۲۵۰ وشه له هه ر خوله كيكد

ده خوينيته وه، له هه ر لاپه ره يه كدا ۲۰ جار خويندنه وه دووباره ده كاته وه. خاوترين

خوينه ره كان، زۆرترين كات دووباره خويندنه وه ئه نجام ده ده ن.

بۆ زیادکردنى وه رگرتن (ئىستيعاب) ت

-ههول بده كى ردارى فيرسيوين بگه يت به يه كله دواى يهك - ئىستيعاب به زيادکردنى

مه عريفه ي نوئ بۆ سه ر مه عريفه ي هه بوو، بونىاد ده نريت.

-خاله ديارىكراوه كان له خويندنه وه كه تدا چاوپيدا بخشينه ره وه و جارىكى تر بير لتيكه ره وه.

خۆت تاقى بكه ره وه بۆنه وهى بزانيت ئاخۆ گرنگى مادده كه ده گاته شوينى خۆى.

- نه گەر شته كان نه گه يشتنه ناکام، نه نجامگيرييه که ت ويل بکه. بگه پیره وه، جاريکی تر بخوينه ره وه و هول بده نه نجامگيرييه کی جيگره وه بدقزيت وه.

- نه وهی که خويندووت وه پوختی بکه ره وه، جاريکی تر له تيبينيه کانتدا به وشه کانی خوت دايبر پیره ره وه.

له هه مووشی گرنگتر، بهو خيرايبه بخوينه ره وه که ناسوده به خشه بوت. هه چهنده من خوم ده توانم زور خيرا بخوينه وه، پيم خوشتره رومانه كان زور خاوتر بخوينه وه بونه وهی بتوانم دهرك به گه مهی واتا کانی نووسه بکه م. به هه مان شيوه، هه مادده يه ک که به لامه وه قورس بيت بۆ وه رگرتن، ريك خام ده کاته وه. من رۆژنامه كان، گوڤاره باوه كان و هيتري هاوشيوه زور خيرا ده خوینمه وه، ده مهوی زانياريبه که وه ريگرم به لام نيگه رانی هه موورده کارييه که نيم. نایا ده بی جوره کورسيکی خيرا خويندنه وه وه ريگريت، به تاييبت نه گەر ناستی هه نوکهي خيرايبت نزم بيت؟

خويندنه وه به خيرايبی شايسته ييه کی هه يه - زوريک له وخه لکانه ی که خوينه ري خاون نه ونده ی بکری که م ده خویننه وه، چونکه به لايانه وه تاقه تبه ر و بيزار که ره. به لام ته نیا خويندنه وه به شيوه يه کی خيرا تر وه لام نييه بۆ بوون به خوينه ريکی باش. پيم وانييه کورسيکی وه ها زيان ت لیبدا ت به هيچ شيوه يه ک. له گه ل نه وه شدا، به هه مان شيوه ده توانم پيشنباری نه وه بکه م به رده وام بيت له سه رپراوه کردن، که به شيوه يه کی سروشتی خيرايبت زياد ده کات.

بیرهاتنه وهی نه وهی که ده بخوينيته وه

له جيهان نیکا که توانای شاره زايه تی تیدا په يداکردن و بیرهاتنه وهی بارسته يه کی زه به لاهی روو له گه شه ی داتا گرنگه بۆ سه رکه وتنی تاکه که سی، هوشیکی که م ده دريته دايناميکه کانی ياده وه ری و سيسته مه کانی باشترکردنی. له وانه يه په ره پيدانی ياده وه ريت کاریگه رترین ريگا بيت به ره و زيادکردنی له باردابوونت له خويندنه وه و ته قرييه ن له هه ر شتيکی تر دا. هه ندی فاکته ري سه ره کی هه ن که يارمه تیت ده دن بریکی زياتری نه وهی که ده بخوينيته وه له بير بيت:

-تینگەيشتن. تۆ تەنيا ئەو ەت بىرت دېتەو ە تىدەگەيت. كاتىك تۆ شتىك دەخوئىتەو ە و پەيامە ە وەدەگريت، ئەوا دەستت كەردو ە بە پروسەى ەيشتنەو ە و پاراستن. رىگای تاقىکردنەو ەى ئەمە برىتییە لە دارشتنەو ەى پەيامە ە بە وشەكانى خۆت. دەتوانىت بىرۆكەى سەرەكى پوخت بکەيتەو ە؟ ئەگەر لەو ە تىنەگەيت چى دەوترى، ئەوا ناتوانىت برىار بەدەيت ناخۆ بىرت بىتەو ە يان وىل بکەيت.

-ئارەزوو. تۆ ئەو ەت بىر دېتەو ە ە دەتەو ەى بىرت بىتەو ە. ئەگەر نەتەو ەى بىرە زانىارىيەك بەيلىتەو ە يان بىرە نەكەيت ە دەتوانىت ئەمە بکەيت، ئەوا نايەيلىتەو ە! بۆ بىرەتەو ەى ماددە ە، پىويستە تۆ بتەو ەى بىرت بىتەو ە و قەناعەتت وابتت ە لەبىرت دەبى!

-سەروروفىربوون. بۆ دلىابوون لەو ەى ە ماددەيەك لە يادەو ەرىتدا دەيلىتەو ە، پىويستە برۆيتە سەرور ئەجامدانى واجبە ە. بۆ بە راستى بىرەتەو ەى ئەو ەى ە فىرى دەبىت، دەبىت تۆ ماددە ە بە تەو ەى فىر بىبىت، يان سەروروفىر بىبىت، ئەمەش برىتییە لە پىش خوئىندنەو ەى تىگستە ە، خوئىندنەو ەيەكى رەخنەگرانە و شىوازىكى دلىابى چاوپىداخشانەو ەت ەبى ە ئەو ەى دەبى فىرى بىبىت، پايدار بکات.

-بە سىستەم بکە. بىرەتەو ەى بىرۆكە يان ژمارە پەمەكى (عشوائى)بەكان قورسترە لەوانەى ە لە ەندى بنەما و رىسادا رىكخراون. بۆ نمونە، كام ژمارە تەلەفونە بىرەتەو ەى ئاسانترە:

۶۲۸۴ ۵۲۸، يان ۱۲۲۴ ۶۷۸؟ ەر ە رىساكەت لە ژمارەى دو ەمدا ناسىيەو ە، ەولىكى ەمترى پىويست دەبى بۆ بىرەتەو ە بە بەراورد بەو ەى يە ەمیان. پىويستە تواناى دەستنىشانکردنى ئەو بونىادە پەيدا بکەيت ە ەيە و بىر خوئى بەيىتەو ە كاتىك ەول ئەدەيت بىرت بىتەو ە. سىستەمىكت ەبىت ە يارمەتت بدات بىرت بىتەو ە زانىارى چۆن رىكخراو ە و گریدراو ە بە يەكترىيەو ە.

-رايەل. شتىكى يارمەتیدەرە ە ئەو ەى ەول دەدەيت بىرت بىتەو ە رايەل بکەيتەو ە بە شتىکەو ە ە ەنو ە لە يادەو ەرىتدا ەيە. لە ئەقلىتدا ماددەيەكى نو ەى رايەل بکەرەو ە بەو زانىارىيەى ە لاتە بۆ ئەو ەى كۆتىگست (سياق)ىك بەدەيت بەو بىرۆكە نو ەى لە مېشكتدا.

هیشته وه

هیشته وه یان گرتن، پرۆسه یه که که به هۆیه وه ئیمه شوینه واری ئه زمونه کانی رابردو له میشکماندا ده پارێزین، "کۆگای هه لگرتن". له کاتێکدا که ده که وێته بهر کرداره کانی تری ئه قل، ئه وهی که ده هیلرته وه ده شی له کاتی پێویستدا بیر بهیترته وه. شته کان به هه مان سیسته می فێربوونیان هه لده گیرین. که واته ده بی سه عیکردنت یه ک فاکت، یه ک بپروکه و یه ک چه مک له سه ر یه کێکی تر بونیاد بنیت.

چه مک به رفراوانه کان ده شی زۆر ئاسانتر له ورده کارییه کان بهیترته وه. به سه ر گشتیه کاندایه زاله به، ورده کارییه کان شوینی خۆیان ده گرن.

ئه گه ر بێت وابیت شتێک گرنگه، ئه و ئاسانتر له میشکندا ده بهیترته وه. که واته قه ناعات هینان به خۆت به وهی که ئه وهی سه عی لیده که یه شتێکه که پێویسته بهیترته وه (و بیرت بێته وه) توانات زیاده کات بۆ هه لگرتنی له بانگی یاده وه ریی درژخایه نندا.

هه لگرتن به شیوه یه کی سه ره کی به ره می ئه وه یه که لێی تیده گه یه. په یوه ندیه کی که می هه په به چه ندیتی خێرا خۆینده وه، چه نده جوان سه ره باسه کان داده پێژیت، یان چه ند ماحیکی فۆسفۆری ره نگاوپه نگ به کار دینیت بۆ دیاریکردنی دێره کانی کتیبی مه نه جت. خۆینده وهی تیکستیک، گرتنی په یامه که و بیرمه ئانه وه یان ئه و بنچینه یه ن که ئاستیکی هیشته وهی به رز فه راهم ده که ن. خۆینده وه به خێرای ۱۰۰۰ وشه ی له خوله کێکدا مه رج نییه به و مانایه بێت که تۆ له وه تیده گه یه که خۆینده وه یان هه جیت بیر دیته وه.

له کاتێکدا که به ره و باشتکردنی خۆینده وه ته هه نگا و ده نییت، درک به وه بکه که خێرای شتێکی دووه مبه به بۆ وه رگرتن (ئیسعیاب). ئه گه ر تۆ بتوانیت واجبیک خێراتر له هه رکه سیکی تری ناو پۆل بخوینیه وه، به لام نه توانیت پوخته یه کی یه ک په ره گرافیی له وه بده یه به ده سه ته وه که هه ر ئیستا خۆینده وه، کاتی خۆت به فێرۆ داوه. ئه گه ر تۆ به راستی په یامی نو سه ره که به ده ست بێنیت - ته نانه ت ئه گه رچی سه عاتی که یان دو سه عات زیاتر له هاو پێکانته کات ببات - به سه ربردنی ئه و کاته ی که پێویسته بۆ به راستی تیکه یشتن له وهی که ده بخوینیه وه، که لکێکی گه وره ی ده بێت له ناو پۆل و له کاتێکی دواتری ژياندا.

بیرهینانه وه

ئەمە پرۆسە یەکە کە بە ھۆیە وه ئیمە دەتوانین ئو شتانه بهینینه پیش کە پاراستوومانە یان هیشتوومانە ته وه. بیرھینانه وه قابیلی بههیزکردنە لە رینگە ی پرۆسە ی دووبارە کردنە وه وه. بیرھینانه وه راستە وخۆ دوا ی یەکەم خۆبندنە وه کاریگەرییە کە ی لە کەمترین ئاستدا یە، ھەربۆیە چاوخشانندنە وه ی ناویە ناو زۆر گرنگە. داینامیکە کانی توانامان بۆ بیرھینانه وه دەکەونە ژێر کاریگەریی ژمارە یەک فاکتەرە وه:

- ئیمە بە ئاسانترین شیۆە ئو شتانه بیرمان دینە وه کە جی بایە خمانن
- ئاراستە یەکی ھەلبژاردە بیت ھەبیت لە دیاریکردنی ئو وه ی کە چەندەت پتویستە بیر بیتە وه. ھەموو زانیاری ھەمان گرنگی نییە - ھۆشت بخەرە سەر توانینی بیرھینانه وه ی برە ھەرە گرنگە کانی زانیاری.
- رینگ بە خۆت بدە کاردانە وه ت ھەبێ بەرانبەر ئو وه ی کە دە یخۆینیتە وه. رایە لکردنی زانیاری نوێ بە وه ی کە ھەنووکە دە یزانیت، بیرھینانه وه ت ئاسان دەکات.
- ئو وه ی کە دەتوێ بێرت بیتە وه، دووبارە بکەرە وه، چ بە دەنگی بەرزیان لە هیشکی خۆندا. رینگای نوێ وتنی ئو شتانه بدۆزەرە وه کە دەتوێ بێرت بیتە وه.
- ھەرل بدە چەمکە فراوانە کانت بیر بکەریتە وه ئەک فاکتە دانە دانە کان.
- ئو داتا نوێیە بە شتوازیکی پەرمانا بەکاربینە کە بێرت ھاتووە ته وه - جارێکی تر یارمەتیت دەدات بێرت بیتە وه.

ناسینە وه

ئەمە بریتییە لە توانای بینینی ماددە ی نوێ، ناسینە وه ی بەو شیۆە یە کە ھەبە و تینگە یشتنی بەو مانایە ی کە ھەبە تی. ئاشنا یە تی، کلیلی ناسینە وه یە - ھەست دەکەیت ئەم زانیارییەت پیشتر "چاوپێ کەوتووە"، رایەلی بکەرە وه بە بارودۆخ یان داتای تر، پاشان ئو چوارچێوە یە بیر خۆت بهینەرە وه کە بە شیۆە یەکی لۆژیکی تیایدا جی دەبیتە وه. ئەگەر جارێک لە جاران ئیرە بیت برد بە توانای بەروالت سەیری بۆ بیرھینانه وه ی فاکتەرە کان، بەروارە کان و ژمارە تەلەفۆنە کان بەو شیۆە یە کە ھەز دەکات، ھێور بەرە وه چونکە لە

زۆربەى حالەتە كاندا، ئەم شارەزايەتییە دەرەنجامى سەعیکردن و پراوە كردنە نەك شتەك كە لەگەڵیدا لەدايك بوویت.

تەبیبى بنووسەرەو

ئایا ئەو كەتیبە ھى خۆتە كە دەخوینیتەو؟ ئایا مشورى ئەو ناخۆیت سپاردەى نەو ھى ئایندەى بکەیت؟ كەواتە پەرەزەكانى بەكاربێتە بۆ نووسینەو ھى تەبیبىبەكان. لەو تەبیبە پەرە كە تەنیا بە فوسفور رەنگ بکەیت بۆ دیاریکردنى دۆز و پەرەگرافەكان بە پێى گرنگیان. من لەسەر ئەو رەھاتبوم كە شتواریكى قەدبەى بچوك بەكاربێم بۆ یارمەتیدانم تا شتى نووسراوم بێر بێتەو. ھێلى ستوونیم دەكێشان لە نزیك تەكستەكە بۆ دیاریکردنى ئاستەكانى گرنگى. یەك ھێلى ستوونى بەو مانایە بوو كە دەبى ماددەكە چاوى پێدابخشیتەو، دوو ھێل پێشان دەرى ئەو بوو كە فاكەتەكان زۆر گرنگن، ئەستێرە ئەو ھى پێشان دەدا كە ئەمە ماددەىەكى "یا فەبرى بە یان لێى راسب بە" یە. نیشانەى پرسىارم بۆ ئەو ماددەىە دادەنا كە دەمویست یەكێك لە ھاروپی زیرەكەكانم یان مامۆستایەكم زیاتر بۆم روون بكاتەو. بازەم دەكێشا بۆ پێشاندانى ئەمەى كە زۆر دڵنیام زانیارییەكە لە تاقیکردنەو ھى ئایندەدا دێتەو. جێى سەرئەجیشە كە، بۆ دەرەكەوت كە خودى كەردارى دەستنیشانكردنى گرنگیە رێژەییەكە بۆ تەكستەكە و ھێشتەو ھى ھۆشدارییەك بۆ ماددەى تاقیکردنەو یارمەتیدام تا بێر بێتەو چونكە ئاستى تەركیزى بەرز دەكردەو.

بە بە خوینەریكى چالاک

من داوات لێدەكەم كویزى خۆت بکەیت لەسەر ماددەى نووسراو بۆ دیاریکردنى ئەمەى كە تا چەنێك لە یادەو ھەرىتدا ئەمىنیتەو. ئەگەر ئەمە سوودی نەبوو، ھەول بە پرسىارەكان بکەیت پێش ئەو ھى ماددەكە بخوینیتەو.

بۆ نمونە، ئەگەرچى من لە بەشى ھەرە زۆرى ژيانى ئەكادیمییدا خوینەریكى تامەزێو بووم، چەند جارێكى سەرەتا كە ھەولمدا، ھەندى گرفتەم ھەبوو لەگەڵ بەشە پەيوەندیدارەكانى توانای خویندەو (ریدینگ) لە تاقیکردنەو ھى بەكالتۆریدا. بۆچى؟ پێم وایە ئارەزوومەندییەكم ھەبوو بۆ پرتاوكردن بەناو ئەو بەشانەدا.

پاشان كه سټك پيشنځياري ئه وهى بۆ كردم كه پرسياره كان بخوښمه وه پيش ئه وهى پارچه كه بخوښمه وه. به لى! سهرنجام نمره ي به رزم له به شى خوښندنه وه دا هينا. له كاتيكدا كه تو هميسه ليسټيكى له پيشدا ناماده كراوى پرسياره كانت له بهرده مدا نابى، سهرچاوه ي تره ن- پوخته كانى سهره تاي به شه كان يان كورتكراوه كان له خشته ي پيرستدا. گرنگى به مانه بده. ئه م ته كنিকে راتده هينيت تا له و ورده كارييه گرنگانه دا زيره ك ببيت كاتيك له ناو بابته كه دا پهيدا ده بن. به هه مان شيوه بيرۆكه په كى باش ده بيت كه ئه م پرسيارانه له خوت بكه يت راسته وخو پاش ئه وهى به شه كه ته واو ده كه پت. ئه م يارمه تيت ده دات تا برپار بده يت ئاخو خاله گرنگه كانى به شه كه ت "وه رگرتووه" و يارمه تيت ده دات زانباريه كه كاتيكى دريژتر له ياده وه ريتدا بعيښته وه.

تياگه، ده رخ مه كه

به نيازى ليتيگه يشتنى نه ك ده رخكردنى له هه ر تيگستىك نزىك به ره وه. تياگه يشتن، لايه نى سهره كى ده رخكردنه. له مه وداى خوښندنه وندا شه پۆلى زانبارى مه وه ستيڻه (جگه له و حالته ي كه تيايدا هيل ده هينيت به ژيژدا يان تيايينى ده نووسيه وه). دوايى بگه ريره وه و ده رخ بكه.

مادده كه ريك بڤه

ميشكمان تامه زړوى سيسته مه. فيله بينراو و هه ست پينه كراوه كان له به رنه وه سهركه وتوانه ئه نجام ده درين چونكه ميشك پشت ده به ستي به سه پاندنى سيسته م به سه ر هه ر به ر زانباريه كدا كه له هه سته كانه وه ديته ناوه وه. له كاتيكدا كه ده خوښيته وه، بير له ريگاگه ليك بكه ره وه بۆ ريگخستننى مادده كه بۆ يارمه تيدانت تا ميگشت هه ليمزيت.

من هه ميشه هه زم له و هيلكارپيانه بوو كه تاكه وشه يان له گه لدا بوو يان ئه و ده سته واژانه ي كه كه به سه هه كان رايه ل كرابوونه وه بۆ پيشاندانى په يوه ندييه هوكار و ده ره نجامه كان. يان من نيشانه په كى تاييه ت (سيگوشه) م به كارد هينا بۆ روشنايى خسته سه ر هوكاره كانى شته كان له تيگسته كاندا.

خووی باشی خویندنه وه بهینه ره کایه وه

قورسه بۆ یه کتیک که بیری بیتته وه سه عات ۲ی به یانی چی خویندوه ته وه یان له کاتیکدا که چاره پوانیی گهره ترین ژوان ده کات له ژیانیدا. کاتیکی هیمن به لاهه نی کاتیک له وپه پی توانا و وزه ی خۆتدایت. ئایا تۆ له جۆری به یانیانیت؟ که واته زوو له خه وه لسه بۆ نه جامدانی خویندنه وه که ت. ئایا له ۶ی ئیواره دا چالاکیه ت؟ ده خویندنه وه که ت بکه پیش نه وه ی بجیت نانی ئیواره بخۆیت.

بیرت نه چیت قاموسه که ت به کار بێنیت بۆ گه ران به دوا ی نه و زاراوانه دا که لییان تی ناگه ییت.

بۆچی بیرمان ده چیتته وه

له کاتیکدا که بیر له هینانه کایه ی یاده وه ریبه کی باش ده که یته وه، ده توانیت به کاریان بێنیت بۆ موخاته به کردنی هۆکاری "بیرچونه وه" ت. ره گی یاده وه ریبه کی لاهه به زۆری له یه کتیک له و رووبه رانه دایه:

-شکست دێنن له به واتا کردنی ماده که

-ماده ی پێشمه رج فیر نه بووین

-شکست دێنن له وه رگرتنی نه وه ی که ده بی بیر بیتته وه

-ئاره زووی بیرهاتنه وه مان نه بووه

-رێگه ده ده یین نابه دلی یان بیزاری زالی بیت به سه ر چۆنیتی فیربوونمان

-خووی جیگر بوومان نیبه بۆ فیربوون

-په رپووتین و پراوپر نین له به کارهینانی کاتی سه عیمان

-نه و زانینه ی به ده ستمان هیناوه به کاری ناھینین

هه موومان رۆژانه پر ده بین له زانیاری، به فاکنه کان، چه مکه کان و پراویچونه کان بۆمباران ده کړین. ئیمه ده توانین پرتیک له زانیاری هه لمژین هه ر له به رته وه ی که میدیا سیخناخمان ده کات پی. بۆنه وه ی به شی هه ره زۆری زانیاری به یلینه وه، ده بی هه ولتیکی کۆنکریتی بده ییت بۆ نه م مه به سته. پتویسته ئیمه هه مان نه وه وه لسه بده یین بۆ نه و ماده یه ی که ده یخوینینه وه.

له حاله ټيځدا كه بيرت چووه وه

۱. ماده كه هه لسه نځينه و مه به سته كه ت پټناسه بكه بڼ خوښندنه وه. ناستي بايه خپښدانت

دياري بكه و بزانه ماده كه تا چ ناستيځ قورسه.

۲. نه كنځيكي خوښندنه وه ي په يوه نديدار هه لېږتېره بڼ مه به ستي خوښندنه وه كه ت.

۳. فاكته گرنگه كان بناسه ره وه. نه وه ت بير بېت كه پټويسته بيرت بېته وه. نه و په يوه نديپانه

بناسه ره وه كه رايه ل ده بن به و ورده كارييه ي پټويسته بيرت بېته وه.

۴. ټيبيني بنوسه ره وه. وشه كاني خوت به كاريينه بڼ نووسيني كورته يه ك له نايديا

سهره كييه كان. پوخته، دايانگرم يان دره ختي روونكر دنه وه به كاريينه بڼ پيشانداني

په يوه ندييه كان و ريساكان. ټيبينييه كان پالېشتيكي گرنگ دابن ده كه ن بڼ ياده وه ريت.

نووسيني خاله سهره كييه كاننښ توانات توكمه تر ده كه ن بڼ بيره اتنه وه.

۵. چاو پيدا بخشېنه ره وه. له و شتانه دا كويزي خوت بكه كه پټويسته بيرت بېته وه.

سيسته ميځ به پنه ره كايه وه كه به هوي وه لاني كه م سي جار چاو به ټيبينييه كاندا بخشېنيته وه

به ر له وه ي كه پټويست بكات بيرت بېته وه. ده بې يه كه م چاو پيدا خشانندنه وه ماوه يه كي كورت

پاش خوښندنه وه ماده كه بېت، دووميان چنډ رڼڅك دواتر بېت و دوايينيان ريك پيش نه و

كاته بېت كه چاو هوان ده كريت بيرت بېته وه. نه م پرؤسه يه يارمه تيت ده دات تا خوت له

سه عيه كاني دوايين خوله ك به دور بگريت.

۶. پياده بكه. ده رفعت بدقوزه ره وه بڼ به كاريه تاني نه و زانينه ي به ده ست هتياوه.

گروپه كاني سه عي و مشتمله كاني ناو پؤل ده رفعتي به نرخن بڼ پياده كړني نه وه ي كه فيري

بوويت.

كتيځخانه ي خوت بونيد بڼي

"خوښندنه وه ي هه موو كتيب به باشه كان وه كو و توږ كړنه له گه ل زه نځيڼ ترين پياواني

سه ده كاني رابردو". رينه ديكا رت

نه گه ر تو جار يك له جاران ده بېته خوښنه ريكي تامه زړوي چالان، خوت بگه يه نه ره نه و

كتيځانه ي كه شتيكي زور ده كه ن بڼ دروست كړني خوو. پيشنيار ده كه م كتيځخانه ي خوت

"بونيد بڼييت". پټويسته و ده شي هه لېږار دنه كانت وينه ده ره وه ي بايه خپښدانه كان و

حه زه کانی خۆت بن، به لām ههول بده فراوان و جۆراوجۆریان بکهیت. هه ندی له کلاسیکه کان، ژیا نامه، شیع و چیرۆکی هاوچه رخ دابنێ.

تیکسته کانی ئامادهیی و کۆلێژت هه لگه - سه رت سوپ ده مینیت له وهی که چۆن هه ندی له ماده کان په یوه نیدیاریی خۆیان ده پارێزن. هه ولێش بده هه ر ژۆه رۆژنامه یه کی باش بخوینیت وه بۆ ئه وهی ئاگادار و به ئاگا بیت.

کارمه ندی کتیبخانه که ی ده ورۆبه ر ده توانی ئاماژه ت بۆ بکات به هه ر ژماره یه کی لیسته کانی "کتیبه مه زنه کان" که ژۆبه یان به نرخیکی هه رزان ده ست ده که ون. ده توانیت هه ندی له مانه له لیستی کرینتدا دابنیت، به تایبه ت ئه گه ر خه ریکی پلاندانانیت بۆ به رنامه ی خویندنه وه ی هاوینه .

له وانه یه خویندنه وه ی کلاسیکه کان - کۆن و هاوچه رخ - بکاته خوینه ریکی باشتر. به دلناییه وه ئه مه خوینده وارترت ده کات. ئه مه ش پاداشتیکی زیاده یه بۆ بونیادنانی به رنامه یه کی خویندنه وه ی وه ها - ده رک کردن به هه ندی له نووسه ران، کتیبه دیاریکراوه کان و رووداوه که لتوورییه دیاریکراوه کان، که سی رۆشنیهر له که سی ته نیا خوینده وار و که م نه خوینده وار جیا ده کاته وه .

به رده وام به له خویندنه وه

تا ئه و شوینه ی که که سی ک ده توانی له به شی کدا بی کات، هه ولمداوه جه وه ره کانی خویندنه وه چر بکه مه وه. ئه مه زانستیکی سنووردار نییه، به لکو شاره زایه تی و ده رککردنیکه که مروۆ ده توانی به پیتی تیپه پینی کات په یدای بکات. راهینانیکی باش له قوتابخانه ی بنه په تی، جه وه رییه. بۆ ئه وانه ش که توانیوو یانه رووبه ره کانی گرفت بناسنه وه، هه میشه خول و ده وراتی چاره سه ره ن.

به‌شی چوارهم

چۆن کاته‌که‌ت ریکب‌خه‌یت

"ئه‌وانه‌ی که به خراپ‌ترین شیوه کاته‌کانیان به‌کاردینن، یه‌که‌مین که‌سن که له‌باره‌ی که‌مییه‌که‌یه‌وه بۆله بۆل ده‌که‌ن". ژان دو لا برویه‌ر

ئیمه‌ هه‌موومان کێشه‌مان له‌گه‌ڵ کاته‌دا هه‌یه. ناتوانین کۆنترۆلی بکه‌یت - ناتوانین خوای بکه‌ینه‌وه یان خێرای بکه‌ین. ناتوانین هه‌لیبگرین - هه‌موو ئه‌و شته‌ی که ده‌توانین بیکه‌ین ئه‌وه‌یه که بپیار به‌دین چۆن به‌سه‌ری به‌ین. هه‌میشه زۆرترمان لێی پتویسته... و نازانین له‌ کوی بیدۆزینه‌وه. پاشان له‌وه راده‌مێنن ئاخۆ هه‌مووی بۆ کوی رۆیشت.

من دڵنیام که زۆریک له‌ ئیوه که ئه‌م کتێبه ده‌خویننه‌وه له‌ ململانێدان له‌گه‌ڵ به‌رپرسیاریتی و پابه‌ندیتی هه‌ندێ جار قورس. له‌وانه‌یه هه‌ندیک له‌ ئیوه له‌وانه‌یه ئه‌وه‌نده پڕوکابن که تازه ته‌سلیم بووبن. ئه‌وانه‌تان که له‌وانه‌ نییه وه‌ها بن، له‌وانه‌یه وای بۆ بچن که هه‌له‌ی خۆتان - ئه‌گه‌ر ته‌نیا زیاتر خۆت ماندوو بکردایه، کاتیکی زیاتر له‌ تاقیکردنه‌وه و واجبه‌کاندا به‌سه‌ر بردایه، کاتیکی زیاتر له‌سه‌ر ئینته‌رنێت سێرچت بکردایه ئه‌وا هه‌موو شتی که به‌باشی به‌رێوه ده‌چوو.

که‌واته ئیوه خۆتان ده‌ده‌نه به‌ر شه‌ونخوینی قانگه‌دراو به‌ کافین، کات ده‌چننه‌وه بۆ تاقیکردنه‌وه‌کان و چالاکییه کاته‌به‌ره‌کانی وه‌کو خواردن و خه‌و له‌بیر ده‌که‌ن. هه‌ول‌دان بۆ کردنی هه‌موو شتی - ته‌نانه‌ت کاتی که شتی زۆر هه‌یه بۆ کردن - به‌بێ به‌ده‌سته‌ینانی شاره‌زایه‌تییه‌کان بۆ کۆنترۆلکردنی کاته‌که‌ت، سه‌ودایه‌که که به‌ دڵنیا‌یی‌وه سه‌رده‌کێشیت بۆ ناو‌میدی و شکست.

چ ئه وهى كه نووسه رىكى كتيب بيت كه چهندهى بتوانى خيرا تايپ دهكات بۆنه وهى دوامۆله تى ده زگاي بلاوكرده وه كه تينه په پرينت، خويندكارىكت نه مسهر نه وسهرى چه ند كلاسيك ده كه يت و ئيشيكي نيوه كاتيشت ههيه، يان دايك يان باوكيكت كه ئيش ده كه يت، ده خوينيت و خيزانيكتيش به خيو ده كه يت، سيسته ميكي كات به پتوه بردنى ئاسان بۆ په پره وهى كردن گرنگه بۆ سهركه وتنت. وپراي ئاره زوومه ندىي سروشتيشت جاپردانى نه مهى كه كاتت نيبه بۆ خشته دانان، ليست كردن و تومار كردن، له راستيدا نه مه باشترين ريگه به بۆ به خشيني كاتيكي "زياتر" به خۆت.

بۆچى هه موو ئه م شتانه بكه يت؟

سيسته ميكي ريگخستن يان كات به پتوه بردن كه گونجاوه له گه ل پيداويستيه كات، ده توانى يارمه تيت بدات له كاتى كه متردا كارى زياتر بكه يت. چ ئه وهى ئه وه لويه ته كه ت كاتى به تالى زياتره، نمره ي باشتره، زيانتيكي بيته و به رده ي كه متره - يان هه موو ئه مانه يه - فيربوونى چۆنيتى ريگخستنى ژيان و سه عيكردن ده توانى يارمه تيت بدات به ئامانجت بگه يت، چونكه سيسته ميكي كات به پتوه بردنى كاريگه ر:

١. يارمه تيت ده دات كه يه كه م جار يه كه م شته كان دابنييت. ئايا قه ت ئتوارة يه كت به واجبيكي كاتبه ر به سه ر بردووه بۆ وانه يه كى سوك، هه ر ئه وه نده بۆت دهركه وتوووه كه كاتى پتويست بۆ سه عيكردن له تافيكردنه وه يه كى گرنگ له وانه يه كى قورستر به سه ر نه بردووه ؟
٢. يارمه تيت ده دات فير بيت كه هه ر شتاك به راستى چه ندى ده وى. يه كيك له پتكهاته گرنگه كانى ئه م سيسته مه مه زه نده كردنى ئه وه يه كه هه ر واجبيك چه ند ده خايه نى و سؤراخكردنى ئه وه يه كه به راستى به چه ند ته واوى ده كه يت. هه ر كه ئه م چه مكه ت له ژيانندا بونباد نا، دواجار تۆ ده زانى هه موو ئه و كاته ي كه "له ده ستداوه" بۆ كوى رويشتوووه.
٣. ئاماده ييت بۆ ته مبه ليكردن كه م ده كاته وه. هه ر كه بۆچوونتيكى واقعيبنانه ت هه بوو بۆ ئه و شته دياريكراوانه ي كه پتويسته به جيبان بگه يه نيت و زانيت كه تۆ كاتى پتويست ته رخان كردوووه بۆ ئه م مه به سته، نه گه رى كه متره كه ناو ميّد ببيت و دوايان بخه يت.
٤. يارمه تيت ده دات دوور بگه ويته وه له ته له كانى كات. ته له كانى كات ئه و ناگرانه ن كه پتويسته بيانكوژينيته وه پيش ئه وهى بشى روو بگه يته ئهركه كانى وه كو سه عيكردن. كات

بەريۆە بىردىن ۋەكۆر شىۋازىكى پىشگرتىن لە ئاگرە نەك ئاگر كۆزاندەنەۋە: رىگەت بۇ خۇش دەكات بەشپۆە يەكى سىستەماتىكى لە كارەكەت نىزىك كەيتەۋە لەبرى ئەۋەى كە لە قەيرانىكەۋە بچىتە سەر قەيرانىكى تىر يان لە ئاۋات خواستنىكەۋە ئاۋاتىكى تىر بخۋازىت.

۵. يارمەتت دەدات چاۋەپۋانىي دەرفەت بگەيت. سەربارى يارمەتيدانت تا كاتى سەمى لەگەل پىۋىستىيەكانى تىرى كاتدا ھاۋسەنگ بگەيت، كات بەريۆە بىردىنكى كارىگەر دەتۋانى يارمەتت بىدات تا ئەۋ كاتى بە سەيكرىن بەسەرى دەبەيت، بەرھەمەيتىر بگەيت.

۶. سەربەستى و كۆنترۆلت پى دەدات. بە پىچەۋانەى نۆر ترسى خويندكاران، كات بەريۆە بىردىن ئازادىيەخشە، نەك سىنۋوردارگەر. كۆنترۆلتىكى دىيارىكراۋ بەسەر بەشپك لە رۆزەكەتدا رىگەت بۇ خۇش دەكات تا بەشەكەى تىر بە ئارەزۋومەندانە بەپى بگەيت.

۷. يارمەتت دەدات لە مىللەتلىكانى كات دور كەيتەۋە. تەنبا بە نوسىنى ھەمۋ چالاكىيەكانت، ۋاجبەكانت، مەۋعیدەكانت، ئەرگە پىسپىزىرداۋەكانت و بىرھىنەرەۋەكانت لە شۋىننىكدا يارمەتت دەدات تا زامنى ئەۋە بگەيت دوۋ يان سى شت بە يەك جار بەرنامەيان بۇ دانانرەيت. ئەگەر مىللەتلىكى كات سەر ھەلىدات، تۆ لە پىشدا بە باشى بەدىيان دەكەيت و دەتۋانىت بەۋ پىيە شتەكان رىك بخەيتەۋە.

۸. يارمەتت دەدات لە خۇ گوناھبار كىرىن دور بگەيتەۋە. لەبىرچۈنەۋەى سەمى نۆر ئاسانترە ئەگەر تۆ ھەنۋكە كاتەكەت بۇ جىا كىرىتەۋە. بەبى پلاننىك بۇ تەۋاۋكىردى ئەۋ كارەى كە دەيكەيت، لەۋانەيە ۋا ھەست بگەيت كە "بە سەرتەۋە ھەلۋاسراۋە" - تەنانەت ئەۋ كاتەش كە ئىشى لەسەر ناكەيت.

۹. يارمەتت دەدات بەرھەمەيتىشچۈن ھەلسەنگىتەيت. ئەگەر دەزانىت كە پىۋىستە تىكپراى ۷۵ لاپەرە لە ھەفتەيەكدا بخۋىنىتەۋە بۆئەۋەى لە كلاسى ئىدارەى ئەۋامەكەتدا دۋانەكەۋىت و ئەم ھەفتەيە تەنبا ۶۰ لاپەرەت خويندبىتەۋە، پىۋىستت بە ژمىرەر (ھاسىيە) يەك نىيە تا بزانىت ئاخۇ كەمىك لە دۋاۋەيت. ۋاش ئاسانە كە كاتىكى كەمىك زىاتر بخەيتە خشتەۋە بۇ خويندەۋە لە ھەفتەى داھاتۋودا بۆئەۋەى بگەيتەۋە سەر سەك.

۱۰. يارمەتت دەدات ۋىنە گەرگە بىينىت. كات بەريۆە بىردىنكى كارىگەر دىدىكى چارى بالندەت بۇ ھەراھەم دەكات بۇ ۋەرزى خويندەكە. لەبرى ئەۋەى كە لە قافدا بگىرىتت كاتىك

کاته سه رقالکه ره کان دین، تق ده توانیت له پیشدا پلان دابنیت- چهند ههفته یه ک پیشت- کاتیک تق واجب و تاقیکردنه وهی گهرهت هه ن له زیاتر له وانه یه کدا.

۱۱. یارمه تیت ده دات تا ویتنه گهره تره که ببینیت. له پیشه وه پلان دانان و زوو ریکخستنی کورسه کهت، ریکگهت بۆ خووش ده کهات نه وه ببینیت چۆن وانه کان له گهل سه راپای ژیا نی قوتا بخانه ت فیت ده بن.

۱۲. یارمه تیت ده دات چۆن زیره کانه تر سه عی بکهیت، نه ک سه رسه ختتر. ده شی ئاسان بی که نه وه نده به پلان بیت، نه وه نده له گهل نه وله ویه تدا بیت، نه وه نده له کۆنترۆلی کاته که تدا بیت که بتوانیت کاتی که متر به سه عیه وه سه رف بکهیت، نمره ی باشتربینیت و کاتی زیاترت بۆ شته کانی تر هه بی- چالاکیه کانی ده ره وهی مه نه چ، هیوا یه ته کان، هه رچییه کی تر.

کات به پتوه بردن جادوو نییه، هه رچه نده وه کو شتیکی جادوویی دیاره.

له وانه یه کاتی پتویست نه بی بۆ هه موو شتیک

کاتیک پرسیارم له که چه خویندکاریکی سه رقال کرد ئاخو هیوا ده خوازیت کاتی زیاتری هه بووایه، به گالته وه وتی، "خوشحالم به وهی ۲۴ سه عات له رۆژیکدا هه یه. گه ر له وه زیاتر بووایه به هانه م نه ده بوو بۆ نه وهی بۆچی هه موو شته کان نه نجام ناده م!"

با هه والیکی خوشت بده می: ریکایه ک هه یه بۆ نه وهی که بتوانیت له کاتیکی که متردا ده سته که وتی زیاتر هه بیت. هه ولی زۆریشی ناویت. تق ده توانیت له پیشه وه پلان دابنیت و ئیختیاری هوشیارانه بکهیت له باره ی چۆنیته به سه ربردنی کاته کهت و نه می که چه نیک کات بۆ هه ر واجبیک به سه ر ده بهیت. تق ده توانیت کۆنترۆلی زیاترت به سه ر کاته که ته وه هه بی نه ک نه وهی هه میشه لیت بپریت.

ئیتساش هه والی ناخۆش: ده بی یه که م هه نگاو به ره و به پتوه بردنی کاته کهت بریاردان بیت له وهی چ گرنگه... و چی گرنگ نییه. هه رچه نده له وانه یه قورس بیت، هه ندی جار پتویسته بزاین نییه به راستی ناتوانین هه مووی بکهین، ده بی نه و چالاکیانه ی که نه وه نده پرمانا نین بۆمان له خشته قهره بالغه که مان بپرین بۆ نه وهی بتوانین وزه یه کی زیاتر ته رخان بکهین بۆ نه وانه ی که پرمانان.

به لام کاتی پټويست هه يه بۆ پلاندانان

ته نانه ت پاش دابه شکردنی پابه ندييه کانمان، رۆربه مان گيشه مان هه يه له به جيگه ياندنی هه موو نه و شتانه ی پټويستمانه. ئاسان نييه وانه کان، کاتی سه عی، واجبه کانی کار، چالاکیه کانی دهره وهی مه نه چ و ژيانی کۆمه لایه تی بگونجیتیت.

ئه و پلانه ریکخراوه ییه ی که من ده یخه مه پوو به شیوه یه کی تاییه ت بۆ خویندکاران دیزاین کراوه. چ نه وهی که له قوتابخانه ی ئاماده یی بیت، له کۆلیژ بیت یان خویندنی بالا، یان خویندکاریکی "ته قلیدی" بیت یان که سێک بیت که بریاری داوه پاش دابیران بۆ ماوه یه ک له "جیهانی واقعی" بگه پیتسه وه بۆ قوتابخانه، بۆت دهره که وی که ئه مه به رنامه یه کی به پتوه براوه که کاریگه ره بۆت.

ئه م پرۆگرامه رێگه به نهرم و نیانی ده دات. له راستیدا، من هانتان ده دم تا هه ر کام له پيشنیا ره کانم به پتی پیداو یستیه تاییه تییه کانی خۆتان بگونجین. ئه مه به و مانایه یه که چ نه وهی له به شی ناو خویدا بژیت، له گه ل هاورپییه کت شوقه یه کت گرتبیت یان له گه ل هاوره و مناله کانتدا بژیت، کاریگه ری هه یه بۆت.

ئامانجی ئه م به شه یارمه تیدانته بۆ هه لبژاردنی نه وهی که به لاتوه گرنگه، دانانی ئامانج بۆ خۆت، ریکخستن و به خشته کردنی کاته که ت و په یدا کردنی ئه نگیزه و خۆ دیسپلینکردن بۆ په یره و یکردن له خشته که ت و گه یشتن به ئامانجه کانت.

ئایا خۆشتر نییه که به راستی کاتیکی زیاتر هه بی... له بری نه وهی که هه میشه له وه رابمێنیت ئاخۆ هه مووی بۆ کوێ چوو؟ بۆ نه وهی هه ست بکه یت که مێک کۆنترۆل ت به سه ر خشته که ت، واجبی قوتابخانه ت، ژيانته هه یه... له بری نه وهی که له مه وعیدیکه وه بۆ مه وعیدیکي تر، له وانه یه کی بۆ وانه یه کی تر، له واجبیکه وه بۆ واجبیکی تر هه لبه زینه وه، وه کو تۆپیکی سه رشیتنی بلیاره؟ ده شی رووبدات.

هێلی ده ستپیکردن بناسه ره وه

تۆ ناتوانیت ده ست بکه یت به را کردن به ره و ئامانجی سه ره نجامت تا ئه و کاته ی که نه زانیت هێلی ده ستپیکردنت له کوێیه. بۆیه یه که م هه نگاوی پټويست بۆ به زاندنی رۆتینی هه نووکه بیت

ناسینه‌وهی ئه‌و رۆتینه‌یه به چڕوپړی. دوو رڼگا هه‌ن بۆ کردنی ئه‌مه و پېشنیار ده‌که‌م هه‌ردووکی بکه‌ن.

یه‌که‌میان به‌کاره‌یتانی ئه‌و خشته‌یه‌یه که له خواره‌وه هاتووه بۆ هه‌لسه‌نگاندنی ئه‌مه‌ی که به راستی چه‌ندێک کانت له‌به‌رده‌ستدایه بۆ سه‌عیکردن. ئه‌گه‌ر به‌ روونی دیار بێت که به‌س نییه، که‌واته‌ باشتره ئه‌وه هه‌لسه‌نگیتنه‌وه چه‌نێک کات له هه‌ر بوارێکدا به‌سه‌ر ده‌به‌یت. له‌وانه‌یه پتویست بکات له سه‌عاته‌کانی ئیشه نیوه‌کاته‌که‌ت که‌م بکه‌یته‌وه، واز له یانه‌یه‌ک یان رێکخراویک بێنیت، ته‌نانه‌ت خشته‌که‌ت بگۆریت بۆ کورتکردنه‌وه‌ی رڼگای به‌ره‌و سه‌ر کارت. بێگومان، ئه‌گه‌ر تۆ له رۆژێکدا دوو سه‌عات به‌سه‌ر ده‌به‌یت بۆ "خۆ پۆشته‌کردن" یان شه‌ش سه‌عات به‌ خواردنه‌وه به‌سه‌ر ده‌به‌یت، له‌وانه‌یه چاره‌سه‌ره‌که روونتر بێ.

ده‌بێ تۆ خۆت خشته‌یه‌کی دووهم دروست بکه‌یت. له ماوه‌ی ۱۵ خوله‌کدا، بنوسه که رێک له ئێستادا چه‌نێک کات به‌سه‌ر ده‌به‌یت. له‌کاتێکدا که ده‌شی سۆراخکردنی چالاکیه‌کانتان له رۆژێک یان دوواندا بۆ هه‌ندی له ئێوه به‌س بێت، پېشنیار ده‌که‌م بۆ ماوه‌ی هه‌فته‌یه‌کی ته‌واوه بیانخه‌نه خشته‌وه، به‌ کۆتایی هه‌فته‌شه‌وه.

ئه‌مه به‌تایبه‌ت گرنگه ئه‌گه‌ر، وه‌کو رۆژێک له‌خه‌لکی، بپه‌ر کاتێکی زۆرت هه‌بن که له‌ رواله‌ندا بزړ ده‌بن، به‌لام له واقیعدا ته‌رخان کراون بۆ شتی وه‌کو "پشوو‌دان" پاش ئه‌وه‌ی له‌خه‌و بیدار ده‌بیت، مه‌کیاج کردن یان تراش کردن، خویندنه‌وه‌ی رۆژنامه، چاوه‌پوان بوون بۆ پاس، یان لێخوڕپین بۆ قوتابخانه یان سه‌ر کار یان گه‌رانه‌وه لێیان‌وه. ئایا ده‌توانیت سه‌عاتێکی زیاتر یان دووان له رۆژێکدا به‌کاربێنیت، چ بۆ سه‌عیکردن یان بۆ چالاکیه‌کانی سه‌رگه‌رمی؟ به‌کاره‌یتانیکی باشتر بکه له‌ کاته "مردوو" وه و تۆ هه‌موو ئه‌و کاته ده‌دۆزیته‌وه که پتویسته.

کاتە کەت بۆ کوێ دەچی؟

ساعات/ ڕۆژ	ساعات/ ڕۆژ	ساعات/ ڕۆژ
_____	۷	_____ ژیانەکان
		(بە خۆنامادەکردن و خاویێکردنەوە)
_____	۷	_____ خەوتن
		(بە سەرخەوێشەوه)
_____	۷	_____ خۆپۆشتهکردن
_____	؟ ۵	_____ بە ڕیگاوه بۆ سەر کار یان لەوێوه
_____	۷	_____ نیشە پێسپێردراوهکان
_____	_____	_____ چالاکییەکانی دەرەوهی مەنەج
_____	_____	_____ نیشی تەواوکات یان نیوەکات
_____	_____	_____ لەناو پۆلدا
_____	_____	_____ چالاکییەکانی سەرگەرمی

(کات بەسەربردن لەگەڵ هاوڕێیان، چوونە دەرەوه، تەماشای تەلەفزیۆن، خوێندنەوهی بۆ

خۆشی و هتد).

ستوونی یەكەم پێ بکەرەوه، جارانی ستوونی دووهمی بکە، پاشان ئەنجامەکان لە ستوونی سێهەمدا کۆ بکەرەوه. لە هەفتەیەکدا ۱۶۸ ساعات هەیە (۷×۲۴). تۆ هەنووکە چە نیکت جی هێشتوووە بۆ سەعی؟ تێبینی: هەر وەلامێک کە ناقص بگریتەخۆ، نیشانە یەکی خراپە.

فێربە چۆن فرەئەرکەکان لە هەمان کاتدا بەجی بگەیەنیت: گوێ لە کتییەک بگرە بە ئیم پی سەری لە کاتیەکدا کە مەل پەک دەیکەیتەوه، وشەکانی قاموس پراوه بکە یان کردە ماتماتیکییەکان بۆئەرەوه لە کاتیەکدا کە ئۆتۆمبیل لێدەخوڕیت، یان با منالەکان، دایک و باوک، یان هاوژووڕەکان کۆیزت بکەن بۆ تاقیکردنەوه یەکی داهااتوو لە کاتیەکدا کە خەریکی شتەنی قاپەکانیت، گەسکی کارەباییست یان سەپینەوهیت. هەمیشەش با ڕۆژمێرە کەت، دەفتەری یادداشتە (کانت)، قەلەمە کانت و کتییەکی مەنەجەت پی بیت- تۆ دەتوانیت بڕیکێ یە کجار نۆد

خویندنه وه یان سه‌عی جیبه‌جی بکه‌یت له‌کاتیڅدا که له ریزی بانکدا وه‌ستاویت، له کتیبخانه‌یت، له سوپه‌مارکیتیت یان له پاس یان تاکسیدایت.

رینمای سیراتیژی: ئه‌و برگاهه له رۆژمیری رۆژانه‌تدا بناسه‌ره‌وه، ئه‌وله‌ویه‌ته‌که‌یان هه‌ر پله‌یه‌ک بیت، که ده‌توانی له ۱۵ خوله‌ک یان که‌متردا ته‌واو بکری. ئه‌مانه ئه‌رکه نمونه‌یه‌یه‌کان که ده‌ست و په‌نجه‌یان له‌گه‌لدا نه‌رم بکه‌یت له‌و کاته "مردوو" ه‌دا.

ئه‌وه‌ی که پتویسته‌ کۆی بکه‌ره‌وه

له‌کاتیڅدا که جه‌له‌سه‌ی پلاندانه‌که‌ت ده‌ست پیده‌که‌یت، دلنیا به‌ره‌وه له‌وه‌ی که هه‌موو ئه‌و زانیاری و ماددانه‌ت لایه که پتویستن بۆ دانانی پلانیکی کوالیتی. مه‌نه‌جه‌کانی خویندنت، خشته‌ی کارکردنت، به‌رواره‌کانی بۆنه‌ خیزانییه‌ گرنگه‌کان، سه‌فه‌ره‌کان، گه‌شته‌کان و پابه‌ندییه‌ که‌سییه‌کانی تر (مه‌وعیدی دکتور، ئاهه‌نگه‌کانی له‌دایکبوون و هیت) و رۆژمیری هه‌ر رووداوێکی ده‌ره‌وه‌ی مه‌نه‌ج که تیا‌یادا پلان بۆ به‌شداری داده‌نییت کۆ بکه‌ره‌وه.

ته‌نیا دوو برکه هه‌ن که تۆ پتویستن بۆنه‌وه‌ی بییه‌ به‌پلانتیرین که‌سیک که تا ئیستا ناسیبیت: رۆژمیریکی پلاندانانی دوور مه‌ودا که بکری له دیوار بدری و رۆژمیریکی رۆژانه که بتوانیت له‌گه‌ل خۆت هه‌لیبگری.

رۆیشتن له‌گه‌ل چالاکییه‌ رۆژانه‌یه‌کان- وانه‌کان، مه‌وعیده‌کان، واجبه‌ رۆژانه‌یه‌کانی ماله‌وه و کویزه رۆژانه یان هه‌فته‌یه‌یه‌کان- له به‌شیکی دواتردا قسه‌یان له‌سه‌ر ده‌کری. له ئیستادا، ده‌مه‌وی قسه له‌سه‌ر ئه‌و پرۆژه بکه‌م- راپۆرت یان بابته نووسین، توژیینه‌وه‌کان، سه‌عیکردن بۆ تاقیکردنه‌وه‌ی نیوه‌ی سال و کوتایی سال و هیت- که پی به‌پی کاتیکی درێژ پتویستیان به ته‌واوکردنه- چه‌ند هه‌فته‌یه‌ک، له‌وانه‌شه چه‌ند مانگیک.

رۆژمیری پلاندانانی دوورمه‌ودات

پتویست ناکات رۆژمیری تاییه‌ت به خۆت دابنیت، هه‌رچه‌نده به دلنیا‌یه‌وه ئه‌مه هه‌رزانتیرین جیگره‌وه‌یه. رۆژمیری حازربه‌ده‌ستی دیوار یان سه‌ر میز هه‌ن له جۆره‌ها دیزایندا که گونجاون بۆت. من پێشنیاری لانی که‌م رۆژمیریکی سی مانگه ده‌که‌م. به دلنیا‌یه‌وه تۆ ده‌توانیت رۆژمیری شه‌ش مانگه و ته‌نانه‌ت یه‌ک سالی به‌کاربیتیت.

تو ئەم رۆژمىرە بە بىرىكى نۆرى وردەكارى پىر ناكەيتەو، ئەو بۆشايپانەى كە تو تياپاندا دەنووسىت پىئوسىت ناكات گەورە بن. ئەم رۆژمىرە باسكى گشتى خىشتەكە، جۆرىكە لە پوختەى "ژيان لە نىگايەكدا"ى ئەو بىرگە و مەوعىدانەى كە لە زياتر لە هەفتەيەك روودە دەن لە ئايندەدا. (ئەگەر لەم هەفتەيەدا روويدەن، ئەوا لە رۆژمىرى رۆژانەتدا دەبن).

بۆيە بە چوونەناو بەروارى ھەر تاقىکردنەو ەيەكى سەرەكى دەست پىيكە، كاتىك پىرۆزەكان و تويزىنەو ەيان راپۆرتەكان دىنە پىش، مەوعىدەكانى ئايندە (بەلى ئەمە تەنيا بۆ ئىشى قوتابخانە نىيە)، و ھەر شتىكى تر كە پىئوسىت بىرت بىتەو. مەن لە يەكىك لە رۆژمىرەكان ناكە مانگىك بەرھەم ھىناو ەتەو كە دواتر دەيبىنن. تىبىنى ئەو بەگەن كە وردەكارىيەكى كەم ھەيە. ئەمە دىمەنىكە، بىرتە؟

رۆژمىرى رۆژانەت

ئەمە جەوھەرىترىن ئامرازە كە بتوانىت بەكارى بىنىت و يەكىكە لەوانەى كە بەشىئەو ەيەكى رەھا پىئوسىت بەكارى بىنىت. دىزانىك بدۆزەرەو كە بۆتو دەست دەدات. مەن ئەو يەك دوو دانەيەكى ئەخىرم بەلاو ەباشە كە دوايى بەرچاوتان دەكەوئ. چ ئەو ەى لە دەفتەرىكى يادداشتدا بىت يان دەفتەرى پىكەو ەلکاو بەھۆى تىلە بازنەيەكانەو، ئەم دىزانە تەواوى ھەفتەكەت بە نىگايەك پىشان دەدات و زىاد لە پىئوسىت بوارت پىدەدات بە چوپۆپى بنووسىت. مەن ئەم ھۆكارە بە بەس دەزانم بۆ خۆ دوورگرتن لەو دەفتەرانەى مەوايد كە بۆ ھەر لاپەرەيەك رۆژىك دەدەنئ. لەوانەيە بوارىكى زۆر زياتر بۆ بىرەخسى بۆ نووسىن، بەلام لەوانەيە زۆر خۆت بە پەرە ھەلدانەو ەسەرقال بەكەيت بۆئەو بزانىت بەيانى يان رۆزى دواتر چى روودەدات.

لە رۆژمىرە پىكراو ەكەدا كە دواتر ئەيبىنن، خويندكارەكەمان - با بلىين ناوى سوزانە - كارىكى زۆر باشى ئەنجام داو. ئەو تەنيا واجبەكانى مەلەو ەرىز نەكردو ە. يەكەم، ئەو بە ئەولەويەتى كردو ەن - ئەلف، با، و جىمەكان لەلای راستى خىشتەكەو.

پاشان ئەو، ئەو بىرە كاتەى خەملاندو ە كە ھەر يەكىكىان پىتى دەچىت (لە ستوونى "كات"دا) و ئەمەيش كە لە واقعدا چەندى خاياندو ە (لە ستوونى "واقع"دا). ئەو خولەكەكانى بەكارھىناو ە بەلام تو دەتوانىت بەشىكى سەعاتىك بەكاربىنىت گەر بۆت ئاسانتر

بیت. هر برتکی تیکرای کات که تو ته رخانی بکهیت، ده بی نژیکی ئه و کاته بیت که تو به راستی له بهره ستایه. ئه گهر تو بۆت ده رکوت که وه کو خویه ک کاتیکی زیاتر له واجبه کاندایه سهرف ده کهیت له وهی که دیاریت کردووه، "په راویزی یه ده ک" به کاربینه بۆ خه ملاندنه کانت. پاشان هه موو خه ملاندنه کان کۆ بکه ره وه و دلنیا به ره وه له وهی که خشته کهت تاوه کو ئی سهر له به یانی دانه ناوه!

دوچار سوزان، له واجبی ماله وهی زیاتر خستووه ته ناو خشته که وه - ئه و بیرهینه ره وهی نووسیوووه له باره ی کرپنی میوه و سه وزه، ئه و په یوه ندییه ته له فوننیانه ی که ده بی نه نجامی بدات، پرۆفه ی بانه ی موسیقییه که ی و کۆمه لێک شتی تر.

به هه مان شتیوه پرۆژه ی سپێردراو هه ن که بۆ ئه م هه فته یه نین - نووسینی باب ته تیکی ئینگلیزی، کویزیک له ئه ندازه، تاقیکردنه وه یه ک له میژوو. سوزان کاتی داناوه بۆ هه لپزاردنێ ناو نیشانی ک بۆ ئه و باب ته ئینگلیزییه ی که ده بی بینوو سیٹ، ره زامه ندی ماموستا به ده ست بیتیت و ته نانه ت ده ست بکات به نووسینی توژیینه وه سه ره تاییه که ی. ئه و به هه مان شتیوه پلانی داناوه بۆ سه عیکردنی بۆ ئه ندازه و میژوو.

ئه و به روارانه ی کاتیک پرۆژه کانی ئاینده دینه پیش و تاقیکردنه وه کانی داهاتوو له راستیدا دوچار تومار کراون - جاریکیان له رۆژمیری رۆژانهیدا و جاریکی تر له رۆژمیری دورمه ودایدا. به لام ئه و هه نگاوانه ی که پتویستن بۆ نووسینی باب ته که ی و ئه و کاته ی که پتویستیه تی بۆ دانانی بۆ سه عیکردن ته نیا له رۆژمیری رۆژانهیدا هه ن. (ئه مه یاسایه کی سه رسه ختانه و خیرا نییه. به دلنیا ییه وه ده توانیت ئه و هه نگاوانه ش بخه یته ناو رۆژمیری پلانی دورمه وداش که پتویستن بۆ پرۆژه کانی ئاینده. من پیم باشه له گه ل ورده کاریی زۆردا تیکه لی نه که ییت).

به داخه وه، سوزان له وه دا کاریکی باشتیرینی نه کردووه بۆ به رجه سه کردنی ئه مه ی که واجبی ماله وه ی به واقعی چه ندیک ده خایه نیٹ. ئه ندازه هه میسه کاتیکی زیاتری لیده بات له وه ی که بیر لیده کاته وه و راپۆرتی تاقیگی زینده وه رزانییه که ی به روونی زۆر له وه ئالۆزتر بوو که چاوه پێی ده کرد. ئه و پینج سه عاتی ته واوی خستووه ته ناو خشته وه بۆ پرۆفه ی بانه موسیقییه که ی... به لام هه شت سه عاتی پێچوو، که له وانه یه له بهر ئه وه بیت نه یتووانیوو هه یچ توژیینه وه یه کی سه ره تاییه ئه نجام بدات بۆ باب ته ی ئینگلیزییه که ی. روونیش نییه که ئاخۆ به رنامه ی "کاتی مه کیاجکردن" ی داناوه له ماوه ی هه فته ی ئاینده دا.

ئەگەر تۆبەم شېۋەيە رۆژمىرى رۆژانەت دابىئىت و بەكار بېنىت، ئەوا بە خىرايى درك بەۋە دەكەيت كە زىانەت. تۆ ھەمىشە لەگەل خۇتا ھەلىدە گىرىت و بە مەرىگىكى كارەساتبار دەمرىت ئەگەر جىڭگۇپكىنى پى بىكەيت، يان خوانە خواستە، بىزى بىكەيت.

رۆژمىرە دورمە وداكەت لەسەر دىوار يان مىزى مالاۋەت بەجى بېئەلە و رۆژمىرى رۆژانەت بە خۇت بېت - بۆ ھەموو شوئىنىك. ھەر كاتىك پىرۆۋە نۇي، مەۋىدە كان، كۆيۈنەۋە كان و ھىتر بۈيۈن بە بەرنامە، دەستبەجى بىيانخەرە ناو رۆژمىرى رۆژانەتەۋە. پاشان بەرۋارە سەرەككىيە كان بىگۈزەرەۋە بۆ ناو رۆژمىرى پىلاندىنانى دورمە وداكەت.

بىرت بېت: ئەگەر ئەۋە ئەركىكى سادەيە كە بە دىنبايەۋە لە ماۋەي ھەفتەيە كىدا جىبەجى دەبىت يان بۆنەيەك يان مەۋىدەيەكە كە لە ھەفتەيەدا رۈدەدات ئەۋا پەيۋەندى ھەيە بە رۆژمىرى رۆژانەتەۋە.

لەگەل ئەۋەشدا، ئەگەر ئەركىك كە ئالۆۋە - پىۋىستى بەۋەيە زىاتىر دابەش بىرىت بۆ ھەنگاۋە دىارىكراۋە كان - و/يان ئەۋەيانە كە پىۋىستى يە زىاتىر لە ھەفتەيەك ھەيە بۆ تەۋاۋىۈن - بەرۋارى چاۋەپوانكراۋ دەبى بىخىتە ناو رۆژمىرى دورمە وداكەت، پاشان دەبى تاكە ھەنگاۋە كان بىخىتە سەر رۆژمىرى رۆژانەت.

يەكەمىن مەۋىدە لەگەل...خۇت دابىنى

بۆنەۋەي ھەر سىستەمىكى كات بەرپۈۋەردىن كار بىكات، دەبى بە بەردەۋامى بەكار بېئىرىت. پېش ئەۋەي بەرەۋىپېش بېچىت، مەۋىدەيەك لەگەل خۇتدا دابىنى بۆ كۇتايى ھەفتە بۆنەۋەي دابىشيت و پىلان دابىئىت بۆ ھەفتەيە دواتىر. پىۋىستى تاكات كاتىكى زۆر بەسەر بېبەيت - لەۋانەيە نىۋسەعات ھەموو كاتەيە كە پىۋىستە بۆ چاۋپىداخشاندەۋەي پابەندىيەكانت بۆ ھەفتەكە و خىشتەي كاتى پىۋىستى سەيكرىدىن رىكېخە.

سەربارى كورتىيەكەي، لەۋانەيە ئەمە باشترىن كات بېت لە ھەموو ھەفتەكەدا بەسەرى دەبەيت، چۈنكە بە دىزايى ھەفتەكە و دورترىش، سوۋدەكانى دەچىتەۋە!

يەكەم، ھەر شىتەك بىناسەرەۋە كە پىۋىستە ئەم ھەفتەيە بىكەيت كە ھىشتا لە رۆژمىرى رۆژانەتدا نەنۋوسراۋە. سەيرى رۆژمىرى دورمە وداكەت بۆ دىارىكرىدىن ئەمەي چ ئەركىك پىۋىستە ئەم ھەفتەيە تەۋاۋ بىرىت بۆ ھەموو پىرۆۋە گەرەكانى قوتابخانەت. ھەر ئەركىكى

زیاده بخهړه ناو که پټویسته نه نجام بدرین - هر له ناردنی دیاری یادی له دایکبوون تا سهردانی خوشکه که ت بڼ مالتان و تا ته و اوکردنی نه و واجبیه که له وانه یه تازه پټت سپړدرابیت.

بیرت بیت که هر پرژده یه کی دوورمه ودا یان قورس به ش به ش بکهیت بڼ نه رکی بچوک که بتوانی بخرینه ناو خشته که ته وه. هره کو هیتری فورد وتی "هیچ شتیک به شتیه یه کی دیاریکراو قورس نییه نه گهر دابه شی بکهیت بڼ ئیشه بچوکه کان". بویه به ره میکی سهره نجام ده بی.

هر که لیسته که ت دروست کرد، ده توانیت بچپته سهره ننگاوی دواتر - دانانی نه رکه کان به ریزه ندیی گرنکی.

نه رکه کانت به نه وله ویه ت بکه

کاتیک تو داده نیشیت به بی پلان سه عی بکهیت، ته نیا خوت ده خیه ته ناو نه و یه که م پرژده یه که به میشکدا دیت. گرفتی نه م مامه له کردنه پیشتی قسه ی له سر کراوه: گره نتيه کی که م هیه له مه پ نه وه ی یه که م شت که به میشکدا دی گرن گرتینیان بی.

نه گهر تو بۆت دهرکه وت بیرت ده چی داتا له رۆژمیری دوورمه وداوه بڼ رۆژمیری رۆژانه بیئت و بیهیت (یان به پیچه وانه وه)، یان پټویستت به یارمه تی زیاتر بیت بڼ له بهرچا وگرتنی نه رکه هره گرنکه کان، (په په ی نه وله ویه تی نه رکه) نامرازیکی تره که ده توانی به کاری بیئت. تاکه نامانجی بریتییه له یارمه تیدانت تا نه رکه کانت به گویره ی گرنکی ریک بخهیت (نه رکه ریکیان بخهیت - نه مه کاری رۆژمیره که ته). به م شتیه یه، ته نانه ت نه گهر بۆت دهرکه وئ کاتی پټویستت نییه بڼ ه موو شتیک، ده توانیت لانی که واجب به هره گرنکه کان ته و او بکهیت. تو ناتوانیت به شتیه یه کی کاریگر له گهل نه وله ویه ته کانی نه مړدا مامه له بکهیت نه گهر هیشتا له گهل نه وانه ی دوتیندا... یان نه وانه ی هغه ی رابردودا! له ململاندیدا بیت.

یه که م، نه م پرسیاره له خوت بکه: "نه گهر له م هغه یه دا ته نیا بتوانم هندی شت بکه م، ده مه وئ نه و شتانه چی بن؟" نه م نه رکه نه وله ویه ت به رزانه به "نه لف" نیشانه بکه. پاش نه وه ی برکه "زه رووری" یه کانت ناسییه وه، نه و نه رکه ده دینی که که مترین گرنکیان هیه - نه و برکانه ی که ده توانن چاوه پی بن تاوه کو هغه ی دواتر، نه گهر پټویستت بکات. (له وانه یه

ئەمە ئۇ ئەرکانە بگرتتەو ە زۆر گرنگن بەلام پتویست ئەکات لەم ەفتەیدە تەواو بێن).
 ئەمانە برگەى ئەولەویەتى نەزم، لانی کەم بۆ ئەم ەفتەیدە - ئەمانە بە "جیم" نیشانە بکە.
 ەموو برگەکانى تر دەکەوئە شویتیک لەنیوان ئەرکە گرنگەکان و ئەوانەى کە ئەولەویەتى
 نەزەمیان ەبە. ئەو برگەکانى کە دەمیتنەو ە چاوپیدا بخشیتنەو ە. ئەگەر دلتیاییت کە ەبچ
 کامیمان بەشتیو ە دیاریکراو ئەولەویەتى نەزم یان بەزەن، وەکو ئەولەویەتى ناو ەند "ب"
 ریزبەندییان بکە.

رینمایى ستراتیژی: ئەگەر تۆ ەمان برگەى ئەولەویەت نەزم رۆژ لەدواى رۆژ، ەفتە دواى
 ەفتە بەلاو ە بنییت، دەبیت لە ساتیک لە ساتەکاندا تەنیا بو ەستیت و پریار بدەیت ئاخۆ ئەم
 ئەرکە لە بنەپەتدا پتویستە بە ئەنجامدانە! ئەمە رتگەبەکى ستراتیژییە بۆئەو ەى وابەکیت ئەرک
 یان کیشەیکە "بزر بېت". لە جیھانى بزەندا، ەندى لە بەرپۆ ەبەران بە مەبەست خۆیان لە
 رووبەروو بوونەو ە لەگەل ژمارەیکە کیشەدا بەدوور دەگرن، چاوپەى دەکەن بېینن ئاخۆ خۆیان
 خۆیان چارەسەر دەکەن لە رتگەى فرامۆشکردنیکى بى زبانهو ە. ئەگەر ئەمە لە بزەندا
 کردارى بیت، دەکرى لە قوتابخانەشدا کاریگەر بیت. (بەلام ئەگەر بۆت دەرکەوت بە بەردەوامى
 "جیم" یان تەنانەت "ئەلف" لە رۆژیکەو ە بۆ رۆژیکى تر دەگوازیتەو ە، سیستەمەکەت
 ەلەسەنگیتەو ە. شتیک شکینراو ە).

لە لاپەڕەکانى دوایدا، پەڕەبەکى ئەولەویەتى ئەرک بە پڕکراو ەبى وەکو نمونە ەاتو ە.
 ئایا کاتى ئەو ەت بەسەر بردو ە ئەو ە بخەملتیت ەەر ئەرکیک چەنیکى دەو یت و
 بۆچوونەکانت دەستکاری بکەیت کانتیک روونە ەندى لە ئەرکەکان ەمیشە کانتیکى زیاتریان
 دەو یت لەو ەى کە بېرى لى دەکەیتەو ە؟ زۆرباشە! سەیرى ئەم رتگایە بکە بۆ بەکار ەیتنانى ئەم
 خەملاندنە وەکو پالئەریکى گەر ە: لەبى نووسینى ئەمەى کە ەەر ئەرکیک چەنیکى دەو یت،
 ئەو کاتە بنووسە کە نیازتە تەواو ە بکەیت. جیاوازییەکە چییە؟ ئیتسا ئەمە بو ە بە ئامانجیک.
 لەوانەبە ئەمە تەنیا سوکترین فشارت بخاتەسەر، وات لیتکات کەمیک سەختەر کۆشش بکەیت بۆ
 تەواکردنى لە کاتى خۆیدا.

تۆ دەتوانیت ئەم تەکنیکى ئامانج دانانە قولتر بکەیتەو ە. ئەو کاتانە بنووسە کە تۆ پتیشبینى
 دەکەیت ەەر لاپەڕەبەکى ۱۰ لاپەڕەى واجب تەواو دەکەیت، یان ەریەک لە ۲۰ پرسیارى

ماتماتیک که دهبی ته‌واویان بکه‌یت. دانانی‌ئو ئامانجه بچوکانی کات پالنه‌ریکی گه‌وره‌ی و ریگایه‌کی نایابه بۆ زیادکردنی ته‌ریکیزت و که‌مکردنه‌وه‌ی هۆش په‌رتیبون.

...و بیریشته نه‌چیت

سه‌رباری گرنگیی‌ئو ئه‌و ئه‌رکه و ئه‌و کاته‌ی که له‌به‌رده‌ستدایه بۆ ته‌واوکردنی، فاکته‌ری تر رۆل‌یان هه‌یه له چۆنیتی جێکردنه‌وه‌ی هه‌ر شتی‌ک له کاتی به‌رده‌ستدا. هه‌ندی له فاکته‌ره‌کان له ده‌ره‌وه‌ی کۆنترۆلی ئیتمه‌دان- خشته‌ی کارت، مه‌وعیده‌کانته له‌گه‌ڵ مامۆستا‌کاندا، یان دکتۆره‌کاندا. به‌لام بریکی زۆر فاکته‌ر هه‌ن که تۆ به‌سه‌ریان زالیته و ده‌بی له‌به‌رچاویان بگریته کاتی‌ک هه‌ر هه‌فته‌یه‌ک رۆژمێره‌که‌ت داده‌نیت.

به‌رنامه‌ی کاتی پتویسته دابنێ بۆ هه‌ر ئه‌رکی‌ک- کاتی "گه‌رمداهاتن" و به‌جیگه‌یانده‌نی ئه‌رکه‌که، به‌لام، به‌تایبه‌ت کاتی‌ک که ئیش له‌سه‌ر پرۆژه دوورمه‌ودا‌کان ده‌که‌یت، ئه‌وه‌نده کاته نا که "پرسته‌ت لێبهریت". هه‌ر ئا‌که‌که‌ستی‌ک جیاوازه، به‌لام زۆریه‌ی خۆینده‌کاران له مه‌ودای ۳۰- ۴۵ خوله‌کدا به‌ باشترین شیوه سه‌عی ده‌که‌ن.

زۆر ئیشی له‌سه‌ر مه‌که. به‌ پێی بره‌کانی کات پلانی سه‌عی دابنێ، کاته‌کانی کارکردن له‌گه‌ڵ چالاکیه‌ سه‌رگه‌رمیه‌ کورته‌کاندا دابه‌ش بکه. (یارمه‌تیده‌ره که ئه‌مانه‌ش بخه‌یته ناو خشته‌که‌ته‌وه). بۆ نمونه، تۆ سی س‌ه‌عات بۆ پاش نیوه‌پۆی چوارشه‌مه بۆ ئه‌و واجبه‌ی توێژینه‌وه‌ داناوه. به‌رنامه‌ی پیا‌سه‌یه‌کی ۱۵ خوله‌کی دابنێ بۆ کرپنی ئایس کریم له دوکانیکی ئه‌و ده‌رووبه‌ره له نیوه‌ندی ئه‌و بره‌کاته‌ی سه‌عی‌کردندا. بۆت ده‌رده‌که‌وێت که ئه‌م ناوبرانه یارمه‌تیت ده‌ده‌ن روونتر و ئه‌فرینه‌رانه‌تر بیر بکه‌یته‌وه کاتی‌ک ده‌گه‌ڕێته‌وه بۆ سه‌ر سه‌عی.

ته‌نانه‌ت ئه‌گه‌رچی تۆ هه‌زته له بره‌کاتی زیاتری سه‌عی بێت، وریابه له‌باره‌ی به‌رنامه‌دانانی "ماراسۆنه‌کان" ی سه‌عی- شه‌ش یان هه‌شت س‌ه‌عات پشوو نه‌ک زنجیره‌یه‌ک له یه‌ک یان دوو س‌ه‌عات سه‌عی‌کردن. چه‌نده‌ی به‌رنامه‌ی ماوه درێژ دابنیت، ئه‌وه‌نده‌ش ئه‌گه‌ری زیاتره پتویسته بکات شه‌ر له‌گه‌ڵ دیوه‌ز مه‌کانی ته‌مه‌لی و هۆش په‌رتیبوندا بکه‌یت. ئه‌گه‌ر قه‌ناعه‌ت بێنیت به‌ خۆت به‌وه‌ی که تۆ به‌ راستی له ناخی دلته‌وه سه‌عی ده‌که‌یت، به‌لاته‌وه ئاسانه‌تر ده‌بی هۆش په‌رتکه‌ره کات به‌فیژده‌ره‌کان، به‌رنامه‌دانانی ناوبری درێژتر و ده‌ستبه‌رداری‌یون زۆر پیش ئه‌وه‌ی پتویسته بکات، پاساو ده‌یت.

دواجار، ياساى (پارکينسن)ت له بير بيت: "کار فراوان ده بيت بڼه وهى کاتى به رده ست بڼ ته واوکردنى پر بکاته وه". به دهرېرېنېکى تر، نه گەر تڼ نه توانيت بهرنامهى بېر کاتيکى يه ک سه عاتى دابنيت بڼ پرځه يه ک که ده بى يه ک ساعات بخايه نيت، له وانه يه سهرت بسورميت له وهى بڼت دهرکوهى (نره وه لا!) به جورېک له جورده کان دوو يان سى سه عاتى پېده چى!

رېنمايى ستراتيژى: خوى نه وه پيدا بکه که بڼ رڼى دواتر خوت ناماده بکه يت بهر له وهى شهوى پېشتر بچيته ناو پېخه ف. بېروام پېبکه، هه ستيکى يه کجار بى وينه يه که رڼه که به شپوه يه کى ته واو پلان بڼدانراو ده ست پېبکه يت... به تاييه ت نه گەر زياد له سنورر خه وتبيت!

به کارهينانى هم نامرازانه به شپوه يه کى کاريگر

بېرکهر وه هه ن، نه نجامده ريش هه ن. نه وانه ش هه ن که بېرېکى زږ له نه نجامدان ده که نه وه. هرکه په يت برد به و خو و ريسايانهى که بڼ تڼ گونجاون، به رده وام به له به کارهينان و گه شه پېدانيان. بايى پتويست نه رم به بڼ زيادکردنى نه و ته کنيکانهى که تڼ له وانير فېريان ده بيت و نه و خسته و بهرنامه نه بگډر که بارودڅ له که لکى خستوون.

به پېنى خسته که ت، نامانجه کانت و لېهاتووييت پلان دابنې، نه ک "ستاندارد" يکى ته مه ن کورت. نه و کاته ترخان بکه که پېت وايه پرځه يه ک بڼ تڼ ده بخايه نى، نه ک نه و کاتهى که له وانه يه که ستيکى تر پېخايه نى يان نه وهى که ماموستاکه ت ده لى ده بخايه نى. هه ول بده واقيعى و راستگى بيت له گه ل خوتدا کاتيک نه و شتانه ديارى ده که يت که پتويستيان به هه ولى زياتره يان نه وانهى که ناسانترن بڼت.

هرکاتېک گونجا، بهرنامهى چالاکيه خوزه کان بخه ره پاش کاتى سه عيکردن، نه ک پېش. نه مانه نه و کاته ده بڼه هاندر، نه ک هڅ پهرتگر.

له ماوه معقوله کاند اچاودېرى بهر وه پېشچوونت بکه و له هرکوييه ک پتويسته گډرپانکارى بکه. نه مه ره چتهى سه عيى تويه - تڼ بهر همت هېناوه، تڼ ده توانى بېگډرېت. نه گەر بڼت دهرکوت که تڼ به بهر ده وامى کاتى زياتر له وه داده نيتيت که پتويسته بڼ به جېگه ياندنى نه رکېک، به و پېيه ش خستهى ناينده ش بگډر.

کاتيک واجبه کان هاتنه ناو رځميړه که ته وه، دلنيا بهر وه له وهى تڼش نه و پرگانه زياد ده که يت که پتويستن - تيکسته کان، کتيبى تر که ده بى بيانکړيت، وهريان بگريت، يان له کتيبخانه بيانهنيت و که ره ستهى وه کو کاغه زى هيلکارى، ماجيکى فوسفور و هيتړ.

دهشی تو بریار بدهی که رۆژمیره کهت بۆ ئاماژه کردن رهنگ ده کهیت - بۆ نموونه، سوور بۆ ئه و واجبهانی که پێویسته له و ههفتهیه دا ته و او بکریڤ، شین بۆ ههنگاههکانی رووه و واجبه دوورمه وداکان، زهره بۆ مه واعد و کاتی که سی، سهوز بۆ وانهکان - ئه مه بۆتی ئاسانتر دهکات تا به سه رنجیک بزانیته پێویسته چ بکهیت و چ کاتیگ بیکهیت.

ئهم ئامرازانه بۆ بهکارهێنانی خۆت بگونجینه. هه ر شتیگ تا قی بکه ره وه که پیت وایه دهشی کاریگر بپیت - به کاری بپینه ئه گه ر وایه، وێلی بکه ئه گه ر وانییه.

یه که م جار ئه و ئه رکانه ئه نجام بده که به که مترین شیوه دلپه سهندن (سه عی له واجبهکان، پرۆژهکان یان هه ر شتیکی تر) - هه ستنیکی خۆشت لادروست ده پیت که له سه ر ریکا کهت لاتبروون! و پلانی ئه وه دابینی که چۆن ئه وه ندهی بکری به وردی ته و او یان بکهیت. به م شیوه یه خیراتریش لییان ده رباز ده پیت.

ئهرکیگ ته و او بکه پێش ئه وه ی بچپته سه ر دانه یه کی تر - شت به جی مه هیله. ئه گه ر بۆت ده رکه وت که له زنجیره پرۆژه یان ئهرکیگدا له وه خیراتر که چاوه پوانت ده کرد ده جولیته، بێگومان هیچ عه بیگ تیا نییه که به ره و به شی دواتری واجبه که به رپیت یان بچپته ههنگاوی دواتری پرۆژه که وه.

ئه گه ر دوا که وتوویت، مه ترسه. ته نیا خشته کهت ریک بخره وه و کاتی پێویست بدۆزه ره وه بۆ قه ره بوو کردنه وه.

شتهکان بنووسه. پێویست نه کردنی بیر هاتنه وه ی هه موو ئه و برگاهه، بۆشایی ده هیلتیه وه له میشتکتدا بۆ ئه و شتانه ی که پێویسته ته رکیز یان بخره سه ر یان پێویسته بیرت بپینه وه.

فیربه هۆش په رتکه ره کان به رپۆه ببهیت. هه ره کو وته یه کی په یوه ست به کات به رپۆه بردن ده لیت "کار دانه وت نه بی به رانه ر شتی زه روور و شتی گرنگ له بیر بکهیت". دهشی هه ندی له و شتانه ی که ده یانکه یته هه ر کاتیگ بی تاو بدرین و دابنرین. وریابه له و ئه رکه کات به ر و ئالۆزانه ی که هه ر ده ستیان پیکرد، داوای ته و او بوون ده کن. پچرآن له هه ر ساتیکدا دهشی به مانای ئه وه بپیت هه مووی سه ره له به ر ده ست پێبکه یته وه. ده بی ئه مه چ کات به فیڕۆدانیک بپیت! ئه گه ر تو خه ریکی نووسینیته و له کاتیگدا که زهنگی ته له فۆنه که لیده دات میشتکت ده وه ستی (و تو ده زانیته که له و که سه وه یه که ته و او ی ئه و ههفته یه چاوه پیتی ده کهیت)، خوله کیگ وه ر بگره بۆ ئه وه ی لانی که م ئایدیا کانت بنووسیته وه.

هیچ شتیك ناشی ئەوئەندەى لە دەستدانى تەركیزت دژە ئەنجامى ھەبێت، بەتایبەت لە ساتە ھەستیارەكاندا. فێربە خۆت بپارێزیت لەو دۆژمانەى كە پەرەگەكەت دەگۆپن و بەم شتێوەیە گەشتەكەت رێك و پێكتر دەبێ.

رێگایەك بۆ خۆپاراستن لە بەرانبەر ئەو پەچڕینەرە ئەقڵیانەدا زانینى كاتى سەعیكردنت و پلاندانانە بەم پێیە. ھەریەكێك لە ئێمە لە كاتى دیاریكراوى رۆژ (یان شەو) پراوپرتەر ئیش دەكەین. بزانە تۆ لەسەر چ جۆرە كاتێكى سەعیكردنیت و لەو ماوەیەدا بەرنامەى سەعییەكەت رێك بخە.

وریا بە لە میوانە بانگهێشت نەكراوەكان و ھەموو پەيوەندییە تەلەفۆنییەكان: ئەگەر ئامادە نەبیت بۆ ئاوپرێك، ئەوان تەنیا لە خەشتەكە پەرتت دەكەن. دۆژمى تەمومژاوتر بریتین لە ئارەزووى لەپەر بۆ تیزكردنى نوکی ھەر قەلەمێك كە لە مالاكەدا ھەبە، زەنگێكى نەبیستراو بۆ پاك كردنەوێ ناو ژوورەكەت، ئۆفەرێك بۆ ئەنجامدانى واجبى مالاوێ خوشكەكەت - ھەر شتێكى تر كە لە ئیشەكەت دوورت خاتەو. ئەگەر تۆ پێت وابوو خەریكى كردنى ھەر شتێكىگە جگە لە ئیشى خۆت، یان دەستبەجى ئاوپرێك وەرێگرە یان خۆت بگرە و بگەرێرەو ھەر ئیش. خۆدیسپلین كردنیش خوویەكى فێربوونە كە پێ بەپێى پڕۆفە ئاسانتەر دەبێ.

كردارى سادەى وتنى نا (بۆ ئەوانیتر یان بۆ خۆت) یارمەتیدەرە بۆ پارێزگاریت لەم پەچرانە ناپتویست (و قابیلی دواخستن)انە. بێرت بێت، ئەوێ كە تۆ سۆراخى بەدەستھێنانى دەكەیت تەنیا كات نییە - بەلكو كاتى كوالیتییە. نیشانەى "ئیزعاج مەكە" ھەلواسە و پێیەو پابەند بە، گرنگ نییە چ شتیك سەر دەكاتە سەرت.

ئەگەریش خەشتەكەت كاركردن لەگەڵ ئەوانیتر دەگرێتەخۆ، پتویستە ئاراستەگیرىیان بۆ كات لەبەرچاو بگرت - لەوانەى بەوت دەركەوێ كە بەرنامەى "كاتى چاوەپوانى" بۆ ھاوپێشەكەت دا بنییت كە بە دواكەوتن درەنگ ئامادەبوون راھاتوو... و ھەمیشە با كۆتیبێك پێ بێت.

تێبینییەكى تایبەت بۆ ھاتوچۆكەرانى شوێنى كار

ئەگەر تۆ لە مالاوێ دەژیت (و ھەكو پێچەوانەى كى ژيان لە بەشى ناوخۆی)، ھەندى فشارى تایبەت ھەن كە دەبێ رووبەروویان بێتەو.

لەوانەى بڕینی رێگات بەرھو قوتابخانە درێژتر بێت لەو كاتەى كە لە پێخەف دیتە دەر و بەرھو پۆل دەكەویتە رێ. بە دلتیایەو ئەمە پتویستى بە كەمخەوێ زیاترە، تەنانەت

ئەگرچى تەنبا پىئويست بىكەت خۆت بىكەت بە پاسەكەدا (بەلام بەتايىبەت ئەگەر تۆ خۆت شۆفىر بىت!) . بەتايىبەت گىرنگە كە كاتى گەشتەكەت كەم بىكەتەو، بايى پىئويست پىلان دابىئىت بۆ زىيادىكردى بەكارهيتانەت بۆ بەشەكانى حەرەمى زانكۆ بەيى بەرنامەدانان بۆ گەرانەوئەك بۆ مائەوە لەو نىوانەدا.

لەكاتىكدا كە كەس حەزى لەو نىيە بە باران، باويۇران يان بەفر بچىتە كلاس- لەوانەيە جگە لەوانەي لە ئاينەدا دەبنە پۆستەچى- ھەمىشە ئاسانترە كە چەندسەد مەترىك بە درىزايى شۆستەيەكى درەختاوى بېزىت نەك ئەوئەي كە چەند كىلومەترىك لە كەش و ھەوئە ناخۆشدا بە ئۆتۆمبىل تەي بىكەت. كاتىك بەرنامەي ھاتوچۆي شويىنى كارەكەت دادەنىيەت، گىرەتەكانى كەش و ھەوئە لەبەرچاوبىگىرە.

خودى كىردارى ژيان لە مائەوە- چ ئەوئەي كە مەنلەيت يان "ھاوسەرگىرەيت كىردوۋە و مەنلەت ھەيە"- بەرپرسيارىيىتى بۆ ئەوانىتر لەگەلدەيە كە دەتوانىت لە بەشى ناوخۆيىدا كەمى بىكەتەو. ئامادە بە بۆ تەرخانكردى كات بۆ ئەم بەرپرسيارىيىتىيانە و بىيانخەرەناو خىشتەكەتەو. ئەگەر لە مال بىزىت ئەم شتەنە ھەتەين.

گىرنگىرىن ۱۵ خولەكى رۆژەكەت

۱۵ خولەكى رۆژانە بەلاوئەنى بۆ چوونەو بەسەر ئەولەوياتى رۆژانە و ھەفتانەت. لەكاتىكدا كە زۆرىك لە بىزىسمەنەكان حەز دەكەن ئەمە بىكەنە يەكەم ۱۵ خولەكى رۆژەكەيان، مەن پىشنىيار دەكەم بىكەنە دوايىن ۱۵ خولەكى رۆژەكەتان. بۆچى؟ سى ھۆكارى گەرە ھەيە:

۱. ئايدىياكانەت تازەتر دەبن. وا ئاسانترە كە ئەوئەي بە دەستت ھىناو...و بەدەستت نەھىناو، لە كۆتايى رۆژەكەدا شى بىكەتەو.

۲. ئەمە رىگايەكى بىي وئەيە بۆ كۆتايى ھىنان بە رۆژەكە. تەننەت ئەگەرچى "رۆژى سەيكرىد" ەكەت لە ۱۱ شەوئا كۆتايى بىت، ھەست دەكەيت بە تەواوى ئامادەيت بۆ رۆژى دواتر و ئامادەيت پشوو بدەيت و ئارامەيت.

۳. بەيانيى دواتر بە سەرەتايەكى مەزىن دەست پىدەكەيت. ئەگەر تۆ بەيانييەكە بەكاربىنىت بۆ پىلاننان، ئاسانە كە دانىشتىنى پىلاننانى ۱۵ خولەكى بىكەتە سەعاتىكى بىي ئامانجى

"بیرکردنه وه". له کاتیکدا که نه وانیتړ له هاتن و چووندان بؤ کوپیک قاوه، تو ده سست
پتکردوه و له نیشدایت!

رؤژمیری دوورمه ودا (نمونه ی پړکراوه)

مانگ: کانونی دووم						
شهمه	یکلشمه	دووشه مه	سپشمه مه	چارشمه مه	پنځشمه مه	هیني
۱	۲	۳	۴	۵	۶	۷
	وه رگرتنه وه ی بابه تی ره شنووس له باره ی جهنگی سارد			کریزی و شه کاری نینگلیری	سهردان	دریژه ی سهردان
۸	۹	۱۰	۱۱	۱۲	۱۳	۱۴
	تاقیکرتنه وه ی نیوه ی سالی عهره بی	تاقیکرتنه وه ی نیوه ی سالی نه اندازه	تاقیکرتنه وه ی نیوه ی سالی میژدو			
۱۵	۱۶	۱۷	۱۸	۱۹	۲۰	۲۱
					چوون بؤ ته ماشاکرتنی پاله ولننننیه که	دریژه ی ده بی
۲۲	۲۳	۲۴	۲۵	۲۶	۲۷	۲۸
		دو به شی په که می پړژه ی نینگلیری که		کویزی و شه کاری عهره بی	چوون بؤ ته ماشاکرتنی پاله ولننننیه که	دریژه
۲۹	۳۰	۳۱				

پهړه‌ی نه‌ولویه‌تی نه‌رك (نمونه‌ی پرکراوه)

په‌به‌نسلې نه‌ولویه‌ت	خشته	نه‌ركه نه‌ولویه‌ت‌كان له‌م هه‌فته‌یه‌دا هه‌فته‌ی ۲۸/۳ تا‌وه‌كر ۳۴
نوسسېنی باب‌ته‌كسې كۆمه‌لناسی		
گه‌ران له كټیپخانه‌دا	نه‌لف	
نوسسېنی پرخته	ب	
ره‌شنووس	جیم	
واجبه‌كاتی ماتما‌تیک		
به‌شی چواره‌م	نه‌لف	
به‌شی پینجه‌م	ب	
سه‌عیكردن بۆ تاقیكردنه‌وه	ب	

رۆژمىرى رۆژانە (نمونەى پىكرارە)

كانونى دووم				
۲۰ى مانگ	شەممە	كات	واقىع	ئامازەكان
ئەلف ئەندازە پىرسىيارەكانى ۲۴-۲۷ نامۇن	۴۰	۶۰	شىر و مىلكە بىكرە	
ئەلف مىژدو بەشى سىيەم بخوئىنەرەو	۳۰	۴۰	واجىبى مالەووت بىر نەچى!	
ئەلف زىندەوەرزانى راپۇرتى ئاقىگەكە تەواو بىكە	۶۰	۲۵		
بەشى ۸ بخوئىنەرەو ۳۰	۲۵			
جىم ناونىشانى ئىنگىلىزى ھەلبىزىرە	۲۰	۱۵		
سەرىكى مامۇستا بدە	۱۰	۱۰		
ئەلف بەيانى جلى وەرزشى لەگەل خۆت بىئە				
ب رىك پاش وانەكە تەلەفۇن بۇ سۆزان بىكە				
ئەلف ۷ى ئىتوارە پىرۇقەى مۇسىقات ھەپە	۱۲۰	۱۸۰		

بەشى پىنجەم

چۆن لە ناو پۇلدا لىتھاتووى پەيدا بکەيت

نمرە کانت ھەرچە ندىك بن، لە ھەر پۇل و ئاستىكى خويندندا بىت، ئامانجى پىشەى سەرە نجامت ھەرچىيەك بى، ھەموومان شتىكى ھاوبەشمان ھەيە: ئەزموونى ناو پۇل. زۆربەى مامۇستايان زەمىنەى ناو پۇل وەکو دەرەتەك بە کاردىن بۆ باق و بىرەکردن و لىكدانەوئەى ئەو ماددەيەى كە لە تىكستەكە و واجبەكانى تردا ھاترەو. ئەگەر تۆ ھەمىشە پىش وانەكە واجبەكانى خويندەوئەت تەواو بکەيت، دەەتوانىت كاتى پۇلت تەرخان بکەيت بۆ ئەو ماددە نوئيەى مامۇستا دىتە سەرى.

پىويستە كلاسىكت ھەبىت

كتومت چۆن ئەو شارەزايەتییانە بە کاردىنىت كە ئىمە لەم بەشەدا قسەيان لەسەر دەكەين، دوو فاکتەر کارىگەرییان لەسەرى ھەيە: جۆرى رىكخستنى ناو پۇل و ئەو شىوازە ديارىکراوانەى لەلایەن ھەریەكتەك لە مامۇستاکانتانەو پىادە دەکرىن. ھەریەك لەم رىكخستە گشتییانەى ناو پۇل ئەو دەخوازن كە تۆ گۆرپانکارى بکەيت بۆ بەدیھتەنانى ئامانجەکانت.

محازەرەکان: مجامەلەكانى سەر مینبەر

محازەرە بىگەرەدەکان لە ئاستى كۆلىژدا زۆر باون، بەلام بە دەگمەن لە ئاستى قوتابخانەى ئامادەییادا ھەن. لەوانەيە ھۆلەكانى محازەرە لە كۆلىژە گەرەترەكاندا پىر بىن لە سەدان

خویندکار بۆ ھەندى لە كۆرسە زۆر باوەكان (يان وانهكانى ناساندن، بەتايبەت لە رشتەكانى زانستدا).

جەختکردنەوێ سەرەكى: گوێگرتن، نووسینەوێ تێبینى.

مشتومڕەكان: كاتى ئەو ھاتوو بەدویتی

بەھەمان شێو وانه مشتومڕنامیزەكان (تیوتۆريال) و سیمیناریشى پى دەوترى، گروپەكانى مشتومڕ جاريكى تر لە ئاستى كۆلیژدا باون، زۆرجار وەكو پاشكۆى كۆرسەكان فەخر بە بەشداریى بەرفراوانەو دەكەن. خشتەيەكى ھەفتانە بۆ كۆرسىكى وەھا دەشى پێكېت لە دوو محازەرە و گروپىكى مشتومڕ يان زیاتر. ئەم گروپانەى مشتومڕ كە بەزۆرى لەلایەن یاریدەدەرانى وانهبێژى خریج سەرپەرشتى دەكرێن، خویندكارى كەمتر دەگرنەخۆ- زۆرجار لە بیست كەس زیاتر نییە- و زۆرجار دەرفەتى ئەوەت پێدەدەن تا قسە لەسەر ئەو خالانە بكەیت كە لە محازەرەيەكدا خراونەتەپوو و ئەو ماددەيەش كە واجبى خویندەوێ.

ئەو گروپانە بە دەگمەن پەپرەوێ لە تێكستىكى دیاریكراو يان شیواژێك دەكەن و لەوانەيە بەشێوێكى پەمەكى لە بابەتێكەو بچنە سەر بابەتێكى تر، جاريكى تر ناماژە دەكەن بە پێویستى لێھاتوویی گشتى لە ماددەى كۆرس، خالى "یەكلايیکەرەو" بۆ مشتومڕ.

جەختکردنەوێ سەرەكى: پرسیارکردن/وێلامدانەوێ پرسیارەكان، شیکردنەوێ چەمكەكان و ئایداكان، بەشداریکردن لە مشتومڕەكان.

ئاوێتە: باشتەرى (يان خراپەترين) ى ھەردووکیان

ھەندى لە كۆرسەكانى پاش نامادەيى، وانهى ئاوێتەن- محازەرە و شیواژەكانى مشتومڕ لێكدەدەن (جۆرىكى نمونەيى كلاسى پێش كۆلیژ كە لەوانەيە لەگەلى راھاتیبیت). مامۆستا پلانێكى وانهى ئەو ماددەيە نامادە دەكات كە دەيەوێ لە پۆلىكى دیاریكراودا قسەى لەسەر بكات. لەرێگەى محازەرە، مشتومڕ، پرسیار و وێلام، گەياندننى بینایى و بیستن، يان ئاوێتەيەك لە یەكێك يان زیاتر لەمانە، ماددەكە پێشكەش دەكریت.

خۆنامادەکردنى تۆ بۆ ئەم جۆرە كلاسە بە رادەيەكى بەرچاو پشت ئەستورە بە شیواژى ھەرتاكە وانهبێژێك. ئەم جۆرە كلاسە بەھەمان شێو لەسەر ئاستى پاش خویندننى

ئامادەيى-كۆلۈڭ، خويىندىنى بالا، قوتابخانە پىشەيىەكان- روودەدەن كاتىك قەبارەي پۆل زۆر
 بچوكە بۆ شىتوۋى محازەرەيەكى رەسمى.
 جەختكردەنەي سەرەكى: نووسىنەوەي تىببىنى، گوڭگرتىن، بەشدارىكردن، پرسىياركردن و
 ولامدانەوە.

ھاندسن: پىسكردنى دەستەكانت

وانەكانى وەكو تاقىگە زانستىيەكان و كۆرسە پىشەيىە جىاجىاكان (ھونەرەكانى
 پىشەسازى، گرافىك و ھىتر) لە ئامادەيىوە بەرەو سەر لە ئاستى جىاجىادا روودەدەن. ئەمانە
 تەقريبەن بەشپەيەكى ناوازە پەيوەندىيان ھەيە بە كوردنى شىتەك- تەواوكردى
 تاقىكردەنەيەكى زانستىيى دىيارىكراو، ئىشكردن لەسەر پىرۆزەيەك، يان ھەر شىتەكى تر.
 لەوانەيە مامۇستاكە شىتى دىيارىكراو پىشانى بىدات بەر لەوەي رىگە بىدات خويىندكاران ئىش لەسەر
 ئەوانەي خۇيان بگەن، بەلام جەختكردەنەي سەرەكى لەسەر ئەوەيە خويىندكار پىرۆزەكانى
 خۇي تەواو بگات لەكاتىكدا كە لە پۆلدايە.

لەسەر ئاستى كۆلۈڭ، تاقىگەكانى زانست بەزۆرى لەلايەن يارىدەدەرانى خرىجەوە
 سەرپەرشتى دەكرىت. دەشى قوتابخانە پىشەيىەكان ئاۋىتەيەك لە محازەرەي كورت، پىشانىدان
 و خستەپوو و قىرگىشپەكان بەكاربىنن، تۆ ناتوانىت تەنيا بە خويىندەنەيە كىتەبىك لەسەر
 پاكردەنەي نىرەرى كارەبايى مەكىنە بىيە مەكانىكىكى باشى ئۆتۆمبىل.
 جەختكردەنەي سەرەكى: پەيداكردن و پىدادەكردىنى شارەزايەتتە دەستى و تەكنىكىيە
 دىيارىكراوكان.

ھالەتى بەدەر لە بنەماكە

بە دەگمەن تاكە كلاسىك بە رىك و پىكى دەچىتە ناو يەكەك لەو رىكخستەنەوە، ھەرچەندە
 تەقريبەن ھەموويان بەشپەيەكى سەرەكى يەكەك لەوانە دەبن. پىدەچىت كە قەبارە فاكترى
 بنچىنەيى بىت لە ھەلۋاردنى رىكخستەنەكدا، بەلام تۆ ناتوانىت ھەمىشە گرىمانەي ئەو بەكەيت
 كە، بۆ نمونە، كۆرسىتىكى محازەرەي گەرە، كە پىكرارە لە ۲۰۰ خويىندكار يان زىاتەر،

مامۆستایهك دهگرتیهخۆ که له پشت مینهبره که وهستاوه و له تیکسته که ئامادهکراوه که ی دهخوینیتتهوه. یان ئه مه ی که کلاسیکی بچوکی ده دوانزه که سی هه مووی ده بیته مشتومر.

له سالانی کۆلیژمدا، مامۆستایهکی ئایینم هه بوو که، هه رچهنده وانه که ی یه کێک بوو له هه ره باوه کان له زانکۆدا و به زۆری له هه ر جه له سه یه کدا ۲۰۰ خویندکار یان زیاتری به کیش ده کرد، به ده گمه ن محازه ره ی ده وته وه. قهت نه مده زانی چاوه پێی چی بکه م کاتێک ده چوومه ناو پۆله وه. هه فته یه کیان زنجیره یه ک له پارچه ی وه رگیراوی باندیکێ جازی ناوچه یی بوو شانبه شانی چهنده ها یاریده ده ری خرێج که قسه یان له سه ر ئه زمونه کانی ده ره وه ی جهسته ده کرد. جه له سه یه کی تر به ته واوه تی له وه پێکده هات که مامۆستا له گه ل تا که خویندکارێک له سه ر بابته تیکێ سه ره کی مشتومری ده کرد... که هیچ په یوه ندی نه بوو به واجبی ئه وه هه فته یه (یان هیچ هه فته یه کی تر).

له کلاسیکی تری ته نیا و ته نیا ۲۰ خویندکاریدا که مامۆستا که کیمیا ی فیزیکی پێی ده وتین، له گه ل ده نگێ زهنگه که ده هاته ژووره وه، به بێ زانیی ئه وه ی که کێ هاتوه یان وتنی وشه یه ک، ده چووه لای ته خته ره شه که و ده ستی ده کرد به نووسینی پرسیار. ئه وه به بێ درکانه دی وشه یه ک له مسه ر بۆ ئه وسه ری ته خته گه ره که به رده وام ده بوو له ئیشه که ی، تا وه کو، ۲۰ بۆ ۲ خوله ک دواتر، ده رده په پییه لای راست. به هیواشی، ده گه پایه وه لای چه پ... و سه رله نوێ ده ستی ده کرده وه به نووسین. ئه وه هه رگیز پرسیا ری نه ده کرد. قه تیش داوای پرسیا ری نه ده کرد. له راستیدا، بیرم نایه له ماوه ی سی مانگی رێکدا هیچ شتیکی وتبێت!

مامۆستا کهت بناسه

پێویسته تۆ ئه و مامۆستایه ی که هه ته و ئه و شتانه ی که چه زی لێیه تی، رقی لێیه تی، ئه فزه لیه ته کانی، ستایله که ی و ئه وه ی که لیت چاوه پێی ده کات له وانکه وه رگیری، بناسیت و لێ تیبگه یت. به پێی شیکردنه وه ت له خووه کان، ئامانجه کان و مه یله کانی مامۆستا که ت، ده شی خۆ ئاماده کردن زۆر جیاواز بێت، جا رێکخستنی کلاسه که یان بابته که هه رچییه ک بێت.

شتیکی ساده ی وه کو پرسیا رکردن له ماوه ی وانه که دا له به رچاو بگره، که من هانتان ده دهم بیکه ن هه رکاتێک له خالێکی سه ره کی تێناگه ن. هه ندێ له مامۆستایان زۆر ئاسووده ن به

خستنه پړوی پرسپار له هر کاتیکې وانه که دا، نه وانیتر پټیان باشه پرسپاره کان هه لږگیرین بڼ
کوتایی وانه که، هیشتا ش هیر هه ن که به هیچ شیوه یه که له گه ل پرسپار کردن (یان هیچ جوړه
کارلیک و نالوگوپیکې له و جوړه) نین. بزانه چ کاتیک و چون هر کام له ماموستا کانت که یفیان
له وروژاندنی پرسپاره، پاشان به و پټیه پرسپاریان لی بکه.

گرنگ نییه که کلاسیک چنده ناماده یه بچته ناو مشتومړیکې سهر به سته وه، هندی له
ماموستا کان ترسیان له ده سندانې کونتروله و له خودی پلانی وانه دیاریکراوه که یان دوور
ده که ونه وه. له وانه یه نه و ماموستایانه به باشی هانی مشتومړ بده ن به لام هه میشه هه ول دده ن
ناراسته ی بکه نه ریچکه یه کی له پټشدا دیاریکراو (پلانی وانه که یان). ماموستا کانی تر له سهر
هه وزا ده ژین، حاله تیک که تیایدا قه ت ناتوانیت دلنیا بیت خه ریکه چی روویدات.

ده بی نریکبونه وه له وانه یه که به و جوړه ماموستایه ی یه که م بیته هوی به شداریکردنت له
مشتومړه کانی ناو پلدا نه وه نده ی بکری، به لام هوشداریت ده داتس که له ناو نه و سنوورانه دا
بمینیته وه که نه و بهروونی دایناون.

ناماده بون بڼ کلاسیک که له لایه ن جوړه که ی تری ماموستا ده وتریته وه، پټویستی به له
خویندنه وه ی تیکست زیاتر هه یه - جه ختکردنه وه یه کی ژور ده بی له سهر تیگه یشتنت له چه مکه
سهره کییه کان، لیکدانه وه، شیکردنه وه و توانات بڼ پیاده کردنی نه و وانه به سهر نه و
که یسانه ی که قه ت له تیکسته که تدا دهر نه بر دراون!

هندی له پلانه کانی وانه یان محازره کانی ماموستایان، له خراپترین حاله تدا،
چاوپیدا خشانده وه یه که بڼ نه وه ی که له ناو تیکسته که دایه و له باشتترین حاله تدا
چاوپیدا خشانده وه یه که له گه ل هندی مشتومړی نه و خاله قورسانه یان روو به رانه ی که پټی وایه
له وانه یه کیشه تان لادروست بکات. نه وانیتر تیکست یان واجبی تر وه کو خالی یه کلاسیکه ره وه
به کار دینن - له وانه یه محازره کانیان یان پلانی وانه کانیان چنده ها خالی بگریته وه که هیچ له
تیکسته که تدا نین. خو ناماده کردن بڼ نه و جوړه وانه یه ی دواپی پټویستی به شتیکی ژور زیاتر
له دهرخی کویرانه ی فاکنه کان و فیگه ره کان هه یه - ده بی تو ناماده بیت بڼ پیدانی نمونه،
روونکردنه وه ی چه مکه کان له کوننتیکست (سیاق) دا و هیر.

له وانه به زۆربهی مامۆستا و پروفیسۆره کانتان هه مان ئامانجیان هه بێ: پێت بلێن چۆن بیر بکه یته وه، فێری فاکته گرنگه کان و قاعیده ی شه و ماده دیاریکراوه بیت که ده یلێنه وه و له وانه شه چۆن به شتوای خۆت پیاده یان بکه یته.

له کلاسه کانی ماتماتیک یان زانستدا، توانات بۆ پیاده کردنی شه وه ی که فێری بوویت به سه ر پرسیاره دیاریکراوه کاندای زۆر گرنگه.

کلاسه کانی تر، وه کو ئینگلیزی، پتویستیان به شیکردنه وه و لێکدانه وه ی ئیشه جیا جیاکان هه یه، به لام له وانه به جه ختیش بخه نه سه ر لێکدانه وه ی "دروست".

هه ر بارودۆخێک که خۆتی تیدا ده بینیت وه - و له وانه به تو به کێک یان زیاتر له م "جۆر" انه ت هه بێت - پتویسته له سه رت که شه و شاره زایه تیانه بۆ هه ر به کێکیان بگوئجێت که ئیمه له م به شه دا باسیان ده که ین.

خۆت له گه ل ستایلی مامۆستا که تدا بگوئجێت

هه موو وانه بێژه کان (ده شی بلێم هه موو وانه بێژه کاریگه ره کان) پلانیکی جێبه جێکردن بۆ هه ر وانه یه ک ئاماده ده که ن. شه وان بریار ده ده ن کام خالانه ده خه نه پوو، چه ندێک کات به سه ر ده به ن به چاو خشانده وه به واجبه کان و وانه کانی پێشودا، ئاماژه به کام تیکستانه ده که ن، چ به سه ر هاتێک به کار دێنن بۆ دابینکردنی پشویه کی کۆمیدی یان بایه خدانێکی مرقویی و چه ندێک کات ده ره خسێنن بۆ پرسیاره کان.

بونیا دنانی ستراتیزیه کی تێبینی نووسینه وه له ده وری هه ر "پلانیکی جێبه جێکردن" ی مامۆستایه ک بۆ محازه ره کان، کلێلکی تری سه رکه وتنی شه کادیمییه. بۆچی هه ندی له خوێندکاران ته نیا واده ره که وێ که ده زانن چ گرنگه و چ گرنگ نییه؟ چۆن شه وان کتومت شه و زانیارییه ده دۆزنه وه که "شایسته ی تاقیکردنه وه" یه له کاتێکدا که ته نانته نیگایه کی شه و ماده یه نا که ن که وه ها نییه؟

شه وه ی که شه م خوێندکارانه به شتویه کی سه روستی ده یزانن شه وه یه که شه و برکانه ی له ماوه ی هه ر وانه یه کدا قسه یان له سه ر کراوه ده شی بۆ چه ند پۆلێک گروپه بندی بکریته:

- شه و زانیارییه ی که له تیکسته کانی وانه کاندای خوێندنه وه ی واجبی تر دا ته ها توه.

- پێشاندان یان نمونه هێنانه وه بۆ زیاتر روونکردنه وه ی چه مکێک، پرسییه ک یان بابه تێک.

- زانبارى باكراوند (پيشينه) بۇ دانانى ماددى كۆرس لەناو كۆنتىكىستا.
لەكانىكا كە تۇ گوى لە مامۇستاكت دەگريت، ھەول بىدە بزانىت قسەكانى دەچنە ناو كام
پۆلېنبەندىيەو. ئەمە يارمەتيت دەدات تا ئەو دەستىشان بىكەيت كە تېيىنبەكانت دەبى
چەندىك چوپېر بن لەو بەشەى محازەرەكەدا.

چۆن بۇ ھەروانەيك خۆت ئامادە بىكەيت
بە شىۋەيەكى گىشتى، بزانە چۆن دەبى پىلان دابنىت بۇ خۇئامادەكردن بۇ ھەروانەيك
پېش ئەوئەى لە دەرگاكوە بېيتە ژوورەو و لە سەر رىخلەكت دانىشيت.

ھەموو واجبەكان تەواو بىكە
بە چاوپۇشى لە ستايلى دىيارىكراوى مامۇستايەك يان ئەو رىكخستەنى ناو پۆل كە
بەكارىدېنىت، تەقريبەن ھەر كۆرسىك كە داخلى دەبىت، تىكىستىكى رەسمى (يان دووان يان
سىيان) ى ھەيە كە بۇى دىيارىكراو. ھەرچەندە شىۋازى تىكىستەكە بۇ روونكردنەو يان
روومالگردنى بابەتەك بەشىۋەيەكى بەرچاو جىاوازە لە شىۋازى مامۇستاكت بەرانبەر ھەمان
ماددە، تىكىستى تۇ ھىشتا بىنچىنەى كۆرسەكەيە و پىكھاتەيەكى سەرەككەيە لە سەىكردىندا.
پېويستە تۇ بىخوئىتەو، ھەرۋەھا ھەر كىتېبىكى تىرى دەستىشانكراو بىخوئىتەو پېش
ئەوئەى بېيتە ناو پۆلەو.

دەشى تۇ ھەندى جار ھەست بىكەيت كە دەتوانىت بەبى خوئىندەوئەى لەپېشداى ئەو
كىتېبانەى دەستىشانكراون، تېپەپىت، بەتايىت لە جۆرە محازەرەيك كە تىايدا دەزانىت ھەلى
لېپرسىنەو لاوازە يان نىيە. بەلام بەلام بە دلنبايەو ترسان لەوئەى پرسىارت لەبارەى
ماددەكەو لېبىكرىت تاكە ھۆكار نىيە كە مەن پىداگرى دەكەم لە خوئىندەوئەى ماددەى
پېسپىردراو. تۇ گومرا دەبىت گەر مامۇستا بېيار بدات- بۇ يەكەمىن جار!- كە ئەواى ماوەكە
بە پرسىاركردن لە خوئىندكاران بەسەر ببات. مەن ئەمەم بەسەر ھاتوۋە. ئەمەش ئەزموونىكى
خۆش نىيە بۇ كەسەك كە خۆى ئامادە نەكردىت.

تۇ بەھەمان شىۋە بەلاتەو قورستەر دەبى كە تېيىنى روون و دەقىق بىنوسىتەو لە ناو
پۆلدا كاتىك نازانىت چى لە تىكىستەكەدا ھەيە- ھالەتەك كە تىايدا تۇ بەشىۋەيەكى عشوائى

تیبینی له سەر ئو ماددهیه ده نووسیتوه که ده تتوانی شهوی پیشتر هێتی به ژێر دێره کانیدا
بیتیت له کتیبه کانندا. تو به هه مان شیوه به لاتوه قورس ده بیت که گرنگی ریزهیی قسه کانی
مامۆستا هه لسه نکتیت.

ئه گهر تو به ره و گروپیکی مشتومر پێ ده کهیت، چۆن ده توانیت به شداری بکهیت به بێ
ئوهی خویندنه وه کهت بکهیت به بنچینهیهک؟ پێم وایه کاره ساتبارترین ههست له جیهاندا
دانیشتنه له پۆلدا و بزانیته، زوو یان درهنگ، پرسایرت لیده کریت و تو مادده که نازانیت.

بیرت بیت: ته واوکردنی واجبی خویندنه وهت نه ته نیا خویندنه وهی تیکستی سه ره کی به لکو
هه ر کتیبیک یان باب ته یکی تر ده گریتوه که ده ستنیشانکراوه، سه رباری ئو مه لزه مه و
په پانهش که له وانهیه پیشتر دابهش کرابن. ئه مه به هه مان شیوه واته ته واوکردنی هه ر واجبیکی
ده ره وهی خویندنه وه - راده ستکردنی راپۆرتی تاقیگه، ئاماده کردنی لیستیک ناو نیشان، یان
ئاماده بوون بۆ پیشکه شکردنی راپۆرتی زاره کپیه کهت.

گومانی تیا نییه، له کاتی کهدا که نه نجامدانی واجبی ماله وهت گرنگ، "دانه وهی" هه نگاوێکی
جه وه ریی دووه مه! که چه کم، لینه سه ی، ره تی کرده وه هیچ سیسته میکی دامه زراوه یی یان
بونیادی بۆ ماوه یه کی کورت به کاریتیت. سه ره نجام، سه رباری کۆمه لیک مه واعیدی له ده ستچوو
و واجبی له بیرچووه وه، زۆر جار له بیر ده چوو ئو واجبه ی له گه ل خۆی بیات که نه نجامی
دابوو، یان ده یبرد بۆ قوتابخانه و له بیر ده چوو راده سستی بکات.

یه کێک له و گۆرپانکاریانه ی که من له رۆتینه کهیدا نه نجامدا، جیهانیک له جیاوازی دروست
کردوه: ئو ئیستا فۆلده رێکی کاغه زیی سووری هه یه، لێی نووسراوه "واجبی ماله وه"، که
هه ر واجبیکی ته واوکرایی ماله وهی ده سته جێ ده خاته ناو. کاتی که ده گاته پۆل، ده سته جێ
فۆلده ره که ی ده رده هێنیت بۆ ئه وهی بزانیته ناخو شتیک هه یه پیشکه ش یان راده سستی بکات.
(ئو به هه مان شیوه وازی له سیسته مه "نا بونیادییه که" ی هێناوه، به لام ئه مه چیرۆکیکی تره).

چاو به تیبینییه کانندا بخشینه ره وه

له وانه یه مامۆستا کهت له و خاله وه که دواین جار جێی هێشت ده ست بکات به محازه ره یان
مشتومر. له وانه شه تو بیرت نه یه ته وه ئو خاله له کوی بوو تا ئو کاته ی سه یرێکی
تیبینییه کانت نه که یته وه.

با پرسپاره کانت به رده ست بی

ئمه هه لی تویه بۆ زانینی وه لامه کان بۆ ئه و پرسپارانه ی هیشتا واقیان و پماندوویت. پێش
وانه که چاو به پرسپاره کانتدا بخشینه ره وه. به م شیوه یه، تۆ ده توانیت هیل به سه ره وانه دا
بیتیت مامۆستا که په یتا په یتا وه لامیان ده داته وه و ته نیا پێویستت به وه یه پرسپاری ئه وانه
بکه ییت که وه لام نه دراونه ته وه.

تێروانینی خۆت ئاماده بکه

له گرنگی ئه و بۆچونه که م مه که ره وه که تۆ له رووی ئه قلییه وه بۆ هه ره وانه یه که هه ته.
ده سته که وتنی زۆرترین شت له قوتابخانه به شیوه یه کی گشتی و هه ره وانه یه که به شیوه یه کی
دیاریکراو تا راده یه کی زۆر به نده به وه ی که تۆ چه نده ئاماده ییت به راستی به شداری بکه ییت له
پێۆسه که دا. ئه مه به س نییه، ته نانه ت ئه گه رچی به پێچه وانه وه باش خۆت ئاماده کردبیت، که
له دواوه دانیشیت و زانیاری هه لمزیت. فێربوون پێویستی به به شداری چالاکی تۆ هه یه له هه ره
هه نگاوێکی رێگا که دا.

له پۆلدا چی بکه ییت؟

ئه فزه لیه ته کانی خۆت و ئه مه ی که له چ بارودۆخێکدا باشترین ئه دانت هه یه له بیر بیت -
ئاماژه بکه به یه که م دوو به ش و چاو به لیسته کانی شاره زایه تییه کانتدا بخشینه ره وه. تۆ
پێویستت به وه ده بیت که ته رکیزی هه ره زۆرت به خه یته سه ره ئه و کۆرسانه ی که تیا پاندا تۆ
ئه دانت لاوازه.

له نزیک پێشه وه دانیشه

به دانیشتن ئه وه نده ی بکری له نزیک وانه بیژ، هۆش په رته که ره کان که م بکه ره وه.
چه نده ی دوور له مامۆستا دانیشیت، ئه وه نده ش گوێگرتن قورس ده بیت. دانیشتن له لای
دواوه ی هۆله که به و مانایه یه که سه ریکی زۆر له به رده مت هه لبه ز و دابه ز ده که ن و ژماره یه کی
زیاتری خۆبێندکاران سه رنچ ده دهنه ده ره وه - هانت ده دهن هه مان شت بکه ییت.

دانیشتن له پېشه وه ژماره يه ك سودی هیه . دیدیكى پېشینى نواز له باره ی خۆته وه
له لای ماموستا دروست دهكەيت- له وانه یه تۆ به راستى تاكه خویندكارىك بیت له ریزی
پېشه وه داده نیشیت. نه و دهستبه جی ده زانی كه تۆ بۆ گوځگرتن و فیر بوون هاتوویته پۆل،
نه ك ته نیا بۆنه وه ی بۆشاییه ك بگریت.

تۆ ده توانیت دهنگى ماموستا ببیسیت و ماموستا ده توانی تۆ ببیسیت كاتېك تۆ پرسیار
دهكەيت و وه لامى پرسیار ده دهیته وه .

دواچار، توانینی ببینی ماموستا به روونی، یارمه تیت ده دات تا دلنیا بیت له وه ی چاوه كانت
به ده ورى ژووره كه و به ره و په نجره كان ناخولېنه وه كه میشكیشته له گەل خویان ده به ن.
كه واته، نه گەر تۆ ئیختیاری نه وەت هه بوو رېحه كه ت له پۆلدا هه لېگریت، رېك له پېشه وه
دانیشه .

خۆت به دوور بگره له په رتكردنې هۆشى هاوپۆله كانت

هیل كیش، مشاغیب ، چه چپكه ر. ته نانه ت بۆن پڑین. ده شى هاوپۆله كانت دۆستى بى وینه،
هاوپى سه رگه رمكه رى نانى نیوه پۆ و گيانله به رى بى هاوتای ئاههنگى كۆتای هه فته بن، به لام
سه بریبه كه یان، نامۆیبه كه یان، خووه كانى خۆ خاوین راگرتنیان ده شى هۆش په رتكه ر بیت
كاتېك تۆ له پۆلدا له ته نیشتیانه وه داده نیشیت.

تره قاندنى جومگه كان، قخخم قخخخم پېكه نین، چه چپ كردن و پارچه كاغه ز به دزییه وه
راده ستركردن، ته نیا هه ندی له و كرداره شه یتانیانه ن كه ده شى له ناوه پاسى گوتارى
ماتماتىكى پروفیسور له سه ر ژماره ی ناديارى هاوكیشيه ك، هۆشت په رت بكات. خۆتیان لى
دوور بگره .

گوځى بۆ ئاماژه زاره كییه كان هه لځه

ناسینه وه ی ماده ی شایسته به و مانایه یه كه رېگایه كت دۆزیوه ته وه بۆ جیاكردنه وه ی
گه ن- كه نه وه یه ده بى بینووسیت- له توڅال- كه نه وه یه ده بى فه رامۆشى بكەيت. تۆ چۆن
نه مه دهكەيت؟ به گوځگرتن بۆ ئاماژه زاره كییه كان و ته ماشاكردنى نازاره كییه كان.

تۆرتك له مامۇستايان ھەمىشە لە شىۋازى پېشكە شىكرىنى ئالغاندا ئامازە بە ماددەى گىرگى دەكەن - ھەلۋە سىستە كىردىن (چاۋە پوانبىۋى بە رىزىۋىنە ۋەى ھەموو دەستەكان)، دووبارە كىردىنە ۋەى ھەمان خال (لەۋانە يە تەنانت ھەمان ئەۋەشيان كە لە كىتەبى مەنەجەكە تەدا دووبارە بىۋەتەۋە)، خاۋبىۋىنە ۋەى محازەرە خىراكەيان، قىسە كىردىن بە دەنگىكى بە رىزىر (يان نەرمىر)، يان تەنانت تەنیا وتى "بە رەئى من ئەمەيان گىرگە".

ھەروەھا چەندەھا ژمارە و دەستەۋازە ھەن كە دەبى ئامازە بىن بە گىرگىسى ماددە (و لە ھەمان كاتدا، ئەو ئامازانەت پى بەن كە تۆ پىۋىستىن بۆ رىكخىستىن لۆزىكىيانەى تىيىنىيەكانت): "پېش ھەموو شىك"، "لە ھەموو گىرگىر"، "بۆيە"، "سەرەنجام"، "بە كورتى"، "لەلايەكى ترەۋە"، "بە پېچەۋانەۋە"، "ئەو (ژمارە) ھۆكارانەى خوارەۋە (ھۆكار، ئەنجام، بىرپار، فاكىت و ھىتر)".

ئەو جۆرە وشە و دەستەۋازانە ئەو ئامازانە دەگىرەخۇ بۆتەۋەى تەنیا ئەو ماددەيە نەنۇسىت كە دواتر دىت، بەلكى بە ھەمان شىۋە بېشىخەيتە ناۋ كۆنتىكىستەۋە - لىستىك دروست بىكەيت ("يەكەم"، "ئەم ھۆكارانەى خوارەۋە")، پەيۋەندىيەكى ھۆكار و دەرەنجام دروست بىكەيت ("بۆيە"، "سەرەنجام")، بۆ بونىدانانى دژەكان يان جىگرەۋەكان ("لەلايەكى ترەۋە"، "بە پېچەۋانەۋە")، بۆ دەلەلەت كىردىن لە ئەنجامگىرىيەك ("بە كورتى"، "بۆيە")، يان خىستەنە پىۋى روون كىردىنە ۋە يان پىتاسەيەك.

ئاگادارى ئامازە نازارەكىيەكان بە

تويۇنىنەۋەكان دەريانخىستىۋە كە تەنیا بە شىك لە اتىصال بە وشەكان دەگەيەنرى. بىرلىكى تۆرى ئەو پەيامەى كە ئىمە ۋە رىدەگىر كاتىك كە سىك قىسەمان لەگەل دەكات لە زمانى جەستە، گوزارشتى روخسارى و تۆنى دەنگەۋە دىت.

تۆرىيە ۋانە بىژەكان لەسەر پەيۋەندىدارىتىيى جىياجىاي ماددەى ۋانەكە پەت پەتەن دەكەن. ھەندى لەمانە گىرگى دەبىن بەلام لانى كەم لەماۋەى يەكەم ۋانەكانتە لەگەل ئەو مامۇستا دىارىكراۋەدا، نازانى كاميان.

دەشى زمانى جەستە ئامازەى تۆ بىت. ئەگەر مامۇستاكە دەستى كىرد بە روانىنە دەرەۋە يان چاۋەكانى لە بىتاقەتەيدا كەوتىن، ئەو ئامازەيەكى روون دەنرى: "ئەمە لە ھىچ تاقىكىردىنە ۋەيەكدا نايەتەۋە".

له لايه كې تره وه، نه گړ روويكړده ته خته كه بق نووسيني شتيك، په يوه ندي بېنايي له گڼ ژماره يه ك له خويندكاراندا دروست بكتات و/يان به شيوه يه كي دراماتيكي جولـه بكتات، ثمازه يه كي روون ناراسته ده كات له باره ي گړنگي نه و خاله ي كه ده يخاته پروو.

ماموستاكان حه ز ده كن بېين خويندكار تيبيني ده نووسېته وه. نه مه پيشاني ده دات كه تو بابه خ نه ده يت به بابه ته كه و نه مه ي كه تو بايي پتويست بير ده كه يته وه له وه ي كه ده وترى بينووسېته وه. (و نه گړ جارېك له جارن له به رده مي ژورو كه دا وه ستا بيت، ده توانيت زور جار بزانيت كه كي تيبيني ده نووسېته وه و كي خه ريكي ميتسج نووسينه بق هاورپيه كي).

پرسيار بکه

نا، ده ستت به رز مه كه وه بق پرسيار كردن يان وه لامدانه وه ي پرسيارك له هر ۹۰ چركه يه كدا. گويگرنكي چالاك بوون به و مانايه يه كه پرسيار له خوت بكه يت ناخو له هر شتيك تېده گه يت كه قسه ي له سه ر كراوه. نه گړ وه لامه كه (نا)يه، له كاتيكي گونجاودا پرسيار له ماموستا بکه يان نه و پرسيارانه بنووسه رده وه كه پتويست بوو وه لاميان بده يت وه بق نه وه ي به ته واوي له بابه ته كه تيېگه يت.

ته حه داي خوت بکه بق نه وه ي نه جامگري بكه يت له و شتانه ي كه ماموستا ده يانلېت. ته نيا دامه نيښه ده سته كانت له تيبيني نووسېندا قفل بكه يت. با ميتشكېشت شتيك بكتات. بير له ماده كه بگړه وه - چ په يوه ندي يه كي هه يه به وه ي كه بووه به واجب بقوت بق خويندنه وه و فاكتي تر كه تو خراونه ته پروت.

بزانه چوڼ بژارده يي بيت

من دلنيام كه نه وه تان به دي كردوه كه له پوله كانتاندا هه ندي كه س به به رده وامي خه ريكي نووسيني تيبينين. نه وانيت به دوو ديړ له لاپه ربه كدا كوتايي پيدينن. زوربه شمان له نيوان نه و دووانه داين.

نه و كه سه ي كه قهت له نووسينه وه ي تيبيني ناوه ستى، يان خه ريكي نامه نووسينه بق هاورپيه كي له شوپنكي تريان نه سلن نازاني چ گړنگه و چ گړنگ نيه.

نووسينه وه ي تيبيني ده قيق و روون، پيش هه موو شتيك پراوه ي جياكاريه - گه شه پيداني توانات بق جياكردنه وه جه وه ري له ناپتويست، ناسينه وه و له ياده وه ريده هيتشه وه ي چه مه

سهره کیه کان، فاکته سهره کیه کان و ئاییدیا سهره کیه کان و فراموشکردنی نه وه یتر. له بهرانبه ردا، نه مه پتووستی به توانای گوینگرته له وهی که ماموستاکه ت ده یلنیت و کوپیکردنی ته نیا نه وه یه که پتووسته بۆ تیگه یشتن له چه مکه که. به لای هه ندی که سه وه، ده شی نه مه به و مانای تاکه رسته یه که بیت. به لای نه وانیتره وه، نمونه یه کی چروپر کلیله که یه.

ته نیا بیرت بیت: کوالیتی تیبینیه کانت به زۆری په یوه ندیه کی که میان هه یه به درژیه وه - سۆ دیری سهره کی که کرۆکی چه مکه کانی ته وای محازه ره که ده رده خه ن یه کجار زۆر به نرختره له و په ره گرافانه ی که داتای که متر گرنگیان تیدایه.

که واته بۆچی هه ندی له خه لکی به رده وامن له هه ولی نووسینه وهی تیبینیه کان وشه به وشه به و قه ناعه ته ی که چه نده ی زۆر لاپه ره کانیا ن پر که نه وه به نووسینی په رپووت، نه وه نده ش خویندکاری باشت ده بن؟ له وانه یه نه مه نیشانه یه کی هه ست کردن به نا ئارامی بیت - له وانه یه مادده که یان نه خویند بیت وه یان ئاماره کیان لاییت له مه ر نه وه ی قسه له سه ر چی ده کریت به لام لانی که م ته وای تیبینیه کانیا ن لا ده بیت!

ته نانه ت نه گه رچی بۆت ده ره که وت دوا به دوا ی محازه ره یه که ده سه وستانانه بهر ده که یته وه، نه وه نده ناد لنیاییت له وه ی که نه و چی وتوه که ناتوانیت ده ست بکه ییت به جیا کردنه وه مادده ی گرنگ له درژدادیری ناپتووست، هه رچۆنیک بیت نه و ته کنیکانه به کاریینه که له م به شه دا قسه یان له سه ر کراوه بۆ ریکخستن و چرکردنه وهی تیبینیه کانت.

نه گه ر تۆ به راستی پیت وایه نه وه نده گو مپا بوویت که ته نیا خه ریکی به فیرۆدانی کاته که تی، دانانی دانیشتنیکی چاوپیدا خشانده وه له خسته که تدا له بهرچا و بگره (بۆ خویندنه وه یان جاریکی تر خویندنه وه ی تیکسته په یوه ندیده ره کان) و نه گه ر محازه ره که یان کلاسه که دووباره بیت وه، تیایدا ئاماده به ره وه. به لای وایه، کتومت به فیرۆدانی کاته گرانبه ها که ته، به لام وه ها نییه نه گه ر تاکه رینگ بیت بۆ فیربوون و تیگه یشتنی مادده ی گرنگ.

تیبینی بنووسه ره وه له سه ر نه و شتانه ی که نایان زانیت

تۆ پایته ختی ولاتی نه لمانیا ده ناسیت. هاوکیشه ی کیمیایی بۆ خوئی ده زانیت. تۆ ده زانیت وه زیری ده ره وه ی ئیستای نه مریکا کییه. که واته بۆچی کات به فیرۆ بده ییت و بۆشایی سه ر کاغه ز بگریت به نووسینیا ن؟

نووو مامۆستاگه شه و ماددهیه پیشکەش دهکات که هه نوکه دهیزانیت بۆ زه مینه خوشکردن بۆ باسی قوولتر بۆ ناساندنی ماددهی قورستر. نه و نده په یوه ست مه به به وهی به شیوهیهکی ئۆتۆماتیکی نه و به روار، وشه، زاراه، هاوکیشانه بنووسیتوه و تیبینیان له سه ر بنووسیت که هه نوکه زانیاریت له سه ریان هه یه. له م باره دا تۆ ته نیا کاتت به فیڕۆ ده ده یته - هه م له ناو پۆل و هه م دواتر، کاتیک چاو به تیبینییه له راده به ده ر درۆزه کانداه خشیئیتوه. هه ربۆیه هه ندی له شاره زایان پیشنیاری نه وه ده که ن که تیبینییه کان یان سه ره باسه نووسراوه کانی بابتهی کتیبه که ت به ئینیت بۆ پۆل و تیبینییه کانی ناو پۆلیان ئیزافه بکه یته سه ر. پیم وایه نه م ریگایه کی کاریگه ره بۆ ریکخستنی هه موو تیبینییه کان بۆ نه وانه یه به ئاسانی.

بیرت بیت، نووسینه وه یه کی کاریگه ری تیبینییه کان پتویستی به پینچ کرداری جیاجیا هه یه له لایه ن تۆوه:

۱. گوئگرتن به شیوه یه کی چالاک.

۲. گولبژێرکردنی زانیاریی په یوه نیدار.

۳. چپکردنه وه یان.

۴. لیکدانه وه یان (دواتر).

گه شه بده به شاره زایه تییه کانی کورتبیرت

ئه مه ش پینچ ریگا بۆ ریکخستنی نووسینه وه ی تیبینییه کانت:

۱. ده نگه بزۆین مه نووسه ره وه. هه ره کهر چۆن له تابلۆیه کی به ریللوی میتزۆیه کی ناو شاری نییویژرکدا هاتبوو، "گر بقی ئم بختو، دتتیت ئشکی بشت دست بکت". (گه ر بتوانیت ئه مه بخوینیتوه، ده توانیت ئیشیکی باشت ده ست بکه ویت). و ئیمه ش ده توانین ئه مه ی بۆ زیاده بکه ین، "ت دتنی خندک رک بشت ربت".

۲. سه ره تاکانی وشه کان به کاریتته ("KRG" بۆ حکومه تی هه ریمی کوردستان، "نو" بۆ نوینهر) و کورتکراوه ی تری ئاسان بۆ بیرهاتنه وه.

۳. چیتر نوقته له دوا ی هه موو کورتکراوه کانه وه دامه نۆ (هه ر زیاد ئه که ن!)

۴. سیمبۆلی ستاندارد له شوێنی وشەکان دابنێ. له وانهیه ئه و لیسته ی خواره وه یارمه تیده ر بێ، که به شیکی بچوکن له ماتماتیک یان کۆرسه کانی لۆژیک:

به نزیکه یی \simeq

له گه ل یان هه روه ها +

له هه مووی گرنه گتر *

که مته له <

زۆتر له >

که واته ∴

۵. به گوێره ی پتۆیستیه کان ئاسوده ییت سیمبۆل و کورتکراوه کانی خۆت به کاربه نه .
سێ سیمبۆلی دیاریکراوه ن که من پێم وایه تۆ پتۆیست به دروستکردنیان ده بی- زوو زوو پتۆیست به به کاره یێنانیان ده بی:

(چ) ئه مه سیمبۆلی منه بۆ "چی؟" هه روه کو له "ئه وه یه عنی چی؟"، "چی و ت؟"، یان "چی رویدا؟ به ته وای بی ئاگام!" ئه مه ئاماژه یه به شتێک که دیار نییه - بۆشایی له نیوان تیبینییه کانتدا به چی بێله و پاش وانه که ئه و به شه ی که نادیاره پڕ بکه ره وه .

(م) ئه مه سیمبۆلی منه بۆ "بۆچوونی من". من ده مه وێ له ماوه ی محازه ره یه کدا بۆچوونه کانی خۆم له هی مامۆستا جیا بکه مه وه - نه گه ر بیروبۆچوونێکی زۆری خۆت ئیزافه بکه (به بی ئاماژه دان به وه ی که ئه مانه هی تۆن) ئه و تیبینییه کانت به های جددی له ده ست ده دن!

(ت) بۆ "تاقىكرندنه وه!" هرهوهكو له "گره وه كه كه ئه م خاله له تاقىكرندنه وه دىته وه بۆيه بىرت بى چاوى پىداخشىنييه وه !!!"

سهرهست به له وهى كه ره مزى خۆت بۆ نمونه گرنگه كان به كارىنيت، به دلىاييه وه پىويست ناكات ته وانهى من به كار بىنيت.

چۆن هه موو شتىك به رىك و پىكى ده هلىته وه؟ له يه كه م لاپه رهى ده فته رى يادداشتى هه ر وانه يه كدا لىستىك دروست بكه بۆ نه و كورتكراوه و سىمبولانهى تۆ نيازته له ته وارى وه رزى خوڻندنه كه تدا به كارىان بىنيت.

ته نيا وريابه - له ئاره زوومه ندىتدا بۆ په يره وكردى سىسته مى كورتبى، ته وه نده كورت مه كه ره وه كه هه ركه نوسىتن، تىبىنييه كانت شىاوى لىتىگه يشتن نه بن به لاته وه!

ده شى تۆ كه متر كورت بكه يته وه و كه مىك زياتر بنوسىت. هه ر سىسته مىك كه تۆ به كارى ده هلىنيت، ته نيا دلىا به ره وه له وهى كه خزمهت به مه به سىتىكى راست ده كات: پىدانى كات به تۆ بۆنه وهى به راستى گوى له مامۆستاكانت بگريت، نه ك ئه مهى كه به هه لچووييه وه به پرتاو ته وه بنوسىته وه كه ده يلۆن.

سىسته مى كۆنۆل

سىسته مىكى تىبىنى نووسىنه وهى ناسراو هه به كه زۆرىك له خوڻىدكارانى كۆلۆز پىيان ده ورتىت. ته گه ر بۆت گونجاوه به كارى بىته.

له لای چه پى ده فته ره كه ت ده ست بكه به كىشانى هىلىكى ستوونى كه دوو تا سى ئىنچ درىژ بىت. له لای راستى ئه م هىله وه تىبىنى بنوسه ره وه.

له مه وداى محازه ره كه دا: هه ر وه كو پىشوو تىبىنى بنوسه ره وه - له شىوهى په ره گراف، سه ره قه له م، يان به كار هىنانى شىوازى كورتبى خۆت.

پاش محازه ره كه: جارىكى تر تىبىنييه كانت بخۆنه ره وه و بچوكيان بكه ره وه بۆ نه و وشه سه ره كىيانهى كه يارمه تىت ده دن خاله گرنگه كانى محازه ره كه ت بىر بىته وه. ته وه ده سه وازه و وشه سه ره كىيانه له ستوونى لای چه پ بنوسه ره وه. له كاتىكدا كه زياتر و زياتر له مه دا باش ته بىت، بۆت ده رده كه وىت كه چاوپىداخشاندنه وه بۆ تاقىكرندنه وه ته نيا پىويستى به سه عىكرندنه له ستوونى لای چه پ - كورت و پوخت - نه ك لای راست.

رینگای خۆت به ره و نمره باشه کان دارپژوه

یه کیشی ته وای ئه م سیسته می تیبینی نووسینه وه یه که من قسم له سه ر کردوه
ئه وه یه که زۆریک له خه لکی به لایانه وه سه خته وشه کان بیر خویان بیننه وه به به راورد به
وینه کان، به تاییه ت ئه وانه ی که، له به شی دووه مدا له خشته ی "زینگه ی سه عیکردنی نمونه یی
من"، بانگه شه ی ئه وه ده که ن که له رینگه ی بیناییه وه به باشرین شیوه زانیاریان وه رگرتوه
نه که به زاره کی.

نه خشه کردن رینگه کی تری نووسینه وه ی تیبینییه که زیاتر به لای ستایلی بیناییده -
که وانه کردن و هیلگیش یان دایاگرام کردنی تیبینییه کانت نه که ئه وه ی که بیان نووسیه وه .
با پیت بلیم چۆن یه که م چهند لاپه ره ی ئه م به شه وه که نمونه نه خشه ده که یه ت. به
لاپه ره کی سه ی ده ست پتیکه، که له ناوه پاست یان سه نته ردا چوارگۆشه کرا بیت، ناویشانه
سه ره کییه که بنووسه .

پاش به یاردان له سه ره که م ناویشانی سه ره کی و دانانی له سه ره نه خشه که ت، ورده کارییه که
زیاد بکه :

محازه ره کان (ئاراسته ی گرنگیدان: گوینگرتن، نووسینه وه ی تیبینی)
مشتومپه کان (ئاراسته ی گرنگیدان: پرسیارکردن/وه لامدانه وه، شیکردنه وه، مشتومپ)
ئاوینه (ئاراسته ی گرنگیدان: وه کو ئه وه ی سه ره وه)
کارده ستی (ئاراسته ی گرنگیدان: گه شه پیدان/پیاوه کردنی شاره زایه تییه په یوه ندیداره کان)
دووه م ناویشانی سه ره کی ("مامۆستاکه ت بناسه") و ئه وه ی دواتر، له وه یل یان بازنه یه دا
دیت که هه لته بژاردوه له وه ئاراسته یه شدا که هه لته بژاردوه . من له لاپه ره کانی دواپیدا
نه خشه یه که ته واکردوه که چوار ناویشانی سه ره کی ده گرته خو.

به شدارییه کی چالاک: شیوازی نمره ی "A"

له زۆریک له وانانه دا که له شیوه ی محازه ره دا نین، بۆت ده رده که وێ که مشتومپ، به زۆریش
له شیوه ی پرسیار و وه لام، به شیوه یه کی چالاک هان ده دریت. ئه م دایه لۆگه بۆ تۆکمه کردنی

زانينت و ئىستيعابته بۆ ماددە يەككى ديارىكراو و بۆ ناسىنە وەى ئەو بوارانە يەككى تىاياندا پىتويستت بە ئىشكرىدە.

ھەر رىكخستنىك كە تۆ خۆتى تىا دەپىنە وە، لە ھەر مشتومپىكدا بەشدارى بە وپەپى تواناتە وە بگە. زۆرىەى مامۇستايان بەشدارى پۆل بە لايەننىكى سەرەكى نمرەكانى وەرزى خويندنت ھەژمار دەكەن. گرنگ نىيە لە چەند بابەت و تاقىكرىدە وەدا نمرەى "A" دىنيت، ئەگەر لە ناو پۆلدا قەت دەمت نەكەيتە وە، نابى سەرت بسوپمىت لە وەى كە كەمتر لە "A" بىنيت.

ئەگەر تۆ گرفتت ھەبىت لە رۆيشتن لە گەل مشتومپىك يان ھىلنىكى ديارىكراوى بىركردنە وە، داواى دووبارە كرىدە وە يان روونكرىدە وە بگە. بە گوڤرەى ئەفزەلىيەتەكانى مامۇستا و رىكخستنى وانەكە، ئەو پرسىيارانە بگە كە پىتت واپە پىتويستت بە وەلامەكانىانە.

ورىا بە بەشپە يەككى بەرىئانە خۆت لە پراوە كرىدى شارەزايەتپە نايابەكانى ئىستى تىپىنى نووسىنەودەت پەرت مەكە لە رىگەى دەستكرىد بە شىكرىدە وەى شتىك كە لىتى تىناگەيت يان، خراپتر، دروستكرىدى بەلگانە ئەقلىيەكان لە بەرئە وەى تۆ ناكۆكىت لە گەل شتىك كە مامۇستا كەت يان ھاپۆلەكەت و تووئەتى. تەرخانكرىدى كات بۆ ئەقلىيانە لە قالدبانى

پرسیاریکی چوپر به هه مان شتیه هۆش په رتکه ره. هه رسی هۆکاره که هه مان گرفت دروست ده کهن: تو ئاگات لیره نییه!

دوچار، به وریاییه وه گوی له وشه کانی هاو پوله کانت بگره - زۆرجار قسه کانیان، سه رنجه کانیان و بۆچوونه کانیان وه کو ئه وانه ی ماموستا یارمه تیده و به رچا ورونگه ده بیت. ئه ی ئه گه ر تو شه رمن بیت یان هه رکاتیک پرسیا رت لیکرا گیت و ویت ببيت؟ پرسیا رتیک بکه له بری ئه وه که له مشتومره که دا به شداری بکه یته - ئه مه ئاسانه و پی به پیتی کات، له وانه یه یارمه تیت بدات به سه له که که بشکینیت و باز به دیته ناو مشتومره که. ئه گه ر تو به راستی ناتوانیت ده مت بکه یته وه به یی ئه وه ی تات لی بیت، هه ول به ده له کۆرسیکی وتاردان له به رده م خه لکدا به شداری بکه یته.

له هه مووشی گرنگتر، خۆت ئاماده بکه و پرۆقه بکه. ترسی وه ستان له به رده م پۆلدا یان ته نانه ت له ناتوای ریحله که، بۆ زۆریک له ئیوه، به راستی نیشانه یه کی نه بوونی بره وابه خۆبوونه.

نه بوونی بره وابه خۆبوونیش له نه بوونی به شداری کردنه وه سه رچاوه ده گریته. چه نده ی خۆت ئاماده کرد بیت - ئه گه ر ماده ده که له پیشه وه را و له دواوه را بزانیته - ئه وه نده ئه گه ری زیاتره بتوانیت، ته نانه ت بشته وی، ده ست به رز بکه یته وه و "توانای خۆت به سه لمینیت". له وانه یه پرۆقه کردن له گه ل هاو پیان، دایک و باوک، یان که س و کاریش یارمه تیده ر بیت.

ئه گه ر تو کیشه که ت هه یه له گه ل لیدوانه زا ره کییه کاند، به جیا له به شی حه و ته مدا باس کراو. پیم وایه بۆت ده رده که ویت که ئه وه سه ره دا وانه ی له ویدا خستومنه ته پوو ترسیکی زۆری ئه و لیدوان و قسه کردنه لایبه ن که پیده چی بیگره خۆ.

پاش وانه چی بکه یته

پاش وانه که هه رچی زوه به تیبینییه کانتدا بچۆره وه، "بۆشاییه کان" پر بکه ره وه، ئه و پرسیا رانه نیشانه بکه که پتویسته تا ووتویان بکه یته له تیکسته که تدا یان له وانه ی دواتردا بیانخه یته پوو و بیرت بیت که هه ر واجیکی نو ی له رۆژمیری هه فتانه تدا نیشانه بکه یته. ده مه وی ساردتان بکه مه وه له کۆپیکردنه وه ی تیبینییه کان وه کو کرداریکی گشتی، چونکه بروام وایه که گرنگتره ئیش له سه ر نووسینه وه ی تیبینی باش بکه ن هه ر له یه که م جاردا و

کات به فیرق نه دهن به کچی کردنه و بیان. به لام نه گهر خیرا و نه خوینتراره دهنوسن، له وانه یه کاتیکې باشیش بیت بۆ جاریکې تر نووسینه و هی تیبینیه کانتان بۆنه و هی قابیلی خویندنه و بن، به مه دهرفته هی نه و تان بۆ دهره خسی پوخت بکه نه و له کاتیکدا که له گه لیدا دهن پون. چهنده هی تیبینیه کانتان باشتر بن، نه و نه ده ش چانستان باشتر ده بیت بۆ گرتن و بیرهاتنه و هی ماده دی په یوه ندیدار.

بۆ زۆریه ی خویندکارانی ناماده یی ناسان نییه نه مه بکه ن، به لام له کۆلیر، که له و هی زیاترت له دست دی بۆ ریڅخستنی وانه کانت، پېشنیاری نه و ده که م که پاش هر وانه یه ک ماوه یه کی کراوه تان هه بیت، نه گهر چی نیوسه عاتیش بیت، بۆ پېداچوونه و هی نه و تیبینیانه ی وانه که و خو ناماده کردن بۆ وانه ی دواتر.

نه گهر بۆت دهرکه وت که ناتوانیت که لکی ته و او وهریگریت له م کاته نیتوانیه، نه و نه دی بکریت کاتی که م دابنی له نیتوان وانه کاند.

"مانه وه له ناو جیگه" بژاره یه ک نییه

نه گهر چی هه موو ریتنماییه کانی ناو نه م به شه پیاده بکه یت، نه گهر زوو زوو خۆت له وانه بدزیته وه یان محازه ره لئیده یت، هه مووی بی نه نجام ده بی. بۆیه وانه که! به تاییه ت گرنگه که له نزیکې کۆتایی وهرزی خویندن ناماده ی هه موو وانه کان بیت. هه ندی جار مامۆستایان دواپین هه فته به کاردین بۆ پېداچوونه و هی ته و او ی به ره می وهرزی خویندنه که (چ ریگایه کی نایابه بۆ بچو ککرده و هی کاتی پېداچوونه و هی خۆت!)، نه و بابه ته دیاریکراوه روون ده که نه و که هیشتا هه ست ده که ن ته موژاوین، و/یا ن وه لامی هه ندی پرسیار ده ده نه و. له ماوه یه دا خویندکاران هه میشه له باره ی تاقیکرده و هی کۆتایی پرسیار ده که ن و هه ندی له مامۆستایان ته قریبه ن نه و سه ره قه له مانه ده خه نه و رو که له وانه یه له تاقیکرده و هه بپنه و!

نه گهر پتویسته له وانه دا ناماده نه بیت، نه و تیبینی نووسه ره و شه به وشه یه بدقزه ره و که په پره و ی له نامۆزگارییه کانی من نه کردووه و تیبینیه کانی لی وهریگره. به م شتیه یه، تۆ خۆت بریار ده ده یت چ بایی نه و نه ده گرنگه که بینووسیته و. (له وانه یه هه ندی له مامۆستایان ته نانه ت تیبینیه کانی خو یانیان ت پی بدن. نه و دینیت داوا بکه یت!)

بەشى شەشەم

چۆن توۋىزىنە ۋە كەت نامادە بىكەيت

ھەر پىرۋىزە يەككى توۋىزىنە ۋە بە ئىشكرىن لەگەل بابە تەكان يان سەرەقە لەمەكانى پەخشكرىن (و سەرچاۋەكانى پەخشكرىن) دەست پىدەكات و لەسەرخۇ تەركىزىت بەرتەسك بىكەرەۋە، زىاتىر و زىاتىر دىارىكراۋ بە لە بابەت و سەرچاۋەكاندا لەكاتىكدا كە بەردەۋام دەبىت.

زانبارىيە ئىنساىكلۆپىدىيەكان نۆرچار گىشتىگىرتىن و دەقىقتىرىن. ئەمانە ئەۋەندە رووبەرى نۆر و دەگىرنەخۇ و ئەۋەندە تازەن كە سەرچاۋە يەككى "ۋىنەي گەۋرە"نى نەمۇنەيىن.

ئەۋەشت بىر نەچىت كە بەدۋاي ئىنساىكلۆپىدىيە كىدا بىگەپىت كە لەروۋى بابەتەۋە دىارىكراۋە. پىدەچى كىتەبىكى ئەۋەندە قەبە ھەبىت لەسەر ھەر شىتەك كە بىشى بە خەيالىندا بىت، بىق نەمۇنە: ئىنساىكلۆپىدىيە كرىسمەس، ئىنساىكلۆپىدىيە رىننىسانس، قاموسى ئايناسى، مېژۋى نووسىنى ژنان لە فەرەنسا، ئىنساىكلۆپىدىيە بىابانەكان، ئىنساىكلۆپىدىيە سىستەمى سۆلار، ئىنساىكلۆپىدىيە توۋتن و جىگەرە كىشان، ئىنساىكلۆپىدىيە پەرسىتارى، رىبەرى ئۆكسۇرد بۇ خۇراك و ھىتر.

ئەگەر تۆ بە نىيازىت توۋىزىنە ۋە يەك بنووسىت لەبارەي كەسايەتتەيەككى مېژۋىي يان ھاۋچەرخ، بەھەمان شىۋە چاۋخشاندىكىش لەبەرچاۋىگىرە بە قاموسى بىۋىگىرائى (ژىاننامەيى) يان تەنانەت باشتىر، لەبارەي كەسايەتتەيەككى دىارىكراۋ، بۇ نەمۇنە زىجىرەي (كى كىيە).

بىگومان، بەردەۋام سى دى و ۋىبىسايەتەكانى سەرچاۋە ھەن. دەبى ئەۋ سەرچاۋە نۆر ھەنوۋكەيىانە پەيتا پەيتا زىاتىر ھەلبىزاردنى بابەتتىكى باش، دىارىكردنى تىزىكى مەعقول و كۆكردنەۋەي زانبارىي پىۋىست بۇ بونىادنانى سەرەباسە سەرەتايىيەكان ئاسان بىكەن، بەبى پىۋىستبۇۋى ئەنجامدانى توۋىزىنەۋەي قوۋلتر.

به لām ته او وکړدنی توپښته وه په که "A+" به دواوه بیت هیشتا پیویستی به وه په روو بکه یته سرچاوه کانی تر بڼو زانیاری چوپړپتر. پیویسته تڼو وکتیښانه بخوینیته وه که له لایه ن نه و
شاره زایانه نووسراون که هی بواړی توپښته وه که ی تڼو، هه روو ها وتاره کانی گڼشار و
روژنامه کان له باره ی هه ر لایه نیکی بابه ته که ت.

بڼچی له ویی بوه ستیت؟ نامیلکه کان، کڼبه ندیبه کان، برڅشوره کان، به لکه نامه حکومیبه کان،
فیلمه کان و فیدپوکان ته نیا هه ندیک له سرچاوه ی ئیحتیمالی زانیارین بڼو توپښته وه که ت.

هه لسه نگانندی سرچاوه کان

تڼو ده تروانی گه لیک سرچاوه ی به هیز بدوژیته وه که کاتی نه ووت نابیت هه موویان
بخوینیته وه. ترکید بخه ره سر نه وانه ی که له هه موویان تازه ترن یان له لایه ن سرچاوه هه ره
سه نگینه کانه وه نووسراون. له گه ل نه ووه شدا، نه ووه نده خرت سنووردار مه که - زانیاری له
سرچاوه گه لیکي فراوانه وه کڼو بکه ره وه. به پیچه وانه وه، له وانه یه تڼو ته نیا لایه کی مه سه له که
فیتر بیت.

دو جڼر سرچاوه هه ن: سره کی و لاره کی.

سرچاوه سره کیبه کان نه وانه ن له لایه ن نه و خه لکانه وه نووسراون که به راستی شایه تی
رووداویکن یان تیایدا به شدار بوون. کاتیک تڼو راپوړتی زانیاه که ده خوینیته وه له باره ی
تاقیکردنه وه په کی زانستی که نه جامی داوه، نه و تڼو ده چیته سر سرچاوه په کی سره کی.
سرچاوه لاره کیبه کان نه وانه ن له لایه ن نه و خه لکانه وه نووسراون که به راستی له
رووداویکدا به شدار نه بوون، به لām له بابه ته که یان کڼو لیووه ته وه. کاتیک تڼو کتیبیک له باره ی
۱۹۵۰ کان ده خوینیته وه که له لایه ن که سیکه وه نووسراوه له ۱۹۶۰ له دایک بووه، نه و تڼو له
سرچاوه ی لاره کیبه وه فیتر ده بیت.

نه گه ری نه وه هه یه که سرچاوه سره کیبه کان زیاتر سرچاوه ی جی متمانہ ی زانیاری بن.
به لām په یوه ست به بابه ته که ت، له وانه یه هیچ سرچاوه په کی سره کیت له به رده ستدا نه بن.

له كويى بۆ مادده كان بگه رتيت

چۆن ده زانیت ئاخۆ كه سىڭ وتارىكى رۆژنامه يان گزقارى له باره ي بابته كه ي تۆوه نووسيووه ؟ چۆن ده زانیت ئاخۆ هيچ به لگه نامه يه كى حكومى يان ناميلكه هه يه كه يارمه تيده ر بى ؟ چۆن شويىنى ئه و كتيبه سه رچاوه نووسراوانه ي شاره زاكان ده دۆزيتوه ؟

بيگومان كتيبخانه كان و ئينته رنيت دوو شويىنى سه ره كين بۆ به رده ستخستنى ئه و سه رچاوانه . كاتىكى زۆر بۆ تويزينه وه كه ت ته رخان بگه و بيريشته نه چى ؛ باشتريه چهند سه ردانىكى دريژ بۆ كتيبخانه ريكبخيته له برى ١٥ بۆ ٢٠ كورته سه ردان، واباشتره چهند سه عاتىكى ته واو له سه ر ئينته رنيت به سه ر بيه يت له برى ١٠ خوله ك ليژه و ١٥ خوله ك له وى .

چۆن كتيبخانه كان ريڭ خراون

بۆ فه راهه مكردى ريڭخستن و ئاسانكردى ده سنگه يشتن، زۆريه ي كتيبخانه بچوك و ئه كاديميه كان سيسته مى پۆلينبه ندى ده يى (ديوى) به كارديتن، كه ژماره كان له ٠٠٠ وه تا ٩٩٩ به كارديتن بۆ پۆلينكردى هه موو مادده كان به گويزه ي بابته . ئه مه به ريڭخستنى هه موو كتيبه كان بۆ ١٠ گروهى كه و ره ده ست پيده كات .

به له به رچاوترى ئه و مليونه ها كتيبه ي له كتيبخانه كه و ره كاندا هه يه ، ته نيا دابه شكردنيان بۆ ١٠ گروه هيشته دۆزينه وه ي ناو نيشانىكى ديارىكراو قورس ده كات . بۆيه هه ريه ك له ١٠ گروهى كه و ره كه زياتر دابه ش ده بيت بۆ ١٠ و هه ريه ك له م ١٠٠ گروهى ئيستا بابته ي ديارىكراوترى بۆ داده نريت له ناو هه ر گروهىكى كه و ره دا . بۆ نمونه ، له ناو پۆلينبه ندى فه لسه فه دا (١٠٠)، ١٥٠ ده رووناسيه و ١٧٠ ئه خلاقناسيه . له ناو پۆلينبه ندى ميژودا (٩٠٠)، ٩١٠ كه شته و ٩٢٠ ميژووى كونه .

بوارى گشتى	٠٩٩-٠٠٠	ته كنۆلۆژيا	٦٩٩-٦٠٠
فه لسه فه	١٩٩-١٠٠	هونه ره جوانه كان	٧٩٩-٧٠٠
ئايين	٢٩٩-٢٠٠	ئه ده ب	٨٩٩-٨٠٠
زمان	٤٩٩-٤٠٠	ميژوو و جوگرافياى گشتى	٩٩٩-٩٠٠
زانستى سروشتى و ماتماتيك			٥٩٩-٥٠٠

تەننەت دابەشېۋونى قوۋلتىش ھەيە . ماتىماتىك ژمارەى خۇى پىدراۋە لە زىجىرەى ۵۰۰دا-
 ۵۱۰. بەلام ھەندى لە بابەت دىارىكراۋەكان لەناۋ ماتىماتىكىدا قوۋلتىر دابەشېۋون: ۵۱۱
 ئارىزماتىكە، ۵۱۲ جەبرە ۋە ھىتر.

دوچار، بۆشەۋەى ئەرکەكەت ئاسانتىش بېيت، دوايىن دوو ژمارە لە رەمىزى دىۋى-دا
 دەلالەتە لە جۇرى كىتەپكە:

۰۶	مامەلە و رىۋىشەكانى كۆمەلگە	۰۱	فەلسەفەى...
۰۷	تاۋوتۋى يان وانەى	۰۲	كورتەكانى
۰۸	كۆبەندىيەكان	۰۳	قاموسى
۰۹	مىژۋى	۰۴	وتارگەلىك لەبارەى
		۰۵	بلاۋكراۋەكان لەبارەى

ئەگەر كىتەپخانەكەى ئىۋە سىستەمى دىۋ بەكارناھىتەت، ئەۋا لەۋانەيە بەپىنى كىتەپخانەى
 سىستەمى كۆنگرەس رىكخراپەت كە پېت بەكاردىتەت لەبرى ژمارە بۇ دىارىكرىنى پۆلىنەندىيە
 گەرەكان:

- A بۋارى گىشتى (ئىنساىكلۋېدىيا ۋە سەرچاۋەى تر)
 B فەلسەفە، دەرۋوناسى ۋە ئايىن.
 C مىژۋ: زانستە يارىدەدەرەكان (ئاركىۋلۇزى، جىنالۇجىيا ۋە ھىتر)
 D مىژۋى گىشتى

بەكارھىنانى سەرچاۋەكانى ئۇنلاىن

لەسەر ئىنتەرنېت ماددەيەكى زۆر ھەيە، ئاسانە كە سەرت سۈرپىمىتەت. لەكاتىكىدا كە
 دەشىت زۆر يارمەتىدەر بى دەستت بگات بە ھەندى ۋېبساىتى گوماناۋى كە تەنپا ئەۋ
 ماددەيەيان ھەيە كە تۋ پىۋىستە، بەتايىبەت كاتىك ئەۋ كىتەپ يان دوۋانەى دەتەۋى تېبىنى
 لەسەر بنۋوسىتەۋە لە كىتەپخانەدا نەماۋن، ھىشتا بېروام وايە كە زۆرەتان كاتىكى زۆر بە فېرۇ
 دەدەن ئەگەر زۆرىنەى تۋىژىنەۋەكەتان لەسەر ئىنتەرنېت بىكرىت. دەتۋانم لە ئەزمۋونى
 كەسىمەۋە بېلىم كە ئاسانە لە رېرەۋەكە لادەھىت كاتىك ئۇنلاىن تۋىژىنەۋە ئەنجام دەدەيت.

"واو، نەمزانی لەسەر بازدان لە ھەواوە ئەو ھەموو سائیتە باشە ھەیە. وا باشە سەیریکیان بکەم... ھەر ئیستا!"

لەو دوو شتانەى خوارەو ھاگادار بە:

لەکاتیکدا کە بەشى ھەرە زۆرى زانیاریى "بەنجینەى" لەسەر وێبسائیتە پەيوەندیدارەکانى توێژینەو بەشێوەیەکی ریشەى رۆژ بە رۆژ گۆرانکارییان بەسەر نايت، ئەمە بۆ ھەموو وێبسائیتەکان راست نییە. ھەرۆکەو چۆن لەوانەى وشە سەرەکییە ھاوشێوەکە ئەنجامى ئەواو جیاواز بختەو ئەگەر دوو رۆژى جیاواز گەپانى بۆ بکریت (یان لە دوو ماکیئەى گەپانى جیاواز تاقى بکریتەو)، لەوانەى ئەو ماددەى کە بۆ دەگەڕێت جارێکی تر دیلیت کرابێت. کەواتە ئەگەر تۆ شتیکی بە راستى باشت دۆزییەو، داوێلۆدى بکە، بیخەرە سەر (ھارد درایف) ھەتە یان پرینتى بکە. بێگومان کتیبى ئۆنلاىنى زۆرى ھەن بەتایبەت بە پى.دی.ئی.ف.

ئاراستەى بۆ توێژینەو ئۆنلاىن

من قەرزارى (رۆبىن رۆلاند)م، نووسەرى (رۆبەرى ئەفرینەر بۆ توێژینەو، ۲۰۰۱) بۆ داىبىکردنى ئەو پێشنیارانەى خوارەو لەبارەى چۆنیتى زیادکردنى کاتى ئۆنلاىن:

- ماوەیەکی درێژ پێش وادى رادەستکردنى توێژینەو، چوار ماکیئەى گەپان ھەلجێژین - یەکیکیان ماکیئەى مێتاسیترچ (کە سێرچى ماکیئەکانى تری سێرچ دەکات)، سێیەکانى تر سێى ئاسایی بن. ئەمانە پێشنیاری رۆبىن-ن: کۆپەرنیک (میتا)، گووگل، ھۆتبۆت، ئالتافىستا، ئۆرژەرن لايت، دۆگپايل (میتا).

- کاتیک دەست دەکەیت بە توێژینەو، یەگەم جار ماکیئەى مێتاسیترچ بەکاربێنە.

- فێرى ئەدھانس سێرچ (گەپانى پێشکەوتوى) ماکیئەکان بە - شتەکان خێراتر و ئاسانتر دەدۆزیتەو.

- سى ماکیئەى گەپان ھەلجێژەر بە توانای جیاوازیو بۆ زیادکردنى تواناکانى گەپانت.

- بەکارھێنانى ماکیئەى گەپانى تايبەتمەند لەبەرچاو بگرە، وەکو (Beaucoup) ئەگەر نەتوانیوو ئەو دەتەوێ بیدۆزیتەو یان زانیارییەکی زۆرت دۆزیووتەو.

بەشى ھەوتەم

چۆن بابەتى ناياب بنووسىت

خويىندىنەۋەي ئىم بەشە ناتكات بە نووسەرىكى باشى ۋەھا كە بتوانىت ۋاز لە قوتابخانە بىننىت ۋ دەست بگەيت بە سەردانكردى كىتىفرۆشەكان، لەبەردەم ئەو جامخانانەدا جوان ۋ شىك خۆت دەربخەيت كە دوايىن كىتئىي پىرفرۇشى تۆى تىادا دانراۋە.

بەلام بەھىچ شىئەيەك ھۆكارىك نىيە بۆ ترس لە بابەتئىكى نووسراۋيان راپۆرتئىكى زارەكى ھەر كە زانىت ھەنگاۋە سادەكان بگىرتە بەر بۆ تەۋاكردى بەشىئەيەكى قەناعەتەيىن. ھەر كە درك بەۋە بگەيت كە ۹۰٪ ئامادەكردى بابەتئىك ھىچ پەيۋەندى نىيە بە نووسىنەۋە...يان تەنانەت تواناي نووسىنەۋە ۋ ھەر كە دۇنيا بوويت لەۋەي كە ئامادەكردى بابەت لە رىگەي پەيپەۋكردى ئەو پىششىارانەي خوارەۋەم دەشى نمرەيەك يان دوو نمرەي بەرزتەرت لە نمرەكانى پىششوت بۆ دەستبەر بگەن...تەنانەت ئەگەرچى پىت واپىت بۆ نووسەرىۋون خراپترىن نمونەيت.

ئەنجامدانى توۋزىنەۋەي بابەتئىك پىئويستى بە كارئىكى زۆر ھەيە، بەلام ئەنجامەكەشى مەزنە. بۆ نمونە، تۆ فىر دەبىت:

- چۆن زانىارى بدۆزىتەۋە لەبارەي ھەر بابەتئىك.
- چۆن بۆ زانىارى بگەپىت ۋ بگەيتە ئەنجامئىك لەبارەي ماددەكەت.
- چۆن راپۆرتئىكى قوۋلى رىك ۋ پىك ئامادە بگەيت.
- چۆن ئايدىكانت بە روۋنى ۋ كارىگەرەنە بگەيەنيت.

به راستی ماموستا که پرسپاری نه وهی لینه کردوویت توژینه وهیه ک بنووسیت نه نیا
 بونه وهی ژبانت کاره ساتبار بکهیت. له هه موو نه و شتانهی که تو له قوتا بخانه فیتری ده بیت،
 نه و شاره زایه تیپانهی که به ده ستیان دینیت له کاتیکدا که توژینه وهیه که به ره م دینیت، له ناو
 شته هه ره به نرخه کان ده بی.

پینچ یاسای بنه پتهی

با به و یاسایانه ده ست پینکهین که پتویسته له میشکی تۆدا بدره وشینه وه:

۱. هه میسه رینماییه کانی ماموستا کتومت په پیره وی بکه.
 ۲. هه میسه بابته یان توژینه وهیه که له کاتی خۆیدا راده ست بکه.
 ۳. هه میسه دانه یه کی خاوین و روشنی بابته که ت راده ست بکه.
 ۴. هه میسه لانی که م دانه یه که له و بابته ی که ده بنووسیت لای خۆت بهیله ره وه.
 ۵. قهت مه هیله تاکه هه له یه کی ریزمانی له و بابته دا که ده بنووسیت هه بی.
- ده بی چه ند دریز بیت؟

ده شی رینماییه کانی ماموستا که نه مانه ی خواره وه بگریته خۆ:

رووبه ریکی گشتی که ده بی بابته که ی لی هه لبریز دریت - "لایه نیکی سه رو کایه نی هیریتر
 هوهر"، "مللانییه کی شه پی ناوخۆ"، "یه کیک له یاسا کانی نیوتن" یان "کورته چیرۆکیک
 له لایه ن نووسه ریکی روسی سه ده ی بیسته مه وه".

- پیداو یستی دیاریکراو له مه پ ریخستن

- دریزییه کی پینشیارکراو

- شینوازی دلخوازتر بق دانانی په راویز و دۆکیومینت کردنی نه و به ره مانه ی سویدیان

لیوه رگیراوه

- رینماییه دیاریکراوی تر

رینماییه کانی هه رچیه ک بن، "وه کوخۆی په پیره وییان بکه". ده شی هه ندی له ماموستایانی
 ناماده یی له سنووربه زانده کانت خۆش ببن، به لام من نه و ماموستایانه ی کۆلیژ ده ناسم که

تهنیا له بهر نه وه بابه ټيکيان روت کړدووه ته وه که به گوتړه ی رينمايه کانيان ناماده نه کړاوين-
و خویندکاری داماويان راسب کړدووه (ته نانت به بئ نه وه ی بیشيخویننه وه).

له وانه یه جارېک له جاران رووبه پړوی ئوستادېک يان مامؤستايه ک بيته وه که رينمايه کی که م
يان رينمايی هر نه دات. تو پرسيار ده که یت، "ده بئ نووسینی بابه ته که چه ند بخايه نی؟" له
وه لامدا ده لئت "نه ونده ی که پئی ده چیت". ژیرسی باوی خؤت به کاریتته. نه گهر تو له
ناماده بیت نه وای بؤده چم که چاوه پئی تیزکی ۵۰ لاپه پړه یی بکات. به هه مان شیوه، نه گهر
له کؤلئزیت، له وانه نییه ئوستاده که ت پئی واییت بابه ټيکی سی لاپه پړه یی به مانای "
نه ونده ی که پئی ده چیت" دیت. واجبه کانی پئشووت وه کړ ربه ریک به کاریتته.

نه گهر تو له پئداوېستی دیاریکړاو دلنیا نیت يان نه گهر رووبه ی پئشنيارکړاوی بابه ته که
روون نییه، نه وای به پرسياريتی تویه قسه له گهل مامؤستا که ت بکه یت و هر خالیک بخه یته پړو
که سهرت لی ده شیوینن.

بیړوکه په کی خراب نییه که دوو يان سی ناوېشان هه لېزیت که حه ز ده که یت له باره يانه وه
بنووسیت و داوای په سه ند کړدن ټيکی سه ره تایی بکه یت، به تاييه ت نه گهر واجبه که لئل دیار بیت.

بؤیه نه و کاته سه گه که م کاغه زه کانی بابه ته که ی جووی

به دلنیا ییه وه هؤکاریک نییه، جگه له نه خوشیبه کی کاره ساتبار يان ئیمیرجینسیبه کی
مه ترسیدار، که تو جارېک له جاران واجبه که ت دواخه یت. جارېکی تر، هه ندی له مامؤستایان
بابه ټيک روت ده که نه وه دره نگ که وتبیت. له باشترین حالتدا، له به رانبر دره نگ که وتنه که یدا
نمره ت لی ده شکینن، له وانه شه (A) په ک بکه ن به (B)... يان خرابتر. له حاله تی هه بوونی
پاساوی ره وای (بق نمونه، نه خوشی درېزخایه ن، مهرگ له ناو خیزاندا و هیت) با مامؤستا که ت
ده سته جئ بزانی و داوای درېز کړدنه وه ی ماوه که بکه.

نه و په له مره بایه نرخه که ی چیه؟

ده بئ مامؤستایان ژماره یه کی زوری بابه ته کان بخویننه وه و نابئ لومه بکړین نه گهر، پاش
سه دان لاپه پړه، بگه نه سه ر راپورته نوشتاوه، قاوه پئدا رژاوه، به قه له م ره ساس نووسراوه که ت
و که میک سارد ببته وه. نه ده شبیت تو سهرت بسوپمیت له وه ی که نمره یه کی نرمتر بیتیت

له وهی که ناوه رۆکه که شایسته یه تی ته نیا له بهرته وهی که "پیشکه شکرده که" ی زۆر لاواز بووه.

ئه گهر، ناوه رۆک نه وهی که مامۆستایه دهیه وی، ده بی له سه ره نه وهی که ده ی نووسیت نمره ت بداتی. به لام پیشکه ش کردن گرنگه. مامۆستایان ته نیا مرۆف (به راسته!) و ناتوانی له به رانه به ره و لدان بۆ پتوتنت که شانازی به ئیشه که ی خۆته وه بکه یه، لۆمه یان بکه یه. بۆیه ئه م پیشنیارانه ی خواره وه په پیره و بکه:

— قه ت بابه ته که ت به ده ست مه نو سه ره وه.

— ئه گه ر کۆمپیوته ر به کار دینیت، پشکنینکی مه ره که بی کاتریجی پرینته ره که بکه بۆ دلتیا بوونه وه له وهی که لاپه ره پرینتکراوه کانت خاوین و روشن.

— مه گه ر نه وهی که پت و ترا بیت نه یکه یه، ده نا هه می شه بابه ته که ت ده بل سپه یس بکه. بایی پتویست مه و دای پتویستی لا کان (که ناره کان) له چوار ده ور به جی بێله.

— فۆنتی ساده ی وه ها به کار بیته که روشن و ئاسان بیت بۆ خوینده وه، خۆت دوور بگره له وانه ی که زۆر گه ورنه — 5 لاپه ره بۆ 10 لاپه ره درێژ ده که نه وه — یان زۆر بچوک و خوینده وه یان زه حمه ته.

— هه رگیز فۆنتی جوانکاری و لار (ئیتالیک)، مۆدێن یان ه ی ئه سته م بۆ خوینده وه بۆ ته وای بابه ته که ت به کار مه هیته.

بابه ته کۆنه کانت وه کو نه خشه به کار بیته

ده بی ژماره یه ک په یامی یارمه تیده ره له سه ره بابه ته که گه راوه کانت هه بن، هه ریۆیه هیشتنه وه یان لای خۆت گرنگن. ده بوایه مامۆستا که ت چی بلت؟ ئایا قسه کانی دینه وه له گه ل نه و بابه ته ی ئیستا ده ی نووسیت — ریزمانی لاواز، نه بوونی ریکخستن، نه بوونی توێژینه وه، گواسته نه وه ی خراپ له په ره گرافیکه وه بۆ په ره گرافیکێ تر، خراپ حینجه کردن؟ ئه م قسه نه چه ند زۆر بن — و ده شی پیشبینی نمره ی نزم تریش بکری — نه و نه ده ش نه و "نه خشه" په فراوانتر ده بی که مامۆستا که ت داویه تی پت بۆ بابه ته ی دواتر، که پیشانت ده دات A+ ه که ت له کوێیه.

ئه گه ر تو له بابه ته ی پیشو نمره یه کی نزم هتیا بیت به لام هیه قسه یان کۆمیتنی له سه ره نه بوو، پرسیار له مامۆستا بکه بۆچی نمره یه کی وه ها لاواز هتیا وه. له وانه یه تو نه و

کۆمیتنانه وه رېگريت که پتويستېن بۆ ئه وهی بابتهی داهاتووت باشتربکەيت و به مامۆستا که تی پيشان بدهيت که تۆ به راستی خه مخۆريت، که دهشی يارمه تیده ريش بێت بۆ نمره که ت له جاريکی تر دا.

زۆرێک له خاوه نکاران بۆ باکانه ته نيا سيفيه کانيان به کاردیتن و نامه پر له خه له لی حینجه و ریزمانیه کان بۆ پروفه ی یاری سه لله ی خۆ له که ده هیلنه وه . چاوه پێ مه که مامۆستا که ش له وه به خشنده تر بێت - بێگومان که سانیکی که م هه ن که راسب ده که ن ته نانه ت به بۆ تییینی کردنی ئه مه ی که پاشما وه ی بابته که نایاب . مه زنده ی ئه وه بکه که ته نيا زۆر به خراپی "قوسته نتنیه" ت خراپ حینجه کردوه یان له زه مه نه کانت هه له ت کردوه .

سیسته می بابته نووسینی فرای

چه نده ی ئه رکێک قورستر بێت یان چه نده ی زیاتر پتويستت به کات بێت بۆ ته واو کردنی، ئه وه نده ش ریکخستنه که ت گرنگتر ده بێت. به دابه شکردنی هه ر بابته تیک بۆ زنجیره یه ک له هه نگاوی به پتوه براو، ئه وا تۆ په ی تا په ی تا که متر هه ست به سه رگه ردانی، سه رقالی و ترس ده که ی ت.

ئه مه نه ی خوا ره وه ئه وه هه نگاوانه ن که، به ده ستکاری بچوک بچوکه وه به پتیی پتويست، له هه موو بابته و راپۆرتیکدا ته قریبه ن هاویه شن:

۱. ناو نیشانه به هیزه کانی توێژینه وه ۸. ئه نجامدانی توێژینه وه ی زیاده (گه ر پتويست بوو)
۲. به کۆتا گه یاندنی ناو نیشان ۹. نووسینی دووه مین ره شنووس
۳. ئه نجامدانی توێژینه وه ی به رای ۱۰. ئاماده کردنی بیلۆگرافیا ی کۆتایی
۴. ئاماده کردنی چوارچۆیه گشتیه کان ۱۱. پشکنینی سیپل و هه له راستکردنه وه به ته واوی
۵. ئه نجامدانی توێژینه وه ی چروپ ۱۲. راسپاردنی که سیکی تر به پێداچوونه وه ی
۶. ئاماده کردنی چوارچۆیه ی چروپ ۱۳. ئاماده کردنی نوایین ره شنووس
۷. نووسینی په که مین ره شنووس ۱۴. پێداچوونه وه بۆ دوايه مین جار
۱۵. راده ستکردنی و وه رگرتنه وه ی A^+ ه که ت

دروستکردنی خشته‌یه‌کی کار

نه‌نجامدانی هه‌موو نه‌و نه‌رکانه به‌شیتوه‌یه‌کی پراوپر و کاریگر پتویستی به‌توقیت و پلانداناننکی به‌ئاگایانه هه‌یه. له‌وانه‌یه نه‌مه تاکه واجب بیت- یان ته‌نانه‌ت تاکه بابته بیت- که ده‌بی له بره‌کاتنکی کورتدا ته‌واوی بکه‌یت.

له هه‌ر هه‌فته‌یه‌کدا ماوه دانراوه‌کانی کات جیا بکه‌ره‌وه بۆ ئیشکردن له‌سه‌ر بابته‌که‌ت. هه‌ول ده‌ بری گه‌وره گه‌وره‌ی کات به‌ خشته بکه‌یت- لانی که‌م دوو بۆ سێ س‌عات، نه‌گه‌ر ده‌کرێ- نه‌ک کورته‌ ماوه‌ی زۆر. ده‌نا، کاتنکی زۆر به‌ هه‌ولدان بۆ بیرهاتنه‌وه‌ی نه‌وه‌ی نه‌خیر جار له‌سه‌ر چ شتیک بوویت و به‌ دووباره‌کردنه‌وه‌ی هه‌نگاوه‌ ناپتویسته‌کان به‌ فێرۆ ده‌ده‌یت. له‌کاتنیکدا که‌ تۆ پلانی هه‌فته‌که‌ت داده‌نیت، دوا مۆله‌ت دابنێ بۆ ته‌واوکردنی هه‌نگاوه‌ گشتیه‌یه‌کانی پڕۆسه‌ی بابته‌ نووسینه‌که‌ت. بۆ نمونه‌:

هه‌فته‌ی ۱: له‌سه‌ر ناو‌نیشانه‌که‌ت و "گۆشه‌نیگا"ی بابته‌که‌ت بریار ده‌ده‌. لیستیکی ماده‌ سه‌رچاوه‌کان ئاماده‌ بکه‌.

هه‌فته‌ی ۲-۴: ماده‌ سه‌رچاوه‌کان بخوینه‌ره‌وه، تێبینی بنووسه‌ره‌وه

هه‌فته‌ی ۵: چوارچێوه‌ی چروپر بنووسه‌ره‌وه، یه‌که‌م ره‌شنووس بنووسه‌.

هه‌فته‌ی ۶-۷: بابته‌که‌ت چاک بکه‌، بیهیلۆگرافیا ئاماده‌بکه‌.

هه‌فته‌ی ۸: به‌ بابته‌که‌تدا بچۆره‌وه، دوا‌ین کۆپی پرینت بکه‌.

بیگومان من ناتوانم پێتان بڵێم چه‌نیک کات به‌لاوه‌نین بۆ هه‌ر هه‌نگاوێک، چونکه‌ من هیچ ورده‌کارییه‌کی بابته‌کانتان نازانم- ده‌بی چه‌نده درێژ بیت، ناو‌نیشانه‌که‌ چه‌ندیک ئالۆزه- یان چه‌ندیک خێرا ئیش ده‌که‌ن. ده‌توانم پێتان بڵێم که‌ ده‌بی پلان دابنێ بۆ پرس و را‌ و/یان نووسینه‌وه‌ی تێبینی له‌ لانی که‌م شه‌ش سه‌رچاوه‌ی جیاوازه‌وه. (له‌وانه‌یه مامۆستا‌که‌ت یان بابته‌که‌ داوا‌ی زیاتر بکات، پێم وایه‌ که‌ مترتان پتویست ده‌بی) و پلان دابنێ بۆ دوو یان سێ ره‌شنووسی بابته‌که‌ت پێش نه‌وه‌ی به‌ کۆتای له‌قه‌لم ده‌ده‌یت.

زوو زوو بگه‌ڕێه‌وه سه‌ر خشته‌ی کاره‌که‌ت و خێراییه‌که‌ت زیاد بکه‌ نه‌گه‌ر زانیت له‌ دوا‌که‌وتندا‌یت.

چه‌نده‌ی کات زیاتر بیت بۆ ته‌واوکردنی پڕۆزه‌یه‌ک، نه‌وه‌نده‌ش ئاسانتر ده‌بی ته‌مه‌لی بکه‌یت له‌به‌رانه‌ر ئیش تیا‌کردنیدا، ته‌نانه‌ت نه‌گه‌رچی جیا‌کردنه‌وه‌ی هه‌نگاوه‌کان دوا‌بخه‌یت و

بیانخه یتە ناو خشته ی ئاساییه وه. ئەگەر بۆت دەرکەوت کە خەریکی جێهێشتنی ئەو پرۆژە دوورمه و دایانەیت بۆ دوایین هەفته، یەکەم جار پرۆژەکان بۆ کاتیکی دوورتر بە خشته بکە. پاشان فریوی خۆت بدە - لانی کەم حەوت رۆژ پێش بەرواری راستەقینە، بەرواری تەواوکردن بە خشته بکە. بەمەش مەودایەکی یەک هەفتەیی بە خۆت دەدەیت لەبەرانبەر سەرپرایزە حەتمییەکانی ژياندا. (تەنیا هەول بەدە بیرت چیتەوه کە فێلتیکی وەهات بەکارهێناوه، ئەگینا وەک ئەو درەنگ کە وتووێژ خوگر تۆوه دەبێت کە ١٥ خولەک سەعاتەکی پێش دەخات وەک هەولێک بۆ گەیشتنی هاوکات بۆ شوپێنێک. بەلام ئەو هەمیشە بێر خۆی دینیتەوه کە ١٥ خولەک لە سەعاتەکی پێش بخات، بەمەش تەواوی ئامانجەکی شکست پێدینیت).

هەنگاوهکانی ١ و ٢: بۆاردەکانی هەلبۆاردنی ناوینشان لەبەرچاو بگرە
لە هەندێ حالتدا، مامۆستا کە ناوینشان دیاری دەکات، لەوانێتردا، رووبەریکی گشتی دیاری دەکات، بەلام سەرەست دەکات لە هەلبۆاردنی ناوینشانیکێ دیاریکراو.
هەندێ کۆسپ هەن کە پێویستە خۆتیا لێ بەدوور بگریت. بە بڵێن تۆ پێویستت بەو یە بابەتیکێ ١٥ لاپەرەیی بۆ وانهی میژووت بنووسی و بپار بەدەیت کە ناوینشانە کە بەم شیۆه دەبێت "سەرۆکایەتی فرانکلین دیلانۆ رۆزفیلت".
ئایا دەتوانیت لە ١٥ لاپەرەدا ناوینشانیکێ وەها فراوان روومال بکەیت؟ نەخێر ناتوانیت. تۆ دەتوانیت چەند بەشیکیان چەند ئەلقەیک لەسەر بابەتە کە بنووسیت و هیشتا زۆر مابێت بیلێت!

لەبری ئەمە، تۆ پێویستت بە تەریکیزخستە سەر لایەنیکێ سنوورداری دیاریکراوی بابەتیکێ وەها فراوان هەیه یان لە گۆشەیکێ تر وەه بچوو. ئەمە چۆنە "بۆچی فرانکلین دیلانۆ رۆزفیلت هەولیدا دادوهری نوێ بۆ دادگای بالا دابنێ؟"
بیرت نەچی، نیشی تۆ ئامادەکردنی راپۆرتیکێ قوولە لەبارە ی بابەتە کەت. دُنیا بەر وەه لەوێ کە دەتوانیت ئەمە لەوچەند ژمارە لاپەرەیدا جێبەجێ بکەیت کە مامۆستا کە داوی کردووه.

ئەگەر بابەتتەك ھەللىرىنى كە زۆر سىنوردادە لەوانە تۆ لە دوو مەن لاپەرى بابەتە كە تدا شتت لى بېرىت بۆ وتن. لەوانە تۆ بتوانىت دوو سى لاپەرى لەسەر "چۆن فرانكلين دىلانز رۇزفەلت تووشى ئىفلىجى بوو" بنوسىت، بەلام ۱۰ بۆ ۱۵ لاپەرى پىر ناكەيتەو... تەنانەت ئەگەرچى بوارىكى زۆرىشت ھەبى.

ئەگەر ناتوانىت تاكە كىتەپكە لەسەر ناوئىشانە گرىمانەيەكەت بدۆزىتەو، جارىكى تر بىرى لىكە رەو! لەكاتىكدا كە ھەللىرىنى ناوئىشانەكە دەتوانى لى رىگە و تارەكانى گۇزار، رۇزنامە، ئىنتەرنەت و ھىتر تويۇنەو ھى لەسەر بىرى، بۆچى تويۇنەو كەت ئەوئە قورس دەكەيت كە پىتويست ناكات؟

ئەگەر ناوئىشانەكە ھەللىرىنى كە زۆر تەماويە ئەو لەوانە بۆت دەركەوت كە زانىرىيەكى كەم لەبارەو ھەيە. لەو ھالەتەدا، دەبىت تۆ تاقىكردەو ھى زانستى خۆت ئەنجام بدەيت، خۆت گۇتوگۇ لەگەل خەلكە پەيوەندىدارەكانى ناو تويۇنەو كەت بىكەيت و بە داتاي بىچىنەيى خۆتەو بىتە ناو گۇرەپانەكەو. مەن وای بۆ دەچم كە تۆ نە كات و ئارەزوو نە ئەزموونى ئەوئە ھەي ئاراستەيەكى و ھا دەستپىكردن لە ھىچەو بىگىتەو.

لەو زىاتر قەپ مەگرە كە ناتوانىت بىجويىت، بەلام دۇنيا بەرەو لەو ھى كە شتەك ھەيە بىجويىت! و دۇنيا بەرەو لەو ھى كە بايى پىتويست سەرچاوى جىياوازى ماددەكە ھەن- نووسەرى جىجىيا، كىتەپى جىجىيا، روانگەى جىجىيا- بۆئەو ھى بتوانىت دىدىكى ھەمەپەنگە ھەبىت لە بابەتەكەت (و ناچار نەبىت، بەھۆى نەبوونى ماددەى ترەو، كە رىگاگەلەك بدۆزىتەو بۆ ئەو ھى بىرۆكەكانى كەسىكى تر و لىكەيت وەكو ھى خۆت دەركەون).

بە لەبەرچاوغرىنى ھەموو ئەوانەى سەرەو، ئىستا كەمەك لەبارەى ناوئىشانە شىاوەكان بىر بىكەرەو بۆ بابەتەكەت. بە يەكەمەن بىرۆكە مەوئەستە- بە ژمارەيەك شىمانەى جىياوازەو وەرە پىش. جارى ئەم كىتەپە دابىنى تا ئەو كاتەى كە لىستىكى سى يان چوار ناوئىشانەت ئامادە كىدو.

ئەى لەبارەى ھەللىرى بۆ بەدەستەينانى بابەت بۆ دوو وانە يان زىاتر لە ھەمان تويۇنەو؟ لەوانە تۆ نەتوانىت ھەروا بە سادەيى بابەتتەك بۆ دوو وانە ئامادە بىكەيت، بەلام بە تويۇنەو ھەي زىاتر- نەك ئەو ھى كە پىتويستە بىكەيت بۆ بابەتتەكى تەواو جىياواز- لەوانە

زۆر به باشی به شیکى یه کهم بابهت وه کو بنچینه بۆ دووه میان به کاربێنیت. چ ریگایه کی بۆ
وینه یه کاتی کتیبخانهت زیاد بکهیت!

ههنگاوی ۲: توێژینهوهی سه ره تایی کتیبخانه ده ست پێکه

لیسته که ت ناماده کرد؟ که واته بچوو بۆ کتیبخانه. پتویستت به که مێک توێژینه وه ی
پیشکه وتوو هه یه. بزانه چهند کتیب و وتاری په یوه ن دیدار به هه ر ناو نیشانیکی سه ر لیسته
گریمانه ییه که ت نووسراون. پاشان، کورته یه کیان لێ بخوێنه ره وه له باره ی هه ر ناو نیشانیکه وه.
له به رانه ردا، کاتیکی که م له سه ر ئینته رنێت به سه ر ببه. ئایا وێب سایی و هه ن که تایبه ت بن
به ناو نیشانه کی تو؟ چهند خۆشبه ختیت! یان ئایا گه رانیکی وشه ی سه ره کی ده بێته هۆی
ده سه ته به ربوونی ۱۰،۴۲۴ ته نجام، که هه یچیان په یوه ندییان به ناو نیشانه کی تووه نییه؟
هه ر راده یه ک له به خت که هه تی، ده بی لانی که م ناو نیشانیکت ده سته کوئ که وادیار بۆ
بابه تیکی توێژینه وه ی باشه. نه گه ر ناو نیشانیک یان زیاتر به فله ره ی توێژینه وه ی سه ره تاییتدا
تیپه ی، نه وه یان هه لبرێره که گونجاوتره. تو کاتیکی زۆر به سه ر ده به یته له فێربوون له باره ی
ماده ده که ته وه. یاسایه ک نیه که بلێت خۆش به سه ر نابیه ت!

تێژیکی کاتی گه لاله بکه

هه ر که ناو نیشانه که ت بۆ بابه ته که ت هه لبردارد، پتویسته تێژیکی کاتی گه لاله بکه یته.
(وشه ی تێز نزیکه له "هه یبۆسه سیس" و هه مان مانا ده گه یه نن- نه وه به لگاندنه سه نته ریه ی که
ده ته کوئ بیسه لمینیت یان ره تی بکه یته وه له بابه ته که تدا. تێز وه کو بابه تیک نییه. بابه ته که ت
نه وه یه که تاووتوویی ده که یته، تێزه که ت نه وه نه جام گریبه یه که له و تاووتوویکردنه وه ده سنت
ده که کوئ).

"گوزارشتیکی تێز" بیرۆکه ی سه ره کیی بابه ته که ت کو ده کاته وه، نه مه به گشتی ته نیا
رسته یه ک یان دووانه.

بزانه من وتم تێژیکی کاتی. مه رج نییه نه مه ببێته تێزی کۆتاییته. له به رنه وه ی هه موو
توێژینه وه که ت هه شتا ته واو نه کردوو، له م ساته دا ده توانیت ته نیا به تێزی "باشترین
مه زه ند" ت ببێته پیش.

ئەگەر تېزى كاتى بە ئاسانى نايەتە مېشكەتە- و لەوانەشە ھەر نەيەت- ئەوا دانىشە و
 كەمىكى تر بىر بگەوہ. ئەم پرسىارنە لە خۆت بگە:
 -چ شىتەك تايەت يان نااسايىيە لەبارەى -----؟ (بۆشايىيەكە بە ناوئىشانى
 بابەتەكەت پىر بگەرەوہ).

-----چۆن پەيوەندى ھەيە بە رووداوہكانى رابردووەوہ؟
 -----چ كاريگەرييەكى لەسەر كۆمەلگە دروست كىردوہ؟
 -دەمەوى جىھان چى بزانىت لەبارەى -----؟
 -چ پرسىارم ھەيە لەبارەى -----؟
 لەوانەيە تۆ لە ماوہى ئەم قۇناغە سەرەتايىيە توێژىنەوہدا بۆت دەرکەوى كە تېزە
 كاتىيەكەت بە خىزايى پەيدا نابى. دەشى پىداچوونەوہى بویت، لەوانەيە تەنانەت لەسەر تېزىك
 بگىرسىيەتەوہ كە رىك پىچەوانەى بنچىنەيىيەكەى تۆيە! لە راستىدا دەشى پىويست بگات
 لەماوہى توێژىنەوہكەتدا چەند جارىك بە تېزەكەتدا بچىتەوہ.

هەنگاوى ٤: چوارچىوہ كاتىيەكە دابىنى
 ھەر كە تېزە كاتىيەكەت گەلە كرد، بىر لەوہ بگەوہ چۆن دەشى بۆ ماددەكە بچىت. ئەو
 پرسانە رىز بگە كە پلان دادەنئيت لىيان بگۆلىتەوہ. پاشان چوارچىوہ كاتىيەكە بە پوختى
 دابىنى، ئەو رىكخستە پىشان بەدە كە تيايدا دەشى تاووتويى ئەو پرسانە بگەيت.

هەنگاوى ٥: توێژىنەوہى چروپىر ئەجام بەدە
 ئىمە ھەنوگە باسى سەرچاوہكانى كىتەبخانە و ئىنتەرنىتەمان و ئەمەى كە چۆن سووديان
 لىوہرىگىر كىردوہ. با ئىستا كىتومت باسى ئەوہ بگەين چۆن ھەموو ئەو سەرچاوہ و
 زانىارىيەى بۆ بابەتەكەت كۆيان دەكەيتەوہ رىك دەخەيت.
 لىزەدا دوو ھەنگاوى ھەن. يەكەم، تۆ كاغەزە بچوكەكانى سەرچاوہكان (بىبلۆگرافى) دروست
 دەكەيت بۆ ھەر سەرچاوہيەك كە دەتەوى تەماشايى بگەيت. پاشان ھەموو زانىارىيى ناو
 سەرچاوہكانت دەگوازيەوہ بۆ ناو تاكە لىستىك- بىبلۆگرافىيە كىردارىيەكەت.

له وده ته ی که سټک په که م بابه تی توژیښه وهی نویسیووه شتوازی دوو هه نگاوه که له نارادابووه و به پاساوټکی باشیښه وه: شتټکی کردارییه! نه مه یارمه تیت ددهات توژیښه وه که ت به شتوازیکی پراوپر و ریکخواو نه نجام بدهیت و ناماده کردنی دواپن بیلوگرافیت ناسانتر دهکات. بڼ دوستکردنی بیلوگرافیه کردارییه که ت، پټویستت به کومه لیک کاغه زی بچوکی ۲ به ۵ هه یه. تو به هه مان شتوړه کاغه زه بچوکه کان شو کاته به کاردیتیت که تیښینی بڼ بابه ته که ت دهنوسیته وه، بویه نیستا به سته یه کی گه وړه له و کاغه زه بچوکه بکړه. له وانه یه نزیکی ۲۰۰ دانه به س بیت. له کاتیکدا که تو خه ریکی نیښه که تیت، په کټک له و بڼکسانه هه لگره که بڼ هه لگرتنی کاغه زه بچوکه کان دیزاین کراون. ناو، ناو نیشان و تله فونی خوتی له سر بنووسه. نه گه ر بزت کرد، نه و غریبه یه ک ده توانی (هیوادارم) بڼی بگړینیتته وه.

گه پانټکی سیسته ماتیکي ده ست پټبکه بڼ هه ر ماده یه ک که ده شی زانیاری تیدا بیت بڼ بابه ته که ت. کاتیک تو کتیبیک، وتاریک یان سه رچاوه یه ک ده دوزیته وه که مژده به خش دیاره، کاغه زیکی بچوکی به تال دهریتته. له پیشه وه کاغه زه که نه م زانیاریانه ی خواره وه بنووسه: له لای راستی سه ره وهی کاغه زه که: ژماره ی ریزیه ندی کتیبه که بنووسه، نه گه ر هه بوو، یان ته وای وټب نه درتسه که بنووسه. هه ر زانیاریه کی تریش بنووسه که یارمه تیده ره بڼ دوزینه وهی ماده ده که له سر ره فه ی کتیبخانه که.

له به شی سه ره کی کاغه زه که: ناوی نویسه ره که بنووسه، نه گه ر درابوو- په که م جار ناوی نه خیر، پاشان ناوی په که م و ینجا ناوی ناوه راست. پاشان تاینتلی وتاره که، نه گه ر ده گونجی، له ناو دوو جووت کوما (علامه نقل القول) دا. پاشان ناوی کتیبه که، گوفاره که، رۆژنامه که، وټیساته که- به هیل له ژیردراوی.

(نه گه ر تو هه نوکه ته وای وټب نه درتسه که ت له سوچی لای راست نویسیووه، پټویست ناکات دوباره بینوسیته وه).

هه ر ورده کارییه کی تر که پټویسته هه تی بڼ جاریکی تر دوزینه وهی کتیبه که یان وتاره که، بڼ نمونه:

- به روازی چاپکردن

-چەندجارەى چاپکردن- بۇ نموونە، "چاپى سىيەم ۱۹۹۰" بۇ كىتەپنىڭ، "چاپى بەيانيان" بۇ رۇزنامە يەك.

-ژمارە چەندە يان بەرگى چەندە

-ژمارەى ئەولەپەرانەى كە وتار يان زانىيارىيەكەى تىدايە

جارتىكى تر، شتىكى جەوھەرىيە كە تەواری وىب ئەدرىسى سەرچاوەكە بنووسىت، نەك تەنیا وىبسايتە سەرەككەكە. گەپان لە سايتىكى ئالۆزدا بۇ دۆزىنەوہى ئەو ئىقتىباسە كورتەى نوسىپوتە دەشى كات بە فېرۆ بدات.

لە سوچى چاپى سەرەوہى كاغەزەكە: ژمارەى لىبەدە. يەكەم كاغەز كە لەسەرى دەنووسىت ژمارە يەكە # ۱، دووہمىشيان # ۲ و بەم شتوہە. ئەگەر رىكەوت ژمارەيەك تىكەل بکەيت و بەسەريدا تىپەرەيت، نىگەران مەبە. تەنیا ئەوہ گرنەكە كە ژمارەيەك بۇ ھەر يەككە لە كاغەزەكان ديارى بکەيت. ئەمە بۇ ھەر سەرچاوەيەكى شىمانەيى زانىيارى كە دەيدۆزىتەوہ ئەنجام بدە، تەنیا يەك سەرچاوەش بۇ ھەر يەككە لە كاغەزەكان دابنى. بوارىگىش لەسەر كاغەزەكە جى بىلە - كاتىكى دواتر زانىيارى زياترى لەسەر دادەنەيت.

نموونەى كاغەزىكى بېيلوگراى بۇ كىتەپنىڭ

۱

۳۱۴,۶

ژوورى سەرەككىى خویندەوہ

سپیشلەر، جەى دەبلىو.

ياساى ملكەچىى سوودگەرايانە لەگەل ياساى ئەمەريكيە كەمەندامەكان

(بەتايبەت سەيرى لاپەرە ۶۱۰۵ بکە)

كىتەبخانەى كۆلىژ

نمونەى كاغەزىكى بېيىلۇگرافى بۇ وتارىكى گۇفارىك

۲

www.timeince.com/pub/2003/index.html

سمۇلۇ جىل

ئامانجە پىرۇزەكان، ئەنجامە تىكەنەكان

گۇفارى تايم

(۳۱ جۇلاي، ۲۰۰۲، لاپەرە ۵۴-۵۵)

نمونەى كاغەزىكى بېيىلۇگرافى بۇ وتارىكى رۇژنامەيەك

۲

www.nytimes/index/404/5.html

وھىد بىتسى

"دەست نەگەيشتن بە ھۆتىلەكانى دىھات لەژىر مشتومردا"

گۇفارى تايم

(۳۱ جۇلاي، ۲۰۰۲، لاپەرە ۵۴-۵۵)

رۇژنامەى نىيويۇرك تايمز

(۱۴ نىسانى ۲۰۰۴، قىسمى ۵، لاپەرە ۴)

ئامادەبوون بۆ نووسىنەۋەى تېبىنىيەكان

كاغەزەكانى بېيلۇگرافى ۋەكو نەخشەيەك ۋەھان بۆ سۆراخكردنى گەنجىنەى زانىارىيەكانت.
پىنچ شەش كاغەز دەرىيىنە ۋە ماددانە بدۆزەرەۋە كە لەسەر كاغەزەكان لىست كراون.
كەمپەك لەسەر مېزەكەت يان رىچلەكەت دابىنى ۋە دەست بگە بە ئىش.

كاتىك بابەتەكەت دەنووسىت، ھەموو ئەۋ زانىارىيە بەدەست دىنىت كە پىويستە لە
تېبىنىيەكانتەۋە، ئەك لە سەرچاۋە بنچىنەيەكانتەۋە. بۆيە، گرنگە كە تېبىنىى وريايانە ۋە ۋاۋ
بنووسىتەۋە. دەبى چ جۆرە زانىارىيەك بخەيتە ناۋ تېبىنىيەكانتەۋە؟ ھەر شەك كە پەيوەندى
ھەبىت بە ماددەكەتەۋە ۋە بەتايىت تىزەكەتەۋە. ئەم شتانە دەگرىتە خۆ:

۱. زانىارىي گشتىي پەيوەند بە پىشىنە (ناۋ، بەرۋار، داتاي مېژۋويى).

۲. ئامارى تويزىنەۋە

۳. ئىقتىباسى شارەزايان

۴. پىئاسەكانى زاراۋە تەكنىكىيەكان

دەشى تۆ راھاتىت لەسەر ئەۋەى جۆرىك لە دەفتەرەكانى يادداشت ھەبىت. مەن رىكاپەكى
باشترتان پىدەلەيم - تۆماركردنى ھەموو تېبىنىيەكانتان لەسەر كاغەزە بچۈكەكان.

با بلىين تۆ كىتەبىكى سەرچاۋەت دۆزىۋەتەۋە كە ھەندى زانىارى تىداپە لەبارەى
ماددەكەتەۋە. پىش ئەۋەى دەست بگەيت بە نووسىنەۋەى تېبىنىيەكان، كاغەزى
بېيلۇگرافىيەكەت بۆ ئەۋ كىتەبە دەرىيىنە.

دۇنيا بەرەۋە لەۋەى كە ھەموو زانىارىي سەر كاغەزەكەت دروستە. ئايا تايىلەكە رىك ئەۋەى
سەر كىتەبەكەيە؟ ئايا ناۋى نووسەرەكە بە دروستى سىپىل كراۋە؟ ھەر زانىارىيەكى تر ئىزافە
بگە كە دەتەۋى لە دۋايىن بېيلۇگرافىيەكەتدا دابىنىت.

رېئىمايەكانى نووسىنەۋەى تېبىنىيەكان

ھەر كە كاغەزى بېيلۇگرافىيەكەت تەۋاۋ بوۋ، بەلايەۋە بىنى. ھەندى كاغەزى بچۈكى بەتالى تر
بىنە ۋە لە كىتەبى سەرچاۋەكەتەۋە دەست بگە بە نووسىنەۋەى تېبىنى.

- بىرۈكەيەك، ئايدىيەك، كۆتىك (ئىقتىباسىك)، يان فاكتىك لەسەر ھەر كاغەزىك بنووسە... ۋە
تەنبا يەك دانە. ئەگەر روۋبەروۋى ئىقتىباسىك يان بىرە زانىارىيەكى زۆر درىژ بوۋىتەۋە، ئەۋا

ده توانيت له پيشه وه و له پشته وه كاغه زه كه بينووسيت، نه گهر پټويسټ بوو. به لام قهت مه يخه ره سر كاغه زى دووه م.

ئى نه گهر نه تنوانى بړه زانيارى به كه له سر يه ك كاغه ز جى بگه يته وه؟ دابه شى بگه بڼ دوو پارچه يان زياترى بچوكتړ، پاشان هه ريه كه يان بخه ره سر كاغه زى جيا جيا.

- به وشه كانى خوت بينووسه. خاله سهره كييه كان پوخت بگه ره وه له باره ي پهره گرافيك يان به شيك يان مادده كه به وشه كانى خوت بنووسه ره وه. خوت له كڅپي كړدنې وشه به وشه لابه ده.

- نه و مادده يه ي كه وشه به وشه كڅپيت كړدوه، بيخه ره ناو دوو جووت كڅماوه (علامه نقل القول). ئاساييه كه له بابته كه تدا رسته يه ك يان پهره گرافيك دابنيتيت كه له لايه ن كه سټيكي تره وه نوو سراوه بڼ جه خت كړدنه وه له خالتيكي دياريكراو (به و مه رجه ي كه به شيوه يه كي سنووردار نه مه بگه يت). به لام پټويسته نه ورستانه كتومت به و شيوه يه ي كه له ده قه بنچينه ييه كه تدا هاتروه كڅپي بگه يت- وشه به وشه، كڅما به كڅما، خال به خال و هيتړ. هه روه ها هه مېشه ده بى نه و ئيقتي باسانه له بابته كه تدا بخه يته ناو كڅما كانى نقل القول و رټز بڼ نوو سهره كه دابنيتيت.

جهنگی 1812 بۆ ویشانی بابەتە گە

I. راگەیانندی جهنگ

A. راگەیانندی مەدەسەن بۆ جهنگ

1. هۆکار

2. بەروار

B. کۆنگرەس جهنگ رادەگەیەنی

1. مەسومەر ئە کۆنگرەسدا

a. هەلۆکانی جهنگ

b. فیدراتیۆنەکان

2. راگەیانندی جهنگ

II. جهنگی 1812

A. جهنگ ئە 1812-1813

1. ئامادەکارییه‌کان بۆ جهنگ

2. گەڕانی کەمەدا

ورده‌کاری بۆ کاغەزه‌کانی تێبینیت زیاد بکه

له‌کاتێکدا که هەر کاغەزێکی تێبینی ته‌واو ده‌که‌یت، ئه‌مانه‌ی خواره‌وه بکه:

- له‌لای چه‌پی سوچی سه‌ره‌وه‌ی کاغەزه‌که، ژماره‌ی سه‌رچاوه‌ی کاغەزه‌ بیبلۆگرافیه‌

به‌یوه‌ندیده‌اره‌که بنوسه (له‌لای سوچی چه‌پ). ئه‌مه‌ بیرت دێنێته‌وه که زانیارییه‌که‌ت له‌ کوێ

وه‌رگرتوه.

-له ژیر ژماره ی سرچاوه وه، ژماره نه و لاپهړه (یان لاپهړانه) بنووسه که زانیاریه که ی تیدا بووه.

-چوارچټوه سره تاییه که ت ده بیتنه. زانیاری سر کاغه زه که ت له ژیر چ سره بابته چی چوارچټوه که تدا جیگی ده بیته وه؟ سره بابته ی "I"؟ سره بابته ی "II"؟ ژماره ی رومانی په یوه نډیدار له سره وه ی سوچی راستی کاغه زی تیبینیه کانت بنووسه (ده شتوانی ژماره ی ناسایی یان پیتی گه وره ی ټینگیزی به کاربیتیت).

نه گه ر دنیا نیت له وه ی که زانیاریه که له چوارچټوه که تدا جیگی ده بیته وه، نه ستره (*). په ک دابنې له بری پیتیکی بابته که. دواتر، کانتیک تو چوارچټوه که به درټر دهنوسیت، ده توانیت هه ول بدهیت نه م کاغه زه بچوکانه که شتی "گشتی" یان له سره بخه یته ناو رووبه ره دیاریکراوه کانه وه.

-له نژیک پیتی بابته وه، وشه یه ک یان دوانی "سهردټر" دابنې که وه سفی زانیاری سر کاغه زه که ده کات.

-کانتیک تو له نووسینه وه ی تیبینی له سرچاوه یه کی دیاریکراوه وه ته واو بوویت، نیشانه یه کی چیک کردن له سر کاغه زی بیلوگراف دابنې. نه مه وات لیده کات بزانیته ټیشی سرچاوه ت ته واو بوو، لانی که م بو ټیستا.

دنیا به له وه ی که زانیاری به وردی ده گوازیته وه بو سر کاغه زه کانی تیبینی. جاریکی تر سه بری ناوه کان، به رواړه کان و ناماری تر بکه ره وه. هرچی په یوه نډی به کاغه زه کانی بیلوگرافیته وه هیه، به راستی گرنگ نییه که هریک له م پرکانه له وشوینه ده قاوده قانه بن که من لیږه خستومنه ته پوو. تو ته نیا پیویستت به وه یه که جیگیر بیت. هه میسه ژماره ی لاپهړه له شوینی خویدا دابنې به هه مان شیواز.

تیبینیه که سیه کانی خوت دابنې

به درټزایی پرؤسه ی تیبینی نووسینه وه، ده شی هندی کاغه زی تیبینی "که سی" دروست بکه یت- بیرۆکه کان، نایدیاکان یان بچوونه کانی خوت له باره ی ماده که ت یان تیزه که ت.

هر تیبینیه که له سر کاغه زیکی تیبینی جیاواز بنووسه، هه روه کو چوڼ له وه رگرتنی زانیاری له سرچاوه کانی تره وه نه مه ت کرد. سره بابته ټیک و سره بابته ټیکی لاوه کی بو کاغه زی تیبینیه که ت دابنې. له و بوشاییه دا که تو ژماره ی سرچاوه ت تیدا داده نا، ناوی خوت

يان ره مزني تری له سهر بنووسه. (من "م" بؤ "بؤچوونی من" داده نيم). ئه مه بيرت دينيتته وه
كه تۆ سه رچاوه ی زانباريه كه يان بيرۆكه كه يت.

ههنگاوی ٦: چوارچتوه ی چروپر ئاماده بکه

تويژينه وه كه ت ه و او بوو

كه به و مانايه يه لانی كه م نيوه ی بابه ته كه ت- له وانه شه سي له سهر چواری- ته و او بووه،
ئه گهرچی هيشتا ده بي وشه يه كي يه كه م ره شنووس بنووسيت.

ئيسا كاتی ريگخستنی داتاكت هاتوه. تۆ پتويستت به وه يه بريار بده يت ئاخو هيشتا
تيزه كاتيه كه ت به ره و ئامانج ده روات، بزانه چۆن بابه ته كه ت ريگ ده خه يت و چوارچتوه
چروپره كه بنووسه.

ليزه يه كه سيسته مي كاغه زه كانی تيبيني ئه نجاميان ده بيت. كاغه زه كانی تيبيني
ئامرازتيكي بي هاوتات پتده دن بؤ ريگخستنی بابه ته كه ت. هه موو كاغه زه كانی تيبيني بيته
ده ره وه و پاشان:

١. هه موو ئه و كاغه زانه گروپ بکه كه هه مان پيت يان ژماره ی سهره بابه تي چوارچتوه كه يان
له سهره (له سوچی راستی هه ر كاغه زيگ).

٢. ئه و گروپه جياوازانه ريگ بخه، به پتي چوارچتوه كاتيه كه ت.

٣. له ناو هه ر گروپي بابه تيگدا، كاغه زه كان زياتر ريگ بخه. ئه و كاغه زانه گروپ بکه كه هه مان
"سه ردپ" يان هه يه (تايئي دوو وشه يي له سوچی راستی سهره وه).

٤. بچۆره ناو كاغه زه كه سي وشه گشتيه كانت، ئه وانه ي كه به ئه ستيره يان ره مزي خوت
نیشانته كردوون. ئايا ده توانيت هيچ كام له وانه ي له ناو گروپه بابه ته كانی ئيستادا دابنييت؟
ئه گه ر وايه، ئه ستيره كه به پيت يان ژماره ی سهره بابه ت جيگۆرکي پتيكه. ئه گه ر نا، كاغه زه كه
بخه ره دواوه ی هه موو كاغه زه كانی تره وه.

ده بي ئيسا كاغه زه كانی تيبينيه كانت به پتي چوارچتوه سهره تاييه كه ت ريگخراين.

ئيسا ده بي كاغه زه كانی تيبيني به گۆيره ی سهره باسه سهره تاييه كانت ريگخراين. چه ند
خوله كيگ ته رخا ن بکه بؤ پيداچوونه وه ی كاغه زه كانی تيبيني، له سهره تاي به سه
كاغه زه كه وه ده ست پتيكه و تاوه كو كۆتاي به رده وام به. ئه وه ی كه ئيسا ده يخوينيته وه،

بنچینه یه کی خاوی بابه ته که ته - نه و زانیارییه ی کۆت کردوونه ته وه له و ریکخستنه دا که تو (به شیوه یه کی کاتی) پلان داده نیت بۆ پیشکه شکردنی.

نایا نه م ریکخستنه هیشتا مانای هه یه؟ یان ریکخستنێکی تر باشتر ده بی؟ نه مه ی خواره وه کۆمه لێک ئاراسته گیریی بۆ ریکخستن که له وانه یه بۆ نه و بابه ته ی که ده بنووسیت له به رچاویان بگريت:

۱. کرۆتۆلۆجی. رووداوه کان له و ریکخستنه دا باس ده کات که تیایدا روویانداوه (به پێی کاتی رووداو).

۲. شوینی. زانیاری له سیستهمی جیۆگرافی یان فیزیکی دا ده خاته پوو (له باکوړه وه بۆ باشوور، له سه ره وه بۆ خواره وه، له چه په وه بۆ راست، له ناوه وه بۆ دهره وه و به م شیوه یه).

۳. ژماره یی/ئەلف بێیی. ریکایه کی روونه بۆ ریکخستنێ بابه تیک بۆ نمونه له سه ر "ده فرمانه که" یان "نه و سێ مرقه ی له هه مووان زیاتر به لاهه وه په سه ندترن".

۴. دابه شکردنی گه وه. بۆ نه و بابه تانه ی که به شیوه یه کی لۆژیکي دابه ش ده بن به سه ر به شه روونه کاند.

۵. چۆن... گۆلدانیك په ره ده بکه ی، بابه تیکي باشتر بنووسیت، و هیت. وه کو نه م کتێبه، ماده ده یه که له "سه ره تا چی بکه ی" وه ریک ده خات بۆ "دواچار چی بکه ی".

۶. کێشه/چاره (به هۆکار و دهره نجامیش ناسراوه). زنجیره یه که کێشه و چاره ده خاته پوو، بۆچی شتیک رویدا، یان پێشبینی نه وه ده کات چ شتیک له نه نجامی هۆکاریکی دیاریکراوا ره نگه رووبدات.

۷. هۆکار/دهره نجام. باسی هه لومه رجیک، کێشه یه که یان هۆکاریک ده کات و به ئاراسته یه کی دواوه ئیش ده کات بۆ نه و شته ی که له وانه یه بووینته هۆکاری.

۸. به راورد/جیاوازی. باس له هاوشتیه ییه کان و جیاوازییه کانی نێوان خه لکی، شته کان یان رووداوه کان ده کات. له وانه شه نه و کاته به کاریبێت که ده ته وی قسه له سه ر باشیه یه کان و خراپیه یه کان شیوازیک، تاقیکردنه وه یه کی زانستی، چاره سه ریک، ئاراسته یه که و هیت بکه ی.

۹. ریکخستن به پێی گرنگی. یه که م جار قسه له سه ر لایه نه هه ره گرنگه کانی پرسیک ده کات پاشان به ره و که مترین گرنگی ده پوات یان به پێچه وانه وه. (جیاوازییه کی بچوکی نه مه ریکخستنێ بابه ته که ته له زانراوه وه به ره و نه زانراو).

۱۰. به لکه هینانه وه بۆ/له دژی. مشتومره بۆ و له دژی هه لۆیستیک، پرسپارێک، بریارێک، ناراسته گیرییه ک، شیوازێک و هیت.

یه کهم چوار زنجیره به "سروشتی" داده نرێ، له وه دا که رێکخستنه که ته قریبه ن له لایه ن ماده که وه پتویست کراوه ز زنجیره کانی تر بریتین له "لۆژیکی" له وه دا که رێکخستنه که له لایه ن تۆ "ی نووسەر" وه هه لده بژێردریت و ده سه پتێریت.

تیبینی نه وه بکه که له زۆر حاله تدا، نه و رێکخستنه واقیعییه ی که هه لیده بژێری به هه مان شیوه قابیلی پێچه وانه بوونه وه - تۆ ده توانیت له کاتدا به ره و پێشه وه و به ره و دوا وه بجلوئیت، هۆکار و دهره نجام یان دهره نجام و هۆکار، هتد له به رچاو بگره . که واته تۆ له راستیدا ده دوانزه رێگات له به رده م دایه بۆ رێکخستنی ماده که ت!

له وانه یه ماده و تیزه که ت نه وه دیاریبکه ن که کام ناراسته یه ی رێکخستن به باشتترین شیوه کاریگه رن.

ئێستا ده بی کاغه زه کانی تیبینیت به گوێره ی سه ره باسه سه ره تاییه کانت رێکخه رابن. چه ند خوله کێک ته رخان بکه بۆ پێداچوونه وه ی کاغه زه کانی تیبینیت، له سه ره تای به سته کاغه زه که وه ده ست پێیکه و تاوه کو کۆتای به رده وام به . نه وه ی که ئێستا ده یخوێنیت وه ، بنچینه یه کی خاوی بابه ته که ته - نه و زانیارییه ی کۆت کردوونه ته وه له و رێکخستنه دا که تۆ (به شیوه یه کی کاتی) پلان داده نیت بۆ پێشکه شکردنی.

ئایا نه م رێکخستنه هیتا مانای هه یه ؟ یان رێکخستنێکی تر باشت ده بی؟ نه مه ی خواره وه کۆمه لێک ناراسته گیری بۆ رێکخستن که له وانه یه بۆ نه و بابه ته ی که ده ینووسیت له به رچاویان بگریه :

۱. کرۆنۆلۆجی. رووداوه کان له و رێکخستنه دا باس ده کات که تیایدا روویانداوه (به پێی کاتی رووداوی).

۲. شوێنی. زانیاری له سیسته می جیۆگرافی یان فیزیکیدا ده خاته روو (له باکووره وه بۆ باشوور، له سه ره وه بۆ خواره وه، له چه په وه بۆ راست، له ناوه وه بۆ دهره وه و به م شیوه یه).

۳. ژماره یی/نه لف بیتی. رێگایه کی روونه بۆ رێکخستنی بابه تێک بۆ نمونه له سه ر "ده فرمانه که" یان "نه و سی مۆفه ی له هه مووان زیاتر به لامه وه په سه ندترن".

۴. دابه شکردنی گه وره. بۆ ئو بابەتانهی که به شیوه یه کی لۆژیکی دابهش دهین به سه ره شه روونه کاندای.

۵. چۆن... گولدانیک پهروه رده بکهیت، بابەتیکى باشتر بنووسیت، و هیت. وهکو نه م کتیبه، مادده یه که له "سه رته تا چى بکهیت" وه ریک ده خات بۆ "دواچار چى بکهیت".

۶. کیشه/چاره (به هۆکار و دهره نجامیش ناسراوه). زنجیره یه که کیشه و چاره ده خاته پوو، بۆچى شتیک روویدا، یان پێشبینى نه وه ده کات چ شتیک له نه نجامى هۆکاریکى دیاریکراودا رهنگه روویدات.

۷. هۆکار/دهره نجام. باسى هه لومه رجیک، کیشه یه که یان هۆکاریک ده کات و به ئاراسته یه کی دواوه ئیش ده کات بۆ نه وشته ی که له وانه یه بووپیته هۆکارى.

۸. به راورد/جیاوازی. باس له هاوشیوه یه کهان و جیاوازیه کهانى نیتوان خه لکی، شته کهان یان رووداوه کهان ده کات. له وانه شه نه و کاته به کاربیت که ده ته وئ قسه له سه ره باشیه کهان و خرابیه کهان شتوانیک، تاقیکردنه وه یه کی زانستی، چاره سه ریک، ئاراسته یه که و هیت بکهیت.

۹. ریکخستن به پێی گرنکی. یه که م جار قسه له سه ره لایه نه هه ره گرنکه کهانى پرسیک ده کات پاشان به ره و که مترین گرنکی ده پوات یان به پێچه وانه وه. (جیاوازیه کی بچوکی نه مه ریکخستن بابەتە که ته له زانراوه وه به ره و نه زانراو).

۱۰. به لگه هیتانه وه بۆ/له دزی. مشتومره بۆ و له دزی هه لویستیک، پرسیاریک، بریاریک، ئاراسته گیریه که، شتوانیک و هیت.

یه که م چوار زنجیره به "سروشتی" داده نری، له وه دا که ریکخستن که ته قریبه ن له لایه ن مادده که وه پتویست کراوه. زنجیره کهانى تر بریتین له "لۆژیکی" له وه دا که ریکخستن که له لایه ن تۆ "ی نووسه ر" وه هه لده بژێردری و ده سه پینری.

تییینی نه وه بکه که له زۆر حاله تدا، نه و ریکخستن واقیعییه ی که هه لیده بژیری به هه مان شیوه قابیلی پێچه وانه بوونه وه یه— تۆ ده توانیت له کاتدا به ره و پێشه وه و به ره و دواوه بچولیت، هۆکار و دهره نجام یان دهره نجام و هۆکار، هتد له به رچاو بگره. که واته تۆ له راستیدا ده دوانزه ریکات له به رده م دایه بۆ ریکخستن مادده که ت!

له وانه یه مادده و تیزه که ت نه وه دیاریبکه ن که کام ئاراسته یه ی ریکخستن به باشترین شیوه کاریگه رن. نه گه ر له بژاره یه که زیاتر هه بوو، نه وه یان به کاربیتنه که له هه موویان زیاتر پتیی

ئاسودەيت يان ئەو ەيان كە پىت واپە ئاسانترىنە بۆت. (كەس ئالەت پىويستە قورسترىن رىگە ەلەزىرىت!) بىرت نەچى كە دەتوانىت ئاوتتەيەكى دوو رىگە بەكاربىنىت. بۆ نمونە، لەوانەيە تو ناوى رووداوەكان لە رىكخستنى كرۆتولقجيدا بىنىت و پاشان باسى ەكار/دەرەنجامى ەريەكەيان بگەيت.

ئەگەر پىويست دەكات، بە چوارچىو ەگشتىيەكەتدا بچۆرەو ەپىي ئەو بپيارەي پەيوەست بە رىكخستن كە داوتە. پاشان، بە ەريەك لەو گروپەي كاغەزەكاندا بۆكە لە ەمان ژمارە يان پىيتى سەرەبابەتەكانيان ەيە. رىكيان بخەرەو ەبۆئەو ەئەمانىش پەپرەوي لەو رىسا رىكخستەنە بگە كە ەلەزىرەدو ە.

پاش ئەو ەي ەموو ئەو كاغەزانەت رىك خست كە سەرەدەپرىكى ديارىكراويان بۆ دانرابوو (III،II،I يان A، B، C) بەو كاغەزانەدا بچۆرەو كە بە ئەستىرە يان رەمزە كەسىيەكەت نىشانە كراون. ەول بەدە بزانىت لەكۆي لەگەل بەستە كاغەزەكانتدا دپنەو ە.

كاغەزىك مەخرەناو ئەگەر پىناچىت زانىارىيەكەي ناوى لە ەيچ شوتىنىكدا جىگەي بىتەو ە. ئەگەري ەيە كە داتاكا پەيوەندىدار نەبىت بەو تىزەي پىيداچوويتەو ە. لە ئىستادا بەلایەو ە بنى، تو دەتوانىت ەول بەدەيت جارىكى تر بىخەيتەو ەناو.

كاتىكىش تو تىبىنىيە نەگونجاو ەكان بەلاو ەدەنىيت، بىرت نەچىت سۆراخى "كونەكان" بگەيت لە بابەتەكەتدا، ئەو رووبەرەنەي كە ەوار دەكەن بۆ فاكتى تازەتر، نمونەي باش، يان گواستەو ەيەكى باش. كەس حەز ناكات بۆي دەريكەويت كە پىويستى بە كەمىكى تر لىكۆلەنەو ەيە، بەلام ئەگەر كىشەيەكت بەدى كرد، گرەنتىت پىدەدەم كە مامۆستاكەشت دەيىنىت. مەتەلە "كونىكى رەش" بابەتىكى گریمانەيى ناياب بگاتە شتىك مام ناو ەند تەنيا لەبەرئەو ەي ناتەوئ سەعاتىكى تر لە كىتىخانە يان لەسەر ئىنتەرنىت بەسەر بىەيت.

ئىستە لە پىشەو ەبەرەو دواو ەبەناو كاغەزەكانى تىبىنىيەكاندا بۆ. دەيىنىت؟ تو چوارچىو ەچروپرەكەت نووسىو ەتەناتە بەئى ئەو ەي بزانىت. ژمارەكان يان پىتەكانى سەرەبابەتەكان لەسەر كاغەزەكانت لەگەل سەرەبابەتە سەرەكەيەكانى چوارچىو ەكەتدا دپنەو ە. ئەو سەردىرەنەي سەر كاغەزەكانى تىبىنىيەكانت سەرەبابەتى لاو ەكىن بۆ چوارچىو ەكەت.

سه‌ردیږه‌کانی کاغه‌زه‌کانی ټیټینټ بگوازه‌وه‌وې ټو سه‌ر بابه‌ته‌که‌ت. نه‌مانه به‌ه‌مان
ریځکښتنی به‌سته کاغه‌زه بچوکه‌کانت له چوارچټوه‌که‌تدا ده‌رده‌که‌ون.

هه‌نگاوی ۷: په‌که‌مین ره‌شنووس بنووسه

له‌وانه‌یه درکت پی نه‌کردبیت، به‌لام ټو هه‌نوکه ئیشی‌کی سه‌ختی زورت نه‌نجامداوه که
ده‌چټه قوناغی نووسینه‌وه. ټو بیرت له‌وه کرده‌وه بابه‌ته‌که‌ت چوڼ دروست ده‌بیت، چوڼ
ټیټینیه‌کانت ریځکښتووه و چوڼ چوارچټوه‌یه‌کی چروپرټ ناماده‌کردوه. هه‌موو نه‌وه‌ی که
ماوه، گواستنه‌وه‌ی زانیاری و نایدیاکانت له کاغه‌زه‌کانی ټیټینیه‌وه ټو بابه‌ته‌که‌ت.

نووسینی‌کی باش پټویستی به‌ترکیز و بیرکړنه‌وه‌یه. ترکیز و بیرکړنه‌وه‌ش پټویستی‌یان
به هیمنی هه‌یه - و برټکی زوریش! ټو به‌ه‌مان شټوه پټویست به‌برټکی زور له ټوشایی سه‌ر
ریحله یان میز هه‌یه، ټو نه‌وه‌ی بتوانیت کاغه‌زه بچوکه‌کانی ټیټینی له‌برده‌متدا بلاو بکه‌یته‌وه،
ده‌بی رووبه‌ری ئیشکړدنت زور روشن بیت و ده‌بیت ټو قاموس و مورادیفانت لټوه نریک بن.
نه‌گر بکړی، راسته‌وخو له‌سه‌ر کڅمپیوته‌ره‌که‌ت "بنووسه"، ټو نه‌وه‌ی بتوانیت به‌په‌نجه‌دانان
له‌سه‌ر دوگمه‌کان وشه‌کان زیاد، دیلیت بکه‌یت و ریځ بکه‌یته‌وه.

بیرت بیت: له‌م خاله‌دا، نامانجی ټو ناماده‌کردنی ره‌شنووسه. چاوه‌پوان ناکړی په‌که‌م
ره‌شنووست کامل بیت. وا داده‌نری که پټویستی به‌پیداچوونه‌وه هه‌یه. نه‌گر بچټه ناو
بیروباوه‌پوه که نیازته بابه‌تی‌کی ناماده ټو ماموستا له په‌که‌مین هه‌ولتدا ناماده ده‌که‌یت، نه‌وا
به‌هه‌له‌داجوویت. نه‌م جوړه فشاره‌ی لیټه‌اتووی ته‌نیا ده‌بټه‌هوی شل‌ژان و ناټومیدی.
جه‌وه‌ری نووسینی باش په‌یوه‌ندی که‌می هه‌یه به‌ریزمان، سپیل، خالبه‌ندی و هاوشټوه‌ی
تره‌وه. جه‌وه‌ری نووسینی باش، بیرکړنه‌وه‌ی باشه.

بیړوکه‌کانت، نایدیاکانت و لږیکت بناغی بابه‌ته‌که‌تن. هه‌روه‌ها پټویستت به‌وه‌یه بناغی
خانویه‌ک دابنیت پټش نه‌وه‌ی نیگه‌رانی دانانی ده‌رگای پټشه‌وه بیت. ټو نه‌یستا، ته‌نیا
ترکیز بکه‌ره سه‌ر دانانی بیرکړنه‌وه‌کانت له‌سه‌ر کاغه‌ز. نیگه‌رانی به‌کاره‌یتانی وشه‌ی کتومت
"راست" مه‌به. نیگه‌رانی نه‌وه مه‌به کڅما له هه‌موو شویتنه دروسته‌کان دابنیت. نیمه‌دوایی
مشوری نه‌و پښلشکړنه ده‌خوین.

کاغه‌زه بچوکه‌کانی ټیټینیه‌کانت یارمه‌تییان دایت تا چوارچټوه‌یه‌کی چروپر ناماده بکه‌یت.
نیستا یارمه‌تیت ده‌ده‌ن تا رسته و په‌ره‌گرافه واقعیه‌کانی بابه‌ته‌که‌ت دابریژیت:

۱. ده بې کاغه زه بچوکه کانت وه کو چوارچټوه چروپړه که ت رېکبخړین. هه موو ټو کاغه زانه ده ریښه که به ژماره یان پیتی په که م سهره بابته تی ناو چوارچټوه که ت نیشانه کراون.

۲. له دهره وهی ټو به سته یه دا، هه موو ټو کاغه زانه ده ریښه که وه کو په که م سهر دټری لاهو کی به هه مان "سهر دټر" ی ناو چوارچټوه که ت نیشانه کراون.

۳. سه یری زانیاریه کانی سهر ټو کاغه زانه بکه. بیر له وه بکه وه که چوڼ بره جیا جیا کانی زانیاری ده شی له پهره گرافیکدا له گال په کتری بیڼه وه.

۴. ټو کاغه زانه رټک بخه ره وه بوڼه وهی بکه ونه ناو ټو رېکخسټنه که ی که تو پټت واپوه باشتړینه بو پهره گرافه که.

۵. ټه مه بو هر گروپیکي کاغه زه کان ټه نجام بده تا ټو کاته ی که ده گه یته کو تایی به سته که.

هر پهره گرافیکي ناو بابته که ت وه کو وتاریکی بچوک وایه. ده بی رسته ی سهره کی هه بیټ- ده رپرینکی ټو فاکت یان خاله سهره کییه ی تو له پهره گرافه که دا قسه ی له سهر ده که یټ- و ټو به لگه یه ی تېدا بیټ که پشتگیری ده که یټ. ټه م به لگه یه ده توانی له فورمی جیا جیا دا بیټ، وه کو وتی شاره زایان، ناماری توژیڼه وه، نمونه له توژیڼه وه یان ټه زمونی خوټ، وه سفی چروپړ، یان زانیاری باکگراوندی تر.

پهره گرافه کانت وه کو بریکه کان له ناو "دیواری به لگه" ی خوټدا دابنی. هر پهره گرافیک به وریاییه وه بونیاد بنی و خویننه رانت هیچ بزاره یه کیان له به رده مدا نابی جگه له وهی له گال ټه نجامگیری کو تاییت هاوپا بن.

ټه گهر پهره گرافه کان بریک بن، گواستنه وه کان- رسته یه یان ده سته واژه یه ک که خویننه له بیرۆکه یه که وه ده باته سهر بیرۆکه یه کی تر- ټو چیمه نتوین که به یه کیانه وه ده به ستنه وه. گواستنه وه نهرم و نیانه کان یارمه تی خویننه رده دن تا به شیوه یه کی ناسان له بیرۆکه یه وه بچنه سهر بیرۆکه یه کی تر.

ټیستا هه مووی بخه ره سهر پهره کاغه زی راسته قینه

ره شنووسه که ت ده بل سپه یس یان سی جار سپه یس بکه- ټه مه ده سټکاریکردنی له کاتیکی دواتردا ناسانتر ده کات. پاش ټه وهی هر کاغه زیکی تیښینیت ته واو کرد، نیشانه یه کی پیداجوونه وه له خواره وه دابنی.

ئەگەر بېرىار بەدەيت كە زانىياري لە كاغەزىكى ديارىكرارووه وه رناگرىت، فرىسى مەدە-
 بوەستە. بىخەرە ناو بەستەيەكى جياوہ. لەوانە يە بېرىار بەدەيت كە ئەو بېرە زانىاريە بەختە ناو
 بەشىكى تىرى بابەتەكەتەوہ يان پاش ئەوہى كە رەشنووسەكەت دەخوئىتەوہ رەئىت بگورپىت
 و بېرىار بەدەيت زانىاريەكە لەو شوئىتەدا دابىئىت كە لە بنەپەتدا پلانت بۆ دانابوو.
 لەگەل ئەوہشدا لەوانە يە رووبەرووى ئەو كاغەزانە بىتەوہ كە جىگەيان نابىتەوہ. ئەگەر
 كەبشتىتە ئەو قەناعەتەى كە لە بابەتەكەتدا شوئىيان نىيە، ھەول مەدە بە زۆر شوئىيان
 بكەيتەوہ. بىيانخەرە لاوہ. ھەرودەكو جۆنى كۆچران دەلەيت "ئەگەر ئەم كاغەزانە زيان لە
 رىكخستەنەكە بەدەن، پتووستە بۆن".

ئەى ئەگەر گىرت خوارد؟

تووشى كۆسپى نووسەر بوويت؟ دە ئەو فىلانەى خوارووه بزانە بۆئەوہى دەرپاز بىت:
 -وايدابىنى خەرىكى نووسىنىت بۆ ھاوپىيەكى دلسۆزت. تەنيا ھەموو ئەو شتانەى پىي بلى كە
 لەبارەى ماددەكەتەوہ فىريان بوويت و ئەمەى كە بۆچى بىرات رايە تىزەكەت راستە.
 -زمانى رۆزانە بەكاربىتە. خەلگانىكى زۆر روو دەكەنە بەكارھىنانى دەستەواژە و وشەى پىر
 باق و بىرىق كە بىريان دەچىتەوہ كە ئامانجيان بىرىتيە لە پەيوەندىكردن (اتصال). سادەتر بى
 باشترە.

-ھەر شتى بگە. شتىك تاپ بگە... ھەر شتىك بى. ھەر كە يەكەم پەرەگرافت نووسى-
 تەنانەت ئەگەرچى بە راستى يەكەم پەرەگرافى خراپە- مېشكت دەست دەكات بە بەرھەمھىنانى
 بىرۆكە پەمەكيبەكان.

-خۆت چاكى مەكە! لەكاتىكدا كە رەشنووسەكەت دەنووسى، خۆت مەخەرە داوى بىرۆكە
 نىگەتيفەكانەوہ، وەكو ئەوہى كە "ئەمە بە راستى گەمزانە ديارە" يان "من نووسەرئىكى
 خراپەم. بۆچى ناتوانم ئەوہ باشتر گوزارشت بكەم؟" بىرت نەچىت: ئامانجى تۆ رەش نووسە-
 گرىمانەى ئەوہ دەكرى كە كەمىك خراپ بى.

-بەردەوام بە لە جولان. ئەگەر تۆ زانىت لە بەشىكى ديارىكرارودا گىرت خواردووه، لەوى بۆ
 چەند سەعاتىك دامەمىنە- يان تەنانەت بۆ چەند خولەكىكىش. تەنيا تىببىيەكى خىرا
 بنووسەر لەبارەى ئەوہى كە دەتەوى پلانى چ شتىك لەو بەشەدا دابىئى، پاشان بچۆرە سەر

به‌شی دواتر. زۆر له خۆت بکه تا نه‌وه‌نده‌ی بکریت به چەند هه‌نگاوێکی که‌م هه‌موو رێگای ناو بابه‌ته‌که‌ت بپریت.

نووسینی سه‌ربه‌ست و بێرێکردنه‌وه

بێرێکردنه‌وه و نووسینی سه‌ربه‌ستی به‌ ته‌رکیز دوو شتێزان که له‌لایه‌ن نووسه‌رانی پروفیسناڵه‌وه به‌کار دێن کاتی‌ک ته‌وژمی نه‌فراندن له‌ شوێنیکی مێشکیاندا داده‌وه‌ستیت. له‌کاتی‌کدا که‌ هاوشتیوه‌ن، چەند جیاوازییه‌کی گ‌رنگ هه‌ن له‌نێوان دوو شتێزیه‌ی ده‌ستپێکردندا. له‌ هه‌ردوو حاڵه‌ته‌که‌دا، سنووریکی زه‌مه‌نی کورت دابنێ (بۆ نمونه ۱۰ یان ۱۵ خوله‌ک)، بێرێکی سه‌ره‌کیت له‌ ده‌سته‌واژه‌یه‌ک یان رسته‌یه‌کدا پوخت بکه‌ره‌وه بۆ به‌جوله‌ خستنی ئایدیاکان و نه‌وه‌ی که‌ نووسیوته‌ چاکی مه‌که یان ته‌نانه‌ت پیایدا مه‌چۆره‌وه تا ئه‌و کاته‌ی کاته‌که ته‌واو ده‌بێت.

بێرێکردنه‌وه بریتییه له‌ نووسینی هه‌ر شتێک بکری به‌ بیرتدا بێت که‌ په‌یوه‌ندی به‌ ماده‌که‌ته‌وه هه‌بێت. ئه‌مه‌ پێویستی به‌وه نییه ئیش به‌ هیچ زنجیره‌یه‌ک بکه‌یت یان تێبینیه‌کانت لۆژیکی بن یان ته‌نانه‌ت به‌جی بن. پرسیار خستنه‌په‌وی خۆت له‌باره‌ی ماده‌که‌، گ‌رنگ نییه چەنده نامۆیه، له‌وانه‌یه یارمه‌تیت بدات تا ئایدیای نوێ به‌ره‌م بێنیت.

له‌ نووسینی سه‌ربه‌ستی به‌ته‌رکیزدا، جه‌ختکردنه‌وه له‌سه‌ر نووسینی...هه‌ر شتێکه...به‌بێ نیگه‌ران بوون له‌مه‌ر نه‌وه‌ی ناخۆ نه‌وه‌ی که‌ ده‌ینوسیت به‌شتیه‌ی ته‌موم‌ژاویش په‌یوه‌ندی به‌ ماده‌که‌ته‌وه هه‌یه. مه‌سه‌له‌که‌ هه‌ر ده‌ستپێکردنی نووسینه‌ - یادداشتێکی رۆژانه، ژیا‌ننامه‌ی سه‌گه‌ک، بێرێکه‌کانت له‌باره‌ی فیدیۆ هه‌نوکه‌یه‌کانی رۆک - و نه‌وه‌ستان تا کات ته‌واو ده‌بێت.

بێرێکردنه‌وه به‌که‌لکه‌ کاتی‌ک تۆ ئاماده‌یت بنوسیت به‌لام ناتوانیت سه‌ره‌داری ئه‌مه‌ی کتومت له‌ کوێوه ده‌ست پێبکه‌یت بدۆزیته‌وه. سه‌ربه‌ست نووسین ئه‌و کاته به‌که‌لکه‌ که‌ به‌ هیچ شتیه‌یه‌ک ناتوانیت مێشکت بخه‌یته‌ کار. هه‌ردوو شتێزیه‌که‌ یارمه‌تیت ده‌ده‌ن تا ده‌ست بکه‌یت به‌ نووسین، که‌ هه‌موو ئه‌و شته‌یه تۆ هه‌ولی بۆ ده‌ده‌یت.

سەرچاوه‌كان به دۆكيوميونت بگه

بۆ خۆلادان له دزی، پتويسته تۆ ئه‌و سەرچاوه‌يه دۆكيوميونت بگه‌يت كاتيك هه‌ريه‌ك له‌مانه‌ی
خواره‌وه ده‌خه‌يته ناو بابته‌كه‌ته‌وه:

—ئهو كۆت (نيقتيباسات)انه‌ی له سەرچاوه‌يه‌کی بلاقراوه‌وه وه‌رگيراون.

—تيۆره يان ئايدياكاني كه‌سيكي تر.

—رسته‌كان، ده‌سته‌واژه‌كان يان ده‌ربيرينه تايبه‌ته‌كاني كه‌سيكي تر.

—فاكته‌كان، فيگه‌ره‌كان و داناي ليكۆلینه‌وه‌ی كۆكراوه له‌لایه‌ن كه‌سيكي تره‌وه.

—هیلکاری، وینه يان خشته‌ی ديزاينكراو له‌لایه‌ن كه‌سيكي تره‌وه.

هه‌ندئى حاله‌تى ناواژه هه‌ن. تۆ پتويستت به دۆكيوميونت كردنى سەرچاوه‌ی ئه‌و فاكته،
تيۆره، يان ده‌ربيرينه نيبه‌ كه‌ هه‌عرفه‌ی باوه. هه‌روه‌ها پتويستت به ئاماژه‌دان به
سەرچاوه‌يه‌ك نيبه كاتيك ده‌سته‌واژه يان ده‌ربيريني كه‌سيكي نه‌ناسراو به‌كاردينيت.

بۆ حوكمدان له‌سه‌ر ئه‌وه‌ی ئاخۆ ده‌سته‌واژه‌يه‌ك پتويستى به ئاماژه‌دان به سەرچاوه‌كه‌ی
هه‌يه يان نا، پرسيار له خۆت بگه ئاخۆ به پێچه‌وانه‌وه خوينه‌ران پتيان واده‌بى خۆدى خۆت
ئهو زانيارى يان ئايدىايه‌ت گه‌لله‌كردوه. ئه‌گه‌ر وه‌لامه‌كه به‌لتيه، پتويستت به ئاماژه‌دان به
سەرچاوه‌يه. ئه‌گه‌ر گومانته هه‌يه، هه‌رچۆنك ييت ئاماژه‌ی سەرچاوه بنووسه.

په‌راویژه‌كان

بۆ ماوه‌ی سالانيك، ريگای په‌سه‌ند بۆ ريژگرتن له سەرچاوه‌كان بريتي بوو له په‌راویژ. دوو
فۆرمى ترى به دۆكيوميونتکردن، ئیستا سەرچاوه‌كاني كۆتايی و ئاماژه‌دانی ناو كه‌وانه‌كانيش
باون.

په‌راویژ، ئاماژه‌ی سەرچاوه‌يه‌کی كه له خواره‌وه‌ی لاپه‌ره‌ی تيكستيكدا ده‌رده‌كه‌ويت. تۆ
به‌رزه ژماره‌يه‌ك له سه‌ره‌وه‌ی كۆتايی ئه‌و فاكته يان ده‌سته‌واژه‌يه داده‌نييت كه پتويستت به
دۆكيوميونتکردنيتي كه به خوينه‌رانت ده‌لالت سه‌يری خواره‌وه‌ی لاپه‌ره‌كه بگه‌ن بۆ ئاماژه‌دان به
سەرچاوه‌ی داتاكه.

چی له په‌راویژدا داده‌نرئ؟ هه‌مان ئه‌و زانيارييه‌ی كه له بيبلوگرافيدا داده‌نرئ. هه‌روه‌ها
هه‌مان ئه‌و ژماره لاپه‌ره‌يه‌ی كه زانيارييه‌ی له‌سه‌ر ده‌ركه‌وتوه.

له بهر دهم نه و ناماژه ی سرچاوه یه دا، هه مان نه و ژماره به رزه داده نیت که له ته نیشته ده سته واژه یان فاکته ی ناو تیکسته که ت دایده نیت.

سنوور نییه بڼه و ژماره یه ی په راویزه کان که ده شی له بابه ته که تدا هه بن. به ده سته پیکردن له ژماره ۱ وه، هه ر په راویزه به شیوه یه کی یه که له دوی یه که ژماره بکه. بڼه هه ر به رزه ژماره یه که له بابه ته که تدا، دلنیا به روه له وه ی که سرچاوه یه کی ناماژه له خواره وه ی لاپه که هه یه.

وه که ریزه بندیکردنه بیلوگرافیه کان، لایه نه جیا جیا کان ناماژه به یاسای جیاواز ده که ن بڼه دانانی په راویزه کان. پرسیار له ماموستا که ت بکه که په پړه وی له یاسا کانی که ده کات. نه که ر ماموستا که ت نه فزه لیه تیک نییه، ده شتوانیت یاسا کانی MLA به کاربښت، که منیش به کاریان دینم. (رینماییه کانی MLA به شیوه یه کی سره کی بڼه و بابه تانه به کار دین که بواړی ناداب و زانسته مرییه کاندانوسراون. نه که ر تق بابه تیک له بواړی فیزیا یان زانستی کومه لایه تیدا ده نووسیت، پرس به ماموستا که ت بکه له ورووه که په پړه وی کام ستایله بکه یت. ستایلی جیا جیا و دیاریکراو له زینده وه رزانی، کیمیا، ماتماتیک، نه اندازه، ده رووناسی و هیتدا به کار دین).

هه نگاهی ۸: توپیرینه وه ی زیاتر بکه

نایا هیچ که لیتیکت له توپیرینه وه که تدا به دی کرد له کاتیکدا که یه که م ره شنووست ناماده ده کرد؟ هه ندی پرسیار وروژاند که تق پتویستت به زانیاری زیاتره بڼه و لامدانه وه؟ نه که ر وایه، نیستا کانی نه وه یه که سهری کتبخانه بده یت بڼه دواړین ته که لا له که ل کتبه کاندان.

هه نگاهی ۹: دووه مین ره شنووس بنووسه

نامانجی نه م قوزاغه چاککردنی مانایه - رپړه وی بابه ته که ت چاک بکه، بیرۆکه کانت باشتر ریکبخه، خاله سهرلیشیوینه ره کان روون بکه روه و به لگاندنه لاوازه کان به هیز بکه. له کاتیکدا که چاو به ره شنووسه که تدا ده خشیتینه وه، نه م پرسیارانه ی خواره وه له خوت بکه:

- نایا بیرۆکه کانت به شیوه یه کی لوزیکی له خالیکه وه ده چن بڼه خالیکه تر؟

- ئايا ماناي ھەر رستەيەك و پەرەگرافىك تەواو رۆشن؟

- ئايا ھەر رستەيەك مانا دەدات بەدەستەو - يان پالېشتى دەكات؟

- ئايا تۆ بەشتۈرەيەكى نەرم و نىيان لە پەرەگرافىكەو بەرەو پەرەگرافىكى تر دەجولتەيت؟

يان يان بەشتۈرەيەكى پەمەكى لە ماددەيەكەو بەرەو ماددەيەكى تر باز دەدەيت؟

- ئايا بە بەلگەي بەرجەستەو پەشتگىرىي ئەنجامگىرىيەكەت دەكەيت - داتاي تۆيۈنەو،

نەمۇنەكان، ئامار؟

- ئايا ئاوتتەيەكى باشى بەلگە دادەنەيت - ئىقتىباساتى شارەزايان، داتاي زانستى، ئەنەمۇنە

كەسىيەكان، نەمۇنە مېژۈيەكان؟

- ئايا پېشەكەيەكى بەرجەستە و ئەنجامگىرىيەكى بەرجەستەت ھەيە؟

- ئايا بە وشەكان و ستايلى خۆت نووسىووتە؟ يان ھەر ئەو دەستەواژە و ئىقتىباساتە بە

يەكەو گىرى دەدەيت كە لە نووسەرانى ترەو ۋەرتگرتوون؟

- ئايا ماددەكەت بە تەوايى روون كىرەو تەو، يان وات داناو كە دەشى خويئەران زياتر لە

تۆ زانىارىيان لەبارەو ھەيە؟ (بېرت بېت: ئىستە لەگەل ماددەكە دا ئاشنايت، بەلام تەنبا

لەبەرئەو ئىستە شتەك روونە بەلاتەو بەو مانايە نىيە كە خويئەران دەزانن لەبارەي چىيەو

ئەدوتتە).

- ئايا قەناعەتتە بە خويئەران ھېناو كە تېزەكەت دروستە؟

- ئايا زانىارىيەك ھەيە كە، لەكانتەكدا كە راست و زانىارى بەخشە، بەلام پەيوەندىدار نىيە؟

بېرە!

- ئايا روانگەيەكى تۆكمەت بەرقەرار كىرەو (ۋاتە كەسى يەكەم، دووھ يان سىيەم لە

سەرەتاو تا كۆتايى)؟

- ئايا دوايىن پەرەگرافت بەشتۈرەيەكى سەرگەرتووانە تەوايى بابەتەكەت پوخت دەكاتەو و

بەشتۈرەيەكى كارىگەر بەلگاندەكەت "بە كۆتا" دەكەيەنەيت؟

ھەر پەلەيەكى گىرەت بە قەلەم رەنگەك رەنگ بىكە. ئەگەر بىرۆكەيەكت لەبارەي ئەوئەي كە

چۆن ئەو بەشە چاك بىكەيت، لە رەشئووسەكەتدا بىئووسە. ئىستە دانىشە و دەست بىكە بە

جارىكى تر نووسىنەو. تەركىز بىخەرە سەر ھەموو ئەو رۇبەرەنەي كىشە كە دۆزىوتنەو.

نه‌گه‌ر پټويست ده‌کات، زانپاريي تازه دابنۍ. ياري به رسته‌کان، په‌ره‌گرافه‌کان و تهنانه‌ت ته‌واوي به‌شه‌کان بکه.

نیش له‌سهر په‌ره‌گرافه‌کانی ده‌سټپټک و کټتايي بکه‌ره‌وه

کاتټک ده‌زانيت که بابه‌تټکي جوانت داپشتووه، پشکنينټکي په‌ره‌گرافه‌کانی سهره‌تا و کټتايي بکه‌ره‌وه. کات ته‌رخان بکه بټ جارټک و جارټکي تر چوونه‌وه به‌سهرنه‌مانه‌دا- بټه‌وه‌ي نه‌وه‌نده‌ي بکړۍ باشترينيان لۍ ده‌ريچټت. زياتر له بابه‌تټکي " زټر باش نييه " نمره‌به‌کي باشت له چاوه‌پوانکراوي به‌هټي "A+" له پيشه‌کي و نه‌نجامگيري به‌ده‌سته‌يناوه.

په‌ره‌گرافي ده‌سټپټکي بابه‌ته‌که‌ت له هه‌موويان گرنگتره. نه‌مه به‌لگاندن بټ يان له‌دږي چي ده‌که‌يت (و نه‌مه‌ي که بټ چي نه‌و ديوت هه‌لټزاردووه) ده‌رده‌خات و پاشماوه‌ي بابه‌ته‌که ده‌ناسټينټت. نه‌گه‌ر به باشتي نووسرايټت، نه‌وا به‌بي وده‌ستان مامټستا که روه‌و پاشماوه‌ي بابه‌ته‌که پال ده‌نيت و چنه‌د خالټکت بټ ريکخستني جوان ده‌سته‌به‌ر ده‌کات. نه‌گه‌ر به لاوازي نووسرايټت، نه‌وا له‌وانه نييه گرنگ بي که دواتر چي دټت- ده‌شي مامټستا که بگاته نه‌و نه‌نجامه‌ي که تټ به رووني نازانيت باسي چي ده‌که‌يت و به‌و پټيه‌ش نمره‌ت بټ دابنټت (له‌کاتټکا که به پټچه‌وانه‌وه له‌وانه‌بوو کاتټکي که‌متر به پاشماوه‌ي بابه‌ته‌که‌ت به‌سهر بيات).

وه‌کو سه‌موني له‌فه بير له پيشه‌کي و نه‌نجامگيري بکه‌ره‌وه، وا دابنۍ زانپاريي نيوانيش هه‌مبه‌رگر، کاهوو، ته‌ماته و ترشياته. له‌وانه‌يه به‌کټشکردني سهره‌کي نه‌وه بټت که له نيوانه‌که‌دايه، به‌لام تټ پټويستت به نانه‌که‌يه نه‌گه‌ر به له‌فه ناوي ببه‌يت.

نه‌مانه‌ي خواره‌وه هه‌ندي ريگه‌ن بټه‌وه‌ي به که‌ميک راکټيشانه‌وه بابه‌ته‌که‌ت ده‌ست

پټيکه‌يت:

- شټنټک بلۍ که سه‌رنج راده‌کټيشټت.

- شټنټکي مشتومرپناميز بلۍ.

- ويته‌ي ديمه‌نټک بکټشه.

- رووداوټک سهر له‌نوي دروست بکه‌ره‌وه.

- نيقتيباسټکي کاريگر به‌کاريټنه.

- پرسپاريکي وروژينه‌ر بکه.

به لام - قهت - نوکته به کارمه هینه. نوکته که به سهر خۆتدا ده شکێته وه. زۆربهی
مامۆستایان سووعهت نازانن کاتیك نمره داده نین.

هه موو فاکته کانت بپشکنه

کاتیك چاککردنی ناوه رۆك و مانا تهواو كرد، دانهیهکی خاویژن چاپ یان تایپ بکه، پاشان
هه موو فاکته کانت دووجار چێك بکه ره وه بۆ دڵنیا بوون له کتومتی؛
- ئایا ناوه کان، زاراوه کان و شوێنه کانت به دروستی سپێڵ کردوه؟
- کاتیك به رواره کان و ئاماره کانت ئیقتیباس کردوه، ئایا ژماره کانت به دروستی
نووسیوه؟

- ئایا ئاماژهی سه رچاوهت داناوه بۆ هه ر فاکت، ده ربهرین یان ئایدیایه ك که هی خۆت نییه؟
- نه گه ر شتێك له سه رچاوه یه ك وه رگرتوه، ئایا نه وه سه رچاوه یهت به ده قاوده قی، وشه به
وشه، کۆما به کۆما ئیقتیباس کردوه، ئایا شته كهت خستوه ته ناو نیشانه کانی گواستنه وه
"علامه نقل القول"؟

له ره شنوو سه نوێكه تدا هه ر راستکردنه وه یه ك نیشانه بکه. جارێکی تر، قه له م ره نگ یان
به کاربێنه بۆ نه وهی دواتر بتوانیت به ئاسانی راستکردنه وه کان بدۆزیته وه.

له جارێکی تر نووسینه وه به رده وام به

ئێستا ته نانهت سه رنجێکی وردتر بده له رسته و په ره گرافه کانت. هه ولّ بده نه رم و نیانتر،
چرتر و بۆ تێگه یشتن ئاسانترین بکه یهت.

- فرمانه کانی کردار و بکه ردیار به کاربێنه: "هه ندێ له مه یموونه ده ست به سه ردا گه راوه کان
بۆ ماوهی ۳۰ سال یان زیاتر له ژياندا ماونه ته وه" باشتره له "۳۰ سال یان زیاتر له لایه ن هه ندێ
له مه یموونه ده ست به سه ردا گه راوه کانه وه به سه ر براوه".

- نه گه ر بکری فرمانی ناته واو بکه به فرمانی کردار: باشتره که بلیت "زریانێك لای
ده ریاکه وه هه لیکردبوو" نه ك "لای ده ریاکه وه زریانێك هه بوو" یان "لای ده ریاکه زریان بوو".
- ئایا درێژداد پیه کی زۆر هه یه؟ هه ر هه لێك که بکری بقۆزه ره وه بۆ خستنه پوهی هه مان
به رۆکه به وشه ی که متر.

- ټایا شوین هه ن که تیا یاندا دهسته واژه دانان یان داپشتن نامویه؟ هه ول بده رسته که یان به شه که ریک بخته وه بۆته وهی باشت به رجه سته بیی.

- ټایا وشه ی وه سفیی ره نگا وره نگت به کاره یتاوه؟ ټایا به خوینهرت وتووه "فرۆکه کان زیانیان بهرکه وتبوو" یان وینه یه کی ره نگا وره نگتر و نه فرینه رانه تر ت پيشانداوه: "فرۆکه کان ببونه کۆمه له پارچه یه کی ژه نگاوی ئاویزان بو که کونی فیشه که کانیا به روونی پیوه دیار ما بو"؟

- به دوا ی قاموسی کدا بگه پئ بۆ نه و هاومانایانه ی گونجاوترن له و وشانه ی که له بنه رهدا هه لتبژاردوون. به لام زۆر دور نه که ویتاوه و وشه ی وها لیل به کاربیت که خوینهری ئاسایی مانا کانیا نازانی. کاتیک گومانته هه یه، سۆراخی وشه ی ئاشنا بکه نه ک لیل، کورت له به رانه ر دریز، به رجه سته له به رانه ر گریمانه یی، وشه ی راسته وخۆ له به رانه ر دهسته واژه ی سه رگیز که ر.

- ټایا قسه ی سواو یان ده ربیرینی بازاریت له راده به ده ر به کاره یتاوه؟ به تایبته به نووسینی نه کادیمیدا، هیچیان به شیوه ی دیاریکراو پیشوازییان لئناکریت.

- ټایا هه ندی وشه ی دیاریکراوت له راده به ده ر به کاره یتاوه؟ به به رده وامی به کاره یتانی هه ندی وشه نووسینه که ت تاقه تبه ر ده کات. سۆراخی هاوماناکان بکه بۆ نه گه ره کانی تر.

- وشه کان چۆن ده رده که ون؟ کاتیک به ده نگی به رز بابه ته که ت ده خوینته وه، ټایا وه کو پارچه موسیقایه کی هاوړیتم دیتاوه ر؟ یان وه کو سرودیکی ماتم ده رده چیت؟

- یه کیک له باشتین ریکاکان بۆ به خشیکی که مێک "وزه" به نووسینه که ت، گۆرپینی بونیادی رسته که ته. ناوبه ناو رسته ی کورت به کاربیتنه. ته نانه ت زۆر کورتیش. رسته ی بی بکه ر به کاربیتنه. رسته ی ساده و ئالۆز به کار بیتنه.

- هه میشه مه به سستی بابه ته که ت له بیر بیت: گه یاندنی ئایدیاکانته وه ونده ی بکری به روونی و پوختی. بۆیه له ناو ورده کارییه کاندان مه به. نه گه ر پیویست بکات له نیوان نه و وشه "کامل" ه و ریک و پیکترین بابه تی ویناکراو یه کیکیان هه لبریت، نه و روو بکه ره نه وه ی دووه میان.

جاریکی تر، به قه له می ره نگا وره نگ راستکردنه وه کان له سه ر ره شنووسه که ت نیشانه بکه. پیویست ناکات جاری بابه ته که ت چاپ بکه یته وه - تا نه و کاته ی که نه ونده نیشانه کراوه که خویندنه وه ی قورسه!

ههنگاوی ۱۰: دوايڼ بېبلوگرافياي خۆت ناماده بکه

دهبى بېبلوگرافياکەت له کۆتايى بابەکهتدا بىت، لهسەر لاپهړه يان چەند لاپهړه يهکى جياواز:

- ئينچيک له سهره وهى لاپهړه که وه: تايته که له ناوه پاستدا دابنى "نه و نيشانهى وه رگيراون" يان "نه و نيشانهى سووديان ليوه رگيراره" به پتى نه وهى که چ جوړه بېبلوگرافيه ک به کار ديتيت.

- هه مان مه ودا به کار بینه که بۆ ته واوى بابەته کهت به کارت هيتاوه - ئينچيک.
- وا له گەل لاپهړه کاني بېبلوگرافيت مامه له بکه که دريژهى تیکستی بابەته کهتن و به و پتیه ژماره به ندييان بکه - دهست مه که ره وه به ژماره دانانه وه.

- به پتى نه لف بى سهرچاوه کان لیست بکه، به دوايڼ ناوى نووسەر. نه گەر نووسەر ناوى نه ماتيوو، به يه کهم وشهى تايته به ره مه که لیسته که بکه (مه گەر نه وهى يه کهم وشه "A"، "An" يان "The" بىت، له م حاله ته دا به دووهم وشهى تايته که لیسته که بکه).

- دهبى يه کهم دپرى هر سهرچاوه يه ک بکه ویتته لای راست. هه موو دپره کاني تريان له لای راسته وه پتینچ سپه یسی بدهرى.

- هه موو سهرچاوه کان دهبل سپه یس بکه و له نتيوان داخلکردنه کانددا دهبل سپه یس بکه.

ههنگاوی ۱۱: سپیلت پيشکنه و بۆ راستکردنه وه بخوینه ره وه

ئىستا کاتى نه وه يه که بابەته کهت له هر هه له يه کى ريزمان و سپیلت دهر باز بکه يت. من پيم وتن که بيوکه کانتان برکهى هه ره گرنگى بابەته که تانه. هه رواشه ز به لام به هه مان شيوه راسته که هه له زه قه کاني ريزمان و سپیلت وا له ماموستا کهت دهکات برپوا به وه بىنى که تو يان بى باکيت يان ته واو نه زانيت - که هيچيان ناماژهى باش نين بۆ نهرهى کۆتاييت.

- وشه خراپ سپیلت "حنجه" کراوه کان. هر وشه يه ک چيک بکه.

- خالبه ندى هه له. به ياسا کاني دانانى کوما، نيشانهى گواستنه وهى وته، نوقته کان و خالبه ندى تردا بجۆره وه. دلنيا به ره وه له وهى که له سهرتاپاي بابەته کهتدا په پره وهى له و ياسايانه ده که يت.

- بونیادی ناته‌واوی رسته. سۆراخی برگه ریزمانیییه زیاده‌کان، ئامرازی په‌یوه‌ندی نه‌گونجاو و هیت‌ر بکه.

هه‌نگاوی ۱۲: با‌که‌سیکی تر بیخوینیت‌وه و بۆت راست بکاته‌وه
بابه‌ته‌که‌ت چاپ بکه‌ره‌وه، بۆته‌وه‌ی هه‌موو ئه‌و راستکردنه‌وانه ئه‌نجام بده‌یت که له‌ماوه‌ی
دوایین هه‌نگاودا ئه‌نجامت دابوون. بابته‌که‌ت به‌پیتی رینماییه‌کانی مامۆستا ریک بکه‌ره‌وه.
دوایین ببیلۆگرافی و په‌راویژه‌کانت دابنێ.
تایتلیک بده به بابته‌که‌ت، تایتلیک که کورت و ئه‌وه‌ندی بکری جوانه به‌لام به خوینه‌ران
بلێت که ده‌کری چاوه‌پیتی چی بکه‌ین بۆ فیزیوون له بابته‌که‌وه.
که‌سیک بدۆزه‌ره‌وه که هه‌له راستکه‌ره‌وه‌یه‌کی باشه - دایک یان باوک، خزم، هاوپی - و داوی
لێکه بابته‌که‌ت بخوینیت‌وه بۆ هه‌له راستکردنه‌وه پیش ئه‌وه‌ی دوایین ره‌شنووس ئاماده
بکه‌یت.

هه‌نگاوه‌کانی ۱۳-۱۴: دوایین ره‌شنووس
هه‌ر گۆرپانکارییه‌ک بگه‌رخۆ که له‌وانه‌یه خویندنه‌وه‌ی راستکردنه‌وه‌که‌ت هینابییه کاپه‌وه.
دوایین ره‌شنووس چاپ بکه. جاریکی تر هه‌له راست بکه‌ره‌وه - زۆر به وریاییه‌وه.
ئه‌مانه‌ش چه‌ند فیلێکن که سوودیان هه‌یه: (۱) به ده‌نگی به‌رز بابته‌که‌ت بخوینه‌ره‌وه.
به‌رده‌وام به - له‌سه‌ربانه‌کانه‌وه ده‌نگت هه‌ل‌ب‌ه‌! سه‌رسوپه‌ینه که چه‌نده ئاسان بۆت
ده‌رده‌که‌وی که وشه‌کان له شوینی هه‌ل‌ن، ریزمانت لاوازه، ته‌نانه‌ت چه‌ند وشه‌یه‌کیش سپێلیان
ته‌واو نییه. (۲) له‌گۆتاییه‌وه به‌ره‌و سه‌ره‌تا بابته‌که‌ت بخوینه‌ره‌وه. ئه‌مه وات لێده‌کات تا
ته‌رکیز بخه‌یته سه‌ر هه‌ر کام له تاکه وشه‌کان و رێگایه‌کی هه‌ستیه بۆ دۆزینه‌وه‌ی وشه‌ خراپ
سپێل کراوه‌کان.
دوایین هه‌نگاو؟ بابته‌که‌ت بخه‌ره ناو فایلیکه‌وه. پاشان راده‌ستی بکه - بێگومان له‌کاتی
خزیدا!

راپۇرتە زارەككەيەكان

ھەندى جىياوازى سەرەكى ھەن لەنتوان نووسىنى راپۇرتىك و پىشكە شىكرىنى بە شىۋەى زارەكى، بەتايىبەت ئەگەر تۆنەتەۋى ھەلەى خويىندەنەۋەى راپۇرتەكە تەنیا لەبەرەم پۇلدا بىكەيت.

ئەگەر تۆۋاجبى ئەۋەت پى سىپىردراۋە كە وتارىك لە پۇلدا پىشكەش بىكەيت، لەۋانەيە بىكەيتە ناۋىەككە لە پۇلىنەندىيانەۋە:

-روونكرىنەۋە: دەرپرېنىكى راستەوخۆى فاكتەكان.

-بەلگاندن: ھەۋلەدان بۇگۇرپىنى پاكانى لانى كەم بەشەك لە ئامادەبوۋان.

-ۋەسفىكرىن: دابىنكرىنى ۋىنەيەكى بىنابى بۇگۇيكرانت.

-گىرپانەۋە: باسكىرىنى رووداۋيان بەسەرھات.

فۇرمە ھەرە باۋەكانى راپۇرتە زارەككەيەكان كە لە قوتابخانە دەكرىنە ۋاجب، روونكرىنەۋە ۋ بەلگاندن. تۆبۆت دەردەكەۋىت كە تا رادەيەكى زۆر ۋەكو نووسىنى بابەت، بۇ ئەم وتارانە زانىارى تاۋوتۋى ۋ رىك دەخەيت.

بىرت بىت: ئەگەر تۆخۆت بۇ (بەلگاندن)ك ئامادە دەكەيت، قەناعەت بەخۆت نەھىتەت كە پىۋىست ناكات تاۋوتۋى ھەردوۋى لای بابەتەكەت بىكەيت تەنیا لەبەرئەۋەى كە تۆتەنیا يەككىيان دەخەيتەپوۋ. دەبى تۆبە ھەموۋ فاكتەكانەۋە دوۋجار خۆت ئامادە كرىبىت بۇ، چونكە لەۋانەيە بىكەيتە بەر تەخەداۋى پرسىيار ۋ بەلگاندنەكانى قسەكەرەكانى تر.

لەكاتىكدا كە زانىارى كۆ دەكەيتەۋە بۇ راپۇرتەكەت، بۇ نووسىنى تىبىنى لەسەر كاغەزە بچوكەكان، ۋەكو ئەۋەى بۇ نووسىنى بابەت كرىت، ئەمەت لەبىر بىت: بۇئەۋەى كارىگەر بىت، پىۋىستە تۆھەندى تەكنىكى جىياۋز بەكار بىتەت كاتىك تۆ رووداۋىك "دەگىرپتەۋە" نەك "دەنووسىت". بۇ نمونە:

-ناۋىشانەكەت فراۋان مەكە. ئەم ئامۇزگارپىيە كە بۇ ئامادەكرىنى راپۇرتە نووسراۋەكانىش راستە، تەنانت زۆر گرنگترە كاتىك وتارىك ئامادە دەكەيت. ھەۋلە بدە وتارىكى كارىگەر لەسەر "ئىلىنۆر روزفېلت"، "رۇمانەكانى جەين ئۇستىن" يان "سوپاى ئەمرىكا" لە ۱۵ خولەكدا پىشكەش بىكەيت، كە بە زۆرى كاتى دىارىكراۋە بۇ راپۇرتە زارەككەيەكان. ئەم ناۋىشانانە بۇ زنجىرەيەك لە كىتەبەكان زۆر گونجاون!

"چون ئىلنۆر روزفېلت رۆلى خانمى يەكەمى گۆپى"، "چۆنئىتى شىكسىتى فىلمى "بى ئاگا" لەۋەى پەيپەۋى لە ستانداردەكانى (ئىما)ى جەين ئۆستىن بىكات" يان "لەنە باش و خراپەكانى كوتانى ئەندامانى سوپا بە فاكسىنى ئەنتراكس" ناۋنىشانى بەپۆتە براۋترن. تەسكىردنەۋەى مەۋداى وتارەكەت يارمەتت دەدات كاريگەرتر تاۋوتوئى و رىكى بخەيت.

– ئەۋەندە ئامار بەكار مەھىنە. لەكاتىكدا كە زۆر گىرنگىن بۆ دانانى قورسايى بۆ ھەلۋىستەكەت، بېرىكى زۆر لىتى، تەنا لە كىشى وتارەكەت كەم دەكاتەۋە و ئامادەبوۋان بىتاقەت دەكات.

– وتە نەستەقەكان رەنگ و ژيان دەدەن بە وتارەكەت. بەلام بە وريايەۋە بەكارىان بىنە، چونكە دەشى وتارەكەت خاۋبەنەۋە. خېرا بچۆرە سەر رستە پىكەننېنھەرەكەت بەر لەۋەى كە باۋىشكەكان دەست پېيگەن.

– لە بەرانبەر ئىقتىياساتدا وريابە. بە پىچەۋانەى نوۋسىنى بابەتەۋە، وتار رىگەت بۆ خۆش دەكات تا خۆت ۋەكو ھىزىك بونىاد بىئىت بە ترسىكى كەمترەۋە لەۋەى كە بە دىزى تۆمەتبار بىرئىت. بۇيە تۆ دەتوانىت فاكىتى يەكجار زۆرتر بەبى گىردانەۋە بە سەرچاۋە بخەيتەپوۋ. (بەلام باشترە كە سەرچاۋەكانت ھەبى لە بارىكدا كە لەبارەى فاكتەكانەۋە پرسىيارت لىكرا). دەتوانىت ئىقتىباس بەكار بىئىت، بەلام كاتىك زىمانى جىاۋازىيان ھەيە يان سۆزىك رادەكىشن. دۇنيا بەرەۋە لەۋەى كە ئامازە بە سەرچاۋە بىكەيت.

بۆم دەركەۋتوۋە كە ھەلۋدان بۆ ھەلدانەۋەى كۆمەلە كاغەزىك لە بەردەم پۆلەكەتدا قورسە. كاغەزە بچوكەكان كە لە لەپى دەستىدا جىگەيان دەبىتەۋە بەكارھىنانىان ئاسانترە، بەلام تەنيا ئەگەر تىبىنىيەكانى سەريان زۆر كورت و ئامانجىيان پىكاىت. پاشان ئەمانە ۋەكو "ئاراستەكەر" رۆل دەبىنن نەك كاغەزى وشە بە وشە. چەندەى تىبىنىيەكان كورتتر بىن – و چەندەى زىاتر پراۋەى راپۆرتەكەت بىكەيت بۆئەۋەى ھەر تىبىنىيەك زانىيارى گونجاۋ ئاراستە بىكات – ئەۋەندەش راپۆرتەكەت كاريگەر دەبىت. (چەندەى كەمترىش پىۋىست بىكات سەريان بىكەيت، ئەۋەندە بەرقەرار كىردنى پەيۋەندى بىنايى لەگەل پۆلەكە و مامۇستاكەتدا ئاسانتر دەبى).

ئەمانەى خوارەۋە چەند رىگايەكن بۆ ئەۋەى راپۆرتە زارەكىيەكان كاريگەرتر بىكەيت:

-كه سىڭ ديارى بگه بۆ ئوۋەى موخاتەبەى بگەيت- باشتەرە ھاوپىيەك بىت، بەلام ھەر
كه سىڭى تامەزۆر يان چالاک دەبىت- ووتارەكەتى ئاراستە بگە.
-پراوہ بگە، پراوہ بگە، پراوہى پىشكەشکردنەكەت بگە. زۆرجار شلەژانەكان دەرەنجامى
نەبوونى بىروابەخۆبوون. چەندەى بىروات بەخۆت بى ئوۋەى كە لە ماددەكەت دەزانىت، كەمتر
دەشلەژىت و ئوۋەندەش پىشكەشکردنەكەت ئاسايىتر دەبى.
-ئەگەر تۆۋەكۈمنى و تەنبا بە بىرۆكەى وەستان لەبەردەم ژوورىكى پەرلە خەلك بە
دەست "لەرزىن" ھەخۆنە وىستەكانەۋە دەئالپنىت، دلىيا بەرەۋە لەۋەى كە دەتوانىت مېنبەر،
رىخلە يان شتىكى تر بەكار بىنىت بۆئوۋەى خۆتى پىۋە بگىت.
ھەناسەيەكى قوول ھەلكىشە پىش ئوۋەى بچىتە بەردەم پۆل. ئەگەر تۆشۈپنەكەت
لە دەست دەدەيت يان بۆت دەرکەوت خەرىكە بىروابەخۆبوونت لە دەست دەدەيت، لە
ھەلۋەستەکردن، تەنانت ھەلكىشەنى ھەناسەيەك يان دوۋانى قوول نىگەرەن مەبە.

بەشىن ھەشتەم

چۆن بۇ تاقىكردنەۋەكان سەىى بىكەيت

بە درىژايى ژيانى خويىندىنت- و لەوانەشە پاشماۋەى ژيانىت- تاقىكردنەۋە ھەتمىيە ھەرچەندە ھەندى جار ترستىنەر و نىگەرانكەرىشە. چەندەى زوۋ تەكنىكەكانى خۇئامادەكردن، ئەنجامدان و لىھاتوۋىي تاقىكردنەۋەكان فىر بىت، ئەۋەندە باشتر دەبىت.

ئەۋان دەيانەۋى چى بزائى؟

زۆرىك لە تاقىكردنەۋەكان چەندەى پىۋەرى زاننىتن لەبارەى خودى ماددەكە، ئەۋەندەش پىۋەرىكى شىۋازى سەىكىردنن- توانات بۇ رىكخستنى شاخىك لە ماددە. ئەمە بەتايىت بۇ ھەر تاقىكردنەۋەكە راستە كە بانگەشەى پىۋانەكردنى بەرھەمى زاننىنى سالاننىك و لىھاتوۋىي تۇ لە پانتايىكەى فراۋانى ماددەكە دەكات- تاقىكردنەۋە بۇ ماستەر، تاقىكردنەۋەى پۇلى دوانزەى بنەپەتى، تاقىكردنەۋەى كەفائە و ھىتر. ئەمەش بەۋ مانايەكە كە دەشى چەندەى باشتر سەى بىكەيت، نمرەى باشتر لەۋ تاقىكردنەۋانە بىنىت.

پىش ئەۋەى بتوانىت برىار بدەيت كە چۆن سەى بىكەيت بۇ تاقىكردنەۋەكەى دىبارىكراۋ، زۆر گرنگە كە بزائىت دەقاۋدەق لە چ شتىك تاقى كوردنەۋە ئەنجام دەدەيت. خۇئامادەكردن بۇ كوپىزىكى ھەفتانە زۆر جىاۋازە لە خۇئامادەكردن بۇ تاقىكردنەۋەى كۇتايى سال. ھەرۋەھا بونىادى تاقىكردنەۋەكەش گرنگىيەكى زۆرى ھەيە، مەرج نىيە لەۋ روۋەۋە كە چۆن سەى دەكەيت، بەلكو لەۋ روۋەشەۋە كە كاتىك پرسىيارەكانت دەكەۋىتە بەردەست چۆن مامەلەى لەگەلدا دەكەيت.

له چى ده ترسيت؟

تاقىكردنه وه كان شتى ترسانكن. بويه پيش نه وهى بچمه سر خستنه پووى ته كنكه كانى نه جامدانى تاقىكردنه وه، با مامه له له گال يه كيك له و كيشه هه ره سه ره كيپانه دا بكه ين كه زۆرىك له ئيوه رووبه پووى ده بنه وه: شله ژانى تاقىكردنه وه، كاردانه وه يه ك كه له په ده سته ئاره قاوييه كان پيشانى ده دن، ميشكىكى به تال و نه نكيژه ت بۆ را كردن له بچوكترين ده رفه تدا.

كاتيك كه سيك بانگه شهى نه وه ده كات كه "له تاقىكردنه وه باش نيه" هه به ستي چيه؟ بۆ زۆر كه س، به راستى به و مانايه يه كه باش سه عى ناكه ن (يان، لانى كه م، باش خويان ئاماده ناكه ن). بۆ نه وانيت، ده شى به و مانايه بيت كه به ئاسانى هوشيان په رت ده بيت، ئاماده بيان تيا نيه بۆ نه و جۆره تاقىكردنه وه يه ي كه رووبه پووى ده بنه وه، يان ته نيا له رووى نه قليب وه ئاماده نين "هيچ" تاقىكردنه وه يه ك بكه ن.

ئيمه هه موومان سروشتى كيپر كيكارانى تاقىكردنه وه كان ده زانين. كاتيك رووبه پووى ته حه ديه كى وه ها ده بينه وه، هه نديكمان قوّل و مه چه كى لى هه لده مالتت. نه وانيت به هوى فشار وه بالانسيان ناميتت. له وانه يه هه ردو كاردانه وه كه په يوه نديه كى كه ميان هه بيت به ئاستى زانين، زيره كى ريژه يى، يان راده ي خۆ ئاماده كردنه وه. ده شى زيره كترين خويندكاره كانى ناو پۆله كات نه وانه بن كه زۆرترين ترسيان له تاقىكردنه وه كان هه يه.

بهوام پيپكه، تق ته نيا كه س نيت

نازايه تى به ده ست بيته - خه لكانيكى كه م چاوه پوانى تاقىكردنه وه ده كه ن، به شيكى زياتر له ئيوه زياتر له وهى كه بيرى لى ده كه نه وه له تاقىكردنه وه ده ترسن. به لام نه مه به و مانايه نيه كه ده بى بترسن.

خه لكيكى كه م به هيمنى، ئاسايى و ئاماده بۆ كردار، ده چنه شوپنى تاقىكردنه وه. زۆرىك له ئيمه ناخمان خورپه ده كات، ئاره قه رژينه كانمان له گيپر قورس ده پۆن و ئاره زوويه كى جدديمان هه يه بۆنه وهى له شوپنيكى تر بين... هه ر شوپنيكى تر.

چه نده ي زۆر فشار بخه يته سه ر خۆت - چه نده زياتر ريگه بده يت ترسى تاقىكردنه وه (و هه روه ها نمره ي باشى ئوميد بۆ خوازاو) بيته ناو ميشكه ت وه، نه وه نده ش كه متر يارمه تى خۆت

دەدەیت. (و چەندەى تاقىکردنەوہە کە بە راستى گەرە بىت، ئەوہەندەش ئەگەرى زیاترە کە گرنگىيەكەى بىر خۆت بەئىتەوہ).

با رووبەپووى بىنەوہ: دەشى نمرەكانت لە هەندى تاقىکردنەوہەدا كاریگەرىيەكەى گەرەيان هەبىت لەسەر چوونت بۆ چ كۆلێژك، چوونت بۆ خویندىن بالایان وەرگرتنى ئىشك كە حەزت لىيەتى. بەلام گرنگ نىيە تاقىکردنەوہەك چەندە گرنگ بى بۆ ژيانى پىشەبىت، بەهەمان ئاست گرنگە كە گرنكى ئەو تاقىکردنەوہە لە مێشكندا كەم بكەیتەوہ. نابى ئەمە كاریگەرى لەسەر خۆئامادەكرنت دابنى- دەبى هېشتا وەها سەعى بكەیت كە ژيانى پەيوەستە بە نمرەيەكەى بالاتر. لەوانەشە وابىت.

لەوانەيە لەبەرچاوگرتنى تەواوى ئەزموونەكە يارمەتیدەر بى: بىست سال دواى ئىستا، كەس بىرى نامىنىت يان باكى نىيە لە چ تاقىکردنەوہەكدا چەندت هېتاوہ- گرنگ نىيە چ هەستىكى چارەنووسسازت بۆ ئەم تاقىکردنەوہەي ئىستا هەيە.

بىگومان، تۆ دەتوانىت كردنى هەموو ئەمانە ئاسانتر بكەیت بە نەچوونە دەر لە رێگاگەت - بە دلتىايەوہ پىش تاقىکردنەوہەكەى بەتايبەت گەرەيان گرنگ- بۆ زياكردنى شلەژان بۆسەر رووداوىكى هەنووكە شلەژىنەر. دوو رۆژ بەر لە تاقىکردنەوہەى بەكالۆرى كاتى ئەو نىيە لە هارپىكەت گۆشەگىر ببىت، بگوازيەوہ، ئىشەكەت بگۆرى، قەرزىكى گەرە رابكېشىت، يان هەر تەوژمىكى تر لە رووبارى كېى ژياندا دروست بكەیت.

بە هەبوونى هارپى ئەو شتوہە...

هەندى لە خەلكى لەسەر نەگەتییەكەيان دەژىن و ئىرەبىت پى دەبەن گەر تۆش لەسەرى نەلەوہپىت. ئەوان دەيانەوى بىتخەنە ناو خەمۆكىيەكەيانەوہ، چ ئەوہى بە راستى بزانىت يان خەمت بىت چ روودەدات.

ئەم پىرۆفېشەنلانى نىگەرانى، ئەو خەلكانەن كە دەبى لىيان دوور بكەیتەوہ كاتىك خۆت بۆ تاقىکردنەوہ ئامادە دەكەیت. ئەوان دەنالێنن "شاخ، قەت ئەو هەموو شتە فېرنايم!". لەوانەيە تۆ خال لە "ئىلۆبە جوانەكان" بەدەست نەهێنىت گەر بلێيت "دەكرى دەمت داخەيت

و سه‌عی بکه‌یت! "به‌لام ده‌توانیت چټږ له (بیرکردنه‌وه لټی) به‌ده‌ست بیثیت کاتنیک به‌ره‌و شوټنیکي هیمن بۆ سه‌عی به‌ریگادا ده‌پوټیت.

وریای نه‌و "هاوپې" یانه به‌که شه‌وی پیش تاقیکردنه‌وه ته‌له‌فونټ بۆ ده‌که‌ن و ده‌لټن بوه‌سته، "نیستا بۆم ده‌رکه‌وت که ده‌بی له به‌شی ۱۲ش سه‌عی بکه‌ین!" مه‌که‌وه داوه‌که‌یانه‌وه. له‌بری نه‌وه‌ی ته‌له‌فون بۆ پو‌لیس بکه‌یت، به‌هیمنی بیریان به‌ینه‌ره‌وه که نه‌و په‌ره چاپکراوانه‌ی ماموستا دوو هه‌فته له‌مه‌وبه‌ر دابه‌شی کردن به‌روونی پیشانی ده‌دات که ته‌نیا به‌شی ۶ تا به‌شی ۱۱ بۆ تاقیکردنه‌وه که داخله. پاشان ته‌له‌فون که دابخه‌ره‌وه، دوا‌ی ژیا‌نی خوت بکه‌وه و لټکه‌پې با تا دوا‌ین تاقیکردنه‌وه ده‌ستی نیگه‌رانیان بگو‌شن. (هه‌لبه‌ت، نه‌گه‌ر تۆ به‌لاته‌وه ئاساییه سو‌راخی نه‌وه بکه‌یت چ بۆ تاقیکردنه‌وه داخله، ته‌له‌فونیکي وه‌ها ده‌تتوقینټ... و کاتت به‌فیږ ده‌دات).

چۆن ئاستی شله‌ژانت بی‌نیه خواره‌وه

بۆنه‌وه‌ی له "گرنگی" ی تاقیکردنه‌وه‌یه‌ک تی‌بکه‌یت، نه‌و لیسته‌ی خواره‌وه بخو‌ینه‌ره‌وه. زانی‌نی وه‌لام بۆ ژورترین پرسیا‌ری مومکین، یارمه‌تیت ده‌دات شله‌ژانت که‌م بکه‌یت‌وه:

۱. تاقیکردنه‌وه‌که چ ماده‌یه‌ک ده‌گرټه‌خۆ؟

۲. به‌ده‌سته‌پنانی چ‌ند نمره مومکینه؟

۳. تاقیکردنه‌وه‌که له چ ئاستیکدا حسابی بۆ ده‌کړی؟

۴. چ‌ند کاتم هه‌یه تاقیکردنه‌وه‌که بکه‌م؟

۵. تاقیکردنه‌وه‌که له کړی ده‌کړی؟

۶. چ جۆره پرسیا‌ر له تاقیکردنه‌وه‌که‌دا ده‌بن (به‌یه‌که‌یاندن، فره‌هه‌لټ‌ژاردن، وتار، راست و هه‌له و هیت‌ر)؟

۷. چ‌ندیک له هه‌ر جۆره پرسیا‌ریک له تاقیکردنه‌وه‌که‌دا دټه‌وه؟

۸. چ‌ند نمره بۆ هه‌ر پرسیا‌ریک داده‌نری؟

۹. ئایا به‌شی دیا‌ریکراو له تاقیکردنه‌وه‌که‌دا هه‌ن که نمره‌ی زیاتر له‌وانه‌ی‌تریان له‌سه‌ر بی؟

۱۰. ئایا تاقیکردنه‌وه‌ی کتیبی کراوه ده‌بی؟

۱۱. چ ده توانم بیه مه ژورده وه له گه ل خۆمدا؟ حاسبه؟ نهسته له؟ شتی تر که گرنگن بۆ
سه رکه وتوو بوونم؟

۱۲. ئایا که وه لایمی هه لێم دایه وه نمره م لێ ده شکیت؟

رینگاکه بېره

بۆ نه هیشتنی نینگه رانیی پێش تاقیکردنه وه، پیاسه یه ک یان مه له یه کی پڕ وزه بکه. له رۆژانی
پێش تاقیکردنه وه دا، گرنگ نییه چه نده "گه وره" یه، زۆر سه عی مه که یان زۆر سه رسه ختانه
سه عی مه که، ده نا به مێشکی هیلاکه وه ده چیته هۆلی تاقیکردنه وه.

تۆ هه نوکه زانیووته که ناو بېره به به رنامه کراوه کان له ماوه ی رۆتینی سه عیکردندا ته رکیزت
له سه ر کتێبه کان ئاسانتر ده کات و ته واوکردنی واجبه کانت به ته رکیزی زیاتره وه خیراتر
ده کات. به خشته کردنی ناو بېره کان له ماوه ی خۆ ئاماده کردن بۆ تاقیکردنه وه هه مان کاریگه ری
هه یه.

گرنگ نییه سنوور به ندیه کان یان فشاره کانی کات چین، هه ست به وه مه که که ناتوانیت ئه و
ناو بېره کورتانه دا بنیت. له وانه یه ئه و کاته ی که بېروات وابی به که مترین شیوه ده توانی
دا بنیت له هه موو کاتیکی تر پێویست پێیان بیت، هه روه کو چۆن ئه وانه ی به زۆرترین شیوه
پێویستیان به ته کنیکه کانی کات به پێوه بردنه "ئه و کاته یان نییه" بۆ فیروونیان.

هه نوکه پشوو بده

ئه گه ر مێشکت تێکه له یه که له فاکت و ژماره کان، ناو و به رواره کان، له وانه یه به لاتره وه قورس
بیت بالانسی ئه و ورده کارییه دیاریکراوانه سفر بکه یته وه که پێویسته بېرت بێنه وه، ته نانه ت
ئه گه رچی هه موو ماده که له کۆتاییه وه بۆ سه ر هتا و به پێچه وانه شه وه بزانیته. له وانه یه ئه و
هۆرمۆنی (ئهدرینالین) خورپه به خشی که به کۆنه نداهه که تدا ته وژم ده کات "بیر هاتنه وه ی
ده سته بجی" نامو مکی بکات.

ساده ترین ته کنیکی پشوو دان، هه ناسه هه لکێشانی قووله. له سه ر کورسییه کات به پشتدا
پال بکه وه، ماسوله که کان شل بکه ره وه و سی هه ناسه قوول هه لکێشه (بۆ هه ر هه ناسه یه ک که
رایده گریت تا ژماره ۱۰ بژمێره).

جۆره‌ها ته‌كنىكى پامان (مىديته‌يشن) هه‌ن كه به‌هه‌مان شى‌وه سووديان بۆت هه‌يه .
 هه‌ريه‌كه‌يان له‌سه‌ر هه‌مان بنه‌ما رۆنراون- ته‌ركيزى مى‌شكت خستنه‌سه‌ر يه‌ك شت بۆ
 كردنه‌ده‌رى هه‌موو شتێك. له‌كاتێكدا كه تق ته‌ركيز ده‌خه‌يته‌سه‌ر ئامانجى پامانه‌كه‌ت (ئه‌گه‌رچى
 ئامانجه‌كه‌ هه‌چ بێت، وشه‌يه‌كى پوچ بى‌يان خاڵێك بێت له‌سه‌ر ديواره‌كه‌)، مى‌شكت ناتوانى بى‌ر
 له‌ هه‌چ شتێكى تر بكا ته‌وه‌، كه يارمه‌تى ده‌دات كه كه‌مێك خا و بێته‌وه‌.

جاريكى تر كه ناتوانيت ته‌ركيز بكه‌يت، هه‌ول بده پال به‌يته‌وه‌، سى‌هه‌ناسى قوول
 هه‌لكيشيت و بۆ خوله‌كێك يان زياتر ته‌ركيز بخه‌يته‌سه‌ر وشه‌ى "رۆن". كاتێك ته‌واو بوويت،
 ده‌بى‌ له‌ حاله‌تيكى زۆر ئارامتر و ئاماده‌تردا بيت بۆ رووبه‌پووبوونه‌وه‌ى هه‌ر تاقىكردنه‌وه‌يه‌ك.

خۆئاماده‌كردن بۆ نمره‌ گه‌وره‌كان له‌ تاقىكردنه‌وه‌دا
 هه‌ندى له‌ سروته‌كانى خۆئاماده‌كردن گونجاون بۆ هه‌ر تاقىكردنه‌وه‌يه‌ك، هه‌ر له‌ كويى
 هه‌فتانه‌وه‌ تا تاقىكردنه‌وه‌ى به‌كالۆرى و هه‌رشتىكى تر له‌ و نيوانه‌دا.

له‌ پێشه‌وه‌ پلان داينى
 دانى پيدا ده‌نيم. كاتێك من خويندكار بووم، ته‌نانه‌ت له‌ كۆليژيش، چه‌ماوه‌ى هۆشم به
 كۆتايى هه‌فته‌كان سنووردار بوو. له‌و خووانه‌ى كه هه‌مبوو، سه‌عى دوايين خوله‌ك، دروستكردنى
 قۆپى و نمره‌كانى لاوازى بوون.

كليلى خۆلادان له‌و هه‌موو خراپيه‌كان پيداچوونه‌وه‌ى ناوبه‌ناوى ئاساييه‌. چه‌نده‌ى زۆر
 پيداچيه‌وه‌، ئه‌وه‌نده‌ كه‌متر پتويست ده‌كات شه‌ونخونيه‌كان رابكيشيه‌ ناو هه‌فته‌ى
 تاقىكردنه‌وه‌كه‌ت. تق هه‌نوكه‌ له‌ سه‌رى سه‌ره‌وه‌ى ماده‌كه‌ت ماويته‌ته‌وه‌، ئه‌و پرسيارانه‌ت
 نوسبووه‌ و كردووه‌ كه‌ له‌ پيداچوونه‌وه‌كانت سه‌رچاوه‌يان گرتووه‌ و به‌ تيبينيه‌كانى ناو
 پۆله‌كه‌ت و كتىبى مه‌نه‌ه‌جندا چوويت بۆ دُنيا بوون له‌وه‌ى له‌ هه‌موو شتێك تێده‌گه‌يت.
 پيداچوونه‌وه‌ى دوايين خوله‌كت تا راده‌يه‌ك بۆ خوڤى و به‌پلان ده‌بى‌، نه‌ك هه‌ناسه‌ته‌نگانه‌ و
 به‌په‌له‌.

دوو سه عاتی وریاکه ره وه به کار بیته

نه نجامی لاواز له تاقیکردنه وه یه ک، ساردکه ره وه یه ک، که وتن له تاقیکردنه وه یه ک که هه سست کړدېو ئاماده ییت بڼی، خه مناکه. له دهه سترچوونی تاقیکردنه وه یه ک به ته واوی، کاره ساتباره. زه رووره که بزانیته که ی و له کوئی هه موو تاقیکردنه وه کان خراونه ته خشته وه و کاتیکی زوریان بڼ ته رخان بکه ییت بڼ نه وه ی پښیان رابگه ییت.

نه گهر تو هیشتا له ئاماده ییت، پیراگه یشتن به تاقیکردنه وه یه کی دیاریکړاو نابڼ زور قورس بیت - ده شی له ماوه یه کی دیاریکړاو وانه که تدا له ناو پڼلیکی ئاسایی نه نجام بدری. به لام له کولیز، له وانه یه تاقیکردنه وه کان له کاتی جیاواز له ماوه ی ئاسایی وانه که بخړینه خشته وه... و له شوینی جیاوازیس نه نجام بدری.

به هه مان شیوه، له وانه یه تاقیکردنه وه گهره کانی وه کو به کالوړی، ته نانه ت له قوتا بخانه که ی خوشته نه نجام بدری. له م حاله تانه دا، دلنیا به ره وه ی له وه ی که کاتی پتویست نه رخان ده که ییت بڼ ریگا، جا له هه کویته ک بیت - به تاییه ت نه گهر تو دلنیا نه بیت چوڼ نه گه یته نه وی!

هه رکه کات و شوینی تاقیکردنه وه که ت زانی، بیخه ره ناو روژمیری هه فتانه ته وه. چ نه وه ی له ئاماده یی بیت یان کولیز یان خویندنی بالا، زوره ی قوتا بخانه کان هه فته یه ک، دوو یان ته نانه ت زیاتریس بڼ تاقیکردنه وه کانی کوتایی داده نین. نه م ماوه یه ی تاقیکردنه وه به زوری له ناو پڼلدا راده گه یه نری (به زوریس له روژی یه که مدا) و چاپ ده کړیت.

نه گهر تو سه ره له به یانی تاقیکردنه وه یه کت هه بیت و زور بترسیت له وه ی که ئاماده ییت تیا نه بی، فیلیک له خوت بکه - چنه د روژک پیش تاقیکردنه وه به یان یان زوو هه سته، ناننکی باش بخو و واجبه که ت نه نجام بده یان به تیبینیبه کانتدا بچوره وه. نه مه یارمه تیت ده دات تا وزه یه کی زور بخه یته ناو میشتک و وای لیبه که ییت راییت له سه ر شیکارکردنی پرسپاره کان یان بیرکردنه وه ی جدی له باره ی شه یکسپیه ره کاتیکی زووتر له کاتی ئاسایی.

واجبه ئیختیاریه کان بکه به ناچاری

هه ندی جار، ویرای خویندنه وه ی ئاساییت و واجبه کانی ترت، ماموستا واجبی ترت له سه ره تاي کورسه که دا ده خاته نه ستر. له وانه یه نه م کتیب، وتار و کورته توژیته وانه قه ت له

هیچ وانە بە کەدا قەسەیان لە سەر نە کەرت - بە لām رەنگە ماددە کە یان بۆ تاقیکردنە وە یە ک داخڵ بێت، بە تاییەت تاقیکردنە وە ی کۆتایی. ئە گەر بێرت چوو ئەم خۆیندە وە زیادە یە بخەیتە ناو رۆژمێری ئاساییتە وە، بە لām هیوادار بوویت کە پیش تاقیکردنە وە کە بیانخۆیتە وە، دایا بەرە وە لە وە ی کە ئە وە ندە کات بڕە خستینێت کە ئەم کتیبانە بکریت یان بدۆزیتە وە. لە وانە یە ژمارە یە کێ زۆری خۆیندە کارانی تر ئە و خۆیندە وانە یان جێ هێشتیبت بۆ دوا یین خولە ک و لە وانە یە تر نە توانیت ئە و ماددە یە بدۆزیتە وە کە پتویستە ئە گەر ماو بە کێ درێژ چارە پێ بکەیت.

قە لە مە کان، قە لە م رە ساسە کان... نە ستە لە

دوا جار، هەر کە رە ستە یە ک کە پتویستە بیهێنە بۆ تاقیکردنە وە، هەر لە قە لە مە وە تا قە لە م رە ساس تا حاسبە. هەر وە ها پێشنیاری ئە وە دە کە م - بە تاییەت بۆ تاقیکردنە وە یە کێ درێژ - کە نە ستە لە یە ک یان نوقل یان خواردنێکی "وزە بە خشی خێرا" تان پێ بێت بۆ ئە وە ی بیخۆن کاتی ک پتویستە تان بە زلە یە کێ بێدار کە رە وە ی گریمانە ییە.

هەر چە ندە زۆرێک لە دە فتر چە یان ئە سێلە ی تاقیکردنە وە کان بواری نووسینی تێبینییان هە یە، لە وانە یە بە س نە بێت بۆ مە بە ستە کانتان. ئە گەر داوات لێ کرا کە وتاریک بنوسیت، ئە و پتویست بە کاغەزی مسودە ی زۆر دە بێت بۆ گە لالە کردن و ریکخستنی بێرۆکە کانت پیش ئە وە ی قە لە م بخەیتە سەر کاغەز. بە هە مان شێوە، لە وانە یە تاقیکردنە وە یە کێ بە تاییەت ئالۆزی ماتماتیک بە خێرای هە موو کە نارە کانی پە رە ی وە لامدانە وە کە ت بکریتە وە، بۆ یە کۆ مە لێک کاغەزی یە دە ک لە گە ل خۆتدا بێت. کۆ مە لێک بارودۆخی کە م هە ن کە تیا یاندا بە کار هێنانی ئە م پە رە کاغەزە قە دە غە ن.

ئە گەر تر گۆیت نە گرت پیش...

پێداچۆرە وە، پێداچۆرە وە، پێداچۆرە وە. ئە گەر تر پە رە وە ی لە ئامۆزگاریی مە ن نە کە یە بۆ پێداچۆرە وە ی ناو بە ناو، کات بە لاوە بنی بۆ پێداچۆرە وە و سە عی هە فته یە ک یان دووان پیش تاقیکردنە وە. زۆریە ی کۆ لێزە کان - و زۆرێک لە ئامادە ییە کان - ماوە ی خۆیندە وە یان سە عی

دهخه نه پوو، زورجار ههفته ی پيش نيوه ی سال يان کوتايی سال، کاتیک هيچ وانه يه ک ناوتریته وه. کاته کانی کتیبخانه زورجار دريژ دهکریته وه. که لک له م کاته وهریگره.

چهنده ی ماده ی زورت پتویست بی بۆ پیداجوونه وه، نه وه نندهش گرنگتره که خشته که ت پاک بکه یته وه. بارسته یه کی چوار، پینج یان شهش کورسی که ۲۰، ۴۰ یان زیاتری کتیب، محازره و مشتومر، بابته و پرۆژه دهگریته وه، به ئاسانی سهدان لاپه ره ی تیبینیه کان به ره م دینیت. پیداجوونه وه، تیگه یشتن و سه یکردن لئیان پتویستی به نهقه لایه کی ته واوکات هه یه بۆ ههفته یه ک یان دووان. بۆیه دلنیا به ره وه له وه ی که هه موو ئیشه که ی تری کوتايی نيوه ی وهرزی خویندنت، به تایبته بابته و پرۆژه گهره کان، به ره و ته واو بوون.

ماده که ت ریک بخه

۱. هه موو نه و ماده یه کۆ بکه ره وه که بۆ کۆرسه که به کارت هیناوه: کتیبه کان، راهینانه کان، مه لزه مه کان، تیبینیه کان، واجبه کان و تاقیکردنه وه و بابته کانی پتیشوو.

۲. ناوه رۆکه کان له گه ل نه و ماده یه به راورد بکه که تاقیکردنه وه ی لی دهکریته و پرسیار له خۆت بکه: کتومت پتویستم به پیداجوونه وه ی چیه بۆ نه م تاقیکردنه وه یه؟

۳. (ریکخه ری پيش تاقیکردنه وه) که له کوتايی نه م به شه دایه فۆتۆکۆپی بکه. به وریاییه وه به شی "نه و ماده یه ی ده بی رومال بکری" له به رچاو بگره. دیاریکراو به. چهنده ی ورده کار بیت، ئیشیکی باشت ده که یته له پیداجوونه وه ی هه موو نه و رووبه رانه ی که ده بی بیانزانیت. نه م راهینانه یارمه تیت ده دات تا نه وه ی که پتویسته بیکه یته، به بارسته بکه یته.

۵. له کاتیکدا که به ماده که دا ده چینه وه و ده گه یته نه و نه خنامه ی که بۆ تاقیکردنه وه که ده یزانیت، خه تیکی تۆخی چیک کردن له دپری "پیداجوونه وه" دا بیته.

۶. رینماییه کی گرنگ: په ره یه کی بچوکی قۆپی ئاماده بکه وه ک بلئی نیازی نه وه ت هه بووه له تاقیکردنه وه دا قۆپی بکه یته که بیگومان، نیارت نییه. بۆ سه عی دوا یین خوله ک ئاماده ی بکه. نه گه ر بای پتویست به ختیشته هه بی که تاقیکردنه وه یه کی کتیبی کراوه بکه یته، سوپاسم بکه!

ئەو كاتە تەرخان بگە كە پتوۋىستە

ئەو پەرسىيارانەى خوارەو لە بەرچاۋ بگرە كاتىك بىر لەو كاتە دەكەيتەو كە پتوۋىستە بۆ سەيكرەن لە تاقىكرەنەو كە پتوۋىستە ديارىكرەو:

— بە زۆرى چەند كات بۆ ئەم جۆرە تاقىكرەنەو كە پتوۋىستە بەسەر دەبەم؟ ئەنجامەكان چۆن بوون؟ ئەگەر بە زۆرى سى سەعات بەسەر دەبەيت و ھىشتا ئەنجامەكانت خراپن، لەوانەى پتوۋىست بە ھەلسەنگاندنى ئەو كاتە ھەيە كە بەسەرى دەبەيت، يان وردتر، كە خراپ بەسەرى دەبەيت.

— لە ئىستادا چ نەرمەك دىنم؟ ئەگەر تەنبا ئاستى دووھە (B) و قەناعەتت واپە كە ناتوانىت نەرمەى يەكەم (A) بىنەيت، دەشى بېيار بەدەيت كە كاتى كەمتر بۆ تاقىكرەنەو كە كاتى زياتر بۆ ئەو ماددەى تەرخان بگەيت كە تيايدا باشتر دەتوانىت بۆ نەرمەى باشتر نىشانە بگرىتەو. ئەگەر نەرمەكەت لاوازە (C+) و نەرمەى كى باش لە تاقىكرەنەو كە (B) يەت دەداتى، دەشى بېيار بەدەيت كە كاتىكى زۆتر بۆ ئەم ماددەى تەرخان بگەيت.

— دەبى چ سەيىكە تايىت بگەم؟ ئەمە شتىكە كە بە تىببىيەكانتدا بچىتەو و لەگەل گروپىكى سەعەدا پراوە بگەيت، بەلام ئەگەر پتوۋىست بەو كە لە تاقىگەى زمان دابنىشەيت و چەند سەعاتىك گوى لە سى دىيەكان بگرىت يان گروپىكى خاوتر بەرئۆھە بىيەت ئەو بەو پتوۋە پلان دابنى.

— ئەو ماددانە رىك بگە كە پتوۋىستە سەيىيان لى بگەيت، رىتمى خۆت ديارى بگە و بزائە لە يەكەم سەعاتى پىداچوونەو دا چەند رۆشتوويت. ئەمە چۆن بەراورد دەكرىت بەو كە بۆ سەمى جىت ھىشتو؟ ھەموو سەعاتەكان وەكو يەك بەرھەمەين نابن، بەلام دەبى تۆ بتوانىت ئەو كاتە بەرچەستە بگەيت كە پتوۋىستە پەيوەست بەو كە لە سەعاتىكدا دەتوانى چەند بە ئەنجام بگەيەنەيت.

بۆچى سەمى دوايىن خولەك كاريگەرى نىيە

ھەموومان جارىك لە جارەن، بە پۆزىشەك ئەمەمان كەردوۋە — تا دوايىن سات چاۋەپى بووين و پاشان ھەولمانداۋە بە ھەي كارى ھەفتەيەك يان مانگىك يان تەواۋى وەرزىكى خويندن بئاخىنە ناو شەۋىك يان كۆتايى ھەفتەيەك. ئايا ئەمە بۆ تۆ كاريگەرى ھەبو؟ پىت وانە.

راستییه که ئه وهیه که دواخستن بۆ دوایین سات- له ئاستیک له ئاستهکاندا- ته نیا بۆ هه ندی له خۆیندکاران کاریگهره . به جۆریک له جۆره کان، ئه وان له ئیمه ومانان زیاتر ده توانن شستی زۆر بخه نه ناو یاده وهریی کورت مه وداوه و به راستیش، لانی که م بۆ ۲۴ سعات، بیریان بیت. ئه ی پاش ئه و ۲۴ سعاته ؟ با ده بیات. که به و مانایه یه ئه گهر توانیان له کویزیک هه فتانه باش ببن، هه موو ئه و په له په لیه ی دوایین سات هه یج وه های له باردا نه بووه بۆ تاقیکردنه وه ی داهاتوی نیوه ی سال یان کۆتای ی سال.

ئه وانیتر له ئیمه ئه و بره سووده ش وه رناگرین- پاش شه ویک له نه خه وتن و خواردنه وه ی قاره یه کی زۆر، به ختمان هه یه که بیرمان بیت تاقیکردنه وه مان هه یه . چه ند سعاتیک دواتر، دوا ی هه ولدان بۆ بیدار مانه وه تا کاتی پتویست و گه رانه وه بۆ ناو پێخه ف، نه ک ته نیا هه یج فیر نه بووین، ته نانته له و تاقیکردنه وه یه شدا باش نه بووین که له دوایین ساتدا ئه و هه موو گورپوتینه مان بۆی خستبووه گه ر!

له وانه یه ئه مه باشتین هۆکار بیت بۆ ئه وه ی که له دوایین خوله کدا سه ی نه که یین- سوودی نییه !

هه رچۆنیک بیت چۆن له دوایین ساتدا سه ی بکه ییت

له گه ل ئه وه شدا، سه رباری بریاره که ت، باشتین نیازه کانت و بیروپای تۆکه ت له مه ر ئه وه ی که سه عی دوایین خوله ک پێشنیارکی فاشیله، ده شێ خۆت له -هه رچه ند هه رچ نییه زووزوو- پێگه یه کدا بدۆزیتوه که پتویست به وه یه شه و ی پێش تاقیکردنه وه یه ک که هه یج سه عیت بۆ نه کردوه شتیک بکه ییت. ئه گه ر وایه، ئه مه ئامۆزگاری منه بۆ ئه وه ی شه و ی سه عی دوایین ساته که ت لانی که م تا راده یه ک سه رکه وتوو بیت:

-واقعین به له مه ر ئه وه ی که ده توانیت بیکه ییت. به دلناییه وه ناتوانیت به ها کاری وه رزیک خۆیند له تاکه شه ویکدا جله و بکه ییت، به تایبه ت ئه گه ر ئاماده ییت له و وانه یه دا ده گمه ن (یان هه ر نه بوو بیت) و ته نیا چاوت به چه ند لاپه ره یه کی کتیه کانی مه نه جه که دا خشاند بیت. چه ند ه ی هه ول بده ییت زانیاری زۆر له کاتی که دا وه ربگریت، ئه وه ند ه که متر بێ توانا ده بیت.

واقعین بوون به و ماناییه که هۆشیارانە بارودۆخە کەت هەلسەنگیتیت - تۆ به سەری
 په نجه کانتەوه خۆت هەلۆاسیوو و هەول د دەدەیت خۆت له کهوتنه ناو مەنجه لێک رۆنی قرچاو
 دەریاز بکەیت. خۆلادان له رۆنه که، رزگارکردنی خانمە که و بۆمانەوهی میرنشینە که
 (به دەستەپێنانی (A) له تاقیکردنەوه) که مێک زۆره داوای بکەیت، گرنگ نییه کام "هێزه
 ئەفسانەییە" پشتیوانیت دەکات.

بژاردەیی به و به قوولی سەعی بکه

چەندەهی وانەیی زۆرت لە دەستدا بێت، ئەوەندەش دەبێ بژاردەیی بیت لە رێکخستنی
 جەلەسەیی سەعی دواپێن ساتت. ناتوانی لە هەمووی سەعی بکەیتەوه. بۆیه پێویستە -
 ئەوەندەهی لە تواناتایە - ئەوه بناسیتەوه که کام بابەتانە به دلناییهوه له تاقیکردنەوه
 دێنەوه. ئینجا تەنیا لەوانە سەعی بکەیت. لەم بارەدا وا باشتره که بریکێ زۆر له بارەیی
 که مێکهوه بزانیت ئەک که مێک له بارەیی زۆرهوه. لەوانەیه تۆ خۆشەخت بیت و ئەو سی بابەتە
 هەلبژێرت که سی وتارەکه دەیگرەخۆ!

- مەسارێ یادەوهریت بکه. هەر تەکنیکیکی یادەوهری به کاربێتە که فێری بوویت بۆ
 زیادکردنی ئەوهی له تواناتدايه له یادەوهری کورت مەوداندا بیهێڵیتەوه.

- بزانە کهی وازدێنیت. کاتێک ناتوانیت ناوی خۆت بێر بێتەوه یان تەریکیز بکەیتەسەر
 کتێبه کهی بەردەمت، واز بێتە و بچوو که مێک بخەوه.

- به یانیی زوو له بهرچاو بگره نه سەعی دواپێن ساتی شەو، به تاییەت ئەگەر که سیکی
 "به یانیان" بیت. من بۆم دەرکهوتوو که زۆر کاریگەرتره زوو بخەویت و هەلسیت ئەک دەرەنگ
 بخەویت و به بێتاقەتی هەستیت.

(چەند خولەکی یەکه می تاقیکردنەوه کەت به نووسینی هەموو ئەو شتەنەوه به سەر بیه که
 له بیرتن به لām ترست هەیه بیرت بچنەوه).

کاتێک گرمانت هەیه، پرسیار بکه

به لێ، مامۆستا هەن که له وردەکارییه هەرە ناخۆشەکانی گۆرسە که یان ئیمتیحانتان دەکەن،
 داواتان لێ دەکەن هەرچی کاغەز و کتێب و تێبینی هەیه پێیدا بچنەوه.

پټم وانبيې هه موو ماموستاكان به و شټوه په ئيش بكن. زياتر نه گهري هه په كه له به شټكي
بچوكي كورسه كه دا نيمتيحان بكرټيت- نه و بابهت يان پرسياړه دياريكراوه يان فاكټ يان
ژمارانه ي كه ماموستا پټي وايه گرنگترين.

چون دهراني نه مانه كامانه؟ به دهرپرنيكي تر، چون دهراني چي له تافيكردنه وه كه دا
ديته وه؟

ماموستاكان زور سهر داو دهرن به دهرته وه. به گشتي، دهرشي چه نده ي زياتر هه مان
ماده ببينيت يان ببيسيت، نه وه د زياتر گرنگ بټ و نه گهري زياتر بي كه له تافيكردنه وه دا
بيته وه.

پټويست ناكات فاكټيك يان بابهت يك دوياړه بټته وه تا هوار بكات "فټرم به!" هه روه كو
چون فټر بوويت ته ماشاي زماني جه سته ي ماموستايه ك بكه ين و گوټي بټ سهر داوه
زاره كيپه كان شل بكه يت بټ ناسينه وه ي بابهت شايسته كان، فټر دهر بټ نه و بابهتانه بناسيته وه
كه ماموستا- به شټوه په كي نازاره كي- ده لټيت له هه مووان گرنگترين. دهرشي تيروانييني
ماموستاكه به رانه بر تيبيني نو سينه وه ش هوشداريت پټيدات. نه گه ر داوات لټيكات تيبيني
چرپر ش بنووسنه وه- ته نانه ت بيه وي راده ستيشيان بكه يت (هه ندي) جار له ناماده يي و
به ده گمهن له كولټي- پټم وايه تيبينيه كاني ناو پولتان زور له كټيپه كاني مهنه جتان گرنگتر
ده بن. به و پټي سعه ي بكه.

نايا له تافيكردنه وه و كوپزه كاني پيشووي نه و وانه په رزگار بوويت؟ پټويسته تافيكردنه وه
كه پراوه كان، به تاييبت نه وانه ي كه له لايه ن ماموستاكه ته وه له سهر ي نووسراوه، ناماژه په كي
نايابت پټيدات له باره ي نه وه ي كه ته ركيزي كاتي سعه يت بخكه يت سهر كوي.

نايا هه له په پرسياړ له ماموستا بكه يت كه پيشبيني چ جوړه تافيكردنه وه په ك بكه يت؟ به
هيچ شټوه په كه نه. نايا هه ميشه پټ ده لټيت؟ به هيچ شټوه په كه نه. نه گه ر ده ست بگاته نه و
پرسياړه كژنانه ي هه مان نه و ماموستايه نووسيوني، به تاييبت نه گه ر هه مان ماده بگرنه خق
كه له وانه په له تافيكردنه وه دا بټته وه، بټ پټداچوونه وه به كاريان بټته.

چاوه رټي نه وه مه كه هه مان نه و پرسياړانه جاريكي تر بټته وه. هيچ ماموستايه كه نه وه نده
ناسانگير نيه. به لام شټوازي ناماده كړني تافيكردنه وه كه، نه و جوړه پرسياړانه ي كه دانراون

و ئاويىتەى پرسىيارەكان (۱۰۰ راست و ھەلە، ۵۰ فرەھەلبۇاردىن و شەرحىك) ئايدىيەكى باشترت دەداتى لەمەپ ئەوئى چاۋەپوانى چى بىكەيت لە تاقىكىردنەو دا.

بىزانە ئاخۇ دەتوانىت كەسىك بدۆزىقەو كە سالى رابردوۋ يان وەرزى خوئىندى رابردوۋ ئەو مامۇستايەى ھەبوو. دەتوانن ھۆشدارى، رىئەمايى، ئامۇزگارى يان ئامازەيەكت بەدىنى؟ ھەندى لە مامۇستاكەن ھەزىان تەنبا لە يەك جۆرى پرسىيارە. ھەندىكىان ئارەزوومەندى راست و ھەلەن، ئەوانىتر لەگەل فرەھەلبۇاردى كورتن. ئەگەر تاقىكىردنەو كۆنەكان، خوئىندىكارانى پىشوو، قسەكانى خودى مامۇستا لەمەپ تاقىكىردنەوئى ئايندە و ئەزموونى خۆت پىت بلىن ئەمە راستە، دەشى تۆش بۆ ئەو جۆرە تاقىكىردنەوئى سەمى بىكەيت. ھەلبەت دەبى تۆ ھىشتا ماددەكە بزانىت. تەنبا ئەو ھەيەكە پىويستە ئەو بىر خۆت بىنىتەو كە بە فۆرمىكى دىارىكراۋ مامەلەى لەگەلدا بىكەيت.

باشترىن مامۇستاكەن لىكدرائىكى پرسىيارەكانى تاقىكىردنەو بەكاردىنن بۆئەوئى بۆيان دەرەكەوئى چى دەزانىت. بە راشكاۋىيەو دەلەم، ھەندىكىان رەقيان لە نمرەدانانى پرسىيارەكانى وتار (يان شەرح)، بۆيە بە دەگمەن بەكارىان دىنن. بۆچى مامۇستاكەن تر پرسىيارەكانى وتار بەكاردىنن؟

۱. ئامادەكردىنن خىراتر و ئاسانترە.

۲. لەوانەيە پەسەندترىن كاتىك گروپىك بچوكە و تاقىكىردنەو كە جارىكى تر بەكارنايەتەو.

۳. بەكاردە ھىنرىن بۆ كەشفكردى تىروانىنى خوئىندىكار ئەك پىوانەكردى دەستكە و تەكانيان.

۴. بەكاردە ھىنرىن بۆ ھاندان و پاداشتكردى گەشەى شارەزايەتى خوئىندىكار لە نووسىندا.

۵. گونجاۋن كاتىك گرنەگە خوئىندىكار روون بىكەتەو يان وەسەف بىكات.

۶. زۆر گونجاۋترىن بۆ ھەندى ماددە. لەوانەيە تۆ لە ئىنگلىزى و مىژوودا پرسىيارى زىياترى

وتارت ھەبىن بە بەراۋرد بە زانستەكان.

ھەندى لە مامۇستاكەن پرسىيارى بابەتى (مەوزوعى) يان پىباشترە چۈنكە:

۱. ئەمانە پەسەندترىن كاتىك گروپەكە گەورەيە و لەوانەيە تاقىكىردنەو كە بەكاربەنرىتەو.

۲. ئەمانە پراۋپىترىن كاتىك كە پىويستە نمرە زۆر جى مەمانەكانى تاقىكىردنەو دەستبەجى

بەدەستبەنرىن.

۲. ئەمانە زۆر گونجاوترىن بۇ گىرتىنە خۇي بېرىكى زىياترى ناۋەرۇك لە ھەمان بېرە كاتدا.
۴. ئەمانە بۇ مامۇستا ئاسانتىن بۆلەۋەي نىمرەيەكى بىلەن لايەنەنە دابىت. بۇ نىمۇنە ھەر خۇيىندىكارىك دەپى "C" بنووسىت بۆلەۋەي پىرسىارى ژمارە ۲۲ى راست بىت.
۵. ئامادە كىردى ئەمانە بۇ ھەندى مامۇستا ئاسانتىرە.
۶. دەشى ئەمانە كاتىك بەكارىپىن كە پىتووستە خۇيىندىكاران دەرىكەن.
- قەت سەى لە "ھەمووشتىكە" مەكە
- ھەر كە جۆرى ئەو تاقىكىردنە ۋە يەت بۇ دەرىكەت كە رووبەرووت دەپىتە ۋە، پىتووستە بىزىت چى لە تاقىكىردنە ۋە كە دا دىتە ۋە (ۋە لىرە ۋە، پىتووستە سەى لە چى بگەيت). بىر بىت، كە بە دەگەن، ئەۋىش ئەگەر، "ھەمووشتىكە".
- بە لايەنى زۆرە ۋە، پىتداچونە ۋە يەكى كورتى ئەو ماددە يە بگە كە قەناعەتتە ۋە يە ئەۋەندە گىرگ نىيە كە لە تاقىكىردنە ۋە يە ئايندە دا دابىرە. ئەمە بە شىۋە يەكى ئۆتۆماتىكى كاتى زىياتىر بۇ تەركىز پىتە دات لە سەر ئەو رووبەرانەى كە دىلنەيت دىتە ۋە.
- پاشان پەرىيەكى "سەى لىكىردن" دروست بگە بۇ ھەر تاقىكىردنە ۋە يەك. لە سەرى، ھەندى كىتپى دىارىكراۋ بۇ پىتداچونە ۋە، تىپىنى بۇ چوونە ۋە سەر ۋە بابەت، قاعىدە، ئايدىا ۋە چەك رىزىيەندى بگە بۇ چوونە ۋە سەر. ئەم شىۋازە تەمبەلىكىردن بچوك دەكاتە ۋە، بە شىۋە يەكى لۆزىكى سەىكىردنە كەت رىك دەخات ۋە "تەكان"ى بەردەۋامى سەرىكەتتە دەداتى لە كاتىكىدا كە ھەر بېرگە يەك تەۋاۋ دەكەيت.

خۇت تاقى بگەرە ۋە

تۆ كىردۈتە بە خۇۋەك كە لە كاتى سەىكىردن لە تىكىستە كاتىدا پىرسىار بنووسىتە ۋە، بۇچى ھەۋلە نەدەيت تاقىكىردنە ۋە كاتى خۇت دابىرەزىت؟ چەندەى قورسىتر ئامادە يان بگەيت، باشتر ئامادە ۋە بېۋابە خۇت دەبىت كاتىك رووبەروۋى تاقىكىردنە ۋە يە واقىيە دەبىتە ۋە.

تاقىكىردنە ۋە كاتى پىراۋە كىردن، سوۋدى واقىيەت پىلەگە يەنەن، چ ئەۋەى بۇ كۆپىز سەى بگەيت يان بە كالزورى يان كە فائە. لە راستىدا، چەندەى تاقىكىردنە ۋە دىرژىتر ۋە بەستانداردىكراۋتر بىت، ئەۋەندە گىرگە كە ئاشنا بىت بە بونىادەكەى، پىساكانى ۋە تەلەكانى.

یه‌که‌م و پٚش هه‌موو شتٚک، ئاشنابوون به هه‌ر جوړٚکی تاقیکردنه‌وه که نه‌نجامی ده‌ده‌یت
 بٚ راده‌گرنکه، چونکه توانات پٚ ده‌دات به‌شٚوه‌یه‌کی ستراتیژی سعی له‌ماده‌که بکه‌یت
 (نه‌وله‌ویه‌تی پٚ بده‌یت) و به‌شٚوه‌یه‌کی ستراتیژی جٚبه‌جٚی بکه‌یت (رٚک بخت). ئاشنابوون
 ئاسووده‌یی به‌دواوه‌یه و ئاسووده‌یی -ئارامگرتن- کللی باشبوونه.

ئاشنابوون به‌هه‌مان شٚوه رٚکخستن لٚده‌که‌وٚته‌وه، رٚگه‌ت بٚ خوش ده‌کات تا نه‌رکٚز
 بخت‌سه‌ر خودی تاقیکردنه‌وه‌که نه‌ک بونیاده‌کی. نه‌مه‌کاتی زیاترت پٚده‌دات تا
 به‌شٚوه‌یه‌کی واقعی تاقیکردنه‌وه‌که نه‌نجام بده‌یت نه‌ک نه‌مه‌ی لٚی تٚبگه‌یت. نه‌مه‌به‌هه‌مان
 شٚوه کاریگه‌ری هه‌ر سنووربه‌ندییه‌کی کات که‌م ده‌کاته‌وه که تاقیکردنه‌وه‌که به‌سه‌رتدا
 ده‌یسه‌پٚنٚت.

دواچار، نه‌نجامدانی تاقیکردنه‌کانی پراوه‌کردن رٚگایه‌کی ژور کاریگه‌رن بٚ سه‌عیکردن و
 بیره‌اتنه‌وه‌ی ماده‌که.

رٚساکان و بیره‌ینه‌ره‌وه‌کانی رٚژی تاقیکردنه‌وه

نه‌گه‌ر تاقیکردنه‌وه‌که له‌کاتیکی ئاسایی وانکه‌دا نییه، دٚنیا به‌ره‌وه له‌وه‌ی که زوو بگه‌یته
 شوٚینی تاقیکردنه‌وه‌که. په‌یوه‌ست به‌و شٚوه‌یه‌ی که به‌لاته‌وه په‌سه‌نده (پروانه به‌شی دووهم)،
 له‌و شوٚینه دانیشه که حه‌زت لٚیه.

له‌گه‌ل نه‌وه‌شدا وریابه. له‌وانه‌یه هه‌ندئ جیاوازی هه‌بن که پٚویست بکات له‌به‌رچاویان
 بگرت. له‌تاقیکردنه‌وه‌یه‌که‌دا که ۲۰۰ بٚ ۲۰۰ که‌س ئاماده‌یه، باشییه‌کی به‌رچاوه‌یه له
 دانیشن له‌پٚشه‌وه: باشت ده‌توانیت گوٚت له‌رٚنماییه‌کان و وه‌لامی پرسپاره‌کان بٚت و
 به‌شٚوه‌یه‌کی گشتی یه‌که‌م که‌س به‌تاقیکردنه‌وه‌که پاده‌گه‌یت (و دواٚین که‌س راده‌سٚتی
 ده‌که‌یت).

کات ته‌رخان بکه بٚ چاوخشاندن به‌تاقیکردنه‌وه‌که‌دا

نه‌گه‌ر مٚله‌تت هه‌یه بٚ نه‌وه‌ی به‌ته‌واوی چاوی پٚدا بخشٚٚنٚت، پٚش ده‌ست کردن به
 تاقیکردنه‌وه‌که نه‌مه‌بکه. بیړٚکه‌یه‌کی گشتی له‌وه‌ی که له‌به‌رده‌متایه بٚ خوٚت فه‌راهه‌م بکه.

بەم شتووه تۆ دەتوانیت بەشە ئاسانترەکان بدۆزیتەو و بپۆکە یەکت لەبارەى نمرەى ھەر بەشێک ھەبێت.

من ئەو خوێندکارانە دەناسم کە بەناو تەواوی تاقیکردنەووەکەدا دەپۆن و بەسەر چەند بپرە کاتێکدا دابەشى دەکەن پێش ئەوێ ھەر پرسبارێک بخوێننەو یان تاکە وەلامێک بنوسن- تەرخانکردنی ۲۰ خولەک بۆ بەشى یەكەم، ۴۰ بۆ بەشى دوو و بەم شتووه یە. تەنانەت لە تاقیکردنەو فرەھەلێژاردنەکانیشدا، ئەوان تیکرای ژمارەى پرسبارەکان دەژمێرن، دابەشى کاتی دیاریکراوی دەکەن و "ئامانجگەلێک" دادەنێن لەسەر ئەوێ دەبێ چ کاتێک بگەنە پرسبارى ۱۰، پرسبارى ۲۵ و ھیتەر.

رێساکانى واقعى بزانه

ئایا لەبەرانبەر مەزەندەکردندا سزا دەدرێت؟ لەوانەى مامۆستا پێت بلێت کە لەبەرانبەر ھەر وەلامێکى راستدا دوو نمرە بەدەست دێنیت، بەلام لەبەرانبەر ھەر دانەىەکی ھەلەدا نمرەىەك لەدەست دەدەیت. بە دڵنیاىیەو ئەمە کار دەکاتە سەر ئەوێ ناخۆ مەزەندەى پرسبارەکە دەکەیت یان جێى دەھێلێت- یان، لانی کەم، ئەمەى کە ھەست دەکەیت پێویستت بە بنەپکردنی چەند وەلامى گریمانەى ھەى پێش ئەوێ مەزەندەکردن لە بەرژەوہندیدا بێت.

لە حالەتى تاقیکردنەوہىەکی ستانداردکراودا، وەکو تۆفل، رێنمایىەکان لەسەر تاقیکردنەوہىەکی پێشوو بخوێنەرەو پێش ئەوێ بجیتە شوێنى تاقیکردنەوہکە. (چەندەھا کتێب ھەن کە "پرسبارەکانى پێشو" یان لەخۆگرتووە). پاشان تەنیا چاو بخشێنە بە رێنمایىەکانى ناو ئەو کتێبەدا بۆ دڵنیابوون لەوێ کە ھىچ شتێک گۆرانى بەسەردا نەھاتووە. ئەمە کانت بۆ دەگەرێنێتەو- کاتێک کە لەماوہى تاقیکردنەوہىەکی وەھادا بەنرخە.

ئایا پرسبارەکان یان بەشەکان قورسایان ھەى؟ ھەندى لە تاقیکردنەوہکان دوو، سى یان پرسبارى زیاتریان ھەى، کە ھەندیکیان نمرەى ژۆر کەمیان لەسەرە- ۱۰ یان ۱۵٪ ی نمرەى کۆتاییت. لەوانەى بەشێک، بەزۆرى وتاریکی گەرە، نمرەى ژۆرى لەسەر بێت- ۵۰٪ یان زیاترى نمرەکەکەت. لێگەرێ با ئەمە کار بکاتە سەر ئەو بپرە کات و وزەىەى کە تۆ بۆ ھەر بەشێک تەرخانى دەکەیت.

ئاگادارى كات به . جاريكى تر، ئىگەر پرسىيارەكان يان بەشەكان قورسايىبەكيان ھەبىت، دەبى كاتى زياتر ھەراھەم بىكەيت بۆ ئىوانەى كە ۹۰٪ى نمرەكەت پىكەدەھىنن و بە خىرايى ئىو بەشە ۱۰٪ى تەواو بىكە لەكاتىكدا كە مامۇستا ئىسئىلەكان كۆ دەكاتەو.

رېگاي خۆت بەرەو نمرەيەكى باش دارىژە

بە دىرژايى تاقىكرەنەوئەيەك، ھەلى ئىو ھە دەست مەدە كە وئىنەيەك بۆ خۆت بىكەشەيت ئىگەر يارمەتيدەر بىت بۆ تىگەيشتن لە پرسىيارەكە يان وەلامى راست بدۆزىتەو. ئىگەر پرسىيارەكە لەبارەى ھەر جۆرە ھۆكار و دەرەنجامىكە كە چەند ھەنگاويكى تىدايە، لە رېگەى بەكارھىنانى رەمز يان وشەى كورت كراو ھە خىرايى ئىو ھەنگاوانە بىكەشە يان بنووسە. دەشى ئىم يارمەتەيت بەدات بۆ بىنىنى بىرگە نادىيارەكان، تىگەيشتنى پەيوەندىيەكانى ئىوان بەشەكان و ھەلبۇزاردنى وەلامى دروست.

جياكارى بىكە و لايىبە

زۆرجار مەزەندەكردن ھىچ عەببى تىا نىيە، ھەلبەت مەگەر ئىوئەى كە خۆت بزانەيت كە وەلامە ھەلەكان سزايان لەسەرە. تەنانەت ئىو كاتەش، زۆرجار پرسىيارەكە ئىوئەيە چەند جار مەزەندە بىكەيت (و لەسەر چ بىنەمايەك).

ئىگەر سزايەك نەبى بۆ وەلامەكە ھەلەكان، نابى قەت وەلامەكان بە بۆشى جى بھىلەيت. بەلام دەبى تۆ ھەموو شىتەيكەش بىكەيت كە دەتوانەيت بۆ زىادكردنى ئىگەرەكانى راست بوونت. ئىگەر ھەر پرسىيارىكى فرەھەلبۇزاردن چوار رېگەچارەت پى بەدات، بۆ ھەرچارىك كە مەزەندە دەكەيت تۆ ۲۵٪ى ھەلى راستبوونت ھەيە (و، بىگومان، ۷۵٪ى چانسى ھەلبوونىشت ھەيە).

بەلام ئىگەر تۆ بتوانەيت تاكە وەلامىك لايىبەيت- وەلامىك كە بەشىوئەيەكى مەعقول دلىنايەت ناتوانەيت راست بىت- چانسەكانى راستبوون بە رىژەى ۲۲٪ زىاد دەكات.

ھەرەھا گومانى تىا نىيە كە ئىگەر بىگەيتە سەر رېگەچارەيەك لەئىوان دوو وەلامدا، تەنبا وەكو ھەلدانى دراويكى ئاسن وايە: ۵۰-۵۰. لە دورمەودا دا، تۆ ئىوئەندەى ھەلەكان، مەزەندەى راستەكان دەكەيت. تەنانەت ئىگەرچى سزايەك ھەبىت بۆ مەزەندە كىردن، لەوانەيە من وەلامىك ھەلبۇزاردايە ئىگەر ئىگەرەكانم بۆ ۵۰-۵۰ كەم بىكردايەتەو.

201

- پرسپاریکی ماتماتیکت خراپ قه بلاندووه.

- پرسپاره کات باش نه خویندووته وه و تیپینی شتیکی وه کو "نابی"، "همیشه" یان برگه ی ریزمانیی گرنگی ترت نه کردووه.

نه ی نه گهر چوار یان پینچ وه لام لایبهیت و بگه یته نه و پروایه ی که نه وه ی ماوه - نه وه لامه راسته یه که بوی چوویت - به ته وای هه لیه ؟ لایبه و جارنکی تر شیکردنه وه کات به چوار وه لامه که ی تر ده ست پیبکه وه.

نه گهر تق مه زنده یه کت له سر نه و جوره پرسپارانه نه جامدا و پیشبینی نه وه ت کرد که په په ی تاقیکردنه وه کات ده دریتته وه ده ست، خالکی بچوک یان هر ره مزیک ی تر له نه نیشتییه وه دابنئ. نه م شیوه یه تق ده توانیت نه وه هه لسه نگینیت که مه زنده کات چه نیک سرکه وتوو بووه.

نه گهر له ماوه ی تاقیکردنه وه یه کدا کات هه بوو تق گه پانه وه تق پرسپاره کان و جارنکی تر بیرکردنه وه لیان، به ره و پیش برق و نه وه لامانه لایبه که ده زانیت راست نین. نه مه کات تق ده گه پینیتته وه. تق نه وه لامانه فه راموش ده کیت که لاتبردوون و ته رکیز ده خه یته سر نه وانه ی که ده میننه وه. خالکی بچوک، به لام له وانه یه نه مه تق هر پرسپاریک چند چرکه یه کت لی بگریت.

کاتیک تق پیت وایه تیکپای به شیکت ته واکردووه، دوو جار چیک بکه وه تق دلنیا بوونه وه له وه ی که به راستی ته واکت کردووه. سه یری وه لامه کانت یان نه سنیله کات بکه تق دلنیا بوونه وه له وه ی که هه موویان وه لام دراونه ته وه.

تق دوا ی رینماییه کان ده کاهیت!

رینماییه کان بخویننه ره وه و لیان تیپکه. نه گهر قه رار وایه که هر وه لامیک ی راست تق هر پرسپاریک له تاقیکردنه وه ی فره هه لباردندا چیک بکه یته - و تق وایداده نیت که ناکه وه لامیک تق هر پرسپاریک راسته - نه واکت بیک ی زوری وه لام له ده ست ده ده یته!

نه گهر تق له دوو یان سی پرسپاری و تار، یه کیکیان هه لبارتیت، نه واکت قریبه ن به دلنیا ییه وه کانت ته واکت ده بی نه گهر هه ول بده یته دانه به دانه وه لامیان بده یته وه. ته نانه ت نه گهر چی هر پینجیان ته واکت بکه یته، له وانه یه ماموستا ته نیا نمره له سر دوانی یه که م دابنئ. له به رنه وه ی

کاتیکى زۆر بۆ سى دانەكەى تر داناه، ئەوا زۆر جىگەى گومانە كە يەكەم دوو وەلامت
ئەوئەندە چوپەر و جوان بن كە نمرەيەكى باش بەدەست بىتەيت.

ئەگەر فاكت يان هاوكتىشەى پەيوەندىدار ھەبن كە ترسى ئەوئە ھەيى لەبىرت بچنەو، لە
شويىنىكى ئەسئىلەكەت بيانفوسە پىش ئەوئەى ھەر شتىكى تر بگەيت. ئەمە كاتى زۆر ناگريت
و دەشى لە ھەندى نىشانەى بېرھاتنەوئەى جەدى دەريازت بگات.

لە رىگاكتەدا بەرەو دەرەو، سەرنجى كى رادەكيشيت؟

لە كۆتايىدا كات بەجى بىللە بۆ چىك كىرەئەوئەى وەلامەكانت و مەيكە بە خوو كە
تاقىكرەئەوئەى كان زوو جى بىلتەيت. شتىك كەم ھەيە لەوئە بەدەستى بىتەيت كە وادادەنرى
سەرنجراكتىشەى مامۇستا و خوئىندكارانى ترە لەبەرانبەر ئەوئەى كە تۆ چەندە (پىت واپە)
زىرەكەيت بەوئەى كە يەكەم كەس لە زوورى تاقىكرەئەوئەى دىتە دەرەو. كات دابىنى بۆ
دلتىابوونەوئەى كە ئەوئەى ھەولەى خۆتەت داو. ئەگەر تۆ بەتەواوئەى رەزەمەند بىت بە
وئەلامەكانت بۆ ھەموو پەرسىارەكان، ئاسايىيە بۆيت، تەنات ئەگەرچى يەكەم كەسش بىت.
بەلام بە گشتى، خاوبوونەوئەى يارمەتەت دەدات تا خۆت لە ھەلەى بىباكانە بەدوور بگريت.

بەھەمان شىو، نىگەرانى ئەوئە مەبە كە ئەوانىتر چى دەكەن. ئەگەرچى دوايىن كەستىك بىت
كە دەپۆيت، كى باكى پىيەتى؟ دەشى ئەوانىتر راسب بىن، گرنگ نىيە چەندە زوو و بە بېروا
بەخۆيىيەوئەى دەرەپەيوونەتە دەرەو! بۆيە ھەموو ئەو كاتە تەرخان بگە كە پىويستە و
ئەوئەئەى دەكرى باش ھەول بەدە.

۱۶ رىنمايى بۆ سەركەوتووبوون لە تاقىكرەئەوئەى فرەھەلېزاردەكاندا

۱. پەرسىارەكە بە تەواوئەى بخۆينەرەوئەى پىش ئەوئەى سەيرى ھىچ وەلامىك بگەيت. وەلامى
خۆت فەراھەم بگە پىش ئەوئەى ھىچ كام لە بزارەكان بېشكەيت.

۲. وريابە لەوئەى كە پەرسىارەكان زۆر نەخۆيىنەتەوئەى. ھەول مەدە سەركۆنەى ئامادەكەر
بگەيت و سۆراخى ئەو رىسا و فىلانە بگەيت كە بوونيان نىيە.

۳. لە پارچەيەكى خوئىندەوئەى ھىل بە ژىر وشە سەرەكەيەكاندا بىتە.

۴. بزارەيەكى پۆزەتيف ئەگەرى زىاترە كە راست بىت ئەك نىگەتيفەكە.

۵. لەدزى يەكەم پالئەرت مەوئەستەوئەى مەگەر ئەوئەى كە دلتىا بىت كە ھەلەيت.

۶. سۆزراخی ئو نینگە تېف و وشانەى تر بکە که بۆ فریودانت دانراون. ("کام لەمانە خوارەوہ یە کێک نین لە....").

۷. وەلامەکە بە زۆری (هەل) یە ئەگەر "هەموو"، "هەمیشە"، "هەرگیز" یان "هیچیان" بگرتەخۆ. دووبارەى دەکەمەوہ، بە زۆری وایە.

۸. وەلامەکە چانسێکی گەورەى (راست)بوونی تێدایە ئەگەر "هەندى جار"، "لەوانەى" یان "هەندى" ی تیا بیت.

۹. کاتێک تۆ وەلامە راستەکە نازانیت، بۆ وەلامە هەلەکان بگەپێ.

۱۰. وەلامێک لامە بە مەگەر ئەوێ که بە راستی بزانی تەر و شەیک چ مانایەک دەگەیت.

۱۱. سۆزراخی رێکخستنی وەلامەکان مەکە. تەنیا لەبەرئەوێ بۆارەى "C" سێ جار بەدوای یەکدا دەرکەوتووە و مانایە نێیە که "C" وەلامى راست نییە بۆ پرسىارى چوارەمیان. متمانە بە زانینى خۆت بکە.

۱۲. هەر وەلامێک بخوێنەرەوہ بەر لەوێ دانەبەکیان هەلبژێرت. تاقیکردنەوہ دانەرێکی لێهاتوو وەلامێکی ساخته دادەنێت که تەقربەن راستە، فریوت دەدات تەنانەت بەر لەوێ بۆارەکانى تر لەبەرچاو بگرت.

۱۳. لە تاقیکردنەوہیەکی بەسەنداردکراودا، دانیایا بەرەوہ که هەر وەلامێک لە شوێنى گونجایى خۆیدا دادەنێت.

۱۴. زۆرجار درێژترین/یان ئالۆزترین وەلام بۆ پرسىارىک راستە - تاقیکردنەوہ دانەرەکە ناچار بووہ گری و دەستەواژەى شیاو دابنێ بۆئەوێ وابکات وەلامەکە تەواو و روشن بێ.

۱۵. لەو بۆارانە بەگومان بە که پێدەچێ بۆ منالێکی دوو سالی ش روون بن. بۆچی مامۆستا شتێکی وەها ئاسانت دەخاتە بەردەم؟ لەوانەى ئەمە نەکات، ئو فێلبازە!

۱۶. دەستبەردارى پرسىارىک مەبە که، پاش خوێندنەوہ، بێ رادە سەرلێشێوێنەر و قورس دیارە. دەشی تەماشاکردنى لە گۆشەنىگایەکی ترەوہ، داپشتنەوہى بە وشەکانى خۆت، یان کێشانی وینەیک یارمەتیت بدات تا دواجار لێى تێبگیت.

ستراتیژی فرەهەلبژاردن

سێ رێگا هەن بۆ چالاکانە ئەنجامدانی تاقیکردنەوہى فرەهەلبژاردن:

۱. له يه کهم پرسپاره وه ده ست پټېکه و برده وام به، پرسپار به پرسپار، تاوه کو ده گه یته کوټایی، قهت پرسپاریک جی مه هیله تا نه و کاته ی که یان به ته وای وه لامت داوه ته وه یان مه زنده یه کی لیزانانه ت کردوه .

۲. سهره تا هه موو پرسپاریکی ناسان وه لām بده ره وه - نه وانه ی که ده زانیت به بی هیج بیرکړنه وه یه ک ده توانیت وه لāmیان بده یته وه یان نه وانه ی که پټویستیان به ساده ترین خه ملاندن هه یه - پاشان بگه پټره وه سهر قورسترینه کان.

۳. یه کهم جار "قورسترین" پرسپاره کان وه لām بده ره وه، پاشان بگه پټره وه سهر ناسانه کان. هیج کام له و سټی بزارانه له خویاندا راست یان هه له نین. له وانه یه هه ریه که یان بټو که سټیکی جیواوژ که لکی هه بی. (و من پټم وایه که نه و سټی شټوازه هه موویان له سیاقی رټکخستنی تاقیکړنه وه که دا هه ن. له وانه یه نه و به شانه ی نمره ی ژور یان له سهره کاریگریه کی ژور له سهر ستراتیژییه که ت دابنټین).

یه کهم شټوازه، به یه ک مانا، خټراترینه، له وه دا که هیج کات به فټرټ نادرټیت به خوټندنه وه ی ته وای تاقیکړنه وه که له هه ولدان بټ دیاریکړنی ناسانترین یان قورسترین پرسپاره کان. به گرمانه کړنی نه مه ی که تټو ریگه به خټ ناده یت تاکه پرسپاریک گټرت بکات بټو نه وه ی برټکی زیاده ی کاتی پټوه خه ریک بکه یت، له وانه یه نه مه نه و شټوازه بټیت که ژوربه تان به کاریده هټین. دووهم شټوازه زامنی نه وه ده کات که وه لām راسته کانت زیاد بکه یت - یه که مجار نه و وه لāmانه ده نووسیت که دلنیا یت لټیان. هه روه ها له وانه یه، به له بهرچاوگرتنی نه مه ی که تټو نه مانه تا راده یه ک خټرا نه م ناسانانه وه لām ده ده یته وه، ژورترین کانت پټی بده ن بټو ئیشکړدن له سهر نه وانه ی که پټت وایه به شټوه یه کی دیاریکړاوه سهر لی شټوټنه رن.

ژورټیک له شاره زایان پټشنیاری نه م شټوازه ده که ن چونکه جه خت ده که نه وه له وه ی که وه لām دانه وه ی پرسپارگه لیکی ژور یه ک له دوا ی یه ک، بروابه خوټوونی راسته وخټ پټیده دات بټو رووبه پووبوونه وه ی نه و پرسپارانه ی لټیان دلنیا نیت. نه گهر بټو ده رکه وت که کټکټ له گه لټیدا، که واته به هه موو شټوه یه ک نه م ستراتیژییه به کاریټنه. له گه ل نه و ه شدا، ده شټی ته نیا تټیبینی ناسانه کان بکه یت له کاتیکدا که خوټندنه وه یه کی پټشیننه بټو تاقیکړنه وه که ده که یت. نه مه کانتیکی که متر ده گرت و به لای منه وه، هه مان "ته کانی بروابه خوټوون" ده دات.

دوايېن شتواز له راستيدا ئهوه يانه كه من به كارم هيتاوه . له راستيدا؛ من ئهوه م كردوه به خاښ كه يه كه م جار پرسياړه هره قورسه كان حل بكهيت، پاشان به په يژه ي قورسيدا بجپته "خواره وه". (كه به و مانايه يه من به ئاراسته ي دواوه ئيشم كردوه، چونكه زۆر يك له دانهراني تاقيكردنه وه و مامؤستايان په يتا په يتا زياتر تاقيكردنه وه كانيان قورس ده كه ن).

له وانه يه به لاي تۆوه سه ير ديار بيت، بۆيه با ده رووناسييه كه ت بۆ روون بكه مه وه . من بۆم ده ركه وت كه نه گهر فشاري كات له كۆتايي تاقيكردنه وه كه دا په يتا په يتا بمگاتئ، ئه و زياتر له پينگه يه كدا ده بم بۆ وه لامدانه وه ي ئاسانترين پرسياړه كان- و بر يكي زۆريان- له كورترين كاتي ماوه دا، نه ك ئه وانه ي كه به راستي ده بۆ زۆر بريان لى بكه مه وه . دواچار، به هاتنى كۆتايي تاقيكردنه وه كه، هۆشم وه كو كاتي سه ره تا ئيشي نه ده كرد.

ئهمه سوودى گه وړه ي شتوازي ستيه مه: كاتيڅ به زۆرترين شتوه "بىدار"، چالاك و به ئاگابووم، ده ست و په نجه م له گه ل ئه و پرسياړانه دا نه رم كرد كه زۆرترين شيكردنه وه، بىركردنه وه و ليكدانه وه يان پتويست بوو. كاتيڅ به زۆرترين ئاست بيتاقه ت بووم- نزىكي كۆتايي- وه لامى ئه و پرسياړانه م ده دايه وه كه ته قريبه ن "به سه ري زمان ده خوران".

له هه مان كاتدا، ته كانتيكي بړوا به خۆبوونى راسته قينه شم به خۆم ده به خشى. هه ركه يه كه م پرسياړى قورسم ته واو ده كرد، ده سته جى حالم باشتر ده بوو. كاتيڅ هه موو قورسه كانم ته واو ده كرد، هه موو شتيڅ به ره و ليژى ده چوو.

له گه ل ئه وه شدا، من هه ميشه هه ول ده دم بايى پتويست كات دايېن بكه م بۆ ئه وه ي لاني كه م بۆ هه ر پرسياړيڅ وه لاميك دابنيم. باشتره پرسياړيڅ هه له بى و سى وه لامه كه ي تر ته واو بكه يت نه ك يه كيڅك راست بيت و سى بۆشايى جى بئليت. ئهمه شتوازيڅ نيبه بۆ هه مووان ده ست بدات، به لام له وانه يه بۆ تو گونجاو بيت.

مه كه وړه ناو "سه رگيژه ي وه لام"، واته ئه و سه رنجدانه بى ئاكامه ي كه هه ندى له خويندكاران هه يانه كاتيڅ ناتوانن بىر له وه لاميك بكه نه وه- بۆ ۱۰ خوله ك. شتيڅ بكه. باشتره به رده وام بيت و ئه و پرسياړه ت هه له بيت نه ك كاتي به نرخ به نه كردنى هيجره به فيرۆ بده يت.

هه موو یان هیچ؟

هه ندی له ماموستایان که وتوونه ته داوی خوشه ویستی "هه موو نه وانه ی سهره وه" و "هیچ کام له وانه ی سهره وه". ناتوانیت یه کتک له تاقیکردنه وه کانیان نه نجام بده دیت به بی دووباره بوونه وه ی نه و ده سته واژانه له یه کتک له پرسپاره کاندای.

"هه موو نه وانه ی سهره وه" به زږدی وه لاسی راسته نه گهر یه کتک بیت له بژاره کان. نومیده وار به که وه کو وه لامیکي به هیز بۆ هه ر پرسپاریک بیبیت له به رنه وه ی چانسی باشترت ده داتی بۆ باشتربون له تاقیکردنه وه دا نه که نه مه ی لیته اتووی له ماده ده که دا (یان نه بوونی) نه مه ت بۆ زامن بکات. بۆچی؟ چونکه پتویست ناکات به راستی دنیا بیت که "هه موو نه وانه ی سهره وه" راسته بۆ نه وه ی هه لیبریت. هه موو نه وه ی که پتویسته ببیت، "نه واو" دنیا بوونه له وه ی که دوو وه لاسی راستن (و به هه مان شیوه دنیا بیت که نه وانه یتر مه رج نییه هه له بن). تا نه و کاته ی که بپوات وایه که له وه لامیکي راست زیاتر هه یه، نه و پتویسته "هه موو نه وانه ی سهره وه" بژاره ی راست بن.

به هه مان شیوه، پتویست ناکات قه ناعه ت وایی که "هیچ له وانه ی سهره وه" وه لاسی راسته، ته نیا به شیوه یه کی معقول دنیا به له وه ی که هیچ کام له وه لامه کانی تر به شیوه یه کی ره ها راست نین.

پرسپاره کانی پیدینگ

نه مه به شیکي تاقیکردنه وه یه که تیایدا وتاریکی کورت به دی ده که یه که ژماره یه که پرسپاری به دوا دا ین. واداده نری که تو وه لاسی نه و پرسپاران له وتاره که دا بدو زیته وه. به پیچه وانه ی پرسپاره کانی فره هه لبراردنه وه، که تیایدا وه لامه که به راستی له به رده متدایه، له وانه یه وه لامه کانی وتاره که له شیوه یه که له شیوه کاندای تا راده یه کی زور شاروه بن.

نه مه ش نه و شیوازه ی که من بۆ وه لامدانه وه ی پرسپاره کانی له وابه ته پیتناری ده که م:

۱. پرسپاره کان بخوینه ره وه پیش نه وه ی پارچه که بخوینیت وه. نه مانه هوشیارت ده که نه وه له وه ی که به دوا ی چیدا ده که پتیت و کار ده که نه سهر شیوازی خویندنه وه ی پارچه که ت. نه گهر

داوای به‌رواره‌کان کرابیت، هه‌موو به‌رواره‌کانی ناو پارچه‌که بازنه به‌ده‌وردا بیتنه کاتیک ده‌خوینیته‌وه. نه‌گه‌ر سۆراخی فاکته‌کان ده‌که‌یت نه‌ک نه‌نجامگیری، جاریکی تر شیوازی خویندنه‌وه ت بگۆره.

۲. کاتیک یه‌که‌م جار پرسیاره‌که ده‌خوینیته‌وه، پتیش نه‌وه‌ی بېروانیته وه‌لامه‌کان، بریار بده له‌وه‌ی که "پت وایه" وه‌لامه‌که چیه. نه‌گه‌ر وه‌لامه‌که ت یه‌کینکه له‌ بژاره‌کان، قه‌پاتی!

۳. نه‌گه‌ر وه‌لامی دروست به‌لاته‌وه روون نییه، به‌هتواشی وتاره‌که بخوینته‌ره‌وه، نه‌و پرسیارانه‌ی تازه خویندووتنه‌وه له‌ میتشکتدا به‌یله‌ره‌وه. زۆر هیل به‌ ژیر دپره‌کاندا مه‌هینه، به‌لکو هیل به‌ ژیر نه‌و نامرازی به‌یه‌که‌گه‌یاندنانه‌دا بیتنه که ئاراسته‌ی رسته‌که ده‌گۆن: "له‌گه‌ل نه‌وشدا"، "هه‌رچه‌نده"، "هه‌رچۆنیک بی" و هیت. به‌هۆی نه‌م وه‌رچه‌رخانه‌وه، چانسکی باش هه‌یه که نه‌م رسته‌یه له‌ یه‌کیک له‌ پرسیاره‌کاندا هه‌بی.

بۆ نمونه: "جۆن سمیس له‌و جۆره نووسه‌رانه بوو که نووسینی له‌ چاککردنی پتیاشرت بوو، (له‌کاتیکدا) که لۆیسی ژنی نه‌وه‌ی دووه‌میانی له‌وه‌ی یه‌که‌م پسی باشرت بوو" ده‌شی وه‌لام بۆ پرسیاره‌که دابین بکات: "ئایا لۆیس سمیس نووسینی پسی باشرت بوو یان چاککردن؟" سه‌رنجیکی بېباکانه له‌ تیکسته‌که وات لیده‌کات "نووسین" وه‌کو وه‌لام هه‌لبژیریت.

۴. جاریکی تر پرسیاره‌کان بخوینته‌ره‌وه. پاشان بجۆره خواره‌وه و سه‌ره‌وه، بۆ دۆزینه‌وه‌ی وه‌لامی یه‌که‌م پرسیار، دووه‌کیان و هیت. پرسیار مه‌په‌رتنه مه‌گه‌ر نه‌وه‌ی که یه‌که‌م پرسیار ته‌گه‌ره‌یه‌کی گه‌وره‌ بیت. گه‌ر زۆر باز بده‌یت، جاریکی تر سه‌رت لیده‌شیوێت و هیه‌چ کام له‌ پرسیاره‌کان به‌ ته‌واوی و ته‌نانه‌ت به‌ راستی وه‌لام ناده‌یته‌وه.

نه‌گه‌ره‌کانی ۵۰-۵۰ خراپ نین. راسته‌ یان هه‌له‌یه؟

ده‌توانی چی بکه‌یت بۆ زیادکردنی نه‌ره‌کانت له‌ تاقیکردنه‌وه‌کانی راست/هه‌له‌ دا؟ زیاتر ئاره‌زوومه‌ندی مه‌زنده‌کردن به‌ نه‌گه‌ر پتووست بکات. دواجار، هانمدایت که له‌ تاقیکردنه‌وه‌ی فره‌هه‌لبژاردندا مه‌زنده‌ به‌کاربێنیت نه‌گه‌ر توانیت بایی پتووست وه‌لامی هه‌له‌ لایبه‌یت که بگه‌یه‌ دووان، که یه‌کینکیان راسته. باشه، ئیستا تۆ له‌وێت! که‌واته مه‌گه‌ر نه‌وه‌ی له‌به‌رانبه‌ر مه‌زنده‌کردندا سزا بدرییت، ده‌نا مه‌زنده‌ی خۆت بکه! ته‌نانه‌ت نه‌گه‌رچی سزاش بدرییت، ده‌شی به‌توئ هه‌ولیک بده‌یت نه‌گه‌ر لاوازترین سه‌ره‌داوت له‌ وه‌لامی راست لاییت.

له راستیدا، ئه گهره كانى تۆ ئۆرچار باشتىن له ۵۰-۵۰. ئۆرپى ئاماده كارانى تاقىكرىدنه وه كان دهسته واژه ى "راست" ى زياتر له هه له داده نين. كه واته ئه گهر تۆ به راستى هېچ رىگايه كت نيه بۆ ديارىكرىدى راستى دهسته واژه يه ك، وايدابنى كه راسته. ئه گهر ورد كارىيه كى ديارىكراو له دهسته واژه كه دا هه بى- "۲۰۶ ئيسك له جهسته ى مرقى پىنگه يشتوودا هه يه" - به هه مان شتوه ده شى راست بىت.

بىرت بى: بۆئوه ى دهسته واژه يه ك راست بىت، ده بى ههر به شىك له به شه كانى راست بىت. وريابه له و دهسته واژه ى كه چهند به شىكيان راستن (يان لانى كه م ده شى راست بن)، به شتوه يه كى به يه كه وه گریدراون كه دهسته واژه كه وه كو گشتىك هه له ده رده چىت. بۆ نمونه: "له به رنه وه ى ئۆرئك له بالنده كان ده توانن بفين، به رد به كاردىن بۆ وردكرىدى خوراكه كه يان". ئۆرئك له بالنده كان ده توانن بفين و بالنده كان به رد قوت ده دن بۆ وردكرىدى خوراكه كه يان، به لام په يوه ندىيه كى په مه كى (وشه ى "له به رنه وه ى") له نتيوان نه و دوو گرئيه دا، ته واوى دهسته واژه كه ده كاته هه له.

له تاقىكرىدنه وه يه كى راست/هه له دا چنده ى دهسته واژه يه ك دريژتر و/ يان ئالۆزتر بىت، نه و نده ئه گهرى كه مته كه راست بىت، چونكه پتويسته ههر گرئيه كى دهسته واژه كه راست بىت (و چانسى يه كجار ئۆر هه ن بۆئوه ى تاكه به شىكى، هه له بىت).

له ده بلى نىگه تيفه كان وريابه: ئه گهر دهسته واژه يه ك بانگه شه ى نه وه بكات كه شتىك "نه شياو نيه" له راستيدا مه به ستى نه وه يه كه شياوه.

ژماره يه كى كه مى دهسته واژه گشتيه كان به بى جياوازى راستن. بۆيه هه ميشه ئاگاداربه كاتىك وشه كانى "هه مو"، "هه ميشه"، "هېچ"، "هه رگيز"، "هه مووان"، "باشترين"، "هېچيان"، "كه س" يان وشه ى ره هاى تر ده بينيت. ئه گهر بتوانيت بىر له تاكه نمونه يه ك بكه يته وه كه بيسه لمينيت دهسته واژه يه كى وه ها هه له يه، كه واته هه له يه. به لام بزانه: دهسته واژه هه ن نه و وشه ره ها يانه يان تىدايه كه راستن، به لام ده گمهن. "هه مو سه رۆكه كانى نه مريكا (و/يان جىگر سه رۆكه كان) پياو بوون" به داخه وه به ته واوى راسته.

به هه مان شتوه، وشه ى وه كو "هه ندى جار"، "ئۆرچار"، "ئوو ئوو"، "به گشتى"، "ئۆرچار"، "به شى ئۆرى"، "ده شى"، "له وانیه" و "به شتوه يه كى ئاسايى" بانگه شه ى راشكاوانه تر ده خه نه پوو و ئۆرچار دهسته واژه ى "راست" ده رده خه ن.

رېنمایي ستراتيژي: بڼه ماموستا ناسانتره شتيك دابني كه دهسته واژه يه ك بكا ته هه له نه ك به پيچې وانه وه. كه وايه كاتي ك ده يوځينيته وه، بڼه هر شتيك بېروانه كه ته وای دهسته واژه كه ده كاته هه له. نه گهر نه توانيت بيدوزيته وه، وايدابني راسته.

لېهاتوويي پيدا كړدن له ماتماتيكي فريده لېږاردن
نه گهر تو بتوانيت خوت به دور بگري ت له حسابات، نه وا كات بڼه ده گپي ته وه. بڼه نمونه،
وه لامي نه و پرسياړه ی خواره وه بزانه به بي نه ويه به راستي حساباتي بڼه بگري ت:

$$= 243 \times 281$$

$$52,762(A)$$

$$113,428(B)$$

$$67,283(C)$$

$$489,093(D)$$

به جپه جي كړدنې تاكه كړداري ك، ده توانيت دووان له وه لامي نه گريه كان لابي هيت. دوايېن
ژماره ی هريه ك له ژماره كان ليكې ده (3x1). ده بي وه لامي كه به 2 كوتايي بيت. كه واته (A) و
(B) لبران... هه روا خپرا!

. نيس تا له (C) و (D) چاو بگريه. ده توانيت وه لامي راست به خپرايې بدوزيته وه؟ لپره دا تو
مه زنده يه كي كارزانانه نه نجام ده ده ي ت. سه يركه: 100x281 ده كاته 28,100. ده بي تو
بتوانيت نه مه به بي هيچ ناميري ك بگري ت. بزيه ده بي (D) هه له بيت. نه وه ی كه بزو ت
ده مينيت ته وه (C) به.

نایا ده بي حساباتي كي راسته قينه نه نجام بده ي ت بڼه وه ی جاري كي تر چي كي وه لامي كه ت
بگري ته وه؟ من برومايه نه خپر. تو دلنیا ي ت كه (A) و (B) هه لن. بيگومان. ده زانيت كه (D)
نور دور ده پوات. (C) وه كو وه لام ديا ري بگه و برده وام به.

نه مانه ی خواره وه ش هه ندی ريگان بڼه وه ی نمره كه ت له تاقي كړنه وه ی ماتماتي كدا با شتر
بگري ت:

— هه ول بده بزانيت پرسياړ له چي ده كريت، كام قاعيدانه په يوه ندي دارن، چ زانياريه ك
كرنگه و چي گرنگ نيه. مه يله داتاي ناپه يوه ندي دار سهر ت لي بشي ويني ت. دلنيا به ره وه

له‌وه‌ی که ده‌زانیت به‌دوای چ جزره وه‌لامیکه‌وه‌یت: ئایا خیراییه، کیشه، گزشه‌یه، ره‌گی
دوجایه؟

-هه‌رکاتیک ده‌توانیت، هاوکیشه‌کان و ژماره‌کان "ترجه‌مه" بکه بۆ وشه. وه‌لامه‌که
بخه‌ملینه به‌ر له‌وه‌ی ته‌نانه‌ت حساباتی راسته‌قینه ده‌ست پێیکه‌یت. تۆ لانی که‌م قه‌باره‌ی ئه‌و
گۆره‌پانه ده‌زانیت که یاری تۆپی پێی تیا‌دا ده‌که‌یت!

-ئه‌گه‌رچی تۆ بایی پتو‌یست که‌سیکی په‌یوه‌ست به‌ بینایی نه‌بیت، زۆرجار وینه‌کان
یارمه‌تیده‌رن. هه‌ولّ بده پرسیاریکی ماتماتیکی سه‌رلێشیتۆینه‌ر ترجه‌مه بکه‌یت بۆ دایاگرام یان
هێلکارییه‌ک.

-یاری پێیکه. زۆرجار رینگای جیا‌واز هه‌ن بۆ شیکاریک، یان ته‌نانه‌ت هه‌مان حه‌لی راست.
-کاتیک تۆ چێکی خه‌ملاندنه‌کانت ده‌که‌یت، هه‌ولّ بده به‌ ئاراسته‌ی به‌ره‌و دوا‌وه ئیش
بکه‌یت. من به‌لامه‌وه رینگایه‌کی ئاسانه‌تر بوو که خه‌له‌له حسابیه‌کان به‌دی بکه‌م.

-هه‌ولّ بده هه‌موو خه‌ملاندنه‌کانت بنوسیت- به‌ رێک و پێکی. ئه‌گه‌ری که‌متره که هه‌له
بکه‌یت ئه‌گه‌ر کات ته‌رخان بکه‌یت و ئه‌گه‌ر هه‌له‌یه‌ک بکه‌یت، به‌دی‌کردنی ئاسانه‌تر ده‌بێت.

-هه‌ر هه‌نگاو و هاوکیشه‌یه‌ک پیشان بده، ته‌نانه‌ت ئه‌گه‌رچی جار جاره که‌میکیان
نانوسیت. ئه‌گه‌ر تۆ هه‌موو قاعیده و هاوکیشه‌کان بزانیت به‌لام هه‌ر له‌سه‌ره‌تای
شیکردنه‌وه‌که‌ت خراپ حسابات کرد، به‌ره‌و ئه‌وه نابیت که بگه‌یه‌ته وه‌لامی راست. به‌لام زۆریک
له‌ مامۆستایانی به‌ئه‌زمونی ماتماتیک که‌م هه‌له‌ت لێده‌گرن ئه‌گه‌ر بتوانن به‌ روونی ئه‌وه ببینن
که تۆ شته‌کانت زانی‌وه و هه‌موو شتی‌که‌ت به‌ راستی به‌جێگه‌یان‌دوه، به‌ده‌ر له‌ په‌نجه‌نان به
دوگمه‌ی دروستی حاسیه‌که‌ت.

-ئه‌گه‌ر حاسبه‌ش به‌کار‌دێنیت، ده‌ستبه‌جێ جاریکی تر چێکی وه‌لامه‌که‌ت بکه‌ره‌وه.
ئه‌گه‌ره‌کانی په‌نجه دانان له‌سه‌ر ژماره‌یه‌کی هه‌له زۆره، ئه‌گه‌ره‌کانی په‌نجه‌نان به‌ هه‌مان
ژماره‌ی هه‌له بۆ جاری دو‌وه‌م، وه‌ها نییه.

شتیک نییه به‌ ناوی تاقیکردنه‌وه‌ی "ئاسان"

هه‌ندێ که‌س پێیان وایه که تاقیکردنه‌وه‌کانی "کتیبی کراوه" له‌ هه‌موویان ئاسانه‌تره. ئه‌وان
نزای بۆ ده‌که‌ن... لانی که‌م تا ئه‌و کاته‌ی که یه‌که‌م تاقیکردنه‌وه‌ی وه‌ها ده‌بینن.

ئەمانە لە ھەموو تاقیکردنەوێکانی تر قورستەرن، ئەگەرچی تەنیا لەبەر ئەوەش بێت کە تەنانەت مامۆستا "رۆح سووک" ەکانیش ھەست بە گوناھ نەکەن لە قورسکردنی ئەو تاقیکردنەوانە تاوێکێ ئاستی ئەفسەریکی وائەبێژی مارینز. قیروسیا، دەتوانی کتێبەکەت بەکاربێنی! ئەمە وەکو ئەوێ قۆپییەکی یاساییت کەوتبێتە بەردەست، وایە؟ خراپتر لەو، زۆریک لە تاقیکردنەوێکانی کتێبی کراوە بەھەمان شێوە بردنەوێ تاقیکردنەوێ بۆ مائەو، بەو مانایە کە تۆ دەتوانیت تێبینییەکان (و ھەر کتێبێک یان ئامرازێکی تر کە بە خەیاڵتدا دیت) بەکار بێنیت.

لەبەرئەوێ دەبێت تۆ پێشبینی ئەو بکەیت کە پرسیار سووک لەئارادا نییە، گرنگ نییە چەندە باش لە ماددە کە دەزانیت، دەبێت ھەندێ ئامادەکاری بکەیت بەر لەوێ کە رووبەرووی جۆریکی وەھا لە تاقیکردنەوێ بیتەوێ.

-لەپەرە گرنگەکان نیشانە بکە لە رێگەی نوشتاندنەوێ سوچەکانیانەو، یان ھەر شێوازیکی تر بەکاربێنە بۆ ئەوێ بتوانیت دەستبەجێ بچیتەو سەر خستە، پوختە یان شەرھە گرنگەکان.

-پاشکۆیەکی ئەو لەپەرە ئامادە بکە کە رەفرت کردوون بۆئەوێ بزانی دەستبەجێ سەیری کوی بکەیت بۆ خستە، ھێلکاری یان ھەر شتێکی دیاریکراوی تر.

-ھەموو فاکت، ھاوکێشە و ھێتری گرنگ لەسەر لەپەرە یەکی جیا پوخت بکەرەو.

-ئەگەر تۆ بەھەمان شێوە رێگەت پێدراوێ تێبینییەکان لەگەڵ خۆتدا بێنیت یان ئەگەر بردنەوێ تاقیکردنەوێ بۆ مائەو، پاشکۆیەکی پوخت لە تێبینییەکان ئامادە بکە (تەنیا سەرەبابەتە گشتییەکان) بۆئەوێ بزانی لەکۆی زانیاری پەییوەندیار بدۆزیتەو.

یەکەم جار وەلامی ئەو پرسیارانە بدەرەو کە تۆ پتووست بە تێکستەکەت نییە بۆیان. پاشان ئیش لەسەر ئەو پرسیارانە بکە کە دەبێ بە تەواوی پشت بە کتێبەکەت ببەستی بۆیان. وریابە لە سەرەستانە شت وەرگرتن لە تێکستەکەتەو. وا باشترە ھەمان نمونە داپۆزیتەو نە ئەوێ کە ھەمان ئەو دانە یە ناو کتێبەکەت بەکاربێنیت. باشترە تێکستەکەت داپۆزیتەو نە ئەوێ راستەوخۆ ئیقتیاساتی لێ دەربێنیت، ئەگەرچی نیشانەکانی نقل القول-یش بەکار بێنیت.

لەکاتێکدا کە بە پێناسە، تاقیکردنەوێ لە مائەو تاقیکردنەوێ یەکی کتێبی کراوەیە، لە ھەر ھەموویان قورستەر. تاقیکردنەوێ یەکی کتێبی کراوە ناتوانی لەو کاتە زیاتر بخایەنی کە بۆ

وانه که ترخان کراوه. به لام له وانه یه شه ویك یان دووان یان ته نانه هه فته یه ك یان زیاترت پییدریت بۆ ته واوکردنی تاقیکردنه وه یه کی ماله وه.

بۆچی ئه وه نده قورسن؟ تۆ له بهرئه وه ئه وه موو کاته ت پییده دریت چونکه مامۆستا یان پیشبینی ئه وه ده که ن که کاتیکی زۆرترت بوی بۆ ته واوکردنی له وه ی که له وانه که دا هه یه. له وانه یه پیویست بکات بچیته سه روو تیکست (هکان) و تیبینیه کانت ته نانه ت بۆنه وه ی که مێک دهره قه تی هه ندی له پرسساره کان بییت و شه وانیککی دریزی پیی بچیت. به م دوایانه تاقیکردنه وه ی هه شت سه عاتی ئاسانت ئه نجام داو؟ چه نده ی زیاتر کانت بدریت، ئه وه نده ش ته مه لیکردن ئاسانت ده بی ("کوپه خۆ دوو شه وی ترم هه یه!") و ئیمه ده زانین ئه مه به چ ده گات.

ته نیا دوو لایه نی باش هه ن بۆ هاوسه نککردنه وه ی ته رازووه که. به دلناییه وه تۆ هه لی ئه وه ت پییدراوه "هه موو ئه وه بیت که ده توانیت". هه چ پۆرشیک نییه بۆ نه کردنی ئیشیککی باش له تاقیکردنه وه یه که دا که ته قریبه ن سنووریککی کاتی نییه. ئه گه ر تۆ له کاتی تاقیکردنه وه یه کی ئاساییدا له ترسا به رزیت، ده بی له ماله وه، له ژینگه یه کی ئاسوده به خشدا شه ژانیککی که مترت هه بی.

نووسینی ئه و وتارانه ی که خه لاتیان به دواوه یه

ده بی وه کو هه ر تاقیکردنه وه یه کی تر کات بۆ تاقیکردنه وه ی وتار ته رخان بکه یته - خه ملاندنه حسابیه کان ئاسانت. پینچ پرسسار له ۵۰ خوله که دا؟ پیویستی به ئه نیشتا یینیک نییه که بۆ هه ر وتاریک ۱۰ خوله ک بیر بکه یته وه.

یان پیویست ده بی؟ له م نمونه یه دا، هه وت یان هه شت خوله ک بۆ هه ر وتاریک بره خستنه، که له هه ر شوینیکدا ۱۰ بۆ ۱۵ خوله کت ده داتی پییدا بچیته وه، خویندنه وه ی راستکردنه وه ی بۆ بکه یته و ئیزافات بۆ وه لامه کانت بکه یته. ئه گه ریش هه ر کام له پرسساره کان "نهره ی زیاتر" یان له سه ر بوو به به رارود به وانه یتر، به و پییه ئه و کاته ت هه مووار بکه که پییا نه وه خه ریک ده بیته. کاتی ئه و کاته ی که بۆ یه که م پرسسار ته رخانته کردوه ته واو بوو، ده سته بجۆره سه ر ئه وه ی دواتر، گرنگ نییه له وه ی یه که میان تا کوئ رۆیشته ویت. تۆ له کۆتاییدا کانت ده بی - ئه گه ر په رپه وه ی له پیشساره که ی من بکه یته - که بگه ریته وه و زیاتر بنووسیت.

زۆربەى مامۇستاكان تېكرابىيەكى نمرەى باشترت دەدەنى بۆ پىنج وتارى ناتەوار بەلام شايستە نەك سى دانەى ناياب و دووانى جېتلازاو.

قەت قەت وەلامى ھېچ پرسىياري وتاريك مەدەرەو بەبى ئەوەى يەكەم جار كەمىك "واجبى مالەو" ئەنجام بەدەيت، تەنانت ئەگەرچى تۆ رۆژنامە نووسىكى براوہى خەلات بيت لە قوتابخانە كەتدا.

يەكەم جار، بە راستى سەيرى پرسىيارەكە بکە. ئايا دلنبايت پرسىيار لە چى دەكات؟ بىخەرە ناو وشەكانى خۆتەو و بەراوردى بکە بەوہى مامۇستا. ئايا بە روونى ھەمان مانا دەگەيەن؟ ئەگەر نا، ئەوا خراپ خويندووتەو.

ريگايەكى خۆلادان لەم گرافتە برىتييە لە دارپشتەوہى پرسىيارەكە و كردنى بە يەكەم رستى وتارەكەت. تەنانت ئەگەرچى پرسىياري مامۇستاكەت خراپ خويندبىتەو، تۆ پيشانت داوہ كە چۆن ليكتداوہتەو. ئەگەر تۆ وەلامى پرسىياريكى تۆزيك جياواز لەوہى كە مامۇستا مەبەستىتى بەدەيتەو، ئەوا ھىشتا لەوانە يە نمرەى تەوار وەرگىريت لە بەرانبەر وتاريكى جوان نووسراودا.

بەلام تگايە قەت، بە مەبەست يان بە پىچەوانەو، پرسىيارەكە مەخوينەرەو بە جۆريك كە بەو شىوہەي كە خۆت حەز دەكەيت وەلام بەدەيتەو نەك ئەوہى كە بە راستى پىت دراوہ. دلنيا بەرەو لەوہى كە لە ماناي "فرمانە رېنوئىنەكان" تىدەگەيت. "وەسف" مەكە كاتىك پىت وتراوہ "بەراورد و جياوازي بکە". "روون مەكەو" كاتىك چاوپەي دەكرىت "مناقشە" ي بکەيت. دوايى سەيرى لىستىكى ئەو فرمانە زۆر بەكارھىنراوانە بکە و ئەمەي كە پىت دەلەين چى بکەيت.

پلانتيكى كارى مەعقول

ئەمەى خوارەوہ ريگايەكى ھەنگاۋ بە ھەنگاۋ بۆ ھەر پرسىياريكى وتار:

ھەنگاۋى ۱: لە لاپەرەكى كاغەزى بۇشدا، ھەموو فاكت، ئايدىا، چەمك و ھىتر بنووسە كە پىت وايە دەبى لە وەلامەكەتدا ھەبن. (ئەگەر كاغەزى زىادت پى نىيە، لەسەر ئەسنىلەكە يان پەرەى وەلامدانەوہكەش دەبىت).

ھەنگاۋى ۲: بە و رىكخستەنە رىككيان بخە كە پىويستە. پىويست ناكات تىبىنييەكانت بەشىوہەيكى چوارچىوہەيكى چوپر بنووسىتەو - تەنيا ھەر تىبىنييەك بەپىي ئەوہى كە دەتەوئ لە وتارەكەتدا لە كويى دايبىنىت، ژمارە بکە.

ههنگای ۲: یه‌که‌م په‌ره‌گرافت دابړژه. ده‌بې ته‌مه، نه‌و بېړوکه سهره‌کیانه پوخت بکاته‌وه و بناسینیت که تو له وتاره‌که‌تدا ده‌یاخه‌یته‌پوو. لیره‌دایه که وه‌لامه بالا‌کانی وتار دروست ده‌بن یان هه‌لده‌وه‌شین.

ههنگای ۴: نه‌ونده‌ی بکړې به روونی، وتاره‌که‌ت بنووسه. زږیه‌ی نه‌و ماموستایانه‌ی که ده‌یانناسم هه‌ول ناده‌ن مانای نه‌و شته په‌پووته بدوژنه‌وه که وه‌کو وتار ده‌رده‌که‌وې و نه نمره‌ی به‌رزیشی بډ داده‌نین.

ههنگای ۵: وتاره‌که‌ت جارېکی تر بخوینه‌ره‌وه و نه‌گر پټوېسته، نه‌و بېړوکه‌نه دابنې که ماون، سپیل، ریژمان و هیتراست بکه‌ره‌وه. هه‌روه‌ها نا‌گاداری لابرډنی نا‌ا‌گایانه به که ده‌شې زیانی جدې بگه‌یه‌نې- بډ نمونه لابرډنی "نا" په‌ک و پېچه‌وانه‌کردنه‌وه‌ی نه‌و بېړوکه‌یه‌ی که مه‌به‌ستت بووه بینووسیت.

نه‌گر فاکتیک هه‌یه پټت وایه گرنکه و ده‌بې دابنرې، به‌لام بیرت نایه‌ته‌وه، مه‌زنده‌ی بډ بکه. نه‌گینا، ته‌نیا وازی لیټینه و نه‌وه‌ی که له‌وپه‌پی توانا‌دایه بینووسه. نه‌گر پاشماوه‌ی وتاره‌که‌ت باش بیرې لیکراوه‌ته‌وه و ری‌کخراوه و به روونی رایه‌له به هه‌موو نه‌و بېړوکه‌نه‌ی تر که ده‌بې دابنرین، پټم وایه زږیه‌ی ماموستاکان له به‌رانبه‌ر لابرډنیکې وه‌هادا نمره‌ت لیده‌شکټن. خوت بډ نمره‌یه‌کی لاواز ساز مه‌ده له ری‌گه‌ی کردنی نه‌و مه‌زنده‌نه‌ی که پټوېست ناکات بیانگه‌یت. نه‌گر پټت وایه شتیک له ۱۷۸۴ دا رویداوه، به‌لام ده‌ترسی ۱۷۹۴ بیت، ته‌نیا بنووسه "له‌دوادواکانی سه‌ده‌ی ۱۸ دا". له‌وانه‌یه تو بډنه‌وه‌ی دواپیان نمره‌ت لی نه‌شکې، به‌لام نمره‌یه‌ک یان دووانت لی بشکټت نه‌گر به‌روارنیکې هه‌له بنووسیت.

بیرت بیت: ماموستای که‌م هه‌ن که چه‌زیان له درېژی بیت. وه‌لامیکې باش ری‌کخراو، باش بونیا‌دنراوی دیاریکراو هه‌میشه نمره‌یه‌کی باش‌ترت بډ مسوگر ده‌کات له نووسینی هه‌موو نه‌و شته‌ی که ده‌یزانیت به‌و نومیده ناکامه‌ی که به راستی شتیکې په‌یوه‌ندیدار دابنیت. نووسینی وتارنیکې نایاب له‌سه‌ر شتیک که که‌می لی ده‌زانیت، زږرجار نمره‌یه‌کی باش‌ترت بډ زامن ده‌کات له زانینی زږ و خسته‌پووی به لاوازی.

راسته‌وخو به یه‌که‌م په‌ره‌گرافي پوختی ثامانچ پټک ده‌ست پټبکه که پټچ و په‌نا و فیل و فرت ناکات. به په‌ره‌گرافيکی ری‌کخراو و روون نووسراو کوتایی به وتاره‌که‌ت بیتنه که زیاتر له کژکراوه‌یه‌کی نه‌وه‌ی که هه‌نوکو نووسیووته ده‌خاته‌پوو.

فرمانه رینوینه باوه کان له تاقیکردنه وهی وتاردا

به راورد بکه (compare): پشکیننی دوو شت، نایدیا، کهس و هیتر بکه و تبیینی هاوشیوهی و جیاوازیه کانیاں بکن.

جیاوازی بکه (contrast): به راورد بکه بۆ روشنایی خسته سهر جیاوازیه کان. جیا یاں بکه ره وه.

ره خنه بکه (criticize): حوکم له سهر باشیه کان و ناته واوییه کان بده و قسه یاں له سهر بکه.

پیناسه بکه (define): سروشت یاں تاییه تمه ندیه جه وه رییه کان روون بکه ره وه.

وه سف بکه (describe): روالهت، سروشت، رایه له کان و هیتر بکه یه نه.

قسه ی له سهر بکه (discuss): به به لگاندن، کۆمیتنت و هیتر بدروی یاں پیشکنه، مشتموی له سهر بکه، سؤراخی چاره سهره کان بکه.

بژمیره (enumerate): رووداو، شته، وه سف، نایدیا جیا جیا کان ریز بکه.

هه لسه نگینه (evaluate): به های بیرۆکه یه ک، کۆمیتنتیک و هیتر له به رچاو بگره و پاساو بۆ نه انجام گیرییه که ت بینه وه.

روون بکه ره وه (explain): مانای شتیک روون و په وان و درک پیکراو بکه و بیکه به شتیکی شیاوی تیگه یشتن.

شهرح بکه (illustrate): نمونه ی دیاریکراو یاں هاوشیوه کردن به کاربینه بۆ روونکردنه وه.

لیک بده ره وه (interpret): به دارشته وه، وه رگپران یاں روونکردنه وه له سهر بنه مای ره ئی که سی.

پاساودان (justify): به رگری له دهسته واژه یه ک یاں نه انجام گیرییه ک بکه. هاوشیوه ی پشنگیرییه.

بگڻڻووه (narrate) باسى روودانى شتڻك بكه، به زڙرى له ريگه ي دانى ورده كارى رووداوه كان به و ريزيه ندييه ي كه روويانداوه. هاوشيوه ي وه سفكرده، به لام ته نيا بڙ شتڻك ده گونجى كه جاريك له جاران روويداوه.

خاله سهره كييه كان بنووسه (outline): هتلكارى، حسابيك يان راپورتيكي گشتي بنووسه كه ته نيا لايه نه سهره كييه كانى كتڼيكي، بابه تڼك يان پرڙه يه ك پيشان بدات.

بيسه لمينه (prove): راستى يان راسته قينه يي ديارى بكه له ريگه ي به لگه يان به لگانده وه. هاوشيوه ي پيشانى بده، روونى بكه ره وه. (له ماتماتيكد، به شيوه ي ماتماتيكي راست و دروستى شتڻك پشتر است بكه ره وه.

په يوه ندى چييه (relate): باستى رووداوه كان و/يان بارودوخه كان پيشان بده نى به زڙريش بڙ ديارى كړدى رايه ل و په يوه ندى.

خويندنه وه بڅكردن يان پيداچوونه وه (review): رووپڼويى بابه تڼك، رووداويك يان بېرڅكه يه ك بكه، به شيوه يه كي گشتى به لام ره خنه گرانه. هاوشيوه ي وه سفكردن، قسه له سهر كړدن، شه رح كړدن، نووسينى خاله سهره كييه كان، پوخت كړدنه وه يه. ده شى ه ندى له دانه رانى تاقي كړدنه وه هم وشانه ته قريبه ن به شيوه يه كي له برى به كار بڼن، هه رچه نده ده تواني جياوازي ته مومڙاويى له هه ريه كه ياندا به دى بكرت.

بلى (state): به شيوه يه كي پوخت و روون فاكته كان بخه ره وو. له وانه يه له برى ناوه ينان، ريزيه ندى كړدن، پيشان دان، ناسينه وه، ژماردن و دهره ينان به كار بڼت.

پوخت بكه ره وه (summarize): له شيوه يه كي پوختدا، نمونه و ورده كارى مه نووسه.

که متر نیگه رانی وشه دیاریکراوه کان و زیاتر نیگه رانی زانیاری به. وه لاهمه که ت زور باش ریک بخه و ودها بنووسه که تیپیگن نه که نه وهی سه رنج رابکیشیت. باشتره رسته، په ره گراف و وشه ی کورتر به کار بیتیت- و روون و پوخت بیت- نه که نه وهی که ریکه بدهیت ماموستا بکه ویتنه ناو مخته که ی ده سته واژه و گریوه که قهت سه ری لیده رنه چیت (نه نمره باشه که ی توش!).

نه گه ر تۆ بچوکترین سه ره داوت نه بیت له وهی پرسپاریک مه به سستی چپیه، پرسپار بکه. نه گه ر هیشتا هیچ بچوکه یه کت نه بی له وه لاهمه که- مه به ستم هیچ به مانای وشه- به بۆشی جتی بیتله. باشتره کاتی زیاتر بۆ به شه کانی تری تاقیکردنه وه که ترخان بکهیت و له وانه دا ئیشیکی باشتر به جی بگه یه نیت.

له کۆتایی تاقیکردنه وه که دا کات ترخان بکه بۆ پیداجوونه وهی نه که ته نیا وه لاهمه کانی وتاره که ت به لکو وه لاهمه کانی تریشیت. دلنیا به ره وه له وهی که هه موو وشه کان و ژماره کان ده خویندینه وه. دلنیا به ره وه له وهی که پرسپاری گونجاوت به وه لاهمه گونجاو گه یاندوه. ته نانه ت دلنیا به ره وه له وهی که به شیکی ته واوت نه په پاندوه به هه لدانه وهی په ره که به خیرایی یان تیبینی نه کردنی شه می که په ره یه کی که مه. دلنیا به ره وه له وهی که ناتروانیت هیچ شتیکی تر بۆ سه ره وه لاهمه کانی وتاره که ئیزافه بکهیت.

نه ی نه گه ر کات ته واو بی؟

له کاتیگدا که ده بی به وریاییه وه کاتی پتویستت بۆ ته واوکردنی هه ر وتاریک ترخان کردبی، پیش نه وهی ده ست بکهیت به ئیش له سه ره که میان، شت رووده دات. ده شی بۆت ده رکه وی دوو خوله ک و وتاریکی ته واویشیت ماوه. چی ده که ی؟ نه وه نده ی بگری خیرا هه ر بپه زانیارییه ک که پیت وایه ده بی دابنری بنووسه له وه لاهمه که تدا و هه ر خالیک به و ریکخستنه ی که ده بووایه بنووسیت، بنووسه. نه گه ر شه و کاته کاتت هه بوو بۆ ریکخستنه وهی تیبینیه کانت له چوارچینه یه کی روونتردا، شه مه بکه. زۆریک له ماموستایان نمره یه کی ریزه بیت (هه ندیکیان نمره ی ته وار) داده نین نه گه ر چوارچینه که ت هه موو شه و زانیارییه ی تیدا بیت که چاره پوان ده کری. شه مه لانی که م ده ریده خات که تۆ بریکی زۆرت له باره ی باب ته که وه ده زانی و ده تتروانی وه لاهمه کی مه عقول گه لاله بکهیت.

یه کیټک له و هؤکارانه ی که تۆ کاتی ناتواوت بۆ وه لامدانه وه ی یه ک دوو پرسپار بۆ ماو ته وه
 نه وه یه که تۆ بریکی زۆر له باره ی پرسپار (هکان) ی پيشو زانیو وه . تۆ ویستوه ته جه خت
 بکیت وه له وه ی که ماموستا ده زانی که تۆ ده زانیت، بۆیه هر نووسیو ته ... و نووسیو ته ... و
 نووسیو ته تا نه وه ی کانت لیپرا وه .

وریابه - هه ندی له ماموستایان پرسپاریکی تا راده یه ک گشتی داده نین، نه گه ر ویست،
 ده توانیت تا وه کو پینجشه ممه یه کی تر له باره یه وه بنوسیت. له و باره دا، نه وه ندی توانات بۆ
 چاککردنی له لایه ن خۆته وه، ریکخستنی و پوخته کردنی خاله گرنگه کان تا قی ده که نه وه
 نه وه ندی زانیت له باره ی بابه ته که وه تا قی نا که نه وه .

تییینییه کی تایبه ت بۆ دایکان و باوکان

زۆرێک له دایکان و باوکان نمره کانی تاقیکردنه وه یه کجار زۆر به جدی وه رده گرن. نه مه ی
 خواره وه ئامۆزگاریی منه بۆیان:

۱. له راده به ده ر مه شله ژین له به رانه ر نمره کانی تاقیکردنه وه ی مناله که ت. جه ختکردنه وه ی
 زۆر له سه ر نمره کان ده شی منال توپه بکات، به تایبه ت که هه نوکه له ژیر فشاری یه کجار زۆر دا
 ناره حه ت بیت.

۲. به نا که نمره یه کی تاقیکردنه وه یه ک حوکم له سه ر مناله که ت مه ده، جا تاقیکردنه وه که
 هه رچه نیک گرنگ بیت. هه یج تاقیکردنه وه یه کی پتوهریکی کامل نییه بۆ نه وه ی منالیک ده توانی
 بیکات یان نه وه ی که به راستی فیزی بو وه .

۳. نه و منالانه ی که له راسب بوون ده ترسن نه گه ری زیاتره که له تاقیکردنه وه دا هه له بکه ن.
 یارمه تییا ن ده که هه ست به دلنیا یی بکه ن له باره ی هه ر شتیکه وه که ده یکه ن.

۴. نه وه ندی ده کری زو زو قسه له گه ل ماموستای مناله که ت بکه . هه لسه نگاندنه که ی نه و
 پتوهریکی زۆر باشتر ده بی له وه ی که مناله که ت چۆنه به به راورد به هه ر تاقیکردنه وه یه ک، یان
 ته نانه ت هه ر زنجیره تاقیکردنه وه یه ک.

۵. دلنیا به ره وه له وه ی که مناله که ت رۆژانه ده چیت بۆ قوتا بخانه . تۆ ناتوانیت له
 تاقیکردنه وه کاندایا ش بیت نه گه ر به ده گمه ن له وانه کاندایا ماده بیت.

۶. دلنیا به ره وه له وه ی که مناله که ت بای پتویست ده خه ویت، به تایبه ت پيش
 تاقیکردنه وه یه کی گه ر وه . چاوی خه والوو نمره ی خراپی لیده که ویت وه .

۷. له گډل مناله که تدا به نه نجامه کانی تاقیکردنه وه دا بچوره وه و پیشانی بده که ده تروانی چی له تاقیکردنه وه یه کی نمره بؤدانراو فیتر بییت. نه مه به تایبته له ماتماتیک و زانسته کاند ا گرنگه که چه مکیکی نوی له سهر نه وانه ی پیشوو که له که ده بی.

۸. سه بری وه لاهه هه له کان بکه. بزانه بچی به و شیوه یه وه لاهه داوه ته وه. نه مه نه و کاتانه جیا ده کاته وه که مناله که ت وه لاهه راستی زانیووه به لام به ته وای له پرسیاره که تینه که یشتووه.

۹. هر کومینتیکی ماموستا له سهر تاقیکردنه وه که بخوینه ره وه، به تایبته نه گهر مناله که ت نمره یه کی نرمی هینابییت.

ریکخه ری پیش تاقیکردنه وه

----- وانه: ----- ماموستا: -----

----- به روار ی تاقیکردنه وه: ----- کات: له ----- بچ: -----

----- شوین: -----

رینماییه تایبه تییه کان بچ خوم (بچ نمونه، حاسبه، قاموس و هیترت پی بییت):

نه و ماددانه ی که پتویستمن بچ سه عیگردن له م تاقیکردنه وه یه (لای هه مو نه و شتانه بکه ره وه که پتویستن):

----- کتیب ----- دی فی دی / فیدیو -----

----- کتیبی راهینان ----- تاقیکردنه وه کانی پیشوو -----

----- تیپینییه کانی ناو پؤل ----- مه لزه مه -----

----- هیتر -----

دیزاینی تاقیکردنه وه که (ژماره ی راست و هه له، وتار و هیتر و کوی نمره کان بچ هر به شیک بنووسه):

کۆبوونهوهکانی گروپی سه‌عیکردن (کاته‌کان، شوینه‌کان):

۱. _____
۲. _____
۳. _____
۴. _____
۵. _____

ئەو ماددانه‌ی که ده‌بێ ئیشیان له‌سه‌ر بکڕیت:

بابه‌ته‌کان، سه‌رچاوه‌کان و بری پێداچوونه‌وه (به‌ سوکی یان به‌ قورسی) ی پتویست پيشان
 بده. چێک بکه‌ره‌وه کاتێک پێداچوونه‌وه‌که ته‌واو بوو.

بابه‌ت	سه‌رچاوه‌کان	پێداچوونه‌وه
_____	_____	_____
_____	_____	_____

پاش تاقیکردنه‌وه:

ئەو نمره‌یه‌ی چاوه‌پێی بووم ----- ئەو نمره‌یه‌ی که هێنام -----

چیم کرد که یارمه‌تیده‌رم بوو؟

ده‌بوایه چیت بکه‌م؟

کۆتایی

من شانازیتان پیوه ده که م. ئیوه توانیتان کتیبه که ته وای بکه ن. ئەمەش دوایین نامۆزگاریمه :

-جاریکی تر ته وای کتیبه که بخوینە ره وه. ئەمە وه کو بینینی فیلمیکه بق جاری دووه م- تق هه میشه شتیک به دی ده که یت که یه که م جار په پاندووته .

-پراوه ی ئەوه بکه که وتوومه . پیشتر پاساوت هه بووه بق خراپ بوون- نه تزانیه وه چۆن سه عی بکه یت. ئیستا به هیچ شتیه یه ک پاساوت نییه .

-شتی تری یارمه تیده ر بکړه که پتویسته .

-رۆن فرای

وتاریبیژیکی ناسراوه که له باره ی چاککردنی په روه رده ی گشتی ده دویت و پشتیوانیکی نه و دایک و باوک و خویندکارانه یه که رۆلی چالاک ده بینن له به هیزکردنی پرۆگرامه په روه رده ییه که سییه کاندایه . هه روه ها نو سه ریکی چالاکیشه و زیاتر له ۲۰ کتیبی جیا جیای بق سه رکه وتنی خویندکاران نووسیوه .